

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

TÜRK HUKUKUYLA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
UKRAYNA HUKUKUNA GÖRE EVLAT EDİNME

Daria KOVALOVA

Danışman
Prof. Dr. Murat AYDOĞDU

İZMİR – 2020

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “Türk Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Ukrayna Hukukuna Göre Evlat Edinme” adlı çalışmanın tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğuralım.

Daria KOVALOVA

...../...../2020

ÖZET
Doktora Tezi
Türk Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Ukrayna Hukukuna Göre Evlat
Edinme
Daria KOVALOVA

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Doktora Programı

“Türk Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Ukrayna Hukukuna Göre Evlat Edinme” başlıklı tezimizin esas amacı Ukrayna Hukukundaki evlat edinmeye ilişkin mevzuat ve uygulamanın ayrıntılı ve teorik analizinin yapılması ve Türk Hukukuyla karşılaştırılmalı olarak incelenmesidir. Çalışmamızda evlat edinme Ukrayna Aile Kanunu, Türk Medeni Kanunu, uluslararası sözleşmeler ve her iki ülkenin kanunları çerçevesinde ele alınmıştır. Her iki evlat edinme kurumunun farklılıkları ve benzerlikleri açıklanmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde, eski Babil, Roma ve Bizans’ta evlat edinme kurumunda durum; Ukrayna bölgesinde eski çağlar ve X. yüzyıl arasında, Kiev Knezliği, Rusya Çarlığı, Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği döneminde; bağımsız Ukrayna’da 1991 yılından günümüze kadar evlat edinme kurumunun tarihi gelişimi ele alınmıştır.

İkinci bölümde, Ukrayna mevcut hukukunda evlat edinme kavramı ve tanımı; şartları; süreci; gizliliğinin hukuki hükümleri; hukuki sonuçları; geçersizliği ve kaldırılması incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, Türk hukukunda evlat edinme kurumunun genel incelemesi yapılmıştır; Ukrayna hukuku ile Türk hukuku arasında evlat edinme kurumunun benzerlikleri ve farklılıkları açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Medeni Kanunu, Ukrayna Aile Kanunu, Evlat Edinme, Evlatlık, Evlat Edinen.

ABSTRACT
Doctoral Thesis
Doctor of Philosophy (PhD)
Adoption According to Ukrainian Law in Comparison to Turkish Law
Daria KOVALOVA

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law Doctoral Program

The main purpose of our study entitled “Adoption According to Ukrainian Law in Comparison to Turkish Law” is to make a detailed and theoretical analysis of the legislation and practice related to adoption in Ukrainian law and to examine it in comparison with Turkish law. In our study, adoption was handled within the framework of the Family Code of Ukraine, the Turkish Civil Code, international conventions and the laws of both countries. The differences and similarities of both adoption institutions were analyzed.

In the first chapter of our study we examined the adoption institution in ancient Babylon, Rome and Byzantine; the development of the adoption institution between the ancient times and the X. century on Ukrainian territories, during the period of Kievan Rus, the Tsardom of Russia, the Union of Soviet Socialist Republics; the historical development of the adoption institution in the independent Ukraine from 1991 to the present has been discussed.

In the second chapter, the concept and definition; conditions; the process; legal provisions of the confidentiality; legal consequences; the invalidity and abolition of adoption according to the current Ukrainian law were examined.

In the third chapter, a general description of adoption institution according to Turkish law has been made; the similarities and differences of the adoption institution between Ukrainian and Turkish law have been explained.

Keywords: the Family Code of Ukraine, the Civil Code of Turkey, Adoption, Foster Child, Adoptive Parent.

**TÜRK HUKUKUYLA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK UKRAYNA
HUKUKUNA GÖRE EVLAT EDİNME**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
EVLAT EDİNME KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ**

I. GENEL OLARAK	3
II. ESKİ ÇAĞLARDA EVLAT EDİNME KURUMUNDA DURUM	3
A. Eski Babil’de Durum	3
B. Eski Roma Hukukundaki Durum	5
C. Bizans’ta Durum	7
III. UKRAYNA’DA EVLAT EDİNME KURUMUNUN GELİŞTİRİLMESİ	8
A. Ukrayna’da Eski Çağlar ve X. Yüzyıl Arasında Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi	8
B. Kiev Knezliği’nde Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi	11
C. Rusya Çarlığı Döneminde Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi	15
D. Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği Döneminde Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi	18
1. 1926 Yılı’nın “Velayet, Aile ve Medeni Duruma İlişkin Belgeler” Hakkındaki Kanun	20
2. 1943 Yılı’nın “Evlat edinme” Hakkındaki Kararnamesi	23

3. 1969 Yılı'nın Aile ve Evlilik Kanunu	24
E. Bağımsız Ukrayna'da 1991 Yılından Günümüze Kadar Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi	26

İKİNCİ BÖLÜM

UKRAYNA HUKUKUNA GÖRE EVLAT EDİNME

I. EVLAT EDİNME KAVRAMI VE TANIMI	29
A. Evlat Edinme Kavramı	29
B. Evlat Edinme Tanımı	30
II. EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI	32
A. Evlatlık Açısından	32
1. Evlatlık Kişiye Göre	32
a. Çocukların Evlat Edinilmesi	32
b. Erginlerin Evlat Edinilmesi	34
2. Rıza	37
a. Çocuğun Rızası	37
b. Çocuğun Ana ve Babasının Rızası	41
c. Ana ve Babanın Rızasının Aranmadığı Haller	44
(1) Çocuğun Ana ve Babasının Bilinmediği Durumlar	44
(2) Mahkemece Kayıp Kişiler Olarak İlan Edilmiş	45
(3) Mahkemece Tam Ehliyetsiz Olarak Belirlenmiş	45
(4) Ebeveyn Haklarından Mahrum Edilmiş	45
(5) Çocuğu Bırakılan Ebeveynler	46
(6) Haklı Sebep Olmaksızın Çocuk İle İlgilenmeyen Ebeveynler	46
d. Veli veya Vasinin Rızası	47
e. Sağlık Kurumu veya Eğitim Kurumunun Rızası	50
B. Evlat Edinen Açısından	51
1. Evlat Edinebilmenin Şartları	51
a. Belli Bir Yaşta Olma ve Tam Ehliyetli Olma	51
b. Belli Bir Yaş Farkının Olması	52

c. Birlikte Evlat Edinme	53
d. Tek Başına Evlat Edinme	54
(1) Diğer Eşin Çocuğunu Evlat Edinme	54
(2) Eşlerden Biri Tarafından Evlat Edinilme	54
(3) Evli Olmayan Kişinin Evlat Edinmesi	55
e. Bir Evlat Edinenin Evlat Edinebileceği Çocuk Sayısı	56
2. Evlat Edinilemeyen Durumlar	57
a. Sağlık Sorunları İle İlgili Durumlar	57
(1) Tam Ehliyetsizlik	57
(2) Kısıtlılar (Ergin Hakkında Kısıtlılık Kararı Alınmış)	58
(3) Hasta Olan Kişiler	58
(4) Diğer Durumlar	58
b. Ebeveyn Haklarından Mahrum Edilmiş Kimse	59
c. Gelir ve Barınma Sorunları Yaşayan Kişiler	60
(1) Barınma Konusu	60
(2) Gelir Konusu	60
d. Yasa ile Sorunlar Yaşayan Kişiler	61
e. Ukrayna Vatandaşı Olmayan Kişi	61
3. Çocuğun Evlat Edinilmesinde Öncelik Hakkına Sahip Olan Kişilerin Sırası	62
a. Çocuğu Yetiştiren Kişinin Evlat Edinmeye Öncelik Hakkı	63
b. Evlat Edinmede Üvey Annenin veya Üvey Babanın Öncelik Hakkı	64
c. Kardeşleri Olan Birkaç Çocuğun Evlat Edinilmesinde Öncelik Hakkı	64
d. Evlat Edinmede Çocuğun Akrabalarının Öncelik Hakkı	64
e. Evlat Edinmede Evli Çiftin Öncelik Hakkı	65
III. EVLAT EDİNMENİN SÜRECİ	65
A. Mahkemeye Başvurmadan Önceki Süreç	66
1. Evlat Edinen Adayın Statü Kazanması	66
2. Evlat Edinen Adayın Statü Kazanmasından Sonraki Adımlar	67

B. Mahkemeye Evlat Edinme Dava Dilekçesinde Bulunma Süreci ve Sonraki Adımlar	68
1. Evlat Edinme Dava Dilekçesi ve Ülkesel Yargı Yetkisi	68
2. Evlat Edinme Dava Dilekçesinin İncelenmesi	71
3. Mahkeme Evlat Edinme Kararı	75
IV. EVLAT EDİNMENİN GİZLİLİĞİNİN HUKUKİ HÜKÜMLERİ	76
A. Evlat Edinmenin Gizliliği Hakkı	77
B. Evlatlıktan Evlat Edinilme Gerçeğinin Gizli Tutulma Hakkı	80
C. Evlat Edinmenin Gizliliğinin Sağlanması	81
D. Evlat Edinmenin Gizliliğinin Sağlanmasının Yöntemleri	83
1. Evlat Edinenin Çocuğun Annesi Babası Olarak Tescil Edilme Hakkı	84
2. Evlat Edinenin Çocuğun Doğum Yeri ve Doğum Tarihi Hakkında Bilgileri Değiştirme Hakkı	85
3. Evlat Edinilen Çocuğun Soyadı, Adı ve Baba Adınının Değiştirilmesi	86
V. EVLAT EDİNMENİN HUKUKİ SONUÇLARI	87
A. Tam Evlat Edinme	87
B. İstisnai Durumlar	90
C. Evlat Edinilen Çocukların Haklarına Saygı Gösterilmesinin Kontrolü	91
VI. EVLAT EDİNMENİN GEÇERSİZLİĞİ VE KALDIRILMASI	91
A. Evlat Edinmenin Geçersizliği	92
1. Evlat Edinmenin Geçersizliğinin Sebepleri	92
a. Çocuğun veya Ana Babasının Rızası Aranmaksızın Evlat Edinme	92
b. Taklit Evlat Edinme	94
c. Sahte Belgeler Altında Gerçekleştirilen Evlat Edinme	95
d. Diğer Eşin, Veli/Vasinin, Sağlık Kurumunun veya Eğitim Kurumunun Rızası Aranmaksızın Evlat Edinme	96
e. Diğer Durumlar	98
2. Evlat Edinme Geçersizliğinin Hukuki Sonuçları	98
a. Çocuğun Nafaka Hakkı	101
B. Evlat Edinmenin Kaldırılması	102
1. Evlat Edinmenin Kaldırılmasının Sebepleri	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**UKRAYNA VE TÜRK HUKUKUNDA EVLAT EDİNME KURUMUNDAKİ
FARKLILIKLAR VE BENZERLİKLER**

I. GENEL OLARAK	111
A. Türk Hukukundaki Evlat Edinme Sistemi	111
B. Evlat Edinme Tanımı	111
C. Evlat Edinmede “Çocuğun Yararına Olma” İlkesi	112
D. Evlat Edinenin Diğer Çocuklarının Yararlarının Zedelenmemesi	114
II. EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI	115
A. Evlat Edinen Açısından	115
1. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olma	115
2. Evlat Edinenin Medeni Hali ve Belli Bir Yaşta Olması	116
a. Birlikte Evlat Edinmenin Şartları	116
b. Tek Başına Evlat Edinmenin Şartları	117
3. Belli Bir Yaş Farkının Olması	119
B. Evlatlık Açısından	120
1. Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları	120
a. Rıza	120
(1) Evlatlığın Rızası	120
(2) Küçüğün Ana ve Babasının Rızası	120
(i) Rızanın Şekli	121
(ii) Rızanın Zamanı	121
(iii) Rızanın Aranmaması	122
(3) Vasinin ve Vesayet Dairelerinin İzni	124
b. Evlatlığın Başkası Tarafından Evlat Edinilmemiş Olması	125
c. Eğitim ve Bakım	125
2. Erginlerin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesinin Şartları	126
a. Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatı	126
b. Evlat Edinilenin Belirli Özelliklerinin Olması	126

c. Rıza	128
III. EVLAT EDİNMENİN HUKUKİ SONUÇLARI	128
A. Evlat Edinmenin Kişisel Sonuçları	129
1. Hısımlık	129
2. Velayet ve Bakım Yükümlülüğü	129
3. Evlatlığın Asıl Ana Babası ile Kişisel İlişkisi	130
4. Evlenme Yasağı	130
5. Evlatlığın Adı ve Soyadı	131
6. Evlatlığın Ana ve Baba Adı	132
7. Nüfus Kütüğüne Kayıt	136
B. Evlat Edinmenin Mali Sonuçları	137
1. Mirasçılık	137
2. Nafaka Yükümlülüğü	138
C. Evlat Edinme Kayıtlarının Gizli Olması	139
IV. EVLAT EDİNMENİN KALDIRILMASI	140
A. Sebepleri	140
1. Rızanın Bulunmaması	140
2. Diğer Noksanlıklar	142
a. Esasa İlişkin Diğer Noksanlıklar	142
b. Usule İlişkin Diğer Noksanlıklar	143
B. Hak Düşürücü Süre	144
C. Evlat Edinmenin Kaldırılmasının Hukuki Sonuçları	144
V. EVLATLIK İŞLEMLERİNDE ARACILIK	145
 SONUÇ	 147
KAYNAKÇA	151

KISALTMALAR

Anayasa	Ukrayna Anayasası
AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
b.	bent
Bkz.	Bakınız
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇİD	Çocuk İşleri Dairesi
E.T.	Erişim Tarihi
HK	Hammurabi Kanunları
HUMK	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İHTÖK Sözleşme	İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme
KRHAK	Küçük Rusya Halkının Adalet Kuralları
m.	madde
S.	sayı
s.	sayfa
ss.	sayfadan sayfaya
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
Tüzük	Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük
TMK	Türk Medeni Kanunu
UAK	Ukrayna Aile Kanunu
UBK	Ukrayna Bakanlar Kurulu
UCK	Ukrayna Ceza Kanunu
UKK	Ukrayna Konut Kanunu
UMK	Ukrayna Medeni Kanunu
UP	Ukrayna Parlamentosu
Vb.	ve benzerleri
Vd.	ve devamı

Veri bankası	“Öksüz, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların, olası evlat edinen aileleri, veli, vasi, koruyucu aile” hakkındaki veri bankası
Vs.	vesaire
VVK	Velayet ve Vesayet Kurumu
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
818 sayılı kanun	818 sayılı “Velayet, aile, evlilik hukuku, medeni durum belgeleri” hakkındaki kanun
866 sayılı kararname	866 sayılı “Çocuk haklarının korunması ile ilgili Velayet ve Vesayet Kurumunun faaliyetlerinin yürütmenin prosedürü. Genel kısım” hakkındaki kararname
905 sayılı kararname	905 sayılı “Evlat edinilen çocukların haklarına saygı gösterilmesi kontrolü ve evlat edinme faaliyeti” hakkındaki kararname
1926 yılının Aile Kanunu	Sovyet Ukrayna’nın “Velayet, aile, evlilik hukuku, medeni durum belgeleri” hakkındaki kanunu
1969 yılının Aile Kanunu	Sovyet Ukrayna’nın Aile ve Evlilik Kanunu
1751 sayılı kararname	1751 sayılı “Çocukları olan ailelere devlet yardımının atanması ve ödenmesi” hakkındaki kararname
2007 yılının kararnamesi	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 30 Mart 2007 tarihli ve 3 sayılı “Ebeveyn haklarından mahrum etme, ebeveyn hakları iade etmesi ve evlat edinme dava şartlarının incelemesi sırasında mahkemelerce mevzuat kullanılmasının pratiği” hakkındaki kararnamesi
2342-IV sayılı kanun	2342-IV sayılı “Öksüzlerin veya ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların sosyal korunmasının organizasyonel ve hukuki koşullarının sağlanması” hakkındaki kanun
2402–III sayılı kanun	2402–III sayılı “Çocukluk korunması” hakkındaki kanun

GİRİŞ

Evlat edinme, aile hukukunun en eski kurumlarından biridir ve bugünlerde her ülkenin hukuki sisteminde yer almaktadır. Bunun nedeni, bir kimsenin anne babasız kalması (öksüz ve/veya yetim kalması) sorunu olup, bu sorun eski zamanlardan beri vardır ve bugün dünyanın herhangi bir ülkesinde yine çok rahatlıkla görülebilmektedir. Gezegenimizin her köşesinde, her çocuk ailede yaşamak ve yetiştirilmek istemektedir. Bu sadece onun arzusu değildir. Aynı zamanda Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de¹ [ÇHS] yer alan bir haktır. ÇHS'nin Önsözünde belirtildiği gibi, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesini gerekmektedir. Ancak, bazen bir çocuk biyolojik ebeveynlerle büyüme fırsatına sahip olamayabilir. Bazı nedenlerden dolayı ebeveyn bakımından mahrum kalan çocuklar için, bir çocuğun devlet vesayeti sisteminden çıkarıldığı, bir öksüz çocuğun statüsünden veya ana babanın bakımından mahrum kalmaktan kurtulduğu bir aile bakımı şekli vardır – bu da evlat edinmedir. Evlat edinen ailede çocuğun hayatının mümkün olduğunca rahat olması ve çocuğun gerçekten «evde» hissetmesi için, kanunkoyucu tarafından, evlat edinebilmenin şartları özel bir yer kapladığı ayrıntılı bir evlat edinme sistemi geliştirilmiştir.

Bu tezle, Ukrayna Hukukundaki evlat edinmeye ilişkin mevzuat ve uygulamanın ayrıntılı ve teorik analizinin yapılması ve Türk Hukukuyla karşılaştırılmalı olarak incelenme amaç edinilmiştir. Karşılaştırılma kapsamında, Ukrayna ve Türk Hukukunda evlat edinme kurumundaki farklılıklar ve benzerlikler açıklanmıştır.

Üç bölümden oluşan tezimizde, evlat edinme konusuna ilişkin olarak doktrin ve uygulamada ortaya çıkan farklı yorumlar, değerlendirmeler ve görüş ayrılıkları yer almaktadır. Ayrıca, bizim açımızdan bazı düzenlemelere çözümler ve öneriler getirilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, eski çağlardan itibaren günümüze kadar evlat edinme kurumunun tarihi gelişimi ele alınmıştır. İkinci bölümde, Ukrayna mevcut

¹ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenmiş ve 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

hukukunda evlat edinme kurumu incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, Ukrayna ve Türk hukukunda evlat edinme kurumundaki benzerlikler ve farklılıklar açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLAT EDİNME KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ

I. GENEL OLARAK

Evlat edinme, aile ilişkileri edinmenin en eski yollarından biridir. Evlat edinme, ilkel toplumlarda çok geniş ölçüde kullanılmış ve farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Evlat edinen ailede, evlat edinilen çocuk sadece emniyet ve ekonomik fırsatları değil, aynı zamanda sosyal ve dini fırsatları da kazanıyordu. Eski zamanlarda bir kimsenin ailesi hastalıktan ya da savaşta öldüyse, o zamanlarda kişiyi zor bir hayat bekliyordu ve o yurtsuz ya da kanun dışında («outlaw») sayılıyordu. Böyle sonuçlardan kaçınmak için, kişi başka bir aile tarafından evlat edinilebilirdi («adopted»).

II. ESKİ ÇAĞLARDA EVLAT EDİNME KURUMUNDA DURUM

A. Eski Babil`de Durum

Evlat edinmenin gelenekleri ve biçimleri yüzyıllar öncesine dayandığı için evlat edinme ile ilgili ilk bilgiler Babil kralı Hammurabi Kanunları`nda [HK] (§185-193; MÖ. 1729-1686)<sup>2</sup> bulunmuştur. HK`nın 185. maddesine göre, bir adam, öz ailesi tarafından ilgilenilmeyen bir çocuğu evlatlık alır ve oğlu olarak ona ismini verirse ve onu besleyip büyütürse büyümüş bu çocuk bir daha geri istenemez³. Buna göre, belli zaman periyodu geçerse ve çocuk bakım ve aile sıcaklığı hissederse, çocuk geri istenemez ve mahkemede evlat edinme fesh edilemez⁴.

² Aydoğdu, Murat. **Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 20.

³ Хачатуров, Р.Л. **Источники права**, 1-й выпуск, Акцент, Тольятти, 1996, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (E.T. 01.03.2019) (Khaçaturov, R.L. **Hukuk Kaynakları**, 1. Baskı, “Aktsent” Yayınevi, Tolyatti, 1996); Moskova Devlet Üniversitesi Tarih Fakültesi resmi sitesi: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm>, (E.T. 01.03.2019).

⁴ Деркаченко, Ю.В. “Розвиток інституту міжнародного усиновлення в системі міжнародного права”, **Форум права**, № 3, 2008, стр. 116 (Derkaçenko, Y.V. “Özel Hukuk Sisteminde Uluslararası Evlat Edinme Kurumunun Geliştirilmesi”, **Hukuk Toplantısı Dergisi**, S. 3, 2008, s. 116).

HK'nın 186. maddesi uyarınca, bir adam bir çocuğu evlatlık alırsa ve bundan sonra çocuğu annesi ve babası tanırsa bu çocuk babasının evine geri dönebilir⁵. Bu durumda evlat edinilirken evlatlık öz anne babasını tanımadığından, öz ailesini öğrendiğinde öz ailesine dönme hakkı vardır, yani seçme hakkı vardır - isterse babasının evine dönebilir isterse dönmez.

Bir zanaatkar bir çocuğu besleyip büyütmek için yanına alırsa ve ona mesleğini öğretirse o çocuk geri alınamaz (HK m. 188). Ona mesleğini öğretmezse bu evlatlık babasının evine geri döner (HK m. 189)⁶. Bu durumda sözleşme ilişkisi görülmektedir, evlat edinen çocuğa mesleğini öğretirse, o zaman çocuk onun evinde kalır ve büyük ihtimalle ona mesleğinde ya da evinde yardımcı olur. Aksi durumda ise, evlat edinen çocuğa mesleğini öğretmezse çocuk kolayca babasının evine dönebilir.

Bir adam evlatlık aldığı bir çocuğa bakmaz ve onu diğer çocuklarla birlikte besleyip büyütmezse bu evlatlık öz babasının evine geri dönebilir (HK m. 190)⁷. Bu maddede çok geniş bir şekilde eşitlik durumu açıklanmıştır. Ya evlatlığı diğer çocuklar ile eşit bir şekilde büyütürsün ya da çocuk babasının evine geri döner.

Evlat edinen, öz çocuğu doğurduğunda evlatlığını evden atmak isterse HK bunun için belli koşullar öngörmüştür. Bu koşullardan biri, evlat edinen mal varlığının üçte birini evlatlığa vermek zorundadır (HK m. 191)⁸. Bu durumda evlatlık, evlat edinildikten sonra bakım ve aile sıcaklığı hissediyorsa, ev işlerinde yardımcı oluyorsa, evlat edinilen, evlat edinen ailenin öz çocuğu gibi muamele görüyorsa, zaman geçtikçe evlat edinen ailenin kendi çocukları doğuyorsa ve evlatlığa ihtiyaç kalmıyorsa, sonrasında ise evlatlığın aileden ayrılabilmesi için mal varlığının üçte birinin evlatlığa verilmesi gerekiyordu. Burada açıkça, çocuk işgücü olarak kullanılmak istenmiştir, ama bundan kaçınmak için kanunkoyucu adil bir çözüm bulmuştur - evlat edinen payın üçte birini vermek zorundadır.

Genellikle, HK yükümlülük açısından adil olmuştur ancak bazı durumlarda humanizm prensibi ihlal edilmiştir. Örneğin, bir hadım edilen kimsenin ya da hayat

⁵ Khaçaturov, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (E.T. 02.03.2019).

⁶ Saygılı, Tahsin, "Babil Hukuku ve Hammurabi Kanunları", **Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi**, Cilt: 2, S. 2, 2016, s. 16; Khaçaturov, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (E.T. 02.03.2019).

⁷ Saygılı, s. 16; Khaçaturov, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (E.T. 02.03.2019).

⁸ Khaçaturov, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (E.T. 02.03.2019).

kadının oğlu babalığına ya da analığına “benim annem ya da babam değilsiniz” derse dili kesilir (HK m. 192)⁹. Bu maddede çok açık bir biçimde humanizm prensibinin ihlal edildiği görünmektedir.

Eski Babil’de evlat edinme kurumu çok yaygındır. İnsanlar ücretsiz işgücü almak istemişlerdir. O dönemlerde kölelerin fiyatı pahalı ve sayıları az olduğu için evlat edinme kurumu yaygınlaşmıştır. Ayrıca gayrimeşru çocukları kanunlaştırmak (özellikle cariyelerden) amacıyla evlat edinme yolu kullanılmıştır¹⁰.

B. Eski Roma Hukukundaki Durum

Batı kültüründe, Roma kaynaklarından itibaren evlat edinme kurumu kullanılmıştır («adrogatio», «adoptio»)¹¹. Evlat edinme kurumu, tam olarak eski Roma’nın hukuk sisteminde ilk yasal tanımı almıştır¹². Roma vatandaşlarının ulusal kurumu aile babası kurumuydu («pater familias»). Kadınların evlat edinme hakkı yoktu ve sadece evlatlık, evlat edinen aile başkanının mirasına hak kazanıyordu¹³. Aile babasının egemenliği hem evlilik birliği içinde doğan hem de evlat edinilen çocuklara uygulanmıştır («patria potestas»)¹⁴.

Roma Hukukunda, evlat edinme, yabancı çocuklar üzerinde aile babası egemenliğinin kurulması olarak tanımlanabilir. Genellikle, çocukları olmayan Roma vatandaşı için gelecekte evlatlık (evlat edinen ölümünden sonra) sadece onun kanuni mirasçısı değil, aynı zamanda onun siyasi ve dini temsilcisi olmalıydı, yani ismin mirasçısı ve soyun devamı olmalıydı¹⁵. Böylece, evlat edinen hayattayken, evlat

⁹ Saygılı, s. 17; Khaçaturov, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (E.T. 02.03.2019).

¹⁰ Ковальчук, І.В. “Передумови виникнення інституту усиновлення на території України”, **Вісник Академії адвокатури України**, № 3, 2008, стр. 29 (Kovalchuk, I.V. “Ukrayna Bölgesinde Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları”, **Ukrayna Avukathlık Akademisinin Habercisi Dergisi**, S. 3, 2008, (Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları), s. 29).

¹¹ Aydoğdu, s. 18.

¹² Победоносцев, К.П. **Курс гражданского права, Часть 2, Права семейственные, наследственные и завещательные**, Статут, Москва, 2003, стр. 194-195 (Pobedonostsev, K.P. **Medeni Hukuku Kursu, II. Kısım, Aile, Miras ve Vasiyet Hakları, Statut**, Moskova, 2003, ss. 194-195).

¹³ Aydoğdu, s. 17.

¹⁴ Підпригора, О.А. та Харитонова Є.О. **Римське право**, Юрінком Інтер, Київ, 2003, стр. 289 (Pidprygora, O.A. ve Kharitonova E.O. **Roma Hukuku**, “Yurinkom İnter” Yayınevi, Kyiv, 2003, s. 289).

¹⁵ Гайворонський, В.М. та інші. **Міжнародне приватне право**, Юрінком Інтер, Київ, 2007, стр. 284 (Gayvoronskiy, V.M. ve diğerleri. **Uluslararası Özel Hukuk**, “Yurinkom İnter” Yayınevi, Kyiv, 2007, s. 284).

edinme şartlarını ve katı evlat edinme prosedürünü tamamlamalıydı. Bu sebeple evlat edinme prosedürü, roma modelinin teşrii tasarrufunca uygulanmıştır. Roma Hukuku, bir babanın öz çocuğu ile evlatlığı arasındaki ilişkileri kopyalamıştır.

Roma Hukukunda iki evlat edinme modeli oluşmuştur. Adrogatio – evlat edinmenin ilk modelidir. Bu evlat edinmenin türü halk önünde gerçekleşirdi ve hem evlatlık hem de evlat edinen (iki aile babası) katılmalıydı. Adrogatio, aile babası («pater familias») statüsünde olan bir kimsenin, Roma vatandaşı olan başka bir aile babasının egemenliği altına girme anlamına gelir¹⁶. Yani, evlat edinen ile aynı hukukta olan ve hukuka göre yetişkin ve bağımsız olan kişilerin evlat edinilmesi için kullanılmıştır. Sadece halk toplantısına katılma hakkı olan kişiler evlatlık ve evlat edinen olabilirdi, yani bu evlat edinme türünde kadınların ve reşit olmamış kişilerin evlatlık ya da evlat edinen olma hakkı yoktu.

Evlat edinen olmak için bazı koşullara uymak gerekiyordu – «adoptio naturum imifatur» (evlat edinme doğayı izlemelidir – evlat edinen ve evlatlık arasında uygun yaş farkı olmalıdır) ilkesi uyarınca mümkün oldukça gerçek ana baba ile çocuk arasındaki ilişkiye benzer düzenlemelere yer verilmeye çalışılmıştır¹⁷ ve evlatlık Roma vatandaşı olmalıdır¹⁸. Roma Hukukunun sonraki dönemlerinde adrogatio halk önünde yapılmamıştır, özel yerlerde de yapılmıştır, ancak işlem yapıldıktan sonra herkesin önünde açıklanması istenmiştir.

İkinci modeli ise Adoptio'dur. Bu durumda bir kimse aile babası değiştiriyordu. Yani bir babanın egemenliği altından («filius familias») diğerine geçiyordu¹⁹. Adoptio, evlat edinen ile aynı hukukta olmayan ve aile babasının egemenliğinde («pater familias») olan kişilerin evlat edinilmesi için kullanılmıştır. Evlat edinme gerçekleştirmek için mahkeme (Magistrat) önünde çocuğun babası onu

¹⁶ Aydoğdu, s. 18.

¹⁷ Aydoğdu, ss. 19-20.

¹⁸ Орач Є.М. та Тищик Б.Й. **Основи римського приватного права**, Редакційно-видавничий відділ Львівського університету, Львів, 2000, стр. 72-75 (Орач Е.М. ve Тишik В.У. **Roma Özel Hukuku Temelleri**, Lviv Üniversitesi Yayınevi, Lviv, 2000, ss. 72-75); Іванова, М.М. “Становлення і розвиток законодавства України про усиновлення”, **Lex Portus**, № 3, 2018, стр. 243–244 (Іванова, М.М. “Evlat Edinme Mevzuatının Oluşturulması ve Geliştirilmesi”, **Lex Portus Dergisi**, S. 3, 2018, ss. 243–244); Чернета, С.Ю. “Соціально – правовий захист дітей – сиріт у процесі їх усиновлення в Україні: історичний аспект”, **Педагогічні науки**, № 1, 2011, стр. 161 (Чернета, С.У. “Ukraynada Evlat Edinirken Çocuğun Sosyal ve Hukuki Korunması: Tarihi Açısı”, **Eğitimsel Bilimler Dergisi**, S. 1, 2011, s. 161); Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, ss. 29–30.

¹⁹ Aydoğdu, s. 18.

üç defa sahte bir şekilde satmalıydı ve sahte alıcısı (evlat edinen) onu serbest bırakmalıydı²⁰. Çocuk, evlatlık olarak alındıktan sonra önceki aile ile hısımlığı sona eriyordu ve yeni aile ile hısımlık başlıyordu²¹.

C. Bizans'ta Durum

Justinianus Kanununa göre, evlat edinme; hukuki işlem olan belirli kanun koşullarını ifa ettikten sonra evlat edinen tarafından ailesine oğul ya da torun (özel ve malvarlığı sonuçları dahil) olarak evladın alınmasıdır. Justinianus zamanında adoptio prosedürü, mahkeme önünde yapılırken sonradan beyannameye geçilmiştir. Ayrıca, İmparator Justinianus zamanında, evlat edinecek kişiyle evlatlık arasında en az onsekiz yaş farkı olması zorunluğu öngörülmüştür²².

VI. Leon “Bilge Leon” Bizans İmparatoru’nun Bazilikaları’nda (Kral kitapları) evlat edinmeye, hukuki işlem olarak, epey yer verilmiştir. XXXIII. kitapta 53 paragraf evlat edinme konusuna adanmıştır. XXVI. İmparatorun yenilemesiyle, her hadım edilen kimse çocuğu evlat edinebilirdi, öncesinde bu yasaktı. XXVII. yenilemede kanunkoyucu, herkese evlat edinme izni vermiştir.

Ortaçağda, Bizans'ın yasal prosedürüne göre, evlat edinme evlatlığın iradesiyle ve menfaatleri dikkate alarak gerçekleştirilmiştir. Evlat edinenin çocuk sahibi olması ve mirasın aktarılması, evlat edinmenin amacıdır. Böylece, evlatlık, evlat edinenin mirasçısı oluyordu, evlat edinen tarafından vasiyetname yazılmamış olsaydı bile, diğer çocuklardan ve akrabalarından hiç kimse onu ehliyetsizleştiremezdi. Kanuna karşı gelen aile üyeleri; evlatlık, devlet hazinesi ve kilisenin lehine para cezası ödemek zorundaydı.

Evlat edinmenin kanuni prosedürü dışında aynı zamanda kilise tarafı da önemliydi. Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında Bizans'ta evlat edinmenin önemli koşullarından biri kilisenin onayı idi. Aşama aşama evlat edinme prosedürüne kilisenin onay belgesi girmiştir. Zamanla kilise onayı evlat edinme prosedürü için vazgeçilmez hale gelmiştir.

²⁰ Aydoğdu, s. 18.

²¹ Oraç ve Tişik, ss. 72-75; İvanova, ss. 243-244; Çerneta, s. 161; Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, ss. 29-30.

²² Aydoğdu, s. 20.

İlk olarak belirli dualar ile evlat edinilenin kutsama töreni gerçekleştirilmiştir. Artık MS. 517 yılında imparator I. Anastasius'un Anayasasında, evlat edinmenin dualar aracılığıyla yapıldığı belirtilmiştir. Aynı şekilde MS. 519 yılında imparator Justinianus Anayasası'nda bu prosedürü tarif ediyormuş. MS. 519 yılından sonra evlat edinmenin kutsama töreni zorunlu hale gelmiştir. MS. 691 yılından sonra Trullo Konsili 53. kuralında, evlat edinmenin kutsama töreni şartı hukuki şartlardan daha önemli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca evlatlık ile evlat edinen arasında nikah yasaktır.

Kilise sadece evlat edinmenin kutsama törenini yapmazdı, aynı zamanda evlat edinmeden sonra aileyi kontrol ederdi. Şayet evlatlığın hakları ihlal ediliyorsa, kilise evlat edineni adalete teslim ediyordu. Böylece, Bizans kilisesi evlat edinme kurumunu, evlatlık ile evlat edinen arasındaki ilişkileri koruyordu.

Tarihi kaynaklara göre, ailesiz çocuklar için ilk barmaklar Basileois'in insiyatifiyle Kayserya'daki kiliselerde (Küçük Asya, IV. yy.) kurulmuştur. Sadece MS. 787 yılında benzer bir kurum Milano'daki katedralde açılmıştır. Uzun süre Avrupa'da bu tekti, ancak XIV. yüzyılda sayısı otuza kadar arttırılmıştır. Bu kurumlar sadece ailesi olmayan çocuklarla ilgilenmiyordu, aynı zamanda önleyici tedbirlerde alıyordu. Örneğin, annelere yardımcı olmak için çocuğun reddedilmesini engelliyorlardı; genelde çiftçi ailelerine çocukları gönderiyorlardı ve sonra aileyi kontrol ediyorlardı²³.

III. UKRAYNA'DA EVLAT EDİNME KURUMUNUN GELİŞTİRİLMESİ

A. Ukrayna'da Eski Çağlar ve X. Yüzyıl Arasında Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi

Paganizm döneminde, evlat edinme "taklit oğul" olarak, aileye yabancıların alınmasıydı²⁴.

²³ Ковальчук, І.В. "Становлення та розвиток інституту усиновлення у Візантії", **Юридичний журнал**, № 9, 2006, стр. 29–30 (Kovalçuk, İ.V. "Bizans'ta Evlat Edinme Kurumunun Oluşturulması ve Geliştirilmesi", **"Kanuni Dergi" Dergisi**, S. 9, 2006, (Bizans'ta Evlat Edinme), ss. 29–30); Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, ss. 30–31.

²⁴ Нижник, Н.С. **Правовое регулирование семейно-брачных отношений в русской истории**, Издательство Р. Асланова "Юридический центр Пресс", Санкт - Петербург, 2006, стр. 66 (Nizhnik, N.S. **Rus Tarihinde Aile İlişkilerin Hukuki Düzenlenmesi**, Aslanov Basım Evi "Yuridichesky Center Press", Sankt - Peterburg, 2006, s. 66).

Özellikle, Batı Avrupa slavları evlat edinmeyi “taklit akrabalık” olarak kullanıyormuş, bu sebeple kan hısımları arasında ve karşı cins olan evlatlıklar arasında evlenme kesinlikle yasaktır. Evlatlık diğer aile üyeleriyle hiç bir kısıtlama olmadan eşit tutulmuştur. Evlat edinilirken sadece evlat edinenin menfaatleri değil, aynı zamanda evlatlığın ve özellikle ailesini kaybeden çocukların menfaatlerini ve isteklerini göz önüne alınmıştır. Evlat edinme aracılığıyla öksüz ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocuklar iyi bakım ve aile terbiyesi teslim alınıyordu. Eski slavların aileleri özerk olduğundan evlat edinme için çocuğun kan hısım yoksunluğu ilk koşuldur. Bu koşul, ailelerin özel töresini ihlal etmemek için konulmuştur.

VIII. - IX. yüzyıllar geniş aileden, ana baba ve çocuklardan ibaret olan dar aileye geçiştir. O zamanlar halk ana ve babası olmayan çocuklarla ilgileniyordu. Ana baba öldükten sonra bakımdan mahrum kalan çocukların yetiştirilmesi halkın atadığı vasi tarafından gerçekleştirilmiştir²⁵.

Geçmiş Yılların Hikayesi²⁶ uyarınca, Kiev Knezliği’ne²⁷ girilen kabile birliklerinin “gelenekleri, ebeveyn kanunları ve hikayeleri” varmış²⁸.

Yüzyıllar boyunca halk gelenekleri ve gelenek kurallarına uyması yoluyla oluşturulan örf ve adet hukuku, Ukrayna hukukunun asıl ve en önemli kaynağıydı²⁹.

²⁵ Ковальчук, І.В. “Гене́за інституту усиновлення на українських землях”, **Молодий вчений**, № 2, 2017, стр. 161–162 (Kovalçuk, İ.V. “Ukrayna’da Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu”, **Genç Bilim Adamı Dergisi**, S. 2, 2017, (Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu), ss. 161–162); Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, s. 31; Ковальчук, І.В. “Усиновлення, як соціально – правове явище на території України до середини XVII ст.”, **Вісник Академії адвокатури України**, № 1, 2013, стр. 11 (Kovalçuk, İ.V. “XVIII. Yüzyıla kadar Ukrayna’da Sosyal ve Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme”, **Ukrayna Avukatlık Akademisinin Habercisi Dergisi**, S. 1, 2013, (Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme), s. 11).

²⁶ Eski Doğu Slavcası, yahut İlk Vakayiname ya da Nestor Kroniği yaklaşık 850 ile 1110 arasında Kiev Knezliği’nin tarihidir, başlangıçta 1113 yılında Kiev’de bir araya getirilmiştir. Çalışma, Doğu Slavları’nın tarihinin yorumlanmasında temel kaynak olarak kabul edilir ve Rus tarihini el alırken başvurulan ilk kaynaktır. Eserin ilk nüshasını derleyen kişinin ismi yıllık metinlerinde Rahip Nestor olarak gösterildiğinden Nestor Kroniği olarak da anılmaktadır.

²⁷ Kiev Knezliği (Kievskaya Rus) ilk çağlarda Kiev kenti civarında İsveçli Vikingler (İskandinavlar) tarafından kurulmuş bir devletti. 882 yılı ile 12. yüzyıl ortaları arasında hüküm sürmüş olan bu devlet Beyaz Rusya, Rusya ve Ukrayna’nın atası sayılır.

²⁸ Юшков, С. В. **Общественно - политический строй и право Киевского государства**. Госполитиздат, Москва, 1949, стр. 50 (Yuşkov, S.V. **Kiev Knezliği’nin Hukuku ve Sosyal ve Politik Sistemi**, “Gospolitizdat” Yayınevi, Moskova, 1949, (Rus Adaleti), s. 50.

²⁹ Новохатська, Я.В. “Становлення сімейного законодавства України”, **Актуальні проблеми приватного права: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції, присвяченої 93 – й річниці з дня народження В.П. Маслова**, 27 лютого 2015, стр. 152 (Novohatska, Y.V. “Ukrayna Aile Mevzuatının Oluşturulması”, **Özel Hukukun Yaşamsal**

Eylem, yazılı kanun gibi önemli olan örf ve adet hukukunun açıkça gösterilmesinin dış şekliydi. Bu sebeple örf ve adet hukukunun açıkça gösterilmesine özel törenlerde önem verilmiştir. Halk hafızasında farklı dış eylemler aracılığıyla hukuk geleneğinin sabitleşmesi, törenin en önemli amacıydı. Gelenek törenlerine uyulmaması, örf ve adet hukukunun ihlali sayılmıştır.

Evlat edinme prosedürünün temelinde, çocuğun doğuşunun³⁰ taklit edildiği örf ve adet hukuku kuralları ve törenleri varmış. Kural olarak, ev işlerini idare edemeyen ya da mirasçısı olmayan yaşlı insanlar ailesine evlatlık alıyordu. Aileye aldığı evlatlık evi idare etmeliydi, yeni ana babasına saygı göstermeliydi ve gelecekte onları gömmeliydi.

Böylece, çocukları olmayan kadın ve erkeğin isimlerinin mirasçısı olmak, evlat edinmenin en önemli amacıydı. Bu ilk çağların etkisiydi. Paganizm döneminde öz çocuklar veya evlatlık, aile babası öldüğünde babanın ismini sonraki yüzyıllara taşıyabilmek için bağışta³¹ bulunurdu. Hristiyanlık döneminde kilise ölmüş adamın ruhu ile ilgileniyordu ve bunun için kilise ölen kimse için dualar ediyordu.

Ekonomik yardım alabilmek için, halk tarafından öksüz için ana baba atanıyordu. Fakat eğer çocuğun herhangi bir malvarlığı olsaydı halk tarafından evlat edinilmeye izin verilmezdi. Bu şekilde evlatlık yerine öksüze – “bakılan çocuk” adı verilirdi. İlk olarak bu çocuğun malvarlığı korunurdu³².

O dönemde erkeğin iç güveysi alınması ve kadının ailesinde evlatlık gibi muamele görmesi, sık karşılaşılan evlat edinme yoluydu. Bu durumda damat öz çocuklar gibi aile babasının egemenliği altındaymış. O zamanlarda çocuklarla ilgili babanın egemenliği sınırsızdır.

Buraya kadar, eski örf ve adet hukukundan günümüze kadar olan evlat edinme prosedürleri anlatılmıştır, şöyle ki:

- aileye “taklit oğul” olarak yabancının alınması;
- çocuğun taklit doğuş töreni;
- erkek kardeşin, ölen erkek kardeşin eşiyle evlenmesi;

Meseleleri: Maslov V.P. Uluslararası Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri, 27 Şubat 2015, s. 152).

³⁰ İnandırıcılık kazandırmak amacıyla bazı bölgelerde hamile kadın taklit edilir ve evlat edinen anneye kanlı elbise giydirilirdi. Evlat edinen baba ise çocuk doğurtmayı taklit etmiştir.

³¹ Bu bağış herhangi bir şey olabilirdi: para, ekmek, arazi vb.

³² Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, ss. 31–32.

- erkeğin iç güveysi alınması ve kadının ailesinde evlatlık gibi muamele görmesi³³.

Uzunca bir süre evlat edinme ile ilgili kurallar değişikliklerden geçmemiştir. Zaman geçtikçe evlilik dışı doğan çocukları evlat edinme yasaklanmıştır, bu sebeple evlilik dışı doğan çocuklar mirasta hak iddia edememiştir³⁴.

B. Kiev Knezliği'nde Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi

Eski Roma'da oluşturulan evlat edinme, zamanla Bizans aracılığıyla diğer hristiyan ülkelerine geçmiştir. Bizans'ın Kiev'e görece başarılı jeopolitik konumu, gelişmiş siyasal ve hukuki sistemleri, X. yüzyıl boyunca Bizans ile Kiev Knezliği arasındaki aktif diplomatik ve ekonomik ilişkiler, aynı din, Kiev Knezliği'nin devletleşme aşamasında çok büyük rol oynamıştır³⁵.

Evlat edinme kurumunun incelenmesi sınırlanmıştır. Kiev Knezliği döneminde Ukrayna hukukunda çok önemli olan I. Yaroslav³⁶ ve I. Vladimir'in³⁷ kanunnamesi "Rus Adaleti" ("Russkaya Pravda")³⁸ geçerliydi. XI. – XII. yüzyıllarda oluşturulan Kanunname, örf ve adet hukuku ve knezin³⁹ kurallarının fezlekesiydi. Kanunname çocukların hukuki statüsünü düzenleyen ilk kaynakmış. "Rus Adaleti", eşya, aile, miras ile ilgili medeni normları; vesayet kurumu, borçlar; ticaret hukuku ve ticari kredi normları vb. içeriyordu.

³³ Нечаева, А.М. **Семейное право**, Волтерс Клувер, Москва, 2011, стр. 235 (Neçaeva, A.M. **Aile Hukuku**, Wolters Kluwer, Moskova, 2011, s. 235); Омелянчук, С.В. "Правове становище дитини у давньоруській сім'ї", **Право і безпека**, № 6, 2005, стр. 165 (Omel'jančuk, S.V. "Eski Rus Ailesinde Çocuğun Hukuki Durumu", **Hukuk ve Emniyet Dergisi**, S. 6, 2005, s. 165); Kovalčuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, s. 33; Владимирский-Буданов, М.Ф. **Обзор истории русского права**, Издание книжного магазина Н.Я. Оглоблина, Киев, 1915, стр. 462 (Vladimirskiy-Budanov, M.F. **Rus Hukuk Tarihine Genel Bakış**, N.Y. Ogloblin'in Kitapçısının Baskısı, Kyiv, 1915, s. 462).

³⁴ Kovalčuk, Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme, ss. 11–12.

³⁵ Kovalčuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, s. 31.

³⁶ I. Yaroslav, 1019-1054 arasında Kiev büyük hükümdarı. Novgorodluların ve Vikinglerin desteğiyle ağabeyini yenilgiye uğrattıktan sonra bir dizi sefere çıkarak Kiev Knezliği'ni güçlendirdi. Polonyalılarından Galiçya'yı geri aldı. Peçenek saldırılarını durdurdu (1036), Litvanya, Estonya ve Fin kabilelerine boyun eğdirdi. Ama 1043'te Konstantinopolis'e düzenlediği sefer başarısızlıkla sonuçlandı.

³⁷ I. Vladimir, Hristiyanlığı benimseyen ilk Kiev büyük hükümdarıdır. 980 yılından 1015 yılına kadar Kiev Büyük Hükümdarı olan I. Vladimir, Kiev ve Novgorod topraklarını tek bir devlet altında birleştirmiştir.

³⁸ Günümüze kadar gelen "Rus Adaleti" kitaplarından en eskisi XIII. yüzyılda oluşturulmuştur.

³⁹ Knez, hükümdardır.

“Rus Adaleti” vesayet kavramını açıklıyordu. Ana babanın bakımından mahrum kalan çocuklar ile vasi ilgileniyordu⁴⁰. İlk kez “Rus Adaleti”nde vesayet kavramı ortaya çıkmıştır. “Rus Adaleti”nin Genişletilmesiyle, babanın ölümünden sonra çocuklarının vasisi, kan hısımlarından birisi ya da üvey baba vesayete hak kazanıyordu⁴¹.

Hukuki anlamda “evlat edinme” ile “vesayet” arasında daima farklılık varmış. Evlat edinme sırasında, evlat edinen tarafından ailesine kız ya da oğul evlat olarak alınmalıydı. Hukuki sonuç olarak, evlatlığın ve öz çocuklarının hakları ve görevleri eşittir, aynı zamanda hem evlatlığa hem de öz çocuklara için evlat edinenin de hakları ve görevleri eşittir.

Vesayetin amacı, ehliyetizlerin ve ergin olmayanların gayrimenkul ve menkul malvarlığı haklarının ve menfaatlerinin korunmasıdır. Çocuğun yetiştirilmesi, sağlığı, bedensel, akli, ruhsal gelişimi vasiğin görevleri arasındadır.

“Rus Adaleti” uyarınca, ergin olmamış kişiler gayrimenkul ve menkul malvarlığı hakları vasiye devredilmiştir. Bu devir şahitler önünde gerçekleştirilmiştir. Vasi, çocuğun malvarlığını idare ediyordu ve malvarlığından fayda sağlıyordu, ancak vesayet bittikten sonra bütün malvarlığı hakları çocuğa iade edilmeliydi.

Belirtmek gerekir ki; vesayet kurumunun kanuni düzenlemesi evlat edinme kurumundan daha erken oluşturulmuştur.

Kiev Knezliği vaftiz edildikten sonra⁴², örf ve adet hukukuna göre yapılan düzenlemelere aşama aşama kilise dahil olmaya başlamıştır. Hristiyan aile ahlakının normları gittikçe önem kazanmıştır.

Evlat edinme prosedürü kilise tarafından yapılmıştır. Kilise, evlat edinme için özel kutsama töreni yapmıştır. Evlat edinme, kilise onayından sonra piskopos

⁴⁰ Юшков, С. В. **Русская Правда, происхождение, источники, ее значение**, Зерцало, Москва, 2002, стр. 156 (Yuşkov, S.V. **Rus Adaleti, Köken, Kaynaklar, Anlamı**, “Zertsalo” Yayınevi, Moskova, 2002, (Rus Adaleti), s. 156); Ухач, В. та Калаур Л. “Становлення та генезис інституту опіки на українських землях в період IX – XVIII ст.: історико – правовий дискурс”, **Актуальні проблеми правознавства**, № 4, 2017, стр. 56–57 (Uhaç, V. ve Kalaur L. “Tarihsel ve Hukuki Söylem: IX – XVIII Yüzyıllarda Ukrayna’da Velayet Kurumunun Oluşturulması”, **Hukukun Yaşamsal Sorunları Dergisi**, S. 4, 2017, ss. 56–57).

⁴¹ Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, s. 32.

⁴² O dönemde Slavlar’ın dini olan putperestlik ve merkezileşmeye imkanı vermemektedir. Zira putperestlikte her köyün kendi tanrısı vardır. Bu şartlarda ülkedeki herkesin aynı dine inanmasının ve aynı dini otoritelere bağlı olmalarının ülkeyi daha kolay bütünleştireceğini düşünen Knez Vladimir 988 yılında Ortodoksluğu devletin resmi dini olarak ilan etmiştir.

tarafından yürürlüğe giriyordu. O dönemde Kiev Knezliği üzerinde Bizans'ın etkisi olduğu için Bizans hukuku normlarının koşullarına uymak gerekiyordu⁴³.

Kronolojik tarih bilgilerinden bilindiği kadarıyla, sosyal vesayet sistemi Kiev knezlerinin kişisel hakkıymış. MS. 966 yılında I. Vladimir, öksüzlere yardımcı olmaları, onlarla ilgilenmeleri ve onlara bakmaları için rahiplere görevler vermiştir. O, öksüz çocukların hayatını iyileştirmeye çalışıyor ve onlar için zekat veriyormuş. O dönemde çocuklara yardım etmek knezin görevi değildir, knez I. Vladimir öksüzlere yardım etmek amacıyla bu kurumu yasallaştırmak istemiştir⁴⁴.

I. Yaroslav öksüz okulu kurmuştur. Ve kendi parasıyla bu okulda 300 oğul yetiştirilmiştir. I. İzyaslav ve Vsevolod Yaroslavoviç⁴⁵ de öksüzlere yardım etmiştir.

Bilhassa, I. Yaroslav'ın torunu Vladimir Monomakh öksüzlerle ilgilenmiştir. Vladimir Monomakh “Çocuklara Öğreti”sinde, aşağılanmışlara ve gücenmişlere yardım etmeyi, öksüzleri ve dul kadınları korumayı miras bırakmıştır. “Fakirleri unutmayın, öksüzü zorla besleyin, yiyecekleri tedarik edin”, hükümdar öğretisinde yazmıştır.

Vladimir Monomakh'ın kız kardeşi Anna Vsevolodovna, Kiev'de kız okulu yaptırmıştır, ve sadece para ile desteklememiş, aynı zamanda bu şekilde olan kızların okuma yazma öğrenmesini ve gelecek hayatta önemli olan farklı el becereleri öğrenmesini sağlamıştır.

O dönemde öksüz çocuklarla ilgilenme knezlerin kendi istekleri doğrultusunda veya kilise tarafından yapılmıştır. Böylece, bakım, dini ve ahlaki motiflere göre gerçekleştirilmiş ve hristiyan geleneği dikkate alınmıştır.

Daha fazla dikkati hak eden olay, knez çocukları sözde “bakıcı”ya yetiştiriyormuş. Knez çocuğu yetiştirmesi amacıyla başka bir aileye veriyormuş. Küçük yaşlarda⁴⁶ çocuklar farklı bölgelere gönderiliyormuş.

Böylece, “bakıcı”nın en önemli iki amacı vardır. İlk olarak gelecek knezin öğretmeni olmak, ikinci olarak da Knez tarafından oğula verilen bölgede vekillik

⁴³ Kovalçuk, Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme, ss. 12–13.

⁴⁴ Федорова, О.А. Развитие системы призрения детей-сирот в России, Городец, Москва, 2005, стр. 84-85 (Fyodorova, O.A. Rusya'da Öksüzle Yardım Sisteminin Geliştirilmesi, “Gorodets” Yayınevi, Moskova, 2005, ss. 84-85).

⁴⁵ I. İzyaslav ve Vsevolod Yaroslavoviç (Kiev Büyük Knezleri) yönetimi döneminde, fakirler ve öksüzler için hastaneler inşa edilen, onlara ilaç yazılan, bütün ülke çocuklarının ücretsiz bakımı ve tedavisi kontrol edilen piskopos Pereyaslavl Ephraim tanınmıştır.

⁴⁶ Bazen 5 – 7 yaşlarda çocukları farklı bölgelere gönderiliyormuş.

fonksiyonu yapmaktır. “Bakıcı” kurumunun sosyal amacı, Büyük Knezin, çocuklara şehirler ve kasabalar vermesiyle “taklit akrabalık” geliştirilmeye çalışılıyormuş; ancak bu durumda ana, baba, çocuklar ve kardeşler bir birini yetersiz buluyor ve bu sebeplerle taht kavgası çok sık yaşanıyormuş.

Böylece, Kiev Knezliği’nin gelişimi sırasında, çocuğun hukuki statüsü, sadece örf ve adet hukuku normları ile değil, aynı zamanda kilise ve knez hukukunca da düzenlenmiştir⁴⁷.

XVI. yüzyılda Ukrayna, Litvanya Büyük Dükalığı’nın⁴⁸ içindeymiş. Litvanya Büyük Dükalığı Statüleri oluşturulduğu için bu dönem gerçekten aile ve medeni hukukunun başlangıcı sayılmıştır. Statülerde, hukuk dallara ayrılmıştır, ve sonuç olarak medeni ve kamu dalları oluşturulmuştur.

Toplam 3 Statü vardır. Litvanya Büyük Dükalığı’nın 1529 yılında oluşturulan en ilk ve genel kanun – “Eski Statü”dür. Bu kanunun içeriği ve yapısı “Rus Adaleti”ne benziyormuş.

1566 yılında II. Statü koyulmuştur⁴⁹. Bu Statünün VI. kısmın içinde vesayet kurumu hukuki olarak düzenlenmiştir.

1588 yılında en son III. Statü – “Yeni Statü” koyulmuştur⁵⁰. Önceki Statülerdeki gibi evlat edinme kurumu ayırt edilmiyormuş. Bununla beraber reşit olmayan öksüzlere vasinin ataması sistemi belirlenmiştir. Statüde, vasinin atamasının amacı; öksüzün malvarlığının aile üyesinin ellerinde saklanması olarak belirtilmiştir.

Kural olarak, çocuğun vasisi, akrabalarından biridir. İlk olarak erkeğin akrabalarından biri vasi olarak atanırdı ancak erkek tarafında vasi olarak atanacak kimse bulunmuyor ise kadının akrabalarından biri vasi olarak atanırdı. Erkek ve

⁴⁷ Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları, ss. 32–33.

⁴⁸ Litvanya Büyük Dükluğu, Avrupa’da 12. yüzyıl ile 1795 arasında varlığını sürdürmüş bir devlettir. Aukštaitija bölgesindeki çok tanrılı Baltık kabilelerinden biri olan Litvanlar tarafından kuruldu. Daha sonra Kiev Knezliği’nin büyük bir kısmını ve diğer Slav topraklarını ele geçirdi. Böylece, bugünkü Beyaz Rusya, Letonya, Litvanya’nın tamamı ile Moldova, Polonya, Rusya ve Ukrayna’nın bir kısmını kapsar hale gelmişti. 15. yüzyılda en geniş sınırlara ulaştığında Avrupa’daki en geniş sınırlara sahip ülke konumundaydı. Etnisite ve din açısından çeşitliliğin var olduğu ülkede, kültür unsurları oldukça geniş bir yelpaze oluşturuyordu.

⁴⁹ Ківалова, С.В. та інші. **Статут Великого князівства Литовського 1569 року, 2-й том**, Юридична література, Одеса, 2003 (Kivalova, S.V. ve diğerleri. **1569 Yılıının Litvanya Büyük Dükalığı Statüsü. C. 2**, “Yuridichna Literatura” Yayınevi, Odessa, 2003, (2. Cilt).

⁵⁰ Ківалова, С.В. та інші. **Статут Великого князівства Литовського 1588 року, 3-й том**, Юридична література, Одеса, 2003 (Kivalova, S.V. ve diğerleri. **1588 Yılıının Litvanya Büyük Dükalığı Statüsü. C. 3**, “Yuridichna Literatura” Yayınevi, Odessa, 2003, (3. Cilt).

kadının akrabaları içerisinde vasi olarak atanacak kimse yoksa bu durumda hükümet kararı ile seçilen aile vasi olarak atanırdı⁵¹.

C. Rusya Çarlığı Döneminde Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi

Rusya Çarlığı'nın⁵² Romanov Hanedanı⁵³ döneminde, hayır için devletin bütçesi arttırılmıştır. 1649 yılında I. Aleksey, o döneme kadar bilinen ortodoks kilisesinin kurallarını (öksüz çocuklara bağlı kurallar da dahil) içeren kanunnameyi “Sobornoye Ulozheniye” yazmayı emretmiştir. Böylelikle, hayır işleri, ilk olarak Patrik tarafından, sonra Manastır tarafından ve en sonunda Yetiştirme yurdu tarafından idare edilmiştir. Böylece, o dönemde öksüz çocukların sosyal korunması hristiyan gelenekleri çerçevesinde yapılmıştır⁵⁴.

I. Petro'nun⁵⁵ hükümdarlığı süresince evsiz çocuklara daha fazla hak kazandırılmıştır. 1706 yılında Rus İmparatorluğu'nda⁵⁶ Novgorod Metropoliti⁵⁷ İov tarafından evlilik dışı doğan çocuklar için ülkede ilk barınak açılmıştır. Rus Çarı kararnamesi ile, birkaç manastırın gelirlerinin barınağın desteklenmesi için kullanılmasını emretmiştir. Aşama aşama evlilik dışı doğan çocuklar için özel hastaneler ve zamanla yetiştirme yurtları yapma emri verilmiştir. Böylece, bu dönemde öksüz çocukların sosyal korunmaları kanuni düzenlemelere ve hükümet desteğine konu olmuştur⁵⁸.

⁵¹ Kovalçuk, Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu, s. 13.

⁵² Rusya Çarlığı, 1547 yılında Korkunç İvan'ın Çar unvanı almasıyla başlayan ve 1721'de Çar I. Petro'nun Rus İmparatorluğu'nu kurmasıyla son bulan Rus devletinin resmi adıdır. Çarlıktan önce bu topraklarda Moskova Knezliği egemen olduğu için çarlık Batı Avrupa dillerinde Moskova olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca Rusça ve Türkçe kaynaklarda da Moskova Çarlığı olarak bilinir.

⁵³ Romanov Hanedanı, 1613'ten 1917 Şubat Devrimi'ne değin Rusya'yı yöneten hanedan.

⁵⁴ Кубишкіна, Вікторія. “Генезис інституту усиновлення”, **Віче**, № 20, 2010, <http://veche.kiev.ua/journal/2242/>, (E.T. 15.04.2019) (Kubişkina, Viktoriya. “Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu”, **Viçe Dergisi**, S. 20, 2010); Çerneta, s. 162.

⁵⁵ I. Petro veya Büyük Petro, Rusya'yı 7 Mayıs 1682'den 8 Şubat 1725'teki ölümüne kadar yöneten Rus çarıdır. Kimi tarihçiler tarafından Rusya'yı, Avrupa'nın ve dünyanın kaderinde söz sahibi devletlerin arasına soktuğu düşünüldüğünden, “Büyük” sıfatıyla anılırken, kimi tarihçiler tarafından davranışları sebebiyle Deli Petro olarak anılmaktadır.

⁵⁶ Rus İmparatorluğu veya Çarlık Rusyası, 1721 yılında kurulup 1917'deki Rus Devrimi'ne kadar var olmuş imparatorluktur. Rus Çarlığı'nın ardılı olmuş olan Rus İmparatorluğu, 20. yüzyılda SSCB olarak bir "süper güç" haline gelecek olan Rusya'nın çerçevesini oluşturmuştur.

⁵⁷ Metropolit, Hristiyanlıkta bir bölgenin tüm kiliselerinden sorumlu piskopos veya başpiskopos.

⁵⁸ İvanova, s. 245; Çerneta, s. 162.

Ukrayna bölgesinde evlat edinmenin tanımı, düzeni ve hukuki sonuçlarını içeren ve temel kanunlardan ilki Küçük Rusya⁵⁹ Halkının Adalet Kuralları⁶⁰ [KRHAK] (1743) ve Küçük Rusya Kurallarının Listesi (1807).

XVIII. yüzyılda Ukrayna hukukunda evlat edinme kurumu işlenmiştir. KRHAK uyarınca, evlat edinme, ana baba tarafından aileye meşru çocuk gibi evlatlığın alınması ve evlatlığın yasal mirasçı olmasına izin verilmesi, olarak tanımlanmıştır.

Evlat edinmek için, evlat edinen evlatlıktan daha büyük olmalıydı. Bu işlem sadece özgür irade ile ve evlat edinen ile evlatlık arasında karşılıklı anlaşma ile yapılıyormuş; herkesin önünde açıklandıktan sonra siyasetnamede kayıt yapılıyormuş.

Evlat edindikten sonra evlat edinenin yetkisi öz babaninki gibidir. Çocukları olmayan evlat edinenin mirasını öldükten sonra evlatlık alıyordu; evlat edinilen, evlat edinenden önce ölürse evlat edinilenin mirası evlat edinene geçiyordu. Eğer evlat edinen ve evlatlık öldüyse, miras ikiye bölünüp evlat edinen ve evlatlığın akrabalarına veriliyordu. Eğer evlat edinenin çocuğu doğurduysa, evlatlık evlat edinenin malvarlığından 1/3'nü alıyordu, 2/3'ü diğer çocuklar arasında bölüşürülüyordu⁶¹. Bu durum, incelediğimiz HK'nın 191. maddesi⁶² ile birçok benzer özellik taşımaktadır. Belirttiğimiz gibi; evlat edinilen çocuk bakım ve aile sıcaklığı hissederse, ev işinde yardımcı olursa, aynı zamanda ailenin çocuğu doğarsa, hem HK hem de KRHAK uyarınca, evlatlık ailenin payının üçte birini almaktadır. Tek fark, KRHAK'na göre ailenin payının üçte birini aile malvarlığının mirasından karşılanacağı öngörülmüştür. Yani HK'ndaki gibi, evlatlığın evden gitmesini kimse zorlayamazdı. Her iki durumda da açıkça görüleceği üzere, çocuk haklarının korunması öncelikli sırayı almaktadır. Çocuk işgücü olarak kullanılmak istenmiştir, ama bundan kaçınmak için kanunkoyucular adil bir çözüm bulmuştur - evlat edinen payın üçte birini vermek zorundadır, sadece Ukrayna bölgesinde üçte birini miras

⁵⁹ Ukrayna'nın bazı bölgeleri tarihsel gelişimi içerisinde her zaman Rusya'nın bir parçası olarak anılmıştır, bu sebeptendirki Ukrayna'nın bazı bölgeleri için Küçük Rusya tabiri kullanılmıştır.

⁶⁰ Küçük Rusya Halkının Adalet Kuralları – XVIII. yüzyılda Ukrayna'nın sol yakasında feodal ve ortaçağ köylüsü kurallarının listesiymiş.

⁶¹ Kovalçuk, Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme, s. 14.

⁶² Hammurabi Kanunları'nın 191. maddesi uyarınca, bir oğlanı evlatlık olarak alan ve onu besleyip büyüten, bir ev kuran ve çocukları olan bir adam evlatlığını evden atmayı isterse bu evlatlık oğlan kendi yoluna gidemez. Babalığı kendi servetinden bir çocuğun payının üçte birini ona verdikten sonra gidebilir. Tarla, bahçe ve evden ona bir şey verilmez.

şeklinde, eski Babil’de ise eğer ailenin çocuğu doğduysa ve artık evlatlığa ihtiyacı kalmadıysa, evlat edinen evlatlığını evden atmayı isterse bu evlatlık malvarlığından pay almadan evden atılmazdı. Her iki durumda evlatlığın işgücü olarak kullanılmasına karşı maddi garanti vardı. Önemle belirtmek gerekir ki; o dönemlerde evlat edinme kurumu, işgücü alımının bir yolu olarak kullanılmış ve evlatlıktan ekonomik fayda sağlanmıştır.

KRHAK tam olarak evlat edinme prosedürünü düzenlememiştir, ancak şüphesiz ki Ukrayna bölgesindeki evlat edinme kurumunun oluşumu üzerinde büyük bir etkisi olmuştur.

II. Katerina⁶³ zamanında evlat edinme kurumu yasallaştırılmaya ve geliştirilmeye başlamıştır. 1763 yılında Moskova’da evlilik dışı doğan çocukların bakımı için iki büyük kurum oluşturulmuştur. 1764 yılında ise Moskova’da yetiştirme yurdu açılmıştır.

11 Ekim 1803 yılında evlat edinme ile ilgili ilk normatif doküman meydana çıkmıştır. Bu kararnameye göre, soylular, en yakın meşru akrabaları evlat edinebilirdi. II. Katerina tarafından Ostermann Kontlarına kız kardeşlerinin torununu evlat edinebilmeleri için izin verilmiştir. Bu içtihat haline gelmiştir⁶⁴. Ayrıca evlat edinenler hayattayken evlatlık artık Ostermann soyadı ve unvanını kullanabilirdi. Sonradan, evlat edinmenin düzenlediği şartları içeren birkaç kararname çıkarılmıştır. 12 Ocak 1828 yılından itibaren “kendisinin unvanına dayanma”⁶⁵, evlat edinmenin şekli olarak sayılmaya başlanmıştır. Eklemek gerekir ki; artık 1744 yılında tüccarlar ve kasabalıların, sokağa terkedilmiş çocuklar ve hısımlığı belirlenemeyen çocuklar evlatlığın unvanına dayanma hakkı kazanmıştır⁶⁶.

⁶³ Çariçe II. Katerina veya Büyük Katerina, 34 yıl boyunca Rus İmparatorluğu’nu yönetmiş ve XVIII. yüzyıl Rus İmparatorluğu’na damgasını vurmuş bir Çariçedir.

⁶⁴ Ходырева, Е.Б. “Развитие института усыновления в России и за рубежом”, **Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского**, № 4, 2013, стр. 105 (Khodyreva, E.B. “Rusya’da ve Yurt Dışında Evlat Edinme Kurumunun Gelişimi”, **N.I. Lobaçevski adındaki Ulusal Araştırma Nijniy Novgorod Devlet Üniversitesi Dergisi**, S. 4, 2013, s. 105).

⁶⁵ Kendisinin unvanına dayanma tabiri evlatlık evlat edinenin soyisimini almamakla beraber bundan yararlanıyor.

⁶⁶ Кустова, В.В. “Усыновление в законодательстве стран Западной Европы и России XIX века”, **Журнал российского права**, № 9, 2001, стр. 128 (Kustova, V.V. XIX. “Yüzyıllın Rusya ve Batı Avrupa’nın Mevzuatında Evlat Edinme”, **Rus Hukuku Dergisi**, S. 9, 2001, s. 128).

Poltava Guberniyası'nda⁶⁷, evlat edinme iki şekilde yapılmıştır, bunlar aileye dayanma (revizyon zamanında) ve manevi miras yolu ile yapılmaktadır. Kural olarak, evlat edinen ile evlatlık arasında yazılı anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmada karşılıklı görevler belirlenmiştir; evlat edinen tarafından, bütün malvarlığı ya da malvarlığının bir kısmı evlatlığa verilmiştir; evlatlık ise, evlat edinenlere saygı göstermek, evi idare etmek ve ölümlerine kadar evlat edinenler ile ilgilenmek zorundaymış. Önemle belirtmek gerekir ki; bu anlaşma günümüzde ölünceye kadar bakma sözleşmesine çok benzemektedir.

12 Mart 1891 yılında Rus İmparatorluğu'nda sosyal ve hukuki korumanın gelişimi amacıyla “Evlat edinilmiş ve yasallaşmış çocuklar” hakkındaki kanun çıkarılmıştır. Evlat edinmenin mevcut kuralları sistemleştirilmiştir. 1864 yılının Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununca evlat edinme prosedürü belirlenmiştir. Öncelikle yasama, bu hukuki prosedürü yasallaştırmıştır. Bu sayede evlilik dışı doğan çocuklar, meşru çocuklarla aynı kefeye koyulmaya başlanmıştır.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği'ne⁶⁸ [SSCB] kadar ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların farklı yetiştirilme şekilleri vardır. Öksüzler belirli kurumlara ya da aileye yetiştirilme amacıyla gönderiliyordu⁶⁹.

D. Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği Döneminde Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi

I. Dünya Savaşı ve Ekim Devrimi'nden⁷⁰ sonra ailesi olmayan çocukların sayısı artmıştır⁷¹. Bu çocuklar için 1918 yılının sonbaharında pekçok şehirde sosyal eylemciler kamu kuruluşları - Çocukları Kurtarma Ligesi – açmıştır. Çocukların ana babasının siyasi görüşleri dikkate alınmadan bütün çocuklarla ilgileniliyordu. İlk

⁶⁷ Guberniya, Rusya bölgesinde 1708 -1929 yılları arasında var olan yönetim bölümü. Guberniya sistemi ilk kez I. Petro tarafından uygulanmıştır.

⁶⁸ Resmi adıyla Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ya da kısa adlarıyla SSCB veya Sovyetler Birliği, Sovyetler, Rus İmparatorluğu'nun Vladimir Lenin önderliğindeki Bolşeviklerce 1917 Ekim Devrimi'yle yıkılmasından sonra 1922 yılında kurulan ve 1991 yılına dek varlığını koruyan devlet. Ukrayna, 1922 ile 1991 yılları arasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği üyesi oldu.

⁶⁹ İvanova, ss. 245-246; Çerneta, ss. 162-163.

⁷⁰ Ekim Devrimi, Rusya'da Jülyen takvimine göre 25 Ekim 1917'de (Miladi takvime göre 7 Kasım 1917), Petrograd'daki geçici hükümetin devrilerek iktidarın Lenin önderliğindeki Bolşeviklere geçmesini sağlayan ve SSCB'nin kurulmasına yol açan olaydır.

⁷¹ 1917 – 1922 yılları arasında Ekim Devriminde ve İç savaşında 12,7 ile 15 arasında milyon insan ölmüş, <http://redstory.ru/world/rzv/28.html>, (E.T. 09.05.2019).

zamanlarda bu kamu kuruluşları çocukları sanatoryumlara tıbbi tedavi amacıyla veya diğer kurumlara el becereleri öğrenmeleri amacıyla gönderiyordu. 1921 yılının Ocak ayında Çocukları Kurtarma Ligesi'nin kamu kuruluşların sistemi tasfiye edilmiştir ve bütün kuruluşlar halk eğitimi kurumlarına eklenmiştir⁷².

Ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların korunması sovyetlere göre toplumsal yetiştirme, geçici bir süreç olan ailede yetiştirmeden daha kaliteliydi. Ekim Devrimi'nden sonra sovyet otoritesi, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların toplumsal yetiştirilmesi prenebini ilan etmiştir. Bundan sonra devlet, bu çocuklar ile ilgilenmeye ve yetiştirmeye başlamıştır.

SSCB'nin ilk yıllarında toplumsal yetiştirme konusu sadece ana babanın bakımından mahrum kalan çocuklar için değil, aynı zamanda aileye sahip olan çocuklar için de öngörülmüştür. Sovyetlere göre, ülkede yatılı okul sayısı yüksek olduğu için evlat edinilmeye ihtiyaç kalmamış. Böylece, Ekim Devrimi'nden sonra günümüzdeki gibi öksüzler ile ilgilenme görevi tamamen devletin tekeline bırakılmıştır⁷³.

1918 yılında Sovyet Rusya'nın ilk olan 818 sayılı "Velayet, aile, evlilik hukuku, medeni duruma ilişkin belgeler" hakkındaki kanunda [818 sayılı kanun] evlat edinme konusuna yer verilmemiştir. 818 sayılı kanun'un 183. maddesi uyarınca, kanun yürürlüğe girdikten sonra herhangi bir çocuğun evlat edinilmesi yasaktır⁷⁴. Tarihi gelişim sürecinde SSCB'nin devlet politikasında mülkiyet kavramı feshetildiği için kanunkoyucu bu kararı vermiştir. Devlet çocukların bakımını üstlendiği için evlat edinmeye yer kalmamıştır. Çocukları olmayan kişilerin ölümünden sonra mirası devlete geçirilmiştir. Öksüzlük sorunu, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların yerleştirilmesi sosyal olarak çözülebilirdi.

⁷² Fyodorova, s. 99; Kubişkina, <http://veche.kiev.ua/journal/2242/>, (E.T. 15.05.2019).

⁷³ İvanova, ss. 246-247; Çerneta, s. 163.

⁷⁴ Косенко, Н.П. "Становлення та розвиток інституту усиновлення в сімейному законодавстві", **Юридична наука**, № 12, 2013, стр. 18 (Kosenko, N.P. "Aile Mevzuatında Evlat Edinme Kurumunun Oluşturulması ve Geliştirilmesi", **Kanuni Bilim Dergisi**, S. 12, 2013, (Geliştirilme), s. 18); Дьяков, А.В. "Развитие законодательства об усыновлении в период советского государства", **Гуманитарные, социально – экономические и общественные науки**, № 2, 2013, <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-zakonodatelstva-ob-usynovlenii-v-period-sovetskogo-gosudarstva/viewer>, (E.T. 22.05.2019) (Dykov, A. V. "Sovyetler Birliği'nde Evlat Edinme Mevzuatının Gelişmesi", **Beşeri Bilimler, Sosyo – Ekonomik ve Sosyal Bilimler Dergisi**, № 2, 2013).

Bununla beraber kanunkoyucuya göre, evlat edinme kurumunu kaldırdıktan sonra evlat edinme kisvesi altında çocuk işgücünü kendi çıkarları için kullanamamışlardır.

Aynı zamanda Sovyet Ukrayna'da evlat edinme yasaklanmamıştır. 1920 yılının başında mahkemece evlat edinme başvurularının kabulüne ilişkin kararlar verilmiştir. 28.03.1920 tarihinde Skvyra şehrindeki 1. İlçesinin Halk Mahkemesinin kararı hakkında Yargıtayca da bir içtihat kararı verilmiştir, buna göre:

- Evlat edinme Sovyet Ukrayna mevzuatına aykırı düşmüyordu;
- Öksüzlüğün azaltılması için yararlıydı;
- Evlat edinmeye izin vermenin önemli iki koşulu vardır: bunlar çocuk işgücünün evlat edinme kisvesi altında insanların kendi çıkarları için kullanılmasının önüne geçmek ve evlat edinen tarafından çocuğun düzgün yetiştirilmesinin sağlanmasıdır;
- Çocuk, evlatlık olduktan sonra yeni aile ile hısımlık başlıyordu.

Bu evlat edinmenin temel esasları içtihat oluşturulmasını sağlamıştır ve 1926 yılında Sovyet Ukrayna'nın Halk Komiserleri Konseyi⁷⁵ tarafından çıkartılan “Velayet, aile, evlilik hukuku, medeni duruma ilişkin belgeler” hakkındaki kanunu'nda [1926 yılının Aile Kanunu] yer almıştır⁷⁶.

1. 1926 Yılı'nın “Velayet, Aile ve Medeni Duruma İlişkin Belgeler” Hakkındaki Kanun

1926 yılında Aile Kanunu'nda da evlat edinme kurumu öngörülmüştür. Kanun'un I. kısmın 5. bölümü “Evlat edinme” adıyla Ukrayna aile mevzuatına ilk defa girmiştir.

Kanun'un 38. maddesi uyarınca, sadece 18 yaşını doldurmamış çocuklar evlat edinilebilirdi.

⁷⁵ Halk Komiserleri Konseyi, 1917 yılında Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra Sovyetler Birliği'nde en yüksek hükümet organı. İlk Sovnarkom başkanı Lenin'dir. Lenin'in ölümünden sonra Stalin'in Komünist Parti Genel Sekreteri olarak iktidara gelmesiyle birlikte ülke yönetiminde en etkili makam genel sekreterlik olmuştur.

⁷⁶ Romovska, ss. 423-424.

465 sayılı davada⁷⁷ SSCB'nin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu [YHGK] içtihatı uyarınca, sadece 18 yaşını doldurmamış çocuklar evlat edinilebilirdi. 18 yaşını dolduran bir kişi, 18 yaşına kadar ona bakan bir kişi tarafından evlat edinilemez⁷⁸. Davada olduğu gibi 4. Halk mahkemesi tarafından dava bile açılmaması gerekirken, ancak 4. Halk mahkemesince bu davanın kabulüne karar verilmiştir. Sonuç olarak Yargıtay bozulmasına karar verilmiştir.

Evlat edinmeyi gerçekleştirmek için ana babanın ya da vasinin ve 10 yaşını doldurmuş çocuğun rızası gerekiyordu. Eğer eşlerden biri tek başına çocuğu evlat edinmek isterse, diğer eşin rızası da gerekiyordu.

Evlat edinme, evlat edinenin ikamet yerine bağlı olduğu Çocuk İşleri Dairesinin [ÇİD] kararıyla gerçekleştiriliyordu. Önceden evlat edinenin yaşam koşulları kontrol ediliyordu, bunu hem çocuğun işgücü olarak kullanılmaması için hem de çocuğun manevi ve fiziksel gelişimi için ev koşullarının uygun olup olmadığı araştırılıyordu. Evlat edinme, nüfus dairesinde zorunlu bir şekilde tescil ediliyordu.

Hukuki sonuç olarak, evlat edinilen çocuğun ve varislerin kişisel ve mülkiyet haklarını ve görevlerini, evlat edinenin öz çocuklarına eşittir, aynı zamanda öz ana baba ile ilgili hakları ve görevleri sona eriyordu. Aynı zamanda, evlat edinilen çocuk evlat edinenin akrabaları ile ilgili hakları ve görevleri kazanmaz, yalnızca evlat edinenin mirasına hak kazanabilirdi. Bunun dışında öz akrabaları (büyük baba, büyük anne, kardeşler) ile ilgili hakları ve görevlerine son verilmiyordu⁷⁹.

03/239-54 sayılı davada⁸⁰ SSCB'nin YHGK içtihatı uyarınca, evlat edinmeden sonra evlatlık öz ana babası ile ilgili hakları kaybediyordu ve görevlerine

⁷⁷ **Davanın özeti:** 1943 yılında davacılar M. ve G. Saratov şehrinin Kirovsky ilçesi 4. Halk mahkemesinde dava açmışlar. Davada, 1943 yılında ölen Spırın vatandaşının evlat edinilen çocukları olarak davacılar tescil edilmesini arzu edildi. Davacı M. 15 yılından ve davacı G. 14 yılından itibaren 1940 yılına kadar üvey baba Spırın ailesinde kalıyordu ve tarafından yetiştiriliyordu. **Karar:** 4. Halk mahkemesi davanın kabulüne karar vermiştir. Ancak, Yargıtay Hukuk Dava Dairesi tarafından 4. Halk mahkemesi kararı bozulmuştur.

⁷⁸ "SSCB'nin Yargıtay İctihati" Dergisi, **Moskovsky Bolşevik**, S: 8, 1944, s. 16 <https://naukaprava.ru/catalog/300/383/386/11436?view=1>, (E.T. 22.06.2019) (Судебная практика Верховного Суда СССР, **Московский большевик**, № 8, 1944, стр. 16).

⁷⁹ Romovska, s. 424.

⁸⁰ **Davanın özeti:** Davacı, engelli olduğu için oğlundan (davalı) yardım nafakası istemiştir. Davalı, davacının öz oğlu olmasına rağmen 3 Şubat 1953 yılında Penza bölgesinin Tamalin ilçesi Halk mahkemesince davanın reddine karar verilmiştir, çünkü 9 aylık iken davalı diğer insan tarafından evlat edinilmiştir ve 18 yaşına kadar evlat edinen ebeveynin ailesinde kalıyordu ve evlat edinen ebeveyn tarafından yetiştirilmiştir. Sonra Yargıtay Hukuk Dava Dairesi tarafından Halk mahkemesinin kararı bozulmuştur ve Halk mahkemesi tekrar davayı incelemeye başlamıştır. Halk mahkemesi davanın kabulüne karar vermiştir (yani davalı davacıya yardım nafakası ödemek

son veriliyordu, çünkü evlat edinme işleminden sonra bu haklar ve görevler evlatlık ile evlat edinen arasında doğuyordu⁸¹. Böylece, herhangi bir istisna olmaksızın, evlat edinme işleminden sonra hukuki bağlantı öz ana baba ve çocuklar arasında sona ermektedir.

Çocuğun öz ana babasının evlat edinmeye katılmadıysa ya da rızası vermediyse, onların ricası üzerine ve sadece çocuğun yararına olduğunda evlat edinme kaldırılabilirdi ve çocuk onlara iade edilirdi. Eğer çocuk 10 yaşında ya da daha büyük ise evlat edinmeyi kaldırmak için onun rızası da aranırdı.

Çocuğun menfaatleri gerektiriyorsa; evlat edinme, yetkili kamu kurumu, kamu kuruluşu ya da kişinin başvurusu üzerine mahkeme kararı kaldırılabilirdi.

596 sayılı davada⁸² SSCB'nin YHGK içtihatı uyarınca, evlat edinme, çocuğun öz ana babasının işleme katılması ya da rızasının verilmesi ile gerçekleştirilebilirdi. Ayrıca onların ricası üzerine ve sadece çocuğun yararına olduğunda evlat edinme kaldırılabilirdi ve çocuk onlara iade edilebilirdi. Davada olduğu gibi, çocuğun babası Kızıl Ordu'nda⁸³ olduğundan üvey annesi tarım çalışmalarına gönderildiği için çocuk geçici olarak yetiştirme yurduna yerleştirilmiştir. Çocuğun evlat edinilmeye ne babası ne üvey annesi rızaları vermediler, çünkü çocuğun yanında değildiler. Sonuç olarak Yargıtay bozulmasına karar vermiştir⁸⁴.

zorundadır). Sonuç olarak, Yargıtay, Yargıtay Hukuk Dava Dairesinin verilen karar bozulmuştur, Halk mahkemesinin son kararı da bozulmuştur ve 3 Şubat 1953 yılında Halk mahkemesinin kararı onaylandı.

⁸¹ “SSCB'nin Yargıtay İçtihatı” Dergisi, **Moskovsky Bolşevik**, S. 1, 1955, ss. 32-33 <https://naukaprava.ru/catalog/300/383/397/11531?view=1>, (E.T. 22.06.2019) (Судебная практика Верховного Суда СССР, **Московский большевик**, № 1, 1955, стр. 32-33).

⁸² **Davanın özeti:** Davacı olan çocuğun üvey annesi, ana babanın rızası almadan yetiştirme yurdundan çocuğu evlat edinen kişi karşı dava açmıştır. Evlat edinilen çocuğu öz aileye iade etmesini istemiştir, çünkü evlat edinme anında çocuğun babası Kızıl Ordu'nda olduğundan üvey annesi tarım çalışmalarına gönderildiği için çocuk geçici olarak yetiştirme yurduna yerleştirilmiştir. Evlat edinme anında çocuğun yanında ne babası ne üvey annesi olmadığı için rızalarını alınmadı. 12 Haziran 1943 yılında Stalinabad Zheleznodorozhny ilçesi 1. Halk mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir. Sonra, Yargıtay Hukuk Dava Dairesi tarafından 1. Halk mahkemesinin kararı bozulmuştur ve Stalinabad Zheleznodorozhny ilçesi 2. Halk mahkemesi tarafından tekrar davanın incelenmesi başlanmıştır. 2. Halk mahkemesi davanın reddine karar verdi ve çocuk evlat edinen ebeveyne iade edilmeliydi. Sonuç olarak, Yargıtay bozulmasına karar vermiştir.

⁸³ Kızıl Ordu, 1946'ya dek SSCB'nin silahlı kuvvetleri. 1918'de, Rus İç Savaşı esnasında Bolşeviklerin silahlı kuvvetleri olarak kuruldu ve 1922 yılında SSCB'nin resmi ordusu oldu.

⁸⁴ “SSCB'nin Yargıtay İçtihatı” Dergisi, **Moskovsky Bolşevik**, S. 9, 1944, ss. 25-26 <https://naukaprava.ru/catalog/300/383/386/11437?view=1>, (E.T. 22.06.2019) (Судебная практика Верховного Суда СССР, **Московский большевик**, № 9, 1944, стр. 25-26).

Bu örnekten yola çıkarak; yıllarca Halk mahkemeleri, çocuğun öz ana babasının evlat edinmeye katılmaması ya da rıza vermemesine rağmen evlat edinme davalarının kabulüne kararlar vermiştir. SSCB’de bu süreçte II Dünya Savaşı olduğundan durum karışıktır, bu süreçte bir çok ana babası olan çocuk yetiştirme yurduna gönderilmiştir. 596 sayılı davada öğrendiğimiz üzere çocuğun hem babası hem de üvey annesi vardır ancak ikisi de çocuğun yanında olmadıklarından çocuk yetiştirme yurduna yetiştirilmiştir ve sonuçta evlat edinilebilirdi.

1926 yılının Aile Kanunu’nda evlat edinmenin geçersiz kılınması öngörülmemiştir.

Bu konuda dikkate değer, Kanun’un 47. maddesi uyarınca, bu Kanun yürürlüğe girmeden önce, aile, çocuğu aile üyesi olarak aldıysa, evlat edinme mevzuatı olmadığı için evlat edinme işlemi tescil edilememiştir, bu kanun yürürlüğe girdikten sonra 6 ay içinde aile, evlat edinmenin gerçek zamanını belirleyip evlat edinmeyi tescil edebilirdi.

Verilen 6 aylık dönem geçtikten sonra evlat edinmenin gerçek zamanı belirtmeden aile evlat edinme işlemini genel sırasıyla yürütmeliydi⁸⁵.

2. 1943 Yılıının “Evlat edinme” Hakkındaki Kararnamesi

Mevcut evlat edinme mevzuatını geliştirmek amacıyla 1943 yılında SSCB’nin Yüksek Sovyet Prezidyumu’nun “Evlat edinme” hakkındaki kararnamesi çıkarılmıştır⁸⁶. Kararnameye göre, evlat edinenin ricası üzerine, evlatlığa evlat edinenin soyadı verilebilirdi ve evlat edinenin ismi evlatlığın babasının adı olarak kullanılabilirdi. Aynı zamanda, evlat edinenin ricası üzerine, çocuğun doğum belgelerinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adları yazılabilirdi⁸⁷. Çocuk 10 yaşında ya da daha büyük ise yukarıda belirtilenen işlemleri gerçekleştirmek için onun rızası da gerekiyordu.

Bu kararnameye dayanarak, 1926 yılının Aile Kanunu’na belli değişiklikler yapılmıştır.

⁸⁵ Romovska, s. 425.

⁸⁶ Нечаева, А.М. **Семейное право**, Юрист, Москва, 2008, стр. 269 (Neçaeva, A.M. **Aile Hukuku**, “Yurist” Yayınevi, Moskova, 2008, s. 269).

⁸⁷ Kosenko, Geliştirilme, s. 19.

Doktrindeki görüşlere göre, evlat edinmenin iki şekli olduğu belirtilmiştir. İlk durumda, çocuğun doğum belgelerinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adları yazılabilirdi, ikinci durumda ise yazılmazdı. Çocuk, evlat edinenin diğer çocuklarına tamamen eşittir ve büyükanne ve büyükbabanın akrabası olduğunda ölümünden sonra öz çocuklar gibi mirasa hak kazanıyordu. Ancak, mevzuatta, bu bilimsel görüş yasal onayı almamıştır.

14 Mart 1945 yılında SSCB'nin Yüksek Sovyet Prezidyumu'nun "Yasal mirasçı ve atanmış mirasçılar" hakkındaki kararnamesine dayanarak 17 Aralık 1945 yılında Sovyet Ukrayna'nın Yüksek Sovyet Prezidyumu tarafından Sovyet Ukrayna Medeni Kanunu'nun 418. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklere göre evlatlıklar öz çocuklarla birlikte evlat edinenin ölümünden sonra mirasa hak kazanabilirdi.

1963 yılında Sovyet Ukrayna'nın Medeni Kanunu'nun 532. maddesinde "Evlat edinen ve evlatlıkların mirası", evlat edinenin ya da akrabalarını ölümünden sonra, evlatlık ve onun varislerinin miras haklarını, öz çocukların ve varislerinin miras haklarını ile eşit olmuştur. Aynı zamanda, evlatlığın ölümünden sonra, evlat edinen ve akrabaların miras haklarını öz ana babanın ve öz akrabalarının miras haklarını ile eşit sayılmıştır.

Bununla beraber, öz ana babanın, akrabaların ya da kardeşlerin ölümü durumunda evlatlık ve varisleri yasal mirasçılar olmuyordu; evlatlık ve varisleri ölümü durumunda öz ana baba, akrabaları ya da kardeşleri de yasal mirasçı olmuyordu.

Bu normdan sonra, evlatlık ile öz ana baba ve akrabaları arasında yasal bağlantı tamamen kesilmiştir⁸⁸.

3. 1969 Yılıının Aile ve Evlilik Kanunu

26 Haziran 1969 yılında Sovyet Ukrayna Aile ve Evlilik Kanunu [1969 yılının Aile Kanunu] yürürlüğe girmiştir.

⁸⁸ Romovska, ss. 425-427.

Doktrin uyarınca, evlat edinme, tam ehliyetsiz ana babası olan çocuğu ya da ana babası olmayan çocukların yetiştirilmesi şekillerinden biri olarak tanımlanabilirdi⁸⁹.

1969 yılının Aile Kanunu'nun 101. maddesine göre, evlat edinme, çocuğun 18 yaşını doldurmamış olması ve sadece çocuğun yararına olması koşuluyla gerçekleştirilmiştir. Önceki 1926 yılının Aile Kanunu'nun 38. maddesine göre, sadece 18 yaşını doldurmamış çocuklar evlat edinilebilirdi. Fark ettiğimiz gibi, maddede çocuğun menfaatlerinden bahsedilmemiştir. 1926 yılının Aile Kanunu süresinde evlat edinmede çocuğun menfaatleri yasama düzeyinde değil ama doktrinde dikkate alınmıştır. Zaten 1969 yılının Aile Kanunu'nda sadece doktrinde değil, aynı zamanda kanunun içinde de, evlat edinmeyi gerçekleştirmek için sadece yaş değil, aynı zamanda çocuğun menfaatleri de önem arz etmiştir.

Evlat edinme, Belediye meclisi ya da bölge konseyinin milletvekilleri kararıyla gerçekleştirilmiştir. Evlat edinmek için hem ana babanın, hem de 10 yaşını doldurmuş çocuğun rızası gerekiyordu. Çocuk evlat edinenin ailesinde yaşıyorsa ve onları ana babası saydığı durumda çocuğun rızasını almaya gerek yoktur. Aynı zamanda, çocuğun öz ana babasının rızası aranmaksızın evlat edinmenin gerçekleştirilmesinin koşulları belirlenmiştir.

1969 yılının Aile Kanunu'nun 112. maddesinde, Ukrayna mevzuatında ilk defa evlat edinme gizliliği öngörülmüştür.

1969 yılının Aile Kanunu'nun 117. maddesi uyarınca, evlat edinilen çocuğun ve varislerin kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri, evlat edinenin öz çocukları ile eşittir; evlat edinenin kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri, çocuğun öz ana babası ile eşittir. Aynı zamanda çocuk ile öz ana baba arasındaki kişisel ve mülkiyet hakları kaybediliyordu ve birbirlerine karşı olan görevlerine son veriliyordu.

Ekleme gerekir ki; 1969 yılının Aile Kanunu'nda sadece evlat edinmenin kaldırılması değil, aynı zamanda evlat edinmenin geçersiz kılınması da öngörülmüştür⁹⁰.

⁸⁹ Маслов, В.Ф. и другие. Действующее законодательство о браке и семье, Вища школа. Издательство при Харьковском университете, Харьков, 1972, стр. 178 (Maslov, V.F. ve diğerleri. **Aile ve Evlilik Mevcut Mevzuatı**, "Vişa Şkola" Yayınevi, Kharkov, 1972, s. 178).

⁹⁰ Romovska, s. 427.

Önemle belirtmek gerekir ki; 1969 yılının Aile Kanunu, Ukrayna aile mevzuatında 1 Ocak 2003 yılına kadar aile ilişkileri düzenleyen asıl kanundur.

E. Bağımsız Ukrayna’da 1991 Yılından Günümüze Kadar Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi

Bağımsız Ukrayna’da⁹¹, ÇHS, Ukrayna Parlamentosu [UP] tarafından 27.02.1991 yılında imzalandı ve 27.09.1991 yılında yürürlüğe girdi. Bu bağlamda, 26.04.2001 tarihinde ve 2402-III sayılı “Çocukluk korunması” hakkındaki kanun [2402–III sayılı kanun] çıkarılmıştır. Bu kanun, Ukrayna’da çocukluk korunması ülke çapında stratejik bir öncelik olarak belirlemektedir.

30 Ocak 1996 yılında 11-96-BP sayılı Ukrayna “Aile ve Evlilik Kanunu’na ekleme ve değişiklikler yapılması” hakkındaki kanun koyulmuştur. Böylece, Aile ve Evlilik Kanunu’nun “Evlat edinme” 14. bölümü belirgin ölçüde değiştirilmiştir, yani:

- Evlat edinme mahkeme kararı üzerinden gerçekleştirilmiştir;
- Mahkemece evlat edinme kararı verilirken evlat edinen duruşmaya katılmak zorundadır;
- Evlat edinilebilen ve evlat edinmek isteyenlerin tescili tanıtılmıştır;
- Evlat edinme ile ilgili aracılık şahıs ticari faaliyeti yasaklanmıştır;
- Evlat edinmek isteyenler için şartlar arttırılmıştır;
- Evlat edinen ile evlatlık arasında en az 15 yaş farkı olmalıdır;
- Ana baba tarafından doğmamış bebeğin evlat edinilmesine verilen izin yasaklanmıştır;
- Terk edilmiş çocuk iki ay sonra evlat edinilebilirdi;
- Evlat edinenin ailesinde çocuğun yaşama koşulları devlet denetimine tabi olmuştur;
- 18 yaşındaki bir çocuğun evlat edinilmesi kaldırılabilirdi⁹².

Ukrayna Bakanlar Kurulu’nun [UBK] 27.12.2001 tarihli ve 1751 sayılı “Çocukları olan ailelere devlet yardımının atanması ve ödenmesi” hakkındaki

⁹¹ 24 Ağustos 1991 yılında Ukrayna SSCB’nden bağımsızlık kazanmıştır. SSCB’nin dağılması, 26 Aralık 1991 tarihinde SSCB Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov’un istifa etmesinin ardından SSCB’ni teşkil eden cumhuriyetlerin bağımsızlığını kazanmalarıyla Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin dağıldığı olaydır.

⁹² Romovska, ss. 428-429.

kararnamesi [1751 sayılı kararname], çocukları olan ailelere devlet yardımının atanması ve ödenmesi, evlat edinme ödeneği de dahil belirlemektedir.

10 Ocak 2002 yılında koyulan ve 1 Ocak 2003 yılında yürürlüğe giren 2947 – III sayılı Ukrayna Aile Kanunu [UAK] bağımsız Ukrayna’nın evlat edinme kurumunun gelişiminde çok önemli bir adımdır. UAK’nun yürürlüğe girişi, bağımsız Ukrayna aile mevzuatının gelişimin başlangıcı sayılmaktadır.

13.01.2005 tarihli ve 2342-IV sayılı “Öksüzlerin veya ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların sosyal korunmasının organizasyonel ve hukuki koşullarının sağlanması” hakkındaki kanun [2342-IV sayılı kanun] hem öksüz çocukların sayısı azaltmak amacıyla hem de ailelere böyle çocukların yerleştirilmesi için bir çok yöntem belirledi. Ekleme gerekir ki; 2342-IV sayılı kanun’da “evlatlık” tanımı yapılmıştır ve günümüze kadar Ukrayna aile mevzuatında “evlatlık” tanımı içeren tek kanundur.

24 Eylül 2008 yılında UBK tarafından 866 sayılı “Çocuk haklarının korunması ile ilgili Velayet ve Vesayet Kurumunun⁹³ [VVK] faaliyetlerinin yürütmenin prosedürü. Genel kısım” hakkındaki kararname [866 sayılı kararname] çıkarılmıştır. Kararnamede, çocuk haklarının korunması ile ilgili VVK’nun faaliyetlerinin yürütmenin prosedürü genel olarak açıklanmıştır.

8 Ekim 2008 yılında UBK tarafından 905 sayılı “Evlat edinilen çocukların haklarına saygı gösterilmesi kontrolü ve evlat edinme faaliyeti” hakkındaki kararname [905 sayılı kararname] çıkarılmıştır. Kararnamede, evlat edinilen çocukların haklarına saygı gösterilmesi kontrolü ve evlat edinmenin prosedürü düzenlenmiştir.

15 Şubat 2011 yılında UP tarafından 3017 – VI sayılı “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi” hakkındaki kanun koyulmuştur⁹⁴. Bu sözleşme, çocuğun menfaatlerini göz önünde bulundurarak evlat edinmenin yeni prensiplerini önermiştir.

Ukrayna Sosyal Politika Bakanlığı’nın 28.12.2015 tarihli ve 1256 sayılı “Öksüz, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların, potansiyel evlat edinen

⁹³ 2342-IV sayılı kanun’un 11. maddesine göre, Velayet ve Vesayet Kurumu, ilçe ve Kyiv ve Sivastopol şehirlerindeki devlet ilçe idarelerini; şehirlerin veya şehirlerdeki ilçelerin, köylerin, kasabaların meclislerin yürütme organları.

⁹⁴ Ukrayna adına Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi 27 Kasım 2008 yılında imzalanmıştır.

aileleri, veli, vasi, koruyucu aile hakkında veri bankası sürdürmesi” hakkındaki kararnamesinde, öksüz, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların, potansiyel evlat edinen aileleri, veli, vasi, koruyucu aile hakkında bilgilerin biriktirilmesi, depolanması, muhasebeleştirilmesi, alınması ve kullanılması için bir mekanizma öngörmektedir.

12 Ocak 2019 tarihinde Ukrayna Cumhurbaşkanı tarafından “Öksüz ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların haklarının korunması” hakkındaki kararname çıkarılmıştır. Kararnamede belirtilen en önemli noktalar;

- Çocuk istismarları ve hayatlarına yönelik bir tehdidin ortaya çıkışının önlenmesi ve bu olayların üstesinden gelinmesi;
- Ana babanın bakımından mahrum kalan engelli çocukların yetiştirme yurdunda 23 yaşına kadar kalabilmesi.

1991 yılından günümüze kadar Ukrayna hükümeti tarafından evlat edinme ve çocuk hakları ile ilgili bir dizi kanun ve kararname çıkarılmıştır. Son 29 yıl içinde evlat edinme, öksüzlerin ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların evlat edinen ailelere yerleştirilmesi böyle çocukların yetiştirilmesinin öncelikli şekli olmuştur.

Şu an Ukrayna Avrupa entegrasyonu yolunda olduğu için Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi’nde (2016 – 2021 dönemi için) belirlenmiş çocuk hakları korunması avrupa standartlarını milli mevzuatımızda uygulamak gerekmektedir. Böylece, “Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin uygulanması için ulusal eylem planı” adlı Devlet sosyal programı Konsepti 5 Nisan 2017 yılında UBK tarafından onaylanmıştır. Devlet sosyal programı Konsepti, mevzuatımızda ÇHS’nin hükümlerinin sürekli uygulanmasını sağlamayı ve çocuğun hak ve menfaatlerinin korunması için etkili bir sistem oluşturmayı amaçlamaktadır⁹⁵.

⁹⁵ Тубольцева, Я.С. “Виключні особливості розвитку інституту усиновлення у вітчизняному цивільному процесуальному праві”, **Інформація і право**, № 1, 2019, стр. 142 (Tuboltseva, Y.S. “Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda Evlat Edinme Kurumunun Gelişiminin Özellikleri”, **Bilgi ve Hukuk Dergisi**, S. 1, 2019, (Gelişimin Özellikleri), s. 142).

İKİNCİ BÖLÜM

UKRAYNA HUKUKUNA GÖRE EVLAT EDİNME

I. EVLAT EDİNME KAVRAMI VE TANIMI

A. Evlat Edinme Kavramı

ÇHS'nin Önsözünde belirtildiği gibi, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesini gerekmektedir.

Her çocuğun bir ailede yetiştirme hakkını uygulamak için koşullar yaratması, çocuk evlat edinmeyi teşvik etmesi, evlat edinen ebeveynlerin teşvik ve destek sistemi oluşturması öksüz ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların sosyal korunmasına ilişkin devlet politikasının temel ilkelerine aittir (2342-IV sayılı kanun m. 3).

Ukrayna mevzuatında evlat edinme uluslararası sözleşmeler, Ukrayna kanunları ve iç tüzükleri tarafından düzenlenmektedir.

ÇHS'nin 20. maddesinin 1. fıkrasına göre, geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır. Buna göre, evlat edinme, devletin sağladığı özel koruma ve yardımlardan birisidir.

Ukrayna Anayasası'nın [Anayasa] 51. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, aile, çocukluk, annelik ve babalık devlet tarafından korunmaktadır; Anayasa'nın 52. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, çocuklar, kökenlerine bakılmaksızın, evlilikte veya evlilik dışında doğmasına rağmen haklarında eşittir. 52. maddesinin 3. fıkrasına göre ise, öksüz ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocuklarının yetiştirilmesi ve bakımı devlete aittir. Bu temelde, UAK'na göre, evlat edinme, bir ailede çocuğun yerleştirilmesi şekillerden biri olarak belirlenmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki; UAK'nun 5. maddesinin 3. fıkrasına göre, devlet, çocuğun aile bakımı ve eğitiminin önceliğini sağlamaktadır.

Anayasa'dan sonra, UAK, evlat edinme hükümlerini düzenleyen (öneme göre) ikinci önemli kanundur. Evlat edinme hükümleri, UAK'nda çok ayrıntılı bir şekilde 207. maddesi ile 242. maddeleri arasında otuz altı madde olarak yer almaktadır.

Bilindiği üzere, 1991 yılından günümüze kadar bağımsız Ukrayna hükümeti tarafından çocuk haklarını koruyan ve evlat edinme sürecini düzenleyen bir çok kanun ve kararname çıkarılmıştır.

B. Evlat Edinme Tanımı

Birçok ülke kanununda evlat edinmenin tanımı yapılmamasına rağmen UAK'nda evlat edinmenin tanımı yapılmıştır. UAK'nun 207. maddesinin 1. fıkrasına göre, evlat edinme, bir çocuğu evlat edinen tarafından mahkeme kararı ile bir oğul veya kız olarak bir aileye almaktır. Aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca ise, evlat edinme, çocuğun istikrarlı ve uyumlu bir yaşam koşullarını sağlamak için çocuğun yüksek yararına gerçekleştirilmektedir. Buna göre, çocuğun menfaatlerinin sağlanması, evlat edinme kurumunun en önemli amacıdır. Aynı zamanda, çocukları olmayan evlat edinenin menfaatleri de sayılır, çünkü evlat edinme, ebeveyn sevgisinin doğal duygularını, babalık ve annelik ihtiyacını karşılamaya fırsatı vermektedir⁹⁶. Bundan yola çıkarak, evlat edinmede iki tarafın - hem çocuğu olmayan ailenin hem de ailesi olmayan çocuğun - menfaatleri dikkate alınmaktadır.

Doktrinde bir görüşe göre, evlat edinme, çocuğun ebeveynleri ölmüş, bulundukları yerleri bilinmemiş, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş, mahkemece kayıp olarak ilan edilmiş ya da tam ehliyetsiz olarak belirlenmiş, evlat edinmeye rıza vermiş, 6 aydan daha fazla çocuk ile birlikte kalmamış, önemli sebep olmaksızın çocuk ile ilgilenmemiş ya da finansal açıdan geçindirmemiş vb. durumlar olduğunda çocuğun yararına yürütülen aile hukuku kurumudur⁹⁷.

⁹⁶ Яніцька, І.А. “Процесуальні особливості оформлення усиновлення громадянами України та іноземними громадянами”, **Актуальні проблеми держави і права**, № 66, 2012, стр. 390 (Yanitska, I.A. “Yabancılar ve Ukrayna Vatandaşları Tarafından Evlat Edinme Düzenlemesinin Usuli Özellikleri”, **Hukuk ve Devletin Hayatı Sorunları Dergisi**, S. 66, 2012, s. 390).

⁹⁷ Кобзева, Т.А. та Шапіро В.С. **Сімейне право України**, Сумський державний університет, Суми, 2015, стр. 68 (Kobzeva, T.A. ve Şapiro V.S. **Ukrayna Aile Hukuku**, Sumy Milli Üniversitesi, Sumy, 2015, s. 68).

Diğer bir görüşe göre, evlat edinmeyi *hukuki işlem* olarak anlamak gerekmektedir. Hukuki sonuç olarak evlat edinen ve akrabaları ile evlatlık arasında, öz çocuklar ile ebeveyn arasında olduğu gibi eşit haklar ve görevler doğar⁹⁸. Evlatlık, haklarında ve görevlerinde öz çocuklarla eşittir. Aynı zamanda evlat edinen, ebeveyn haklarını ve görevlerini kabul etmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki; evlat edinme ile evlatlık ile evlat edinen arasında hukuki ilişkiler doğar ve aynı zamanda çocuk ile öz ebeveyn arasında hukuki ilişkiler sona erer. Yani evlat edinme ile mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra evlatlık ile evlat edinen arasında ebeveyn ilişkileri doğar ve aynı anda evlatlık ve biyolojik ana baba ve akrabaları arasında hukuki bağlantı sona erer⁹⁹.

Bir yazara göre, evlat edinme, *karışık hukuki işlem* olarak da tanımlanabilir. Bu işlemin içinde çocuğu evlat edinmek isteyen kişilerin iradesi vardır; evlat edinmeye rıza veren çocuğun ana babasının iradesi vardır; çocuğun rızası; mahkeme kararında ifade edilen devletin iradesi de vardır. Böylece, devlet iradesi, evlat edinme süresinde doğan ilişkilerin ortaya çıkışını etkilemektedir. Devlet, mahkeme aracılığıyla iradesini ifade eder ve evlat edinme hukuki işlemi uygulamasına katılır. Evlat edinmeye devletin belirgin iradesi olmaksızın, evlat edinme ile ilgili ilişkiler ortaya çıkmaz¹⁰⁰. Böylece, mahkeme kararı ayrılmaz bir parça olarak evlat edinme işlemine girmektedir. Buna dayanarak, evlat edinmeyi, mahkeme kararı ve evlatlık ile evlat edinenin iradesi içeren karışık hukuki işlem olarak da tanımlayabiliriz.

Doktrindeki bir yazara göre, mevcut aile mevzuatı, evlat edinmeyi ebeveyn ilişkileri kurmanın bir yolu olarak görmektedir. Bundan, evlat edinmenin, ebeveynliğe yol açtığı sonucuna varılabilir¹⁰¹.

⁹⁸ Харитонов, Є.О. **Сімейне право України**, Істина, Київ, 2008, стр. 109 (Kharitonov, E.O. **Ukrayna Aile Hukuku**, “İstina” Yayınevi, Kyiv, 2008, s. 109).

⁹⁹ Баранова, Л.М. та інші. **Сімейне право України**, 4-те видання, Право, Харків, 2012, стр. 242 (Baranova, L.M. ve diğerleri. **Ukrayna Aile Hukuku**, 4. Baskı, “Pravo” Yayınevi, Kharkiv, 2012, s. 242).

¹⁰⁰ Косенко, Н.П. “Поняття та значення усиновлення в національному законодавстві України”, **Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ**, № 4, 2013, стр. 37 (Kosenko, N.P. “Ukrayna Milli Mevzuatında Evlat Edinmenin Tanımı ve Anlamı”, **İç İşleri Milli Akademi Habercisi Dergisi**, S. 4, 2013, (Anlam), s. 37).

¹⁰¹ Кузьмичева, Л.А. “Усыновление по действующему семейному законодательству”, **Правоведение**, № 5, 1973, стр. 110 (Kuzmicheva, L.A. “Mevcut Mevzuatına Göre Evlat Edinme”, **Hukuk Dergisi**, S. 5, 1973, s. 110); Дьяков, А.В. “Правовая природа и содержание правоотношений, возникающих в результате усыновления”, **Альманах современной науки и образования**, № 10, 2013, стр. 60 (Dykov, A. V. “Evlat Edinmenin Sonucu Ortaya Çıkan

Bilindiği üzere, evlat edinme, bir aileye çocuğun yerleştirilmesi şekillerinden biri olarak belirlenmektedir. Doktrinde bir yazara göre, evlat edinme, bir aileye çocuğun yerleştirilmesi şekillerinden *öncelikli şekildir*¹⁰². Kanaatimizce, evlat edinme, aileye çocuğun yerleştirilmesinin öncelikli şekli olarak sayılabilir, çünkü sadece evlat edinmeden sonra evlatlığın ve öz çocuğun hakları ve görevleri eşitlenmektedir, yasal ve sosyal yönler açısından bu çok önemlidir. Ayrıca evlatlık, aile sıcaklığı ve yasal ebeveynler dışında yasal büyükbaba büyükanne ve akrabalar kazanmaktadır. Bununla beraber, evlat edinme yardımıyla çocuk kişiliğinin oluşturulması için olumsuz koşullar ortadan kaldırılır ve gerçek bir ailede olduğu gibi koşullar yaratılır¹⁰³.

II. EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI

A. Evlatlık Açısından

1. Evlatlık Kişiye Göre

a. Çocukların Evlat Edinilmesi

UAK'nun 208. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir çocuk evlat edinilebilir. UAK'nun 6. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak, ergin yaşını doldurmamış bir kişi, çocuğun yasal statüsüne sahiptir. Kural olarak, 18 yaşını doldurmamış çocuk evlat edinilebilir. Verilen hüküm yeterince makul, çünkü özellikle çocuklar aile bakımı ve eğitimi ihtiyacı duyar¹⁰⁴.

Eklemek gerekir ki; UAK'nun 209. maddesi uyarınca, doğumevinde bırakılan ya da doğumevine getirilen ya da herhangi bir yerde bulunan çocuğun evlat

Yasal Niteliği ve Yasal İlişkilerin İçeriği”, *Çağdaş Bilim ve Eğitimin Almanığı Dergisi*, S. 10, 2013, s. 60).

¹⁰² Romovska, s. 421.

¹⁰³ Микитин, В.І. “Інститут усиновлення як пріоритетна форма влаштування дітей – сиріт, та дітей позбавлених батьківського піклування”, *Актуальні проблеми правознавства*, № 2, 2017, стр. 70 (Mikitin, V.I. “Evlat Edinme, Öksüz ya da Ana Babanın Bakımından Mahrum Kalan Çocuklarının Öncelikli Şekli Olarak”, *Hukukun Yaşamsal Sorunları Dergisi*, S. 2, 2017, s. 70).

¹⁰⁴ Курило, Т.В. *Сімейне право України*, Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2014, стр. 264 (Kurilo, T.V. *Ukrayna Aile Hukuku*, Lviv İç İşleri Milli Üniversitesi, Lviv, 2014, s. 264); Baranova ve diğerleri, s. 242.

edinilmesi öngörülmüştür. Böylece, doğumunda ya da diğer sağlık kurumunda bırakılan çocuk iki ayı doldurduktan sonra evlat edinilebilir.

UAK'nun 210. maddesine göre, kardeşler farklı evlat edinenler tarafından evlat edinilemez, çünkü evlat edinme anında sadece çocuk ile biyolojik ana baba değil, aynı zamanda bütün akrabalar ile hukuki ilişkiler sona erer. İstisna olarak, önemli olan şartlar bulunursa mahkeme, kardeşlerden birinin evlat edinilmesine izin verebilir. Kardeşler birlikte aynı yetiştirme yurdunda kalıyorsa, yetiştirme yurdundan önce aynı evde kaldıysa ya da birbirini tanırsa o zaman farklı evlat edinenler tarafından evlat edinme önerilmez. Evlat edinenler, evlat edinmeyi gizli tutmak istemiyorsa ve evlatlığın kardeşi ile görüşmesine izin verirse vb. durumlarda kardeşlerin ayrılması mümkündür. Kardeşlerden biri sağlık kurumunda (kardeşlerden birinin ciddi bir hastalığı var ve özel bakım gerektiriyor) ya da cezaevinde bulunuyorsa veya aynı zamanda kardeşler farklı evlat edinenler tarafından evlat edinilirse ayrılma yapılabilir¹⁰⁵.

Ancak, 866 sayılı kararname'nin 36. bendi uyarınca, yerleştirme anında kardeşler ayrılabilir. Evlat edinen, kardeşlerden birinin ciddi sağlık sorunları yüzünden birlikte yerleştirebilmediği durumda, kardeşler arasında sürekli bağlantı sağlamak zorundadır. Evlat edinen, sürekli buluşmalar, yazışmalar, telefon görüşmeleri, fotoğraf değişimleri vb. sağlamalıdır. Evlatlık, küçük yaş veya sağlık sorunları yüzünden kendi başına mektupları yazamazsa, onun adına ve sözleriyle mektuplar evlat edinen tarafından yazılmalıdır. Buluşmanın sıklığı, çocukların kalış koşullarına bağlı olarak, ancak yılda en az iki kez belirlenir.

Bir yazara göre, çocuklar birbirini tanımıyorsa, ayrı ailelerde büyüttüyse, farklı yetiştirme yurtlarında kalıyorsa, soyadları farklı ise ve çocukların aile ilişkileri hakkında onlarla ilgilenmeyen anneleri (baba) biliyorsa ayrılma yapılabilir¹⁰⁶.

Aynı zamanda, üç veya daha fazla öksüz çocuk kalırsa, hepsini evlat edinebilecek birini bulmak zor olacaktır. Bu durumda, istisna olarak, VVK'nun rızası ile mahkemece ayrılmaya izin verilebilir¹⁰⁷. Örneğin, K. araba kazasında ölmüştür. 2

¹⁰⁵ Kharitonov, s. 111; Kurilo, s. 264.

¹⁰⁶ Дякович, М.М. **Сімейне право України**, Право, Київ, 2009, стр. 309 (Dyakovič, M.M. **Ukrayna Aile Hukuku**, "Pravo" Yayınevi, Kyiv, 2009, s. 309).

¹⁰⁷ Журило, С.С. "Загальна характеристика умов, що висуваються для усиновлення дітей за законодавством України", **Митна справа**, № 5, 2015, стр. 204 (Zhurilo, S.S. "Ukrayna

ile 14 yaşları arasında beş çocuk kalmış. Çocukların babası içki içmeye başlamış ve büyük anne çocukları almış. Sağlık sorunları nedeniyle çocuklarla ilgilenememiş. Sonuç olarak, çocuklardan iki kız kardeşi mahkeme kararı üzerinden evlat edindirilmiştir¹⁰⁸.

Böyle ayrılma sadece çocuğun yararına ve çocuğun menfaatleri dikkate alarak yapılabilir.

b. Erginlerin Evlat Edinilmesi

Ana babası olmayan ya da onların bakımlarından mahrum kalan ergin, mahkeme kararı üzerine evlat edinilebilir. Bu koşullar altında mahkeme, evlat edinenin medeni durumu, özellikle öz çocuksuzluğu ve diğer önemli olan şartları dikkate almaktadır (UAK m. 208/II). Ukrayna aile mevzuatında önemli olan şartlarının bile yaklaşık bir listesi bulunmamaktadır.

Bir yazara göre, bu tür evlat edinmede sadece evlatlığın menfaatleri değil, aynı zamanda evlat edinenin menfaatleri de sayılmalıdır. UAK'nun 208. maddesinin 2. fıkrası ve 224. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, mahkeme, evlat edinme kararı vermeden önce, evlat edinenin medeni durumu, özellikle öz çocuksuzluğu, evlatlık ile birlikte yaşama olasılığı, sağlık durumu ve diğer önemli olan şartları incelemektedir. Bundan yola çıkarak, evlat edinen, evlat edinme anında zor yaşam durumunda olmasına rağmen daha önce 18 yaşını doldurmamış evlatlık ile ilgilenmesi; ya da evlat edinen ile evlatlık arasında daha önce bilinmeyen aile bağlarının meydana çıkması; ya da yaşlı evlat edinenin tek olan çocuğu vefat etmesi vb. durumlar önemli olan şartlar olarak sayılabilir¹⁰⁹.

Doktrindeki bir yazara göre, UAK'nun 208 maddesinin 2. fıkrasında belirlenen evlat edinilebilecek erginlerin özellikleri yetersizdir. Makalenin içeriği uyarınca, hatta 18 yaşından sonra kişi ana baba kaybetmesi durumunda evlat edinilebilir. Kanunda evlat edinilebilecek erginlerin özellikleri yetersiz olduğundan böyle sonuca varılabilir. Ancak, kanunkoyucu erginlerin evlat edinilmesi hükümleri

Mevzuatına Göre Evlat Edinirken Evlat Edinme Koşullarının Genel Özellikleri", **Gümrük İşi Dergisi**, S. 5, 2015, (Koşulların Genel Özellikleri), s. 204).

¹⁰⁸ Romovska, s. 446.

¹⁰⁹ Baranova ve diğerleri, ss. 242-243.

oluşturduğunda büyük ihtimalle bunu öngörmemiştir. YHGK 30 Mart 2007 tarihli ve 3 sayılı “Ebeveyn haklarından mahrum etme, ebeveyn hakları iade etmesi ve evlat edinme dava şartlarının incelemesi sırasında mahkemelerce mevzuat kullanılmasının uygulaması” hakkındaki kararnamesi’nin [2007 yılının kararnamesi] 3. bendinde bu tartışmalı konu ile ilgili açıklama yapılmıştır; 18 yaşından önce ana baba kaybeden veya onların bakımlarından mahrum kalan ergin evlat edinilebilir. Buna dayanarak, UAK’nun 208. maddesinin 2. fıkrasında değişiklik yapmak gerekmektedir. Böylece, UAK’nun 208. maddesinin 2. fıkrası, 18 yaşını doldurmadan önce, ana baba kaybeden ya da onların bakımlarından mahrum kalan ergin istisnai durumlarda mahkeme kararı üzerinden evlat edinilebilir. 18 yaşını doldurmadan önce çocuk ve evlat edinmek isteyen kişi arasındaki ilişki kurulmuştur ve 18 yaşına girme anında çocuk ile evlat edinmek isteyen kişi arasında ilişki var olduğu durumda, evlat edinme gerçekleştirilebilir, şekilde ifade edilebilir¹¹⁰.

Kural olarak, eşlerden birinin ergini evlat edinmesi durumunda mahkemece davanın kabulüne karar verilmektedir. Genellikle, eşlerden biri, çocuğun üvey babası ya da üvey annesi olmaktadır. Yani, üvey anne/baba küçüklükten çocuğa bakar ve ebeveyn duygularını ifade eder. Aynı zamanda çocuk, üvey baba/anneye, sadece maddi açıdan geçindiren değil, aynı zamanda ahlak yönünden destekleyen öz ebeveyni gibi davranmaktadır¹¹¹.

UAK’nun 208. maddesinin 2. fıkrasında, kanunkoyucu, evlat edinme dava şartlarının incelemesi sırasında, ergini evlat edinmek isteyen kişinin kendi çocuklarının varlığı veya yokluğu mahkemenin öğrenmesini istemektedir. Belli ki; ilk olarak ebeveyn öz çocuklarını maddi açıdan geçindirmeli ve miras ilişkileri düzenlemelidir.

Eklemek gerekir ki; 2007 yılının kararnamesi’nin 3. bendi uyarınca, mahkemece, ergini evlat edinmek isteyen kişinin kendi çocuklarının varlığı veya yokluğu öğrenilmelidir. Kendi çocuklarına sahip olan kişi ergini evlat edinebilir,

¹¹⁰ Зілковська, Л.М. “Усиновлення повнолітніх – за і проти”, **Трансформація ринкових відносин в Україні: організаційно-правові та економічні проблеми : матеріали міжнародної науково-практичної конференції**, 15 травня 2003, Одеса, стр. 32–33 (Zilkovska, L.M. “Erginlerin Evlat Edinilmesi – Lehte ve Aleyhte”, **Ukrayna’da Pazar İlişkilerin Dönüşümü: Ekonomik, Organizasyonel ve Yasal Sorunları : Uluslararası Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, 15 Mayıs 2003, Odesa, (Bilgiler), ss. 32–33).

¹¹¹ Труба, В.І. “Усиновлення повнолітніх: питання законодавства і практики”, **Правова держава**, № 17, 2014, стр. 72 (Truba, V.І. “Erginlerin Evlat Edinilmesi: Uygulama ve Mevzuat Meseleleri”, **Hukuk Devleti Dergisi**, S. 17, 2014, (Sorular), s. 72).

ancak miras varlığı ve öz çocukların mirasçıları olabilmesini dikkate alınması gerekmektedir.

Mahkeme uygulaması uyarınca, dava şartlarının incelenmesi süresinde ergini evlat edinmek isteyen kişiler bir çok durumda öz çocuklarına sahip olmamaktadır. Ancak, bazı durumlarda mahkemece, öz çocuklarına sahip olan ve ergini evlat edinmek isteyen kişinin evlat edinmesi davanın kabulüne karar verilmektedir. Mahkeme, evlat edinme kararı vermeden önce, evlat edinmek isteyen kişinin maddi durumu ve mirası bütün çocuklar arasında bölme isteğini dikkate almaktadır¹¹².

2-o-194/11 sayılı karar uyarınca¹¹³, evlat edinmek isteyen kişinin öz çocuklara sahip olmasına rağmen mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak, mahkeme, karar vermeden önce, başvurucunun maddi durumu, öz çocuklar ile ilişkileri ve miras bölme planı öğrenip karar vermiştir¹¹⁴. Kanaatimizce, mahkemenin olumlu kararında, başvurucunun mirası tüm çocukları arasında bölüşmenin planlaması önemli rol oynadı.

Önemle belirtmek gerekir ki; kanunda evlat edinilen erginin azami yaşı belirlenmemektedir¹¹⁵. Bu nedenle, evlat edinilmiş bir kişinin 30 yaşından büyük olması mümkündür. Ayrıca, kendi çocuklarına sahip olan ergin de evlat edinilebilir¹¹⁶.

¹¹² Труба, В.І. “Особливості правовідносин з усиновлення повнолітніх”, **Наука і правоохорона**, № 4, 2014, стр. 268 (Truba, V.I. “Erginlerin Evlat Edinilmesinde Yasal İlişkilerin Özellikleri”, **Bilim ve Kanun Yaptırımı Dergisi**, S. 4, 2014, (Özellikler), s. 268).

¹¹³ **Davanın özeti:** Başvurucu, erginin evlat edinilmesi dava dilekçesi ile mahkemeye başvurmuştur. Başvurucu, 1993 yılından itibaren eşi (E.) ile evlilikte yaşamaktadır. 1980 yılında evlilik dışında doğuran E.’nin kızı (K.) vardır. Böylece, K.’nin öz babası onunla hiç ilgilenmiyordu, maddi ve ahlaki destek sağlamıyordu. K.’nin öz babası yerine başvuru onunla ilgileniyordu, maddi ve ahlaki destek sağlıyordu. Şu an Başvurucu ile K. arasında iyi ve saygılı ilişkiler vardır. Başvurucunun gelir belgesi, sağlık raporu ve konut inceleme raporunda evlat edinme engelleyen herhangi bir eksik bulunmamıştır. Ayrıca, başvurucunun öz çocukları vardır. Başvurucu ile öz çocukları arasında iyi ilişkiler vardır ve mirası bütün çocuklar arasında bölmek istemektedir. Başvurucu, K’nin doğum belgesinde kaydedilmek arzu etmektedir. K., evlat edinme dava dilekçesinin şartlarını tamamen yerine getirilmesini rica etmektedir, çünkü K., başvurucuyu öz baba saymaktadır. **Karar:** Mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir.

¹¹⁴ Рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 03.02.2012 р. по справі 2-o-194/11, **ЛІГА ЗАКОН** <https://verdictum.ligazakon.net/document/22206486>, (E.T. 01.09.2019) (2-o-194/11 dava sayısı ve 03.02.2012 tarihli Kyiv şehrinin Golosevsky ilçesi mahkemesi kararı, **LİGA ZAKON**).

¹¹⁵ Кужко, О.С. “Правові умови усиновлення за цивільним законодавством України”, **Часопис цивільстики**, № 20, 2016, стр. 93 (Kuzhko, O.S. “Ukrayna Medeni Mevzuatına göre Evlat Edinmenin Hukuki Koşulları”, **Medeniyet Dergisi**, S. 20, 2016, s. 93).

¹¹⁶ Yanitska, s. 391.

Gördüğümüz üzere, kanun hem çocukların hem de erginlerin evlat edinilmesine izin vermektedir.

2. Rıza

Mevcut Ukrayna mevzuatına göre, evlat edinmeyi gerçekleştirmek için bazı kişilerin rızasının alınması, evlat edinme şartlarından biridir. Aile hukuku, medeni hukukun bir parçası olduğu düşünüldüğünde, evlat edinme rızası tek taraflı bir muameledir (anlaşmadır). Buna dayanarak, evlat edinme, diğer tüm işlemler gibi ve aynı sebepler yüzünden geçersiz kılınabilir. Örneğin, bir kişi koşulların etkisi veya şiddetin etkisi altında rıza verdiyse, mahkemece bu işlem geçersiz kılınabilir¹¹⁷.

Doktrindeki bir yazara göre, evlat edinmeye rıza ebeveynlerin en önemli kişisel haklarından biridir. Evlat edinmeye rıza hakkının ihlali sonunda diğer önemli haklar da ihlal edilmektedir. Bilindiği üzere, çocuk ile öz ebeveynler arasında hukuki bağlantının sona ermesi, evlat edinmenin hukuki sonucudur¹¹⁸. Bu sebeple, rıza, evlat edinme gerçekleştirilmesinin en önemli koşullarından birisidir.

a. Çocuğun Rızası

ÇHS'nin 12. maddesi uyarınca, Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar. ÇHS'nin hükümlerine dayanarak, Ukrayna aile mevzuatında evlat edinme konusunda çocuğun görüşünü serbestçe ifade etmesi çocuğun evlat edinmeye rızasında ya da reddetmesinde belirtilmektedir.

Çocuk, rıza ifade edebilme yaşına ve gelişme düzeyine ulaştıysa¹¹⁹, evlat edinilmesi için onun rızası gerekmektedir. Çocuğun evlat edinme rızası, yaşına ve sağlık durumuna karşılık gelen bir biçimde verilir. Çocuk, evlat edinmenin hukuki

¹¹⁷ Косенко, Н.П. “Умови здійснення усиновлення в Україні”, **Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ**, № 3, 2013, стр. 70 (Kosenko, N.P. “Ukrayna’da Evlat Edinmenin Gerçekleştirilme Koşulları”, **İç İşleri Milli Akademisinin Habercisi Dergisi**, S. 3, 2013, (Koşullar), s. 70); Baranova ve diğerleri, s. 246.

¹¹⁸ Антокольская, М.В. **Семейное право**, 2-ое издание, Москва, 2002, стр. 318 (Antokolskaya, M.V. **Aile Hukuku**, 2. Baskı, “Yurist” Yayınevi, Moskova, 2002, s. 318).

¹¹⁹ Diğer bir deyişle, ayırt etme gücüne sahip olan çocuktur.

sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir (UAK m. 218/I-II)¹²⁰. Kanun, bir çocuğun evlat edinilmesini rızası için asgari bir yaş belirlemez.

Doktrindeki bir yazara göre, UAK'nun 6. maddesinin¹²¹ hükümlerine dayanarak, 14 yaşından itibaren çocuk evlat edinmeye rıza vermelidir. 14 yaşında sınırlı ehliyetsiz çocuk evlat edinme konusunda görüşlerini (rıza veya reddetme) serbestçe ifade etme hakkını kullanmaya başlamalıdır¹²².

Doktrindeki diğer görüşe göre, bu durumda, benzer şekilde, UAK'nun 148. maddesinin hükmü kullanılabilir. UAK'nun 148. maddesinin 2. fıkrasına göre, evlat edinen, çocuğun soyadı değiştirmek istediye, 7 yaşını doldurmuş çocuğun rızası gerekmektedir. Bu hüküm, çocuğun ebeveynleri, diğer aile üyeleri ve yetkililer tarafından çocuğu kişisel olarak ilgilendiren konularda dinlenmesi hakkının bir tezahürüdür. Bu yaş tesadüfen seçilmemiştir. 7 yaşında, çocuk zaten okula hazırlanıyor veya ilkokula gidiyor ve etrafındaki herkes onu bu soyadı altında bilmektedir. Bu nedenle, 7 yaşını doldurmuş çocuğun soyadı onun rızası ile değiştirilebilir¹²³.

Böylece, çocuğun haklarını ve menfaatlerini koruma ihtiyacı göz önüne alındığında, çocuğun evlat edinme tutumunun belirlenmesi büyük önem taşımaktadır¹²⁴. Evlat edinme, çocuğun kaderi üzerinde o kadar ciddi bir etkiye sahiptir ki, evlat edinen ailesine girme rızası çok önemlidir. Ukrayna aile mevzuatında çocuğun rızasının şekli öngörülmediği için çocuk rızası yazılı (dilekçe)

¹²⁰ Красицька, Л.В. **Проблеми сімейного права України**, Донецький національний університет, Донецьк, 2013, стр. 59 (Krasitska, L.V. **Ukrayna Aile Hukukunun Sorunları**, Donetsk Milli Üniversitesi, Donetsk, 2013, s. 59); Dyakoviç, s. 309; Kosenko, Koşullar, s. 72; Kobzeva ve Şapiro, s. 70; Kurilo, s. 266; Baranova ve diğerleri, s. 246; Онiщенко, О.В. **Сімейне право**, НАУ-друк, Київ, 2009, стр. 92 (Onişenko, O.V. **Aile Hukuku**, "NAU-druk" Yayınevi, Kyiv, 2009, s. 92); Гопанчук, В.С. та інші. **Сімейне право України**, Істина, Київ, 2002, стр. 244 (Gopançuk, V.S. ve diğerleri, **Ukrayna Aile Hukuku**, "İstina" Yayınevi, Kyiv, 2002, s. 244).

¹²¹ UAK'nun 6. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, 14 yaşını doldurmamış çocuk, küçük yasal statüsüne sahiptir. 14 ile 18 yaşında olan çocuk, reşit olmayan yasal statüsüne sahiptir.

¹²² Логвінова, М.В. "Згода дитини на усиновлення", **Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України**, № 21, 2009, стр. 121 - 122 (Logvinova, M.V. "Evlat Edinmeye Çocuğun Rızası", **Ukrayna Mevcut Mevzuatının İyileştirilmesi Önemli Sorunları Dergisi**, S. 21, 2009, ss. 121 - 122).

¹²³ Коваленко, О.О. "Особливості розгляду справ про усиновлення в окремому провадженні", **Порівняльно-аналітичне право**, № 1, 2018, стр. 91, Kovalenko, O.O. "Evlat Edinme Davaların İncelenmesinin Özellikleri", **Karşılaştırmalı Analitik Hukuk Dergisi**, S. 1, 2018, s. 91; Ромовська, З.В. **Сімейний кодекс України: науково – практичний коментар**, "Ін Юре" Видачний дім, Київ, 2003, стр. 295 (Romovska, Z.V. **Ukrayna Aile Kanunu Yorumu**, "In Jure" Yayınevi, Kyiv, 2003, s. 295).

¹²⁴ Kharitonov, s. 112.

ya da sözlü şekilde ifade edilebilir¹²⁵. Örneğin, 8-9 yaşındaki çocuk, rızasını yazılı şekilde verebilir; çocuk artık öğrenci ve yazmayı, okumayı bilir. 5-6 yaşındaki çocuk ise, rızası sözlü şekilde ifade edebilir; böyle küçük yaştaki çocuk, büyük ihtimalle, yazmayı ve okumayı bilmez. Mevzuatımızda çocuğun rızası noter tasdikli olmamalıdır¹²⁶.

Çocuk, evlat edinmeye rıza vermeden önce evlat edinmenin hukuki sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir, çünkü çocuğun rızası, çocuğun evlat edinmenin yasal sonuçları hakkındaki farkındalığına dayanmalıdır. Çocuğun yaşı ve sağlık durumunu dikkate alarak, hukuki sonuçlar hakkında bilgilendirilmektedir. Örneğin, 7 yaşında ve daha büyük ayırt etme gücüne sahip olan çocuk, ana babasının evinde değil ancak diğer ailenin evinde yaşayacağını anlayabilir; ancak ayırt etme gücüne sahip olmayan 14 yaşındaki çocuk evlat edinmenin hukuki sonuçları anlayamaz.

905 sayılı kararnamesi'nin 72. bendi uyarınca, evlat edinme hakkında çocuğun fikrini öğrenmek için, ÇİD'nin temsilcisi, koruyucu aile, veli veya vasi, çocuğun yaşadığı yetiştirme yurdunun ya da diğer kurumun temsilcisi önünde çocuk ile sohbet etmektedir. Çocuk, evlat edinmenin farkındaysa, ÇİD'nin temsilcisi çocuğu evlat edinmenin hukuki sonuçları hakkında bilgilendirmektedir. Çocuğun yazılı rızası, ÇİD'nin temsilcisi tarafından onaylanmaktadır¹²⁷. Çocuğun sözlü rızasının kanıtı, evlat edinmek isteyen kişinin çocukla konuşmasının bir video kaydı olabilir¹²⁸.

Önemle belirtmek gerekir ki; çocuk, yabancı tarafından değil, ancak onun bildiği, yakınlık duyduğu, güvendiği bir kişi tarafından evlat edinmesine rıza vermektedir. Bu yönde, mahkeme değil, çocuğun iradesi karar vermektedir; çocuk, rızası olmadıkça evlat edinilemez¹²⁹.

Ancak, çocuk, küçük yaş (anaokulu çocukları, henüz konuşmayı bilmeyen çocuklar) veya sağlık sorunları (ayırt etme gücüne sahip olmayan) yüzünden evlat

¹²⁵ Багац, Е.М. та інші. **Сімейний кодекс України: Науково – практичний коментар**, ЛІГА, Київ, 2009, <http://yport.inf.ua/stattya-211-osobi-yaki-mojut-buti.html>, (E.T. 18.09.2019) (Багац ve diğerleri. **Ukrayna Aile Kanunu Yorumu**, “LİGA” Yayınevi, Kyiv, 2009); Kharitonov, s. 112.

¹²⁶ Гузь, Л.Є. та Гузь А.В. **Судово – практичний коментар до Сімейного кодексу України**, Фактор, Харків, 2011, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.09.2019) (Guz, L.E. ve Guz A.V. **Ukrayna Aile Kanunu Yorumu**, “Faktor” Yayınevi, Kharkiv, 2011).

¹²⁷ Kurilo, s. 266.

¹²⁸ Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 207.

¹²⁹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 20.09.2019).

edinmenin hukuki sonuçlarını anlamıyorsa evlat edinmeyi gerçekleştirmek için rızasının ihtiyacı yoktur (UAK, m. 218/III)¹³⁰. Mahkeme, çocuğun reddetmesinin ciddi bir nedeni olmadığını ve sadece küçük yaşı ile bağlı olduğunu, gelecekte evlatlık ile evlat edinen arasında ilişkilerini etkilemeyeceğini anlarsa çocuğun rızası olmadıkça evlat edinme davasının kabulüne karar verebilir¹³¹.

Ayrıca, çocuk, evlat edinenlerin ailesinde yaşıyorsa ve onları ana baba sayıyorsa, rızasının ihtiyacı da yoktur (UAK m. 218/IV)¹³². Bu durumda, çocuk, küçük yaştan itibaren evlat edinenin ailesinde yaşar ve öz çocuk olduğundan emindir¹³³. Evlat edinen ebeveyn ile evlatlık arasında gerçek aile ilişkileri varsa ve çocuk evlat edineni gerçek ana veya baba sayıyorsa, sadece resmi nedenlerden dolayı çocuğun evlat edinme rızasını almak yanlış olur¹³⁴.

Ayrıca, evlat edinme gizliliği açıklandığı durumda çocuk psikolojik travma yaşayabilir. Böylece, bu olasılık evlat edinme gizliliği saklamak için genel kuraldan bir istisnadır¹³⁵. ÇİD'nin temsilcisi sadece çocuk ile gelecek evlat edinen arasında ilişkileri kontrol etmeli ve bu ilişkiler çocuğun yararına olup olmadığını değerlendirmelidir¹³⁶.

¹³⁰ Gopanchuk, s. 245; Dyakoviç, s. 309; Kurilo, s. 267; Baranova ve diğerleri, s. 246; Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 20.09.2019); Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Krasitska, s. 59.

¹³¹ Baranova ve diğerleri, s. 246; Kurilo, s. 267; Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-218-zgoda-ditini.html>, (E.T. 22.09.2019).

¹³² Kharitonov, s. 112; Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Kosenko, Koşullar, s. 72; Baranova ve diğerleri, s. 246; Dyakoviç, s. 309; Kurilo, s. 267; Krasitska, s. 59; Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 22.09.2019); Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 207; Gopanchuk, s. 245; Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-218-zgoda-ditini.html>, (E.T. 22.09.2019).

¹³³ Onişenko, s. 92.

¹³⁴ Кушніренко, Ю.М. “Законодавчі вимоги до кандидатів в усиновлювачі та згода на усиновлення - обов’язкові умови його здійснення”, **Наука і правоохорона**, № 2, 2013, стр. 230-231 (Kuşnirenko, Y.M. “Evlat Edinebilmenin Şartları ve Evlat Edinmeye Rıza – Evlat Edinme Gerçekleştirilmesinin Zorunlu Koşulları”, **Bilim ve Kanun Yaptırımı Dergisi**, S. 2, 2013, ss. 230-231.

¹³⁵ Kurilo, s. 267; Baranova ve diğerleri, s. 246

¹³⁶ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-218-zgoda-ditini.html>, (E.T. 28.09.2019).

b. Çocuğun Ana ve Babasının Rızası

Kural olarak, ebeveynleri olmayan çocuklar evlat edinilmektedir¹³⁷. Maalesef, bu günlerde, bir çok çocuğun her iki ebeveyni ya da ebeveynlerden biri vardır, ancak çocuğun yaşadığı koşulları ve çocuğun bakımını değiştirmek gerekmektedir. Sonunda, evlat edinme, çocuk ile ebeveynler arasında ilişkilerde önemli hukuki değişikliklere neden olacaktır. Bu sebeple, evlat edinmeye çocuğun rızası dışında öz ebeveynlerinin rızası gerekmektedir. Doktrindeki bir yazara göre, evlat edinme sırasında çocuğun öz ana babasının rızası, evlat edinmenin zorunlu koşuludur¹³⁸.

Bir çocuğun evlat edinilmesi, ebeveynlerin serbest rızası ile gerçekleştirilmektedir (UAK m. 217/I). Yani, ebeveynler, rıza verirken eylemlerinin içeriğini tam olarak anlamalıdır. Ebeveynlerin rızası fiziksel, zihinsel şiddetin veya alkol ve uyuşturucu etkisi altında verildiyse, bir süre sonra bu işlem mahkemece geçersiz kılınabilir¹³⁹.

Doktrindeki bir yazara göre, evlat edinmeye ebeveynlerin rızasının iki türü vardır, çocuğun belirli bir kişi tarafından evlat edinmeye rızaları (çocuğun akrabaları ya da tanıdıkları) veya çocuğun herhangi bir kişi tarafından evlat edinmeye rızalarıdır¹⁴⁰. En tipik durumlarda, ebeveynler çocuğu yetiştirme yurduna veya sağlık kurumuna verdiğinde belirli bir kişi belirtmeden evlat edinmeye rıza verirler. UAK'nun 217. maddesine dayanarak, yetiştirme yurduna veya sağlık kurumuna çocuğu verilirken evlat edinmesi için ebeveynlerin rızasını alınması gerekir. Rızanın zamanaşımı yoktur, yani verilmiş zamanından bağımsız olarak geçerlidir.

¹³⁷ Çocuğun ebeveynleri bulunmaması, bir ölüm belgesi ile veya ölü olduklarını ilan edilme mahkeme kararı ile teyit edilmektedir (UMK, m. 46/I).

¹³⁸ Ершова, Н. **Опека, попечительство, усыновление**, Московский рабочий, Москва, 1984, стр. 88 (Erşova, N. **Velayet, Vesayet, Evlat Edinme**, “Moskovsky Rabochiy” Yayınevi, Moskova, 1984, s. 88).

¹³⁹ Kurilo, s. 267; Baranova ve diğerleri, s. 246; Dyakoviç, ss. 315-316; Onişenko, s. 92; Gopañuk, s. 247; Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 206; Журило, С.С. “До питання про надання батьками згоди на усиновлення дитини”, **Часопис цивілістики**, № 20, 2016, стр. 113 (Zhurilo, S.S. “Anne/Baba Tarafından Evlat Edinme İzni Verilmesinin Meseleleri”, **Medeniyet Dergisi**, S. 20, 2016, (Evlat Edinme İzni) s. 113).

¹⁴⁰ Розгон, О. “Надання згоди на усиновлення дитини”, **Юридична наука**, № 12, 2008, стр. 93-94 (Rozgon, O. “Çocuğun Evlat Edinilmeye Ebeveynlerin Rızası”, **Hukuk Bilimi Dergisi**, S. 12, 2008, ss. 93-94); Kharitonov, s. 112.

Evlat edinmeye sadece öz ana baba rıza verebilir, çocuğun evlat edinenleri rıza veremezler, çünkü kanunda çifte evlat edinme öngörülmemektedir¹⁴¹.

Ebeveynlerin evlat edinmeye rızası koşulsuz olmalıdır. Ebeveynlerin ya da çocukla birlikte yaşayan diğer insanların rızası almak için herhangi bir ödeme önerisi geçersizdir (UAK m. 217/II). Bu norm, ÇHS'nin 35. maddesinde yasaklanan her nedenle ve biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için amaçlanmıştır. Evlat edinmeye rıza ücretsiz ve bağımsız olmalıdır, yani rıza, içinde parasal bir ücret, mal transferi veya herhangi bir takas ilişkileri içermemelidir. Örneğin, ebeveynler çocuğun evlat edinilmesine rıza verdikten sonra evlat edinen onlara bağışlama sözleşmesi çerçevesinde ev ya da araba vermektedir. Avukatlar böyle takaslara "insanların gizli satılmaları" adını verdiler. Bu anlaşmalar geçersiz kılınması dışında Ukrayna Ceza Kanunu¹⁴² [UCK] tarafından da kovuşturulmaktadır.

607/1470/18 sayılı davanın kararına¹⁴³ dayanarak, hem çocuğun annesi noter tasdikli yazılı rıza, hem de çocuğun öz babası noter tasdikli yazılı rıza verdiği durumda mahkemece davanın kabulüne karar verilmektedir¹⁴⁴.

Önemle belirtmek gerekir ki; 2007 yılının kararnamesi'nin 8. bendi uyarınca, çocuğun annesi resmi olarak çocuğun babasıyla evli değilse ve çocuğun doğum belgesinde kayıtlı değilse, evlat edinmeye çocuğun babasının rızasına gerek yoktur. Böylece, çocuk babasını tanıyorsa bile, ancak doğum belgesinde kayıtlı olmasa, çocuk sadece annenin rızasıyla evlat edinilebilir.

¹⁴¹ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-217-zgoda-batkiv-usinovlennya.html>, (E.T. 01.10.2019).

¹⁴² Ukrayna Ceza Kanunu'nun 149. maddesinde "İnsanların satılmaları" bu tür takas için ceza öngörülmüştür.

¹⁴³ **Davanın özeti:** Başvurucu, eşinin çocuğu evlat edinmek istemektedir. Başvurucu, 12.07.2005 yılından itibaren eşi (D.) ile evlilikte yaşamaktadır. 21.03.2001 yılında D. cocuğu doğurdu. Başvurucu ile çocuk arasında iyi ve saygılı ilişkiler vardır, onlar arkadaş canlısı bir ailede yaşamaktadır. UAK'nun 217. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir çocuğun evlat edinilmesi, ebeveynlerin serbest rızası ile gerçekleştirilmektedir. UAK'nun 217. maddesinin 5. fıkrasına göre, evlat edinmeye ebeveynlerin yazılı rıza noter tasdikli olmalıdır. D., eşin çocuğun evlat edinilmesine noter tasdikli yazılı rıza vermektedir. Çocuğun öz babası, çocuğun evlat edinilmesine de noter tasdikli yazılı rıza vermektedir. Başvurucunun gelir belgesi, sağlık raporu ve konut inceleme raporunda evlat edinme engelleyen herhangi bir eksik bulunmamıştır. **Karar:** Mahkemece, evlat edinme engelleyen herhangi bir eksik bulunmadığı için, davanın kabulüne karar verilmektedir.

¹⁴⁴ Рішення Любарського районного суду Житомирської області від 26.10.2017 р. по справі 282/184/17, **LİGA ZAKON** <https://verdictum.ligazakon.net/document/69956140>, (E.T. 18.10.2019) (282/184/17 dava sayısı ve 26.10.2017 tarihli Jitomir bölgesinin Lyubar ilçesi mahkemesi kararı, **LİGA ZAKON**).

Ebeveynler bir çocuğun sadece doğumundan sonra evlat edinilmesine rıza verebilir ve ebeveynlerin doğmamış çocuklarına ilişkin (annenin hamileliği sırasında) evlat edinme rızaları geçersizdir¹⁴⁵.

Ebeveynler bir çocuğun 2 aylık dolduktan sonra evlat edinmeye rıza verebilirler (UAK m. 217/III). Ayrıca, 2 aylık süre çocuğun annesi için psikolojik olarak zor¹⁴⁶ olduğu için bu süre içinde doğru ve dengeli karar vermek imkansızdır. 2 aylık süre içinde, ebeveynler, doğan çocuğun geleceği ve kaderini belirlemektedir¹⁴⁷. Sonuç olarak, çocuğun geleceği için en doğru kararı verebilirler.

Çocuğun annesi veya babası küçükse, onların ebeveynlerinin rızası da gerekmektedir (UAK m. 217/IV). Tam fiil ehliyetine¹⁴⁸ sahip olmasına rağmen, reşit olmayan ebeveynlerin iradesi kesin ve açık değil olarak belirlenmektedir. Doktrindeki yazarlara göre, reşit olmayan ebeveynlerin ve çocukların menfaatlerini daha fazla korumak için böyle bir gereksinim belirlenmiştir. Reşit olmayan ebeveynler, küçük yaş yüzünden hatalı karar verip tüm yaşamları boyunca pişman olabilirler¹⁴⁹.

Önemle belirtmek gerekir ki; hem çocuğun annesinin ebeveynlerin rızası hem de çocuğun babasının ebeveynlerin rızası gerekmektedir. Bu kişilerden biri rıza vermezse evlat edinme gerçekleştirilemez. Çocuğun ana babası özküz ise, VVK evlat edinilmeye rıza vermektedir.

Çocuğun ebeveynlerin çocuğun evlat edinilmesine yazılı rızaları noter tasdikli olmalıdır (UAK m. 217/V). Evlat edinmeye rıza yazılı dilekçede ifade edilmelidir. Kanunda, sadece çocuğun ana babasının rızasının şekli öngörülmüştür, ancak çocuğun reşit olmayan ana babasının ebeveynlerin rızasının şekli ise

¹⁴⁵ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-217-zgoda-batkiv-usinovlennya.html>, (E.T. 01.10.2019).

¹⁴⁶ Baranova ve diğerleri, s. 247.

¹⁴⁷ Romovska, s. 431.

¹⁴⁸ UMK'nun 35. maddesine göre, çocuğun annesi veya babası olan reşit olmayan kişiler ehliyetine sahiptir.

¹⁴⁹ Кузьмичова, Л. "Спірне в усиновленні", **Радянське право**, № 7, 1976, стр. 60 (Kuzmichova, L. "Evlat Edinmede Tartışmalı", **Sovyet Hukuku Dergisi**, S. 7, 1976, s. 60); Пергамент, А.И. **Опека и попечительство**, Юридическая литература, Москва, 1966, стр. 95 (Pergament, A.İ. **Velayet ve Vesayet**, "Yuridicheskaya Literatura" Yayınevi, Moskova, 1966, s. 95); Шахматов, В.П. и Хаскельберг Б.Л. **Новый кодекс о браке и семье РСФСР**, Издательство Томск, Томск, 1970, стр. 253 (Şahmatov, V.P. ve Haskelberg B.L. **RSFSC'nin Yeni Aile Kanunu**, "Tomsk" Yayınevi, Tomsk, 1970, s. 253).

öngörülmemiştir. Noter ve mahkeme uygulaması uyarınca, her ebeveynin yazdığı ayrı dilekçe noter tasdikli olmalıdır¹⁵⁰.

Mahkemenin evlat edinme kararı kesinleşinceye kadar çocuğun ana babası evlat edinme rızalarını geri alabilir (UAK m. 217/VI). Böylece, evlat edinme kararı kesinleşmeden önce çocuğun ebeveynleri herhangi bir seviyede ve herhangi bir sebep açıklamadan evlat edinme rızasını geri alma hakkına sahiptir¹⁵¹.

UAK'nun 217. maddesinin hükümleri mahkeme için çok önemlidir. Mahkeme, evlat edinme kararı vermeden önce, çocuğun ebeveynlerinin rızalarını; rıza bağımsız ve ücretsiz olmasını; rızanın şekli noter tasdikli olmasını; çocuğun reşit olmayan ana babasının ebeveynlerin rızalarını veya VVK'nun rızalarını vb. kontrol etmektedir.

c. Ana ve Babanın Rızasının Aranmadığı Haller

Ukrayna aile mevzuatına göre, bazı durumlarda ana ve babanın rızası aranmaksızın çocuk evlat edinilebilir. Ana baba çocukla bağlantıyı kaybetmişse, rızaları aranmaksızın evlat edinme mümkündür¹⁵².

(1) Çocuğun Ana ve Babasının Bilinmediği Durumlar

Çocuğun ana ve babasının bilinmediği durumlarda rızaları aranmaksızın çocuk evlat edinilebilir (UAK m. 219/I-b.1). Doğumevinde bırakılan (örneğin, sahte belgelerine sahip olan bir kadın çocuğu doğurduktan sonra dogumevinden kaçtığı durumda) ya da doğumevine getirilen ya da herhangi bir yerde bulunan çocuğun evlat edinilmesi öz ana babanın rızası aranmaksızın mümkündür. VVK'nun kararı üzerinde doğum kayıt defterinde “bilinmeyen ebeveynler” kayıt yapılır, yani çocuğun öz ebeveynleri hakkında bilgi içermez. Aynı zamanda VVK'nun kararı üzerinde çocuğun adı ve soyadı belirlenmektedir (UAK m. 135/II)¹⁵³.

¹⁵⁰ Onişenko, s. 93; Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-217-zgoda-batkiv-usinovlennya.html>, (E.T. 06.10.2019).

¹⁵¹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.10.2019).

¹⁵² Baranova ve diğerleri, s. 247; Kurilo, s. 267;

¹⁵³ Onişenko, s. 93; Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.10.2019); Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-219-usinovlennya-ditini-bez-zgodi.html>, (E.T. 18.10.2019).

(2) Mahkemece Kayıp Kişiler Olarak İlan Edilmiş

Çocuğun ana babası mahkemece kayıp kişiler olarak ilan edildiği durumda rızaları alınmadan evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 219/I-b.2). Doktrindeki bir çok yazara göre, bu hüküm tartışmalı sayılır. UMK'nun 43. maddesinin 1. fıkrasına göre, gerçek kişi, daimi ikamet yerinde bir yıl boyunca yaşadığı yer hakkında bilgi yoksa, mahkeme tarafından kayıp olarak ilan edilebilir. Kişi kayıp olarak ilan edildiğinde ne hayat karinesi ne ölüm karinesi geçerlidir. Bu gerçek, kayıp olarak ilan edilmiş insan haklarının sona ermesi, yani ebeveyn haklarının da sona ermesidir. Ebeveyn rızası alınmadan evlat edinme, ebeveyn haklarının kaybedilmesi anlamına gelir. Böylece, kayıp olarak ilan edilmiş ebeveynler zaman geçtikçe ortaya çıkarsa, evlat edinme geçersiz kılınmaz¹⁵⁴.

(3) Mahkemece Tam Ehliyetsiz Olarak Belirlenmiş

Mahkemece, ebeveynler veya ebeveynlerden biri tam ehliyetsiz olarak belirlendiği durumda rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 219/I-b.3). UMK'nun 39. maddesi uyarınca, gerçek kişi, kronik, kalıcı zihinsel rahatsızlık nedeniyle eylemlerin anlamı anlamıyorsa ve/veya idare edemiyorsa, mahkemenin kararı üzerinden tam ehliyetsiz olarak belirlenir. Mahkeme kararı yürürlüğe girdikten sonra gerçek kişi fiil ehliyetini kaybetmektedir. Belli ki, fiziksel durum yüzünden böyle insanlar ne çocuk ile ilgilenebilir, ne de iradeleri ifade eder. Çocuğun ebeveynlerinden sadece biri ehliyetsiz ise, diğer ebeveynin evlat edinmeye rızası gerekmektedir¹⁵⁵.

(4) Ebeveyn Haklarından Mahrum Edilmiş

Ebeveyn haklarından mahrum edilmiş ana babanın rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 219/I-b.4). Çocuğa bağlı tüm hakların kaybı,

¹⁵⁴ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.10.2019); Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-219-usinovlennya-ditini-bez-zgodi.html>, (E.T. 18.10.2019).

¹⁵⁵ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-219-usinovlennya-ditini-bez-zgodi.html>, (E.T. 19.10.2019).

ebeveyn haklarından mahrum edilmenin hukuki sonucudur. Ebeveyn haklarından mahrum edilmenin mahkeme kararından sonra çocuk ile ebeveyn arasında herhangi bir hukuki bağlantı sona erer.

607/1470/18 sayılı davanın kararına¹⁵⁶ göre, evlat edinme, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş ebeveynin rızası alınmadan gerçekleştirilebilir¹⁵⁷.

(5) Çocuğu Bırakılan Ebeveynler

Doğumdan sonra iki ay içinde çocuk ebeveynler tarafından yetiştirme amacıyla eve alınmazsa ve doğum kayıt defterinde ebeveynler hakkında kayıt UAK'nun 135. maddesine göre yapılır (UAK m. 219/I-b.5).

UAK'nun 164. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendine göre, çocuğu doğumevinden veya sağlık kurumundan haklı bir sebep olmaksızın almayı reddetmek ve 6 ay içinde ana baba tarafından ebeveyn bakımı gösterilmemesi ebeveyn haklarından mahrum edilme sebepleridir. Böylece, kanunkoyucu, ebeveynlere çocuğun kaderi ve geleceği belirlemek için 2 aylık süre vermektedir. 2 aylık süresi bittikten sonra ebeveyn haklarından mahrum edilme işlemi başlamaktadır (veya çocuğun evlat edinilmesi ebeveynlerinin rızaları alınmadan gerçekleştirilebilir).

(6) Haklı Sebep Olmaksızın Çocuk İle İlgilenmeyen Ebeveynler

UAK'nun 219. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, 6 aydan ve daha fazla sürede haklı sebep olmaksızın çocuk ile birlikte yaşamayan, ilgilenmeyen, onu geçindirmeyen ebeveynlerin rızası alınmadan evlat edinme gerçekleştirilebilir.

¹⁵⁶ **Davanın Özeti:** Başvurucular olan evli çift çocuğu evlat edinmek isterler. Mahkeme, evlat edinme amaçları, maddi durumu, yaşam koşulları, sağlık raporları inceleyip evlat edinme engelleyen herhangi bir eksik bulunmamıştır. Çocuğun doğum kayıt defterinde, UAK'nun 135. maddesinin 1. fıkrasına uyarak, kayıt yapıldı, yani çocuğun babası hakkındaki veriler annenin sözlerinden kaydedildi (gerçekte çocuğun babası yok). Ayrıca, 9.11.2017 yılında çocuğun annesi ebeveyn haklarından mahrum edilmiş. Böylece, UAK'nun 219. maddesinin 4. fıkrasına göre, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş ebeveynin rızasına ihtiyaç yoktur. **Karar:** Mahkemece, UAK'nun 219. maddesinin 4. fıkrasına uyarınca, çocuğun annesi ebeveyn haklarından mahrum edilmiş olduğu için evlat edinmeye annenin rızası alınmadan evlat edinme gerçekleştirilebilir. Böylece, mahkemece, davanın kabulüne karar verilmektedir.

¹⁵⁷ Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 21.02.2018 р. по справі 607/1470/18, **YOU CONTROL** <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/72515067/>, (E.T. 20.10.2019) (607/1470/18 dava sayısı ve 21.02.2018 tarihli Ternopil bölgesinin Ternopil ilçeler arası mahkemesi kararı, **YOU CONTROL**).

İlgilenme ve geçindirme eksikliği, çocuk ile ayrı yaşama gerçekleri mahkeme tarafından tespit edilmelidir.

2007 yılının kararnamesi'nin 7. bendi uyarınca, 6 aydan ve daha fazla sürede haklı sebep olmaksızın ana baba çocuk ile birlikte yaşamazsa, ilgilenmezse, onu geçindirmezse ebeveynlerin rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir. Yukarıda belirtilen gerçeği ispatlamak için ayrı mahkeme kararı gerekmemektedir. Babanın veya annenin çocuğun yetiştirilmesinden ve bakımından kaçınması gerçeği, yazılı kanıtlarla (mektuplar, yazışmalar vb.) ve tanık ifadeleri ile doğrulanabilir¹⁵⁸. Ancak, haklı sebepler yüzünden (hastalık, iş gezisi) ebeveynler çocuk ile ilgilenmezse ve birlikte yaşamazsa, onu geçindirmezse vb. rızaları alınmadan evlat edinme gerçekleştirilemez. 761/24832/18 sayılı davanın kararına¹⁵⁹ göre, çocuğun doğumundan sonra onun öz babası onunla hiç ilgilenmediği için mahkemece bu gerçek dikkate alarak, onun rızası alınmadan davanın kabulüne karar verilmiştir¹⁶⁰.

Doktrindeki bir yazara göre, ebeveynler çocuk ile ilgilenmezse ve onların kaldığı yer hakkında bilgi yoksa onları kayıp olarak ilan sürecine başlamak için bir sebep yoktur¹⁶¹.

d. Veli veya Vasinin Rızası

Velayet veya vesayet altında bulunan çocuğu evlat edinebilmek için veli ya da vasinin rızası gerekmektedir. Çocuğun ebeveynleri velayet veya vesayet altında

¹⁵⁸ Zhurilo, Evlat Edinme İzni, s. 114.

¹⁵⁹ **Davanın özeti:** Başvurucu, eşinin çocuğu evlat edinmek istemektedir. Başvurucu, 16.07.2016 yılından itibaren eşi (D.) ile evlilikte yaşamaktadır. 16.01.2001 yılında evli olmayan D. çocuğu doğurdu. Çocuğun öz babası D.'yi çocuk doğurmadan önce bıraktı ve sonra çocuk ile hiç ilgilenmiyordu, maddi ve ahlaki destek sağlamıyordu. Şu an, Başvurucu ile çocuk arasında iyi ve saygılı ilişkiler vardır, onlar arkadaş canlısı bir ailede yaşamaktadır. D. çocuğun evlat edinilmesine rıza vermektedir. Çocuk kendi evlat edinilmesine rıza verdi. Başvurucunun gelir belgesi, sağlık raporu ve konut inceleme raporunda evlat edinme engelleyen herhangi bir eksik bulunmamıştır. **Karar:** Mahkemece, UAK'nun 219. maddesinin 2. fıkrasına uyarınca, çocuğun babasının evlat edinmeye rızası alınmadan evlat edinme gerçekleştirilebilir. Böylece, mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir.

¹⁶⁰ Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 17.09.2018 по справі № 761/24832/18, **Закон Онлайн** <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/76705078>, (E.T. 21.10.2019) (761/24832/18 dava sayısı ve 17.09.2018 tarihli Kyiv şehrinin Şevçenkivsky ilçesi mahkemesi kararı, **Закон Online**).

¹⁶¹ Мальцман, Т.Б. “Усыновление по новому семейному законодательству”, **Тезисы докладов научных конференций**, Саратов, 1969, стр. 78 (Maltsman, T.B. “Yeni Aile Mevzuatına Göre Evlat Edinme”, **Bilimsel Konferansının Özetleri**, Saratov, 1969, s. 78).

ise¹⁶², evlat edinme için onların vasilerin veya velilerin rızası gerekir (UAK m. 221/I).

UAK'nun 243. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, öksüz ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocuklar üzerinde velayet/vesayet kurulabilir. 2. fıkrası uyarınca, 14 yaşını doldurmamış çocuk üzerinde velayet kurulabilir, 14-18 yaş arasında çocuk üzerinde ise vesayet kurulabilir.

Veli veya vasi evlat edinmeye rıza vermediyse, VVK evlat edinmeye rıza verebilir. Çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, veli, vasi ya da VVK'nun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 221/II-III).

Anlaşıldığı üzere, mahkemece, ne veli/vasi, ne VVK'nun rızası aranmaksızın evlat edinme davasının kabulüne karar verilebilir. Ancak, 905 sayılı kararname'nin 17. bendi çocuk velayet veya vesayet altına girdiği durumda veli veya vasi yazılı dilekçede evlat edinmeye rıza vermezse, çocuk, "Öksüz, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların, potansiyel evlat edinen aileleri, veli, vasi, koruyucu aile" hakkındaki veri bankası'ndan¹⁶³ [Veri bankası] çıkarılmaktadır. Veri bankasında tüm evlat edinilebilecek çocuklar ve potansiyel evlat edinenler yer almaktadır. Veri bankasında bulunmayan çocuk evlat edinilemez.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin [AİHM] evlat edinme konusundaki Lazoriva/Ukrayna¹⁶⁴ davası incelendiğinde, Kasım 2008'de, ilk derece mahkemesi, başvurunun yeğenini yetiştirme yurduna yerleştirilmek için VVK'na devretmiştir. Bunu öğrendikten sonra, başvuru yeğeninin velisi olmaya karar vermiştir. Başvurucu, Chernivtsi şehrinin ÇİD'nin niyetinden haberdar etmiştir ve başvurmak için gerekli belgeleri hazırlamaya başlamıştır.

Eylül 2012'de, ÇİD, başvurunun yeğeninin evlat edinilme prosedürünün başlatıldığını bildirmiş ve başvurunun en kısa süre içinde velayet başvurusu için mahkemeye başvurma hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, mahkemenin yeğeninin evlat edinilmesi hakkındaki kararını gecikmeli olarak

¹⁶² UMK'nun 58. maddesine göre, tam ehliyetsizler velayet altındadır. UMK'nun 59. maddesine göre, kısıtlılar (ergin hakkında kısıtlılık kararı alınmış) vesayet altındadır.

¹⁶³ 2342-IV sayılı kanun'un 13. maddesine göre, Çocuk İşleri Dairesi "Öksüz, ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların, potansiyel evlat edinen aileleri, veli, vasi, koruyucu aile" hakkındaki veri bankası'nın oluşturması ve sürdürmesi sağlamaktadır.

¹⁶⁴ Ukrayna aleyhine açılan davanın temelinde, Rusya Federasyonu vatandaşı olan Natalia Lazoriva'nın 16 Aralık 2013 tarihinde, İHTÖK Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu 6878/14 sayılı başvuru bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi resmi sitesi: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182223>, (E.T. 23.10.2019).

bilgilendirmiştir. Ekim 2012'de, başvuru, yeğenini vesayet kurma prosedürünü başlatmak için ve onunla buluşmak için Chernivtsi'ye gelmiştir. Ancak, zaten evlat edinilmiştir.

Başvuru, yeğenin evlat edinilmesini, istinaf ve temyiz mahkemelerinde itiraz etmeye çalışmıştır. Ancak, mahkemelerce, reddedilmiştir. Özellikle, ilk derece mahkemesinin yeğenin evlat edinilmesi kararı, çocuğun velayeti ile ilgili başvurunun haklarıyla veya menfaatleriyle ilgili değildir.

Başvuru, Rusya Federasyonu vatandaşı olduğu için Rusya Federasyonu Hükümeti davaya üçüncü taraf olarak girmiş ve ilgili gözlemleri sağlamıştır.

AİHM'ne, başvuru, yeğenin evlat edinilmesi aile hayatına saygısızlık ve çocuğu vesayete alma imkansızlığının olmasına ilişkin İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin [İHTÖK Sözleşme] 8. maddesi hakkında şikayette bulunmuştur. Başvuru, mahkemeye erişim eksikliğine ilişkin İHTÖK Sözleşme'nin 6. maddesi¹⁶⁵ hakkında şikayette bulunmuştur.

Başvurunun İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesi¹⁶⁶ kapsamındaki şikayetlerini inceleyen AİHM, başvurunun yeğeni ile ilişkisinin "aile hayatı" tanımına girmediğini, ancak "özel yaşam" tanımının kapsamına girdiğini kaydetmiştir. Ayrıca AİHM, başvurunun yeğenin evlat edinilmesinin

¹⁶⁵ İHTÖK Sözleşme'nin 6. maddesine göre, 1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir. 2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır. 3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir: a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek; b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak; c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek; d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek; e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.

¹⁶⁶ İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesine göre, Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

başvurucunun özel hayatına saygı gösterme hakkına müdahale teşkil ettiğini belirlemiştir. AİHM, Ukrayna makamları ve mahkemeleri tarafından usul yönünden bir eksiğine veya bir hataya dikkat çekti, özellikle ulusal mahkemeler, evlat edinmenin neden başvuru tarafından yapmayı planlandığı velayetten çocuğun yüksek yararına daha uygun olduğunu açıklamamıştır.

Yukarıdakiler ışığında, AİHM'nin Lazoriva/Ukrayna davası sonucunda 17.04.2018 günlü kararı uyarınca, başvurucunun özel hayatına müdahalenin İHTÖK Sözleşmenin 8. maddesinin ihlali olduğu sonucuna varmıştır. AİHM'nce, İHTÖK Sözleşmenin 6. maddesi ile ilgili başvurucunun şikayeti incelenmemiştir.

Başvurucu, Ukrayna'dan, 10.000 avro manevi tazminat olarak istemiştir. Ancak, AİHM'ne göre, ihlal tespit edilmesi, başvurucunun mevcut davada maruz kalabileceği manevi zarar için yeterli adil tazmin teşkil etmektedir. Böylece, Ukrayna, başvurucunun, başvuru ile ilgili sadece yasal masraflarını tazmin etmelidir.

Eklemek gerekir ki; UAK, yabancılar tarafından evlat edinmenin oldukça ayrıntılı bir düzenlemesine rağmen, bir yabancıнын vasi olarak atanmasına ilişkin herhangi bir talimat vermemektedir.

e. Sağlık Kurumu veya Eğitim Kurumunun Rızası

Öksüz veya ana babanın bakımından mahrum kalan çocuğun evlat edinilmesi için onun yaşadığı sağlık veya eğitim kurumunun¹⁶⁷ rızası gerekmektedir. Çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, sağlık veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 222/I-II)¹⁶⁸.

UAK'nun 245. maddesi uyarınca, çocuk, sağlık veya eğitim kurumunda (yetiştirme yurdu) sürekli yaşadığında çocuğun veli/vasinin görevleri kurumun idaresi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Evlat edinmeye rıza yazılı olarak noter tasdikli olmadan yapılmalıdır, kurum müdürü tarafından imzalanmalıdır, çünkü veli/vasinin görevlerini yerine getiren kurumun müdürüdür¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Yetiştirme yurdu, eğitim kurumu sayılmaktadır.

¹⁶⁸ Gopaçuk, s. 248; Onişenko, s. 94; Baranova ve diğerleri, s. 248; Kurilo, s. 268; Dyakoviç, s. 318; Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Kosenko, Koşullar, s. 71.

¹⁶⁹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 25.10.2019).

Evlat edinmeye rıza, sağlık veya eğitim kurumunun idaresince, evlat edinmek isteyen kişi ve belgeleri ayrıntılı bir şekilde incelenmesine ve evlat edinmeyi engelleyen herhangi bir eksik yokluğunun tespit edilmesine dayanmalıdır¹⁷⁰.

B. Evlat Edinen Açısından

1. Evlat Edinebilmenin Şartları

Kanunkoyucu, evlat edinen olabilmesi için belirgin şartları belirlemiştir, çünkü evlat edinen, çocuğun iyi aile bakımı ve kapsamlı uyumlu gelişimi sağlamalıdır. Evlat edinme, çocuğun yararına yapıldığı için, mahkeme, evlat edinen adayların yaşı, medeni hali, sağlığı, finansal durumu, ayrı ev mevcudiyeti vb. dikkate alarak karar vermektedir¹⁷¹. UAK'nun 211. maddesi uyarınca, evlat edinen olabilmek için kanunkoyucunun gerekli gördüğü şartlara uymak gerekmektedir.

a. Belli Bir Yaşta Olma ve Tam Ehliyetli Olma

UAK'nun 211. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, 21 yaşını doldurmuş fiil ehliyetine sahip olan kişi evlat edinen olabilir. Evlat edinenin yaşı çok önemlidir. Evlatlığa iyi bakmak için sadece hayat tecrübesi değil, aynı zamanda sorumluluk, kendine yetmesi vs. gerekmektedir.

İstisna olarak, evlat edinen, çocuğun akrabası olduğunda (teyze, amca, kardeş vb.) 21 yaşından daha küçük olabilir, ancak 18 yaşından daha küçük olamaz. Kanaatimizce, evlat edinen, çocuğun akrabası olduğunda yaşın düşmesi uygundur, çünkü çocuk için akrabalık bağlantısının korunması birinci sırayı almaktadır. Aynı zamanda akraba bakımı, yabancı evlat edinen bakımından daha iyidir. Çünkü yabancı ile çocuğun ilişkileri gelişip gelişmediği belli değildir. Ya da en kötü durumda, çocuk evlat edinilmeyecek ve 18 yaşına kadar eğitim kurumunda kalacaktır¹⁷².

¹⁷⁰ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-222-zgoda-zakladu-ohoroni-zdorovya-abo.html>, (E.T. 25.10.2019).

¹⁷¹ Kosenko, Koşullar, s. 68.

¹⁷² Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 205.

b. Belli Bir Yaş Farkının Olması

UAK'nun 211. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, evlat edinen evlatlık çocuktan en az 15 yıl daha büyük olmalıdır. Evlat edinen ile ergin olan evlatlık arasında en az 18 yaş farkı bulunmalıdır. Böyle yaş farkı, evlat edinme kurumu gerçek aileye yaklaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Yaş farkı, ahlaki, etik, sosyal ve diğer nedenlerden kaynaklanmaktadır. Her şeyden önce kanunkoyucu, evlat edinen ile evlatlık arasında öz çocuklar ve ebeveynler arasında olduğu gibi ilişkileri yaratmak istemiştir.

İstatistiğe göre, çoğu durumda 18 yaşı doldurmuş kişiler ebeveynler olmaktadır. Çocuk ile ebeveynler arasındaki yaş farkı ilişkilerini etkilemektedir. Evlat edinen ve evlatlık arasında yaş farkı büyük değil ise, o zaman evlatlık evlat edineni ebeveyn gibi değil arkadaş gibi algılayacaktır. Bundan yola çıkarak, evlat edinen çocuğun uygun ebeveyn yetiştirilmesine güvenmek imkansızdır.

Aynı zamanda, kanunda farklı sebeplere bakılmaksızın evlat edinen ile evlatlık arasında yaş farkı azalması öngörülmemiştir¹⁷³.

Önemle belirtmek gerekir ki; Ukrayna aile mevzuatında 2008 ile 2011 yılları arasında evlat edinen ile evlatlık arasında hem asgari hem de azami yaş farkı belirlenmiştir. Böylece, evlat edinen evlatlıktan en fazla 45 yıl daha büyük olmalıdır. Böyle sınırlama ile kanunkoyucu, yaşlı insanlara evlat edinmeye bir fırsat vermemeye çalışmaktadır, çünkü kesin olarak yaşlı insanlar tarafından evlat edinilme iyi sonuçlar getirmez¹⁷⁴.

Bir yazara göre, özellikle üvey anne, üvey baba ya da yakın akrabalar tarafından evlat edinilme durumunda böyle yaş farkı hoşgörülmez. Bu tarzda evlat edinenlerin sayısı azalmaktadır¹⁷⁵. Örneğin, 48 yaşı doldurmuş üvey baba eşinin 1 ya da 2 yaşında çocuğu evlat edinemez, çünkü onların yaş farkı 45 yıldan fazla olacaktır. Ya da teyze, eğer fark yaşı 45 yıldan fazla olursa ölen kız kardeşinin kızını evlat edinemez. Bu durumda, Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen kanun önünde, haklarda ve görevlerde vatandaşlarının eşitlik prensibinin ihlal edilmesi görülmektedir.

¹⁷³ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-211-osobi-yaki-mojut-buti.html>, (E.T. 27.10.2019).

¹⁷⁴ Erşova, s. 92.

¹⁷⁵ Baranova ve diğerleri, s. 244.

Eklemek gerekir ki; çocuk üvey babasını öz baba olarak kabul ettiğinde, üvey baba çocuğunu öz çocuk olarak saydığına bile, yaş farkı yüzünden evlat edinme ilişkileri meydana gelememektedir¹⁷⁶.

Bir çok tartışmadan sonra, kanunkoyucu, 45 yıllık yaş farkı UAK'ndan çıkardı ve bugünkü Ukrayna aile mevzuatında sadece asgari yaş farkı bulunmaktadır.

c. Birlikte Evlat Edinme

UAK'nun 211. maddesinin 3. fıkrasına göre, evli çift, evlat edinenler olabilir. Ailedeki yetiştirme büyük ölçüde çocuğun yararına olmaktadır.

Evli olmayan kişiler aynı çocuğu evlat edinemezler. İstisna olarak, evli olmayan, ama aynı ailede yaşayan kişilere aynı çocuğun evlat edinilmesine mahkemece izin verilebilir. Bu konuda tartışmalı hüküm bulunmaktadır. Kanunkoyucu, aynı ailede yaşayan kişilerin türü belirlememiştir. Örneğin, aynı ailede evli olmayan kız kardeşi ve erkek kardeşi yaşayabilirler (bu durumda ailenin ekonomik birliği anlama gelir); aynı evde evli olmayan iki kişi aile gibi birlikte yaşayabilirler; birbirleri ya da diğer insanlar ile evli olmayan bayan ve erkek aynı çatı altında, yani birlikte de yaşayabilirler. Bu üç örnekten şüphesiz üçüncü örnek kanunda kastedilmiştir. Mahkemece, birlikte yaşayan erkek ve kadın aynı çocuğun evlat edinilmesine izin verilebilir¹⁷⁷. Sosyal anlamda, evli olmayan ve aynı çatı altında, yani birlikte yaşayan bayan ve erkek de ailedir ve evli çift gibi çocuğun bakımı ve yetiştirmesini sağlayabilir. Diğer bir yandan ise böyle bir birliktelik her an parçalanabilir ve çocuk bir daha zihinsel travma alabilir.

Birlikte yaşayan kişiler, aynı çocuğu evlat edinmek için birlikte yaşadığını ve diğer insanlar ile evli olmadığını mahkeme önünde ispat etmek zorundadır. Diğer bir deyişle, gerçek aile olduğunu ispatlamalıdır. Bu sebeple, mahkeme, kararı vermeden önce davanın tüm koşullarını incelemelidir. Böyle evlat edinme türü, çocuğun yararına olup olmayacağını tespit edilmelidir¹⁷⁸.

Ukrayna mevzuatında eşcinsel evlilik yasak olduğundan aynı cinsiyette olan kişiler birlikte çocuğu evlat edinemezler. Böyle evlat edinme türü ilk olarak doğa ile

¹⁷⁶ Romovska, s. 443.

¹⁷⁷ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 30.10.2019).

¹⁷⁸ Onişenko, s. 88; Baranova ve diğerleri, s. 243.

çelişmektedir. Aile bakımı ve yetiştirmesi, evlat edinmenin en önemli amaçlardır ve kural olarak, aile erkek ve bayandan ibaret olmalıdır. Örneğin, çocukları olmayan iki kız kardeşi aynı çocuğu evlat edinmek isteyebilirler. Asıl hedeflerine bakılmaksızın mahkemece davanın reddine karar verilmektedir¹⁷⁹.

d. Tek Başına Evlat Edinme

(1) Diğer Eşin Çocuğunu Evlat Edinme

Eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlat edinebilmesi için evli olması şarttır (UAK m. 211/V).

Birlikte yaşayan kişilerden biri diğer kişinin çocuğunu evlat edinemez. Eklemek gerekir ki; böyle evlat edinme türü, çocuğun öz babası (annesi) ölmüş, tam ehliyetsiz olarak belirlenmiş durumunda ya da rıza ile gerçekleştirilebilir.

(2) Eşlerden Biri Tarafından Evlat Edinilme

Ukrayna aile mezuatına göre, evli olan kişi tek başına çocuğu evlat edinebilir. UAK'nun 220. maddesinin 1. fıkrasına göre, eşlerden biri tek başına çocuğu evlat edinmek isterse, diğer eşinin noter tasdikli yazılı rızası gerekmektedir¹⁸⁰. Evlat edinmeyen eş çocuğu üvey baba veya üvey anne olarak yetiştirmeye de dahil olacağından böyle bir rıza gerekir¹⁸¹.

Doktrindeki bir yazara göre, böyle evlat edinme türü bir çok durumda çocuğun menfaatlerine uymaktadır. Örneğin, teyze (çocuğun ölen annesinin kız kardeşi), çocuğu evlat edinmek istemektedir. Teyzenin eşi yaşlı ve hasta olduğundan evlat edinmek istememektedir. Eşiyle büyük yaş farkı da önemli sebeptir. Aynı zamanda, eşi tarafından çocuğun evlat edinilmesine izin verilir ve o çocuğa iyi davranır¹⁸².

¹⁷⁹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 30.10.2019).

¹⁸⁰ Gopañuk, s. 248; Kharitonov, s. 112; Dyakoviç, s. 316; Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Romovska, s. 436.

¹⁸¹ Onişenko, s. 94; Baranova ve diğerleri, s. 248; Kurilo, s. 268.

¹⁸² Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-220-zgoda-drugogo-podrujjya.html>, (E.T. 01.12.2019).

Bununla beraber, aynı UAK'nun 220. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, mahkemece, evlat edinmek isteyen kişinin eşi kayıp olarak ilan edilmiş ya da tam ehliyetsiz olarak belirlenmiş ya da diğer önemli olan koşulların varlığı halinde eşin rızası alınmadan diğer eş tek başına çocuğu evlat edinebilir. Ukrayna aile mevzuatında diğer önemli olan koşulları açıklanmamıştır. Buna rağmen, her durum özel olduğundan mahkeme her kişinin çıkarlarını dikkate alarak karar vermektedir. Örneğin, eğer evli çift uzun süre birlikte yaşamıyorsa, mahkeme, diğer eşin izni alınmadan evlat edinmeye izin verebilir¹⁸³.

(3) Evli Olmayan Kişinin Evlat Edinmesi

Ukrayna aile mevzuatına göre, evli olmayan kişi tek başına çocuğu evlat edinebilir. UAK'nun 211. maddesinin 6. fıkrası uyarınca, çocuğun tek annesi ya da babası var olduğunda (ikinci ebeveyn mahkemece kayıp olarak ilan edilmiş ya da tam ehliyetsiz olarak belirlenmiş), evli olmayan kişi tek başına çocuğu evlat edinebilir, ancak öz ana veya baba ile çocuğun aile bağları sona erer. Örneğin, evli olmayan K. çocuğu doğurduktan sonra babalık davası açmamıştır¹⁸⁴. 3 aydan sonra K. çocuğunun evlat edinilmesine izin vermektedir. Çocuğu uzak akrabası D. tarafından evlat edinilmiştir. Sonuç olarak, K. anne statüsü kaybetmektedir, evlat edinen D. anne statüsü ve görevleri kazanmaktadır¹⁸⁵.

Evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesine izin verilmesine rağmen UAK'nda bu hüküm yeterince ve ayrı olarak belirlenmemiştir. Belirtildiği gibi, UAK'nun 211. maddesinin 6. fıkrası uyarınca, çocuğun tek annesi ya da babası var olduğunda, evli olmayan kişi tek başına çocuğu evlat edinebilir. Buna dayanarak, eğer çocuk öksüz (ne annesi ne babası yoksa) ise o zaman evli olmayan kişi tek başına onu evlat edinemez. Evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesi UAK'nda ayrı hükümde düzenlenmediği için evlat edinmek isteyen kişi “kanunca yasaklanmayan şeylere izin verilir” prensibine¹⁸⁶ uymaktadır.

¹⁸³ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 02.12.2019).

¹⁸⁴ Doğum kayıt defterinde ve doğum belgesinde çocuğun babası belirlenmediği için o bekar anne sayılıyor.

¹⁸⁵ Dyakoviç, s. 312.

¹⁸⁶ Матузова, Н.И. и Малько, А.В. **Теория государства и права**, 2-е издание, Норма, Москва, 2001, <http://www.bibliotekar.ru/teoria-gosudarstva-i-prava-1/38.htm>, (E.T. 03.12.2019)

754/15137/17 sayılı davanın kararına¹⁸⁷ dayanarak, mahkemece, karar vermeden önce, başvurucunun hem de maddi durumu, sağlık raporunu ve konut inceleme raporu, hem de evlat edinmenin hedefleri incelenmiştir ve evlat edinmeyi engelleyen herhangi bir eksik bulunmamıştır. Mahkemece, başvurucunun niyeti iyi olduğunu öğrenmiştir. Sonuç olarak, mahkemece, evlat edinmek isteyen kişi evli olmamasına rağmen davanın kabulüne karar verilmiştir¹⁸⁸.

2019 yılında kanunkoyucu, evlat edinmenin şartları alanında değişiklik hazırlamıştır. Değişikliğe göre, sadece aile değil, aynı zamanda evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesine izin verilmektedir. Bugüne kadar, bilinmeyen sebepler yüzünden değişiklik geçerlilik kazanmamıştır. Kanaatimizce, UAK’nda açık biçimde evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesi ayrı hüküm olarak öngörülmelidir. Böylece, UAK’nun 211. maddesinin 3. fıkrası, hem evli çift, hem de evli olmayan kişi tek başına evlat edinen olabilir, şekilde ifade edilebilir.

e. Bir Evlat Edinenin Evlat Edinebileceği Çocuk Sayısı

Bir çok Ukrayna ailesi bir çocuk evlat edindikten sonra bir ya da iki çocuk daha evlat edinmek istemektedir. UAK’nun 211. maddesinin 7. fıkrasına göre, bir evlat edinenin evlat edinebileceği çocuk sayısını sınırlı değildir. Ukrayna aile

(Matuzova, N.İ. ve Malko, A.V. **Devlet ve Hukuk Teorisi**, İkinci Cilt, “Norma” Yayınevi, Moskova, 2001).

¹⁸⁷ **Davanın özeti:** Başvurucu, evli ve öz çocukları olmayan kadındır. Öz çocuklar olmamasına rağmen ebeveyn potansiyeline sahiptir ve en az bir çocuk yetiştirmek istemektedir. Ailesi maddi olarak iyi durumda, bir çocuğu geçindirmek ve büyütme için gerekli tüm konfor ve olanaklara sahip bir evi vardır. Çocuğa aile bakımı ve kapsamlı gelişim vermek istemektedir. Başvurucu, “Berizka” yetiştirme yurdunda bulunan ebeveyn bakımından mahrum kalan çocuğu evlat edinmek istemektedir. Çocuğun menfaatlerinin sağlanması, ona uygun yetiştirme, eğitim, manevi ve fiziksel gelişim sağlanması, ailenin sıcaklığını, rahatlığını ve ebeveyn sevgisini sağlanması, başvurucunun evlat edinmesinin amacıdır. ÇİD’nin temsilcisi, mahkeme evlat edinme davanın kabulüne karar verilmesini arzu etmektedir. “Berizka” yetiştirme yurdunun temsilcisi, mahkeme evlat edinme davanın kabulüne karar verilmesini arzu etmektedir. **Karar:** Başvurucunun gelir belgesi, sağlık raporu ve konut inceleme raporunda evlat edinme engelleyen herhangi bir eksik bulunmamaktadır. Mahkemece, UAK’nun 218. maddesinin 3. fıkrasının hükümlerine göre, çocuğun rızasının ihtiyacı yoktur. Mahkemece, UAK’nun 219. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendinin hükümlerine göre, çocuğun ebeveynlerinin rızasının ihtiyacı yoktur. Mahkemece, davanın kabulüne karar verilmektedir.

¹⁸⁸ Рішення Деснянського районного суду м. Києва від 31.01.2018 р. по справі 754/15137/17, **Закон Онлайн** <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/72057123>, (Е.Т. 04.12.2019) (754/15137/17 dava sayısı ve 31.01.2018 tarihli Kyiv şehrinin Desnyansky ilçesi mahkemesi kararı, **Zakon Online**).

mevzuatı, özsüz ya da ana babanın bakımından mahrum kalan çocukların sayısını azaltmak için bir evlat edinenin evlat edinebileceği çocuk sayısı sınırlamamıştır.

Bir kişi ikinci çocuk evlat edinmek isterse, mahkeme, çocuğun menfaatleri dikkate alarak ve evlat edinenin niyetinin iyi olup olmadığını kontrol edip karar vermektedir.

2. Evlat Edinilemeyen Durumlar

Kanun, evlat edinenlerden yüksek ahlaki nitelikler, çocuğun yetiştirilmesi için normal koşulların sağlanması, ebeveynlerin görevlerini ifa etmesini vb. istemektedir. Bu sebeple, potansiyel evlat edinenler arasından, sadece öz çocukları ile ilgilenmeyen kişiler değil, aynı zamanda sağlık sorunlarından ya da başka nedenler yüzünden evlat edinen olamayan kişiler hariç tutulmuştur.

Kanunkoyucu, çocuğun hakları ve menfaatleri dikkate alarak sadece evlat edinebilmenin şartları değil, aynı zamanda evlat edinilmeyen durumları öngörmüştür. UAK'nun 212. maddesinde evlat edinilemeyen durumlar öngörülmüştür. Bize göre, böyle durumları birkaç gruba ayırmak mantıklı olacaktır.

a. Sağlık Sorunları İle İlgili Durumlar

(1) Tam Ehliyetsizlik

Bu gruba giren kişilerin fiil ehliyetleri hiç yoktur. UMK'nun 39. maddesi uyarınca, gerçek kişi, kronik, kalıcı zihinsel rahatsızlık nedeniyle eylemlerin anlamı anlamıyorsa ve/veya idare edemiyorsa, mahkemenin kararı üzerinden tam ehliyetsiz olarak belirlenir. Mahkeme kararı yürürlüğe girdikten sonra gerçek kişi fiil ehliyetini kaybetmektedir.

Belli ki, kişi, eylemleri kontrol edemezse, evlat edinen ebeveynin görevlerini de yerine gitiremez¹⁸⁹.

¹⁸⁹ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-212-osobi-yaki-mojut-buti.html>, (E.T. 05.12.2019).

(2) Kısıtlılar (Ergin Hakkında Kısıtlılık Kararı Alınmış)

Kısıtlılar bu gruba girmektedir. Ukrayna Medeni Kanunu'nun [UMK] 36. maddesine göre, mahkemece, akıl hastalığı veya zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen ergin kısıtlanabilir.

Mahkemece, alkollü içecekleri, uyuşturucuları, zehirli maddeleri, kumarları vb. kötüye kullanan ve kendisini veya ailesini zor finansal duruma getiren ergin kısıtlanabilir.

Sonuç olarak, ergin vesayet altına girmektedir ve vesayet altında olan kişi evlat edinemez.

(3) Hasta Olan Kişiler

Ukrayna Sağlık Bakanlığı tarafından onaylanan hastalıklardan muzdarip olan kişinin evlat edinmesi mümkün değildir. Böyle hastalıklar listesi 20 Ağustos 2008 tarihli ve 479 sayılı Ukrayna Sağlık Bakanlığı Emri'nde belirlenmiştir (örneğin, tüberküloz, psikiyatrik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar – HIV/AIDS, cüzzam, onkolojik hastalıklar (4. evre) vb.). Kişi, yukarıda belirtilen hastalıklara sahip olduğunda çocuğun iyi bakımı ve yetiştirilmesini sağlayamayacaktır; hatta böyle bir kişiyle birlikte olmak evlat edinilen çocuk için tehlikeli olabilir¹⁹⁰.

Ayrıca yukarıda belirtilen liste dışında hasta olan ve sağlık sorunlarıyla düzenli dışarıdan yardımı ihtiyaç duyan kişi de evlat edinen olamaz (örneğin, inme (felç) (UAK m. 212/XI).

(4) Diğer Durumlar

Kişi, psikonörolojik ya da narkotik dispansere kayıtlı veya tedavi görüyorsa, bu gerçek resmi bir belge (doktor raporu) ile onaylanmalıdır. Bu kişilerin geçmişte psikonörolojik ya da narkotik dispansere kayıtlı olduğu durumlarda mahkemece kaydı silme sebepleri kontrol edilmelidir (tam iyileşme ya da kısmen iyileşme, gelecekte tedavi ihtiyacı duyar).

¹⁹⁰ Onişenko, s. 90.

Alkol veya uyuşturucu kötüye kullanan kimse evlat edinen olamaz. Alkol veya uyuşturucu kötüye kullanması ispat etmek için potansiyel evlat edinen alkol ya da uyuşturucu etkisi altında mahkemeye gelmelidir. Sağlık kurumu raporu ile bunu ispat edilmektedir. Aksi halde alkol kötüye kullanımı kanıtlamak zordur. Sadece genel kanıtlarla ispat edilmektedir (komşuların, polis memurlarının vb. tanıklıkları ile)¹⁹¹.

b. Ebeveyn Haklarından Mahrum Edilmiş Kimse

UAK'nun 212. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendi uyarınca, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş kişilerin evlat edinmesi mümkün değildir. Kişinin ebeveyn hakları iade edildiyse evlat edinme hakkına sahiptir.

İlk olarak, UAK'nun 164. maddesinde yer alan ebeveyn haklarından mahrum etme sebepleri incelemek gerekmektedir. Böylece,

- çocuğu doğumevinden veya sağlık kurumundan haklı bir sebep olmaksızın almayı reddetme ve 6 ay içinde anne baba tarafından ebeveyn bakımı gösterilmeme;
- Ebeveyn görevleri yerine getirilmeme;
- Çocuk istismarı;
- Ebeveynler kronik olarak alkolizm veya uyuşturucu bağımlılığı ile hasta;
- Çocuk işgücü olarak kullanılması (dilenmeye veya serseriliğe zorlaması);
- Çocuğa karşı kasıtlı bir suç işlediği için mahkum edilme.

Ebeveyn haklarından mahrum etme, ciddi aile suçları için bir yaptırımdır. Aynı zamanda, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş kişinin ailesine çocuğun verilmesi, evlat edinme kurumunun hedeflerini karşılamamaktadır. Böylece, ebeveynler öz çocukları için ebeveyn görevlerini yerine getirmediyse, yabancı bir çocuğu evlat edinmelerine izin verilemezdi¹⁹².

Eklemek gerekir ki; kişi, evlat edinen ebeveyn (veli, vasi ya da koruyucu anne baba) olduğunda, suçu yüzünden evlat edinme ilişkisi (velayet, vesayet ya da koruyucu aile hizmeti) kaldırılmışsa tekrar evlat edinmesine izin verilmemektedir

¹⁹¹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 07.12.2019); Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-212-osobi-yaki-mojut-buti.html>, (E.T. 07.12.2019).

¹⁹² Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-212-osobi-yaki-mojut-buti.html>, (E.T. 09.12.2019).

(UAK m. 212/I-b.4). Evlat edinme ilişkisinin geçersizliği mahkeme kararı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Evlat edinenin, evlat edinmeden sonra doğan ebeveyn görevlerini ve haklarını istememesi (taklit evlat edinme) bu duruma örnek olarak verilebilir.

Böylece, evlat edinmiş ebeveynin suçu yüzünden evlat edinme ilişkisi geçersiz kılındıysa ya da kaldırıldıysa mahkemece tekrar evlat edinmeye izin verilmemektedir¹⁹³.

c. Gelir ve Barınma Sorunları Yaşayan Kişiler

Gelir ve barınma eksikliği, insanın tam varlığı için önemli bir engeldir. Böyle koşullarda çocuğun yetiştirilmesi, sağlığı, bedensel, akli, ruhsal gelişimi imkansızdır.

(1) Barınma Konusu

UMK'nun 29. maddesinin 1. fıkrasına göre, gerçek kişinin ikamet yeri, daimi veya geçici olarak yaşadığı konuttur. Yaşam için uygun koşullar içeren bir ev ya da apartman kişinin konudu sayılır. Yurttaki veya oteldeki oda kişinin konutu sayılmaz. Bu açıdan, evlat edinmek isteyen kişi, onun iş özellikleri yüzünden ikamet yerini sık sık değiştiriyorsa, evlat edinme reddetme sebebi olmamalıdır. Böylece, evlat edinmek isteyen kişi evlat edinme dava dilekçesi ile apartman ya da ev tapusu veya kira sözleşmesi mahkemeye vermek zorundadır.

(2) Gelir Konusu

Ukrayna İş Kanunu'nun 94. maddesi ve 108/95-BP sayılı "Tazminat" hakkındaki kanun'un 1. maddesi uyarınca, yapılan iş için iş sözleşmesi uyarınca şef veya yetkili organı tarafından genellikle parasal olarak hesaplanan bir ücret, maaş olarak tanımlanmıştır. Gelir daimi ve değişmez olmalıdır. Evlat edinmek isteyen kişi evlat edinme dava dilekçesi ile maaş miktarı içeren çalışma belgesi vermektedir.

¹⁹³ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 09.12.2019).

Ancak, bazı durumlarda, 889-IV sayılı “Gerçek kişi gelir vergisi” hakkındaki kanun’da yer alan “daimi gelir” tanımına giren diğer parasal gelirleri de mahkemece dikkate alınabilir. Örneğin, kira sözleşmesi çerçevesinde kira parası alınması, hisse senedinden temettüleri alınması veya mevduat hesabından faiz alınması da gelirler sayılmaktadır. Böylece, sürekli iş olmayan kişinin evlat edinmesi mümkündür¹⁹⁴.

d. Yasa ile Sorunlar Yaşayan Kişiler

Yaşam ve sağlık, irade, onur ve haysiyet, cinsel özgürlük ve kişinin cinsel dokunulmazlık, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ahlakına karşı, uyuşturucu ve psikotrop maddeler alanında işlediği suçlara mahkûm edilmiş kişinin evlat edinmesi mümkün değildir. Ayrıca, UCK’nun 148, 150, 150¹, 164, 166, 167, 169, 181, 187, 442 maddelerinde işlenen suçlara mahkûm edilmiş kişinin evlat edinmesi de mümkün değildir¹⁹⁵. Ya da diğer suçları işleme durumunda kişinin sabıkası geçerli ise evlat edinmesi hakkı yoktur (UAK m. 212/I-b.10).

e. Ukrayna Vatandaşı Olmayan Kişi

Evli olmayan yabancınn evlat edinmesi mümkün değildir. İstisna olarak, çocuğun akrabası olan yabancınn evlat edinmesi mümkündür (UAK m. 212/I-b.9).

Vatansız kişinin evlat edinmesi mümkün değildir (UAK m. 212/I-b.12). Böyle sınırlama 19 Mayıs 2011 tarihli ve 3381-VI sayılı “Çocukların belirli kategorilerinin evlat edinilmesinin özellikleri ile ilgili Ukrayna Aile Kanunu’nda yapılan değişiklikler” hakkındaki kanun ile getirilmiştir¹⁹⁶.

Yukarıda belirtilen durumlar dışında; kişinin menfaatleri, çocuğun menfaatlerine aykırı düştüğü durumda kişinin evlat edinmesi mümkün değildir (UAK

¹⁹⁴ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-212-osobi-yaki-mojut-buti.html>, (E.T. 11.12.2019).

¹⁹⁵ Ukrayna Ceza Kanunu’nun 148. maddesi “Çocuğun ikamesi”; 150. maddesi “Çocukların sömürülmesi”; 150¹. maddesi “Küçük bir çocuğun dilenci olarak kullanılması”; 164. maddesi “Nafaka ödememe”; 166. maddesi “Ana baba çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması”; 167. maddesi “Vesayet haklarının kötüye kullanılması”; 169. maddesi “Evlat edinme ile ilgili yasadışı eylemler”; 181. maddesi “Dini öğretileri vaaz etme ya da dini törenler yapması bahanesiyle insanların sağlığına tecavüz etme”; 187. maddesi “Eşkıyalık”, 442. maddesi “Soykırım”.

¹⁹⁶ Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 206.

m. 212/II). Örneğin, kişi, sosyal yardımlar alabilmek için çocuğu evlat edinmek istemektedir.

Bize göre, aynı cinsiyette olan kişilerin evlat edinmek isteği de bu kapsama girmelidir. Bilindiği üzere, Ukrayna mevzuatına göre aynı cinsiyette olan kişiler birlikte çocuğu evlat edinemezler. Bu durumda “aynı cinsiyette olan kişilerin birlikte evlat edinmesi” cümlesinin içeriği UAK’nun hükümlerinde öngörülen amaçlara ve özellikle çocuğun menfaatlerine aykırı düşmektedir.

Sonuç olarak, mahkeme uygulaması uyarınca, evlat edinmek isteyen kişinin sağlık, yasa, gelir veya barınma sorunları ve ebeveyn hakları alanında olumsuz tecrübesi bulunmuyorsa ve aynı zamanda yalnızca iyi niyet varsa, mahkemece davanın kabulüne karar verilmektedir.

Ekleme gerekir ki; Ukrayna aile mevzuatında, potansiyel bir evlat edinen için gereksinimlerinden kaynaklanan temel ilke, çocukları uygun şekilde yetiştirme ve geçindirme yeteneğidir¹⁹⁷.

3. Çocuğun Evlat Edinilmesinde Öncelik Hakkına Sahip Olan Kişilerin Sırası

Birkaç kişi aynı çocuğu evlat edinme isteği ifade ettiği durumda, çocuğun evlat edinilmesinde öncelik hakkına sahip olan kişilerin sırası UAK’nun 213. maddesinin 1. fıkrasında yer almaktadır¹⁹⁸. Her şeyden önce, Ukrayna vatandaşları, çocuğun evlat edinilmesinde öncelik hakkına sahip olan kişilerdir.

Ukrayna aile mevzuatı, Ukrayna vatandaşları olan çocukların menfaatlerine dayanarak, ÇHS’nin 21. maddesinin 1. fıkrasının b bendinin¹⁹⁹ hükümlerine uyarak evlat edinmek isteyenlerin öncelikleri belirlemektedir.

Doktrindeki bir görüşe göre, evlat edinilen çocuk, evlat edinenin yabancı ülkesine taşırken bir çok adaptasyon zorlukları ile karşılaşabilir veya dil ve kültür

¹⁹⁷ Yanitska, s. 390.

¹⁹⁸ Onişenko, s. 89; Kharitonov, s. 111; Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 205; Dyakoviç, s. 312.

¹⁹⁹ ÇHS’nin 21. maddesinin 1. fıkrasının b bendine göre, çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde, ülkelerarası evlat edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler. Ukrayna Parlamentosu resmi sitesi: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021, (E.T. 14.12.2019).

engelini aşmada zorlanabilir. Diğer açıdan ise, böyle bir görüş tartışmalı sayılabilir. Örneğin, bebeğin evlat edinilmesinde ne adaptasyon zorlukları ne de dil ve kültür engeli olmayacaktır²⁰⁰.

Diğer yandan ise, VVK, Ukrayna'da ikamet eden evlat edinilmiş çocukların haklarına saygı gösterilmesini kolayca kontrol eder. Yurtdışında ise, Ukrayna VVK'nun etkisi olmadığı için evlat edinilmiş çocukların haklarına saygı gösterilmesini kontrol etmek imkansızdır. Bize göre, bu sebebe de dayanarak kanunkoyucu, evlat edinmede öncelik hakkı Ukrayna vatandaşlarına vermektedir.

Son çare olarak, Ukrayna vatandaşı olan çocuğun evlat edinilmesi için istekli Ukraynalı olmadığında, yabancı ülke vatandaşının evlat edinmesi mümkündür. Bu tür evlat edinme genel kurallara uyarak yapılacaktır²⁰¹.

Ekleme gerekir ki; gerçek hayatta nadiren bir çocuğun evlat edinilmesi için bir sıra olduğu söylenmelidir. Ancak mevzuatta bir boşluk kalmaması için yasa koyucu bu konuya bir çözüm getirmiştir.

a. Çocuğu Yetiştiren Kişinin Evlat Edinmeye Öncelik Hakkı

Böylece, birkaç Ukrayna vatandaşı tarafından aynı çocuğu evlat edinme isteği ifade edilirse, evlat edinme hakkı, her şeyden önce, çocuğu yetiştiren kişiye verilmektedir. Böyle bir öncelik anlaşılabilir, çünkü aile, yaşam koşulları ve çevre değişikliği çocuğun yüksek yararına olmayabilir.

Koruyucu ailede yetiştirilen çocuğu kimse evlat edinmek isterse, VVK, çocuğu evlat edinmek isteyen kişiye tanıtmadan önce koruyucu aileye çocuğu evlat edinmesini teklif eder ve koruyucu aile çocuğun evlat edinilmesinde öncelik hakkına sahip olacaktır. VVK, koruyucu ailenin reddetmesi aldıktan sonra çocuğu evlat edinmek isteyen kişiye tanıtmaktadır.

Örneğin, 2-3 yaşında ebeveynleri olmayan (araba kazasında ölen) ve teyzesinin ailesine götürülen, uzun süre onunla birlikte yaşayan, diğer çocuklarla birlikte yetiştirilen ve biyolojik ebeveynleri bilmeyen bir çocuk yabancı aile tarafından evlat edinildiği durumda psikolojik travma yaşayabilir. Bu tür sonuçlardan

²⁰⁰ Antokolskaya, s. 295.

²⁰¹ Gopañuk, s. 246.

kaçınmak için mahkeme, karar vermeden önce çocuğun menfaatlerini dikkate alarak bilinçli kararlar vermeli ve yargı bilgeliği kullanmalıdır²⁰².

b. Evlat Edinmede Üvey Annenin veya Üvey Babanın Öncelik Hakkı

Çocuğun üvey babası veya çocuğun üvey annesi, çocuğun evlat edinilmesinde öncelik hakkına sahip olan kişilerdir. Bu durum, tek bir anne veya tek bir baba ailede kaldığında ortaya çıkar.

Çocuğun ebeveyni ile evli olan kadın veya erkek çocuğa destek verir ve onunla ilgelenir ve yetiştirirse zamanla çocuk için değerli ve ihtiyaç duyduğu kişi haline gelmektedir. Bir çok durumda çocuk ona “anne/baba” der. Örneğin, kızlar için anne desteği özellikle kıymetlidir²⁰³.

c. Kardeşleri Olan Birkaç Çocuğun Evlat Edinilmesinde Öncelik Hakkı

Kardeşlerin evlat edinilmesinde ayrılımların yasaklanmasına ilişkin genel kurala dayanarak, kardeşleri olan birkaç çocuk evlat edinen kişi öncelik hakkına sahiptir. Böyle öncelik, evlat edinme sonucunda çocukların aynı ailede kalacağı ve aralarında aile bağlarının korunacağı gerçeğiyle açıklanmaktadır.

d. Evlat Edinmede Çocuğun Akrabalarının Öncelik Hakkı

Çocuğun akrabaları evlat edinmede öncelik hakkına sahiptir. Kural olarak, akrabalar, çocuğun özelliklerini bildiği ve genellikle çocuk ile akrabalar arasında karşılıklı anlayış olduğu için yaşam koşulları çocuk için rahat olacaktır. Bunun dışında, çocuk, alışılmış ortamdan kaçınmaz ve yeni yabancı aileye aktarılmaz. Bilindiği üzere, bazen yabancı aileye taşınma çocuğu kötü şekilde etkileyebilir²⁰⁴.

²⁰² Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 16.12.2019).

²⁰³ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 17.12.2019).

²⁰⁴ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-213-osobi-yaki-mayut-perevajne-pered.html>, (E.T. 17.12.2019).

e. Evlat Edinmede Evli Çiftin Öncelik Hakkı

UAK'nun 213. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, maddenin 1. fıkrasında belirlenen kişiler dışında, evlat edinmede evli çift öncelik hakkına sahiptir.

UAK'na göre, çocuk, evli çift, eşlerden biri veya evli olmayan kişi tarafından evlat edinilebilir. Ancak, yukarıda belirlenen kişiler dışında evlat edinmede sadece evli çift öncelik hakkına sahiptir, çünkü çocuğun aile bakımı ve kapsamlı uyumlu gelişimin sağlanması evlat edinmenin en önemli amacıdır.

Doktrinde, evli olmayan evlat edinen ile birlikte yaşayan çocuk "tamamlanmamış" ailede gibi yaşadığı ifade edilmektedir. Ancak, gerçek hayatta, bekar kişiler, özellikle bekar kadınlar, çocuğa daha fazla dikkat eder, çocukta yaşamının anlamını ve yalnızlıktan kurtuluşunu görmektedir²⁰⁵.

Sonuç olarak, aynı çocuk evlat edinmek isteyen kişiler aralarında bir anlaşmazlık olursa, mahkeme, UAK'nun 213. maddesinde yer alan çocuğun evlat edinilmesinde öncelik hakkına sahip olan kişilerin sırasına dayanarak karar vermek zorundadır. Mahkeme, evlat edinmek isteyen kişilerin maddi durumuna bakılmaksızın UAK'nun hükümleri uyarınca karar vermelidir. Önemle belirtmek gerekir ki; mahkeme, hiç bir durumda kişilerin sırası değiştiremez²⁰⁶.

III. EVLAT EDİNMENİN SÜRECİ

Ukrayna aile mevzuatında, evlatlık işlemlerinde herhangi bir ticari veya aracılık faaliyetleri yasak olduğundan²⁰⁷ UAK'nda ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda [HUMK] evlat edinmenin süreci çok ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Ukrayna'da bir çocuğun evlat edinilmesi süreci, her biri kendi bireysel özelliklerine sahip olan birkaç aşamaya ayrılabilir. Annelik ve babalık yolunda, potansiyel evlat edinenler tarafından yapılması gereken bir dizi zorunlu eylem

²⁰⁵ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-213-osobi-yaki-mayut-perevajne-pered.html>, (E.T. 18.12.2019).

²⁰⁶ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 19.12.2019).

²⁰⁷ UAK'nun 216. maddesine ve 2402-III sayılı kanunun 24. maddesinin 10. fıkrasına göre, çocukların evlat edinilmesinde, velayet (vesayet) altına alınmasında, Ukrayna vatandaşların veya yabancıların ailelerine yetiştirilme amacıyla çocuğun alınmasında ticari ve aracılık faaliyetleri yasaktır. UCK'nun 169. maddesi uyarınca, yasadışı aracılık veya bir çocuğun evlat edinilmesi, çocuğun velayet (vesayet) altına alınması veya aileye yetiştirilmesi ile ilgili yasadışı faaliyet için para cezası, kamu hizmeti veya 2 ile 5 yıl arasında hapis cezası öngörülmüştür.

olmaktadır. Bize göre, evlat edinme sürecini iki büyük gruba ayırmak gerekmektedir; mahkemeye başvurmadan önceki süreç aşamaları ilk gruba girer; mahkemeye evlat edinme dava dilekçesi başvurduktan sonraki süreç aşamaları ise ikinci gruba girmektedir.

A. Mahkemeye Başvurmadan Önceki Süreç

1. Evlat Edinen Adayın Statü Kazanması

İlk olarak, potansiyel evlat edinenin, onun ikamet yerindeki ÇİD'ne başvurması gerekir ve evlat edinen adayın statüsünü kazanması gerekmektedir. Potansiyel evlat edinen ebeveyn, ÇİD'nde, dilekçe ile diğer belgeleri teslim etmelidir. Eklemek gerekir ki; olası hastalıkları tanımlamak amacıyla, potansiyel evlat edinen, sağlık raporu getirmektedir. Ayrıntılı bir şekilde sağlık raporunun incelenmesi, çocuk yetiştirmesini engelleyen herhangi bir eksiğin yokluğun tespit edilmesini amaçlamaktadır²⁰⁸.

Dilekçe ile belgeler teslim edildikten sonra, 10 iş günü içinde ÇİD, belgelerin kapsamlı bir incelemesini yapar, potansiyel ebeveynlerin yaşam koşullarının kontrolü yapar, onlarla görüşür, evlat edinme nedenleri ve çocuğun yetiştirilmesine yönelik tutumlarını öğrenir.

Olumlu karar verildikten sonra, başvuruçulara, çocuğun evlat edinilmesine ilişkin belgeler ile birlikte bir rapor verilir. Şu andan itibaren, potansiyel evlat edinen ebeveynler, çocuğu seçmek ve tanıdık olmak için Ukrayna bölgesinde herhangi ÇİD'ne başvurabilir. Çocuğun evlat edinilmesine ilişkin belgeler, düzenlendikleri tarihten itibaren bir yıl boyunca geçerlidir²⁰⁹.

Ancak, bazen ÇİD'nden olumsuz sonuç aldıktan sonra, evlat edinmek isteyen kişi hala mahkemeye başvurmaktadır. 332/628/17 sayılı davanın kararına²¹⁰ göre,

²⁰⁸ Kharitonov, s. 112.

²⁰⁹ Berdyansk Belediye Meclisi resmi sitesi:

https://bmr.gov.ua/index.php?id=800000125&L=2&tx_news_pi1%5Bnews%5D=13308&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=ca274116e4bfcd5f29f249b2ff4e2d3e, (E.T. 21.12.2019).

²¹⁰ **Davanın Özeti:** Başvuruçu, eşinin (D.) ilk evliliğinde doğurulan iki çocuğu evlat edinmek istemektedir. Çocuklar ile başvuruçu arasında çok iyi ilişkiler vardır. Çocuklar, başvuruçuyu öz ebeveyn olarak kabul ederler. Çocukların öz babası çocukların evlat edinilmesine rıza vermektedir.

başvurucu, evlat edinen adayın statü kazanma aşamasında ÇİD’nde olumsuz sonuç almasına rağmen, mahkemeye başvurmaktadır. Mahkeme, İçişleri Bakanlığı Bilgi Destek Daire Başkanlığı bilgileri dikkate alarak, davanın reddine karar vermektedir²¹¹.

2. Evlat Edinen Adayın Statü Kazanmasından Sonraki Adımlar

Evlat edinen adayları, evlat edinilebilecek çocuklar hakkında veri ile tanıştıktan sonra istenen çocuk ile kişisel tanışma olmaktadır. Evlat edinen adayları, çocuk ile iletişim kurmanın yanı sıra, çocuğun kişisel dosyası, tıbbi kartı, yaşam öyküsü, gelişiminin özellikleri, davranışları, becerileri ve karakter özellikleri ile tanışma hakkına sahiptir.

Evlat edinen adayları, çocuğun ikamet ettiği yerdeki ÇİD’ne evlat edinme dilekçesi ile başvuru yapmaktadır. ÇİD, 10 iş günü içinde, evlat edinmenin doğruluğu ve evlat edinme, çocuğun yüksek yararına olup olmadığını, çocuğun evlat edinmeye rızası hakkında sonucu hazırlar. Olumlu bir sonuç olması durumunda, evlat edinenin mahkemeye başvurma temelini oluşturur²¹².

D. tarafından, çocuklarının evlat edinilmesine rıza vermektedir. Başvurucu, evlat edinen adayın statüsü kazanmasının aşamasında olduğunda ÇİD’nde olumsuz sonucu almasına rağmen, mahkemeye başvurmaktadır. ÇİD, İçişleri Bakanlığı Bilgi Destek Daire Başkanlığı bilgileri dikkate alarak böyle sonuca vardı. Başvurucu, UCK’nun iki maddesi ile yargılanmıştır; UCK’nun 125. maddesi “Kasıtlı hafif bedensel zarar”, UCK’nun 141. maddesi “Hasta haklarının ihlali”dir. UAK’nun 212. maddesi uyarınca, başvuru, gelecekte evlat edinen bir ebeveyn olamaz. **Karar:** Mahkemece, yukarıda belirtilen dikkate alarak davanın reddine karar verilmiştir.

²¹¹ Рішення Заводського районного суду міста Запоріжжя від 21.12.2017 р. по справі 332/628/17, ЄДРСР, <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71135098>, (E.T. 22.12.2019) (332/628/17 dava sayılı ve 21.12.2017 tarihli Zaporijya bölgesinin Zavodsky ilçesi mahkemesi kararı, EDRSR).

²¹² Kurilo, s. 269; Kosenko, Koşullar, s. 72; Berdyansk Belediye Meclisi resmi sitesi: https://bmr.gov.ua/index.php?id=800000125&L=2&tx_news_pi1%5Bnews%5D=13308&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=ca274116e4bfcd5f29f249b2ff4e2d3e, (E.T. 23.12.2019).

B. Mahkemeye Evlat Edinme Dava Dilekçesinde Bulunma Süreci ve Sonraki Adımlar

1. Evlat Edinme Dava Dilekçesi ve Ülkesel Yargı Yetkisi

Bilindiği üzere, evlat edinme kurumu dünyadaki en eski kurumlardan biridir, ancak Ukrayna’da evlat edinmenin mahkeme süreci nispeten yeni usul kurumudur²¹³. Çocuğun haklarını korumak için ve evlat edinmenin mahkeme sürecini dünya pratiğine uyarak, UAK, evlat edinme için adli bir prosedür belirlemektedir. Evlat edinmenin mahkeme süreci çocuğun yüksek yararına olduğundan dolayı mahkeme, diğer devlet organlarından bağımsız ve sadece kanunlara uymaktadır²¹⁴. Evlat edinme mahkeme süreci, HUMK’nda çok ayrıntılı bir şekilde 310. maddesi ile 314. maddeleri arasında dört madde olarak yer almaktadır.

Evlat edinme, yalnızca bir çocuğu evlat edinmek isteyen kişinin isteği üzerine gerçekleştirilebilen gönüllü bir fiildir. Buna dayanarak, hiç kimse çocuğu kendi iradesine karşı evlat edinmeye zorlanamaz²¹⁵.

Hem çocuğun hem de erginin evlat edinilmesi için evlat edinme dava dilekçesi, onun ikamet yerinin yerel mahkemesine verilir (HUMK m. 310). Çocuğu evlat edinmek isteyen kişi, evlat edinme dava dilekçesi şahsen mahkemeye verir; temsilci aracılığıyla evlat edinme dava dilekçesi verilemez (UAK m. 223/I). Kanun, evlat edinme dava dilekçesinin posta ile gönderilmesini yasaklamaktadır²¹⁶.

Bir çocuğu evlat edinmek isteyen evli çift ortak evlat edinme dava dilekçesi hazırlar²¹⁷.

Mahkeme uygulaması analizi uyarınca, çoğu durumda eşlerden biri, yani evlat edinilecek çocuğun üvey annesi veya üvey babası başvuru olmaktadır²¹⁸.

²¹³ 30 Ocak 1996 yılında 11-96-BP sayılı “Aile ve Evlilik Kanunu’na ekleme ve değişiklikler yapılması” hakkındaki kanun, Ukrayna aile mevzuatına evlat edinmenin mahkeme süreci getirdi.

²¹⁴ Kharitonov, s. 113.

²¹⁵ Onişenko, s. 95; Kharitonov, s. 113; Тубольцева, Я.С. “Правова регламентація розгляду судами справ про усиновлення: основні положення”, **Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції**, № 6, 2017, стр. 80 (Tuboltseva, Y.S. “Evlat Edinme ile ilgili Davaların Mahkemeye İncelenmesinin Hukuki Düzenlemesi: Temel Hükümler”, **Milli Hukuk İlminin Yaşamsal Sorunları Dergisi**, S. 6, 2017, (Temel Hükümler), s. 80).

²¹⁶ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 27.12.2019).

²¹⁷ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-223-zayava-pro-usinovlennya.html>, (E.T. 27.12.2019).

²¹⁸ Kovalenko, s. 89.

Evlat edinme dava dilekçesi incelenirken bir çok durumda çocuğun ikamet yerinin belirlenmesinde anlaşmazlık ortaya çıkabilir. Anlaşmazlığı ortadan kaldırmak için, mahkeme, UMK'nun 29. maddesinin 3. ve 4. fıkraları tarafından yönlendirilmektedir. Çocuğun ana babasının (evlat edinen ebeveynlerin) veya velinin yaşadığı evi, sağlık veya eğitim kurumu 14 yaşını doldurmamış çocuğun ikamet yeri olarak sayılmaktadır (UMK m. 29/III-IV). 14 yaşını doldurmuş çocuk, kanunda öngörülen kısıtlamalar haricinde, ikamet ettiği yeri özgürce seçebilir (UMK m. 29/II). Bu hüküm UAK'nun 160. maddesinin 3. fıkrası ile açıklığa kavuşturulmaktadır. Buna göre, çocuğun ebeveynleri ayrı yaşıyorlarsa, 14 yaşını doldurmuş çocuk, ikamet ettiği yeri özgürce seçebilir. Yani, çocuk iki yer arasında bir yer serbestçe seçebilir (ya anne ile ya da baba ile)²¹⁹.

905 sayılı kararname'nin 79. bendi uyarınca, evlat edinmek isteyen kişi evlat edinme dava dilekçesi ile, çocuğun ikamet ettiği yerde mahkemeye başvurur.

Mahkeme uygulaması analizi yaparken, genellikle, mahkemeler, ülkesel yargı yetkisini uyarak evlat edinme dava dilekçeleri incelemektedir. Ancak, bazı durumlarda, mahkemeler, ülkesel yargı yetkisini uymayarak evlat edinme davası inceler. Örneğin, mahkeme, çocuğun ikamet ettiği yerde değil, ancak çocuğun menşei yerinde evlat edinme davası incelemektedir²²⁰.

2-o-129/11 sayılı davanın kararına²²¹ göre, evlat edinme dava dilekçesinde bulunurken, çocuk Şostka şehrinde bulunan Çocukların sosyal ve psikolojik

²¹⁹ Аморова, Ю.В. та ін. **Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України**, ЗУВ-вид-во ІАЦ "Ліга", Київ, 2009, <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk/79-gk/390-29.html>, (E.T. 27.12.2019) (Amirova, Y.V. ve diğerleri, **Medeni Kanunu Yorumu**, "Liga" Yayınevi, Kyiv, 2009).

²²⁰ Журило, С.С. "Про деякі питання підсудності справ про усиновлення", **Цивільне судочинство у світлі судової реформи України: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції ім. Ю.С. Червоного**, 18 грудня 2015, Одеса, стр. 59 (Zhurilo, S.S. "Evlat Edinme Davalarında Ülkesel Yargı Yetkisinin Bazı Meseleleri", **Ukrayna Mahkeme Reformasyonunda Hukuk Mahkemeleri: Çervoniy Y.S. Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, 18 Aralık 2015, Odesa, (Ülkesel Yargı Yetkisinin Bazı Meseleleri), s. 59).

²²¹ **Davanın Özeti:** Başvurucu, Sumy bölgesinin Şostkinsky ilçeler arası mahkemesine evlat edinme dava dilekçesi teslim etti. Ancak, evlat edinme dava dilekçesi başvuruca iade edildi, çünkü evlat edinme dava dilekçesi ile Sumy bölgesinin Putilivsky ilçesi mahkemesine başvurmak gerekmektedir, yani başvurucaın ikamet ettiği yerdeki mahkemeye başvurmak gerekmektedir. HUMK'nun 310. maddesi ve 905 sayılı kararname'nin 79. bendi uyarınca, başvuruca evlat edinme dava dilekçesi ile, çocuğun ikamet ettiği yerde (bulunduğu yerde) mahkemeye başvurulmalıdır. Evlat edinme dava dilekçesinde bulunurken, çocuk, Şostka şehrinde bulunan Çocukların sosyal ve psikolojik rehabilitasyon merkezinde kalıyordu. **Karar:** Evlat edinme dava dilekçesinde bulunurken, çocuk Şostka şehrinde bulunan Çocukların sosyal ve psikolojik rehabilitasyon merkezinde kaldığı için Sumy bölgesinin Şostkinsky ilçeler arası mahkemesince ülkesel yargı yetkisine uyarak evlat edinme dava dilekçesi incelenmelidir. Sumy bölgesinin Şostkinsky ilçeler

rehabilitasyon merkezinde kaldığı için Sumy bölgesinin Şostkinsky ilçeler arası mahkemesi ülkesel yargı yetkisine uyarak evlat edinme dava dilekçesi incelemelidir. Ancak, Sumy bölgesinin Şostkinsky ilçeler arası mahkemesi ülkesel yargı yetkisini ihlal etmesi nedeni yüzünden evlat edinme dava dilekçesini incelemeyi reddetti ve başvuru için ikamet ettiği yerde mahkemeye başvurması gerekti. Sonuç olarak, Sumy bölgesinin Şostkinsky ilçeler arası mahkemesinin ülkesel yargı yetkisini ihlal etme kararı Sumy bölgesinin istinaf mahkemesi tarafından kaldırılmıştır²²².

Evlat edinme, evlat edinmek isteyen kişinin iradesine bağlı olduğu için herhangi bir yaşam durumu bir kişinin niyetlerini etkileyebilir²²³. Bu bağlamda, evlat edinmek isteyen kişi, evlat edinme kararı kesinleşinceye kadar evlat edinme dava dilekçesi geri alabilir (UAK m. 223/II).

Evlat edinme dava dilekçesinde, çocuğun adının, soyadının, baba adının, doğum yerinin ve doğum tarihinin değişikliği talebi içerebilir. Ayrıca, evlat edinenler, isimlerini çocuğun doğum belgesinde veya doğum kayıt defterinde ana ve baba adı olarak yazılmasını talep edebilir²²⁴.

Önemle belirtmek gerekir ki; evlat edinme dava dilekçesi, çocuğun adı, soyadı, baba adı, yaşı, ikamet ettiği yeri, sağlığı hakkında bilgi içermelidir. Ayrıca, evlat edinme dava dilekçesi ile sağlık raporu, maaş miktarı içeren çalışma belgesi, apartman ya da ev tapusu, diğer eşinin rızası, sabika kaydı belgesi ve kanunla belirtilen diğer belgeler vermek gerekmektedir. Bir erginin evlat edinilmesine yönelik başvuru, ana baba yokluğu veya onların bakımlarından mahrum bırakılması hakkında bilgi içermelidir.

Bazen mahkemeler, evlat edinme dava dilekçesi içeriği ile ilgili olarak kanunun gerekliliklerini resmi olarak karşılar ve 2007 yılının kararnamesi'nin hükümlerini dikkate almaz. Örneğin, Kyiv şehrinin Svyatoşinsky ilçesi mahkemesinin hakimince, evlat edinme davası açılmış. Ancak, evlat edinme dava

arası mahkemesinin ülkesel yargı yetkisini ihlal etme kararı Sumy bölgesinin İstinaf mahkemesi tarafından bozulur.

²²² Ухвала Апеляційного суду Сумської області від 19.01.2012 р. по справі 2-о-129/11, ЄДРСР <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21130509>, (E.T. 28.12.2019) (2-о-129/11 dava sayısı ve 19.01.2012 tarihli Sumy bölgesinin İstinaf mahkemesinin kararı, **EDRSR**).

²²³ Baranova ve diğerleri, s. 248.

²²⁴ Dyakoviç, s. 317; Baranova ve diğerleri, s. 249; Фурса, С.Я. **Цивільний процес України: академічний курс**, Фурса, С.Я. КНТ, Київ, 2009 <https://lawbook.online/protses-ukrajini-tsilvilniy/spravi-pro-usinovlennya-54572.html>, (E.T. 29.12.2019) (Fursa, S.Y. **Ukrayna Medeni Usul Hukuku**, Fursa, S.Y. “KNT” Yayınevi, Kyiv, 2009); Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-223-zayava-pro-usinovlennya.html>, (E.T. 29.12.2019).

dilekçesi çocuğun sağlık durumu ile ilgili bilgi içermemiştir. Ayrıca, evlat edinme dava dilekçesine evlat edinenin sağlık raporunu yerine sürüş için uygunluk tıbbi belgesi eklenmiştir²²⁵.

Kyiv şehrinin Podilsky ilçesi mahkemesinin hakimince, evlat edinme davası açılmıştır. Ancak, diğer eşinin yazılı rızası noter tasdikli olmadığı için duruşmada bile bu eksik ortadan kaldırılmamıştır²²⁶.

VVK, mahkemeye, evlat edinmenin doğruluğu ve çocuğun yüksek yararına olduğu sonucunu teslim etmektedir. Ayrıca, potansiyel evlat edinenin yaşam koşullarını inceleme raporu, çocuğun doğum belgesi, çocuğun sağlık raporu; ana babanın, veli/vasinin, eğitim veya sağlık kurumunun, çocuğun rızası; kanunuda öngörüldüğü durumlarda mahkemeye teslim edilmelidir. Mahkemece, diğer belgeler de istenebilir (HUMK m. 312/II).

Bazen, duruşmadan önce, mahkemece, çocuğun ebeveynleri, evlat edinmeye rızalarını serbestçe verilmesinde emin olmak için, çağırılabilir.

Tüm önemli sorular, hazırlık aşamasında mahkeme tarafından ele alınmalı ve dava için gerekli kişiler duruşmaya çağırılmalıdır²²⁷.

2. Evlat Edinme Dava Dilekçesinin İncelenmesi

Ukrayna mevzuatına göre, başvuru, VVK'nun temsilcisi, diğer temsilciler, rıza ifade edebilmesi yaşına ve gelişme düzeyine ulaşan çocuk, evlat edinme davası incelemesinin duruşmasına katılmak zorundadır (HUMK m. 313/I). Erginin evlat edinilmesinde, erginin evlat edinme davasının incelenmesi duruşmasına katılması zorunludur (HUMK m. 313/II). Eklemek gerekir ki; bir çok durumda, ÇİD'nin temsilcisi evlat edinme davasının incelemesinin duruşmasına da katılır.

Ancak, bazen, mahkeme, duruşmaya başvuru, başvuru, davanın kabulüne karar vermektedir. 215/121/18 sayılı davanın kararına²²⁸ göre, başvuru,

²²⁵ Олійник, А.С. “Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про усиновлення дітей, позбавлення батьківських прав, встановлення опіки та піклування над дітьми”, **Судова практика**, № 1, 2009, стр. 156 (Oliynik, A.S. “Vesayet, Velayet Hakkının Kaldırılması ve Evlat Edinme ile ilgili Hukuk Davalarının Mahkemece İncelenmesinin Uygulamasının Genellemesi”, **Mahkeme Temyizi Dergisi**, S. 1, 2009, (Uygulamanın Genellemesi), s. 156).

²²⁶ Oliynik, Uygulamanın Genellemesi, s. 157.

²²⁷ Fursa, <https://lawbook.online/protses-ukrajini-tsvilniy/spravi-pro-usinovlennya-54572.html>, (E.T. 30.12.2019).

çocuğun annesi, çocuğun öz babası duruşmaya katılmamasına rağmen mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir²²⁹.

Mahkeme, UAK tarafından korunan evlat edinmenin gizliliği sağlamak için, davanın incelenmesi kapalı mahkeme duruşmasında yapılmaktadır (HUMK m. 313/III)²³⁰.

Mahkeme, evlat edinme gerekçelerinin yasallığını, erginin ve belirli durumlarda çocuğun rızalarını kontrol etmektedir (HUMK m. 313/IV). Böylece, mahkeme, evlat edinme kararı vermeden önce, evlat edinme gerekçelerinin yasallığını çok ayrıntılı bir şekilde incelemektedir²³¹.

Bir çok durumda evlat edinmeye çocuğun yazılı rızası mahkemenin kararı için yeterlidir, yani mahkeme, rıza ifade edebilmesi yaşına ve gelişme düzeyine ulaşan çocuğu duruşmaya çağırır²³².

Doktrindeki yazarlara göre, evlat edinme, çocuğun istikrarlı ve uyumlu bir yaşam koşullarını sağlamak için çocuğun yüksek yararına gerçekleştirilmektedir. Bu

²²⁸ **Davanın özeti:** Başvurucu, eşinin (D.) ilk evliliğinde doğurulan çocuğu evlat edinmek istemektedir. 2011 yılından itibaren D. ile birlikte yaşıyordu, 19.10.2016 yılından evlidir. Çocuğun öz babası çocuk ile hiç ilgilenmez ve çocuğun evlat edinilmesine rıza vermektedir. Başvurucu, evlat edinilen çocuğu öz çocuğu olarak kabul eder, çocuk ise başvurucuyu ebeveyn olarak kabul eder. D. tarafından, çocuğun evlat edinilmesine noter tasdikli yazılı rıza mahkemeye gönderilmiştir. Çocuğun öz babası tarafından, çocuğun evlat edinilmesine noter tasdikli yazılı rıza mahkemeye gönderilmiştir. **Karar:** Başvurucu, mahkemeye, evlat edinme dava dilekçesinin onun katılmadan incelenmesi hakkında dilekçe gönderdi ve evlat edinme davasının kabulüne karar verilmesini arzu etti. Çocuğun annesi, mahkemeye, evlat edinme dava dilekçesinin onun katılmadan incelenmesi hakkında dilekçe gönderdi ve evlat edinme davasının kabulüne karar verilmesini arzu etti. Çocuğun öz babası, mahkemeye, evlat edinme dava dilekçesinin onun katılmadan incelenmesi hakkında dilekçe gönderdi ve evlat edinme davasının kabulüne karar verilmesini rica etti. Mahkemenin, çocuğun annesinin ve öz babasının, evlat edinmeye noter tasdikli yazılı rızalarını vardır. Duruşmaya ne başvuru ne çocuğun annesi, öz babası katılmamasına rağmen mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir.

²²⁹ Рішення Тернівського районного суду міста Кривого Рогу від 05.03.2018 по справі № 215/121/18, **Zakon Online** <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/72568082>, (E.T. 31.12.2019) (215/121/18 sayılı ve 05.03.2018 tarihli Kırıy Rih şehrinin Ternivsky ilçesi mahkemesi kararı, **Zakon Online**).

²³⁰ Fursa, <https://lawbook.online/protses-ukrajini-tsilniy/spravi-pro-usinovlennya-54572.html>, (E.T. 31.12.2019).

²³¹ Тубольцева, Я.С. “Забезпечення найкращих інтересів дитини при розгляді судом справ про усиновлення”, **Теорія і практика законодавства**, № 2, 2018, стр. 8 (Tuboltseva, Y.S. “Evlat Edinme ile ilgili Hukuk Davalarının Mahkemece İncelenmesinde Çocuklar İçin Menfaatlerinin Sağlanması”, **Hukuk İliminin Teori ve Uygulaması Dergisi**, S. 2, 2018, (Menfaatlerin Sağlanması), s. 8).

²³² Олійник, А.С. “Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про усиновлення дітей, позбавлення батьківських прав, встановлення опіки та піклування над дітьми (Продовження)”, **Судова практика**, № 2, 2009, стр. 129 (Oliynik, A.S. “Vesayet, Velayet Hakkının Kaldırılması ve Evlat Edinme ile ilgili Hukuk Davalarının Mahkemece İncelenmesinin Uygulamasının Genellemesi (Devam)”, **Mahkeme Temyizi Dergisi**, S. 2, 2009, (Uygulamanın Genellemesi (Devam), s. 129).

sebeple, evlat edinme davalarının incelenmesinde hakimlerin özel dikkat göstermesi, maddi ve usul hukuku kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalması, bu davaların yargılama için uygun şekilde hazırlanması ve davanın koşullarının tam, kapsamlı ve adil bir şekilde incelenmesi gerekmektedir²³³. Bu sebeplerle, duruşmaya başvurucunun katılınması zorunludur. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, mahkemeler, bu kurala her zaman uymamaktadır.

Örneğin, 22 Nisan 2008 tarihinde Kyiv şehrinin Golosiivsky ilçesi mahkemesince evlat edinme davası incelenmiştir. Başvurucu duruşmaya katılmamıştır, ancak onun temsilcisi katılmıştır. Sonuç olarak, ön incelemede davanın kabulüne karar verilmiştir. Ayrıca, duruşmaya başvuru katılmamasına rağmen mahkeme kararında “başvurucunun açıklamalarını dinledikten sonra” ifadesi yazılmıştır²³⁴.

Karar vermeden önce, mahkeme, evlat edinmek isteyen kişinin maddi durumu, medeni durumu, yaşam koşulları, çocuğun yetiştirilmesine yönelik tutumlarını, evlat edinme güdüsü, eşlerden birinin evlat edinme dava dilekçesi sunması halinde ikinci eşin evlat edinmeyi reddetmesinin nedeni, çocukla birlikte çalışabilirlik, çocuk ile temas süresi, çocuğun kişiliği ve sağlığı, çocuk ile potansiyel evlat edinen kişi arasında ilişkiler, ona karşı çocuğun tutumu ve diğer önemli olan koşulları dikkate almaktadır (UAK m. 224/I).

Mahkemenin, hata yapılmaması ve davanın tüm detaylarının doğru bir şekilde belirlenmesi için, mahkeme, evlat edinenin mesleği, çocuğun yetiştirilmesine yönelik kişisel tutumlarını (eğitim yöntemleri ve planları), çocuk yetiştirme deneyiminin var olmasını, çocuğun saygı ve sevgisini nasıl kazanılacağını belirlemektedir.

Doktorlar tarafından verilen sağlık raporları her zaman doğru olmadığı için mahkeme, tekrar başvurucunun sağlık raporunu kontrol eder. Ayrıca, başvurucunun aile üyelerinin sağlık durumlarını da kontrol etmek gerekmektedir.

Mahkeme, başvurucunun maddi durumunu değerlendirdiğinde aile üyelerinin maddi durumlarını da dikkate almalıdır. Bir çok durumda, başvuru, eşi, çocuğu ve ana babası ile birlikte yaşamaktadır. Başvurucunun eşi çocuğa baktığı için

²³³ Гуменюк, В.І. та Мархай Н.В. “Судова практика у справах про усиновлення”, **Вісник Верховного Суду України**, № 9, 2012, стр. 18 (Gumenyuk, V.I. ve Marhay N.V. “Evlat Edinme Davalarında Mahkeme İçtihatları”, **Ukrayna Yargıtay Habercisi Dergisi**, S. 9, 2012, s. 18).

²³⁴ Oliynik, Uygulamanın Genellemesi (Devam), s. 128.

çalışmıyorsa, ana babası asgari emekli maaşı alıyorsa ve başvurusunun yardımı ihtiyacı duyuyorsa evlat edinilen çocuk için maddi koşullar sağlanamayacaktır.

Yaşam koşulları her şeyden önce rahat yaşam şartları yaratan bir yaşam alanıdır. Mahkeme, evlat edinenin yaşam koşullarını, çocuğun ayrı bir odası olup olmayacağını, çocuğun ayrı bir odasının olmadığı durumda çocuğun odayı kimle paylaşacağını, dairede veya evde kaç kişinin yaşadığını öğrenmektedir.

Mahkeme, tüm profesyonellik ve deneyimini kullanarak, bir çocuğu evlat edinmenin gerçek nedenlerini belirlemelidir, çünkü birçok durumda potansiyel evlat edinmenin evlat edinme hedeflerinden farklı hedefleri vardır.

Örneğin, 13 Nisanda 2007 tarihinde Kyiv şehrinin Şevçenkivsky ilçesi mahkemesince, evlat edinme dava dilekçesi incelenmiştir ve davanın kabulüne karar verilmiştir. Mahkeme, 30 Mart 2007 tarihinde evlat edinme dava dilekçesini almıştır. Mahkeme kararı, çocuğun 18 yaşını doldurmadan bir gün önce verilmiştir (çocuğun doğum günü 14 Nisan 1989). Başvurucu, çocuğun annesiyle 7 Mart 2001 yılında evlenmiştir. Bu gibi durumlarda, yakında yetişkin olacak bir çocuğun evlat edinme güdüsü ile ilgili mesele ortaya çıkar. Mahkeme, kararında, evlat edinme güdüsünü düzgün açıklamamıştır. “Çocuk yetişkin olmadığı için evlat edinme onun için fayda sağlayacak. Çocuk babasız kaldığı için anne ve üvey baba (başvurucu) çocuğu geçindirmektedir.” mahkeme kararında belirtilmiştir²³⁵.

Mahkemece, eşlerden birinin evlat edinme dava dilekçesi sunması halinde ikinci eşin evlat edinmeyi reddetmesinin nedeni öğrenilir. Bir çok durumda, çocuğu evlat edinmek istemeyen eş, genellikle çocukları sevmeyebilir, ya da daha önce ebeveyn haklarından mahrum edilmiş olabilir. Buna dayanarak, böyle ortamda çocuk aile sıcaklığını büyük ihtimalle hissedemez, çünkü bilindiği üzere, evlat edinmeyen eş çocuğu üvey baba veya üvey anne olarak yetiştirmeye de dahil olacaktır. Bu sebeple, mahkeme, evlat edinme kararı vermeden önce, evlat edinmenin reddi nedenlerini çok ayrıntılı bir şekilde öğrenmek zorundadır²³⁶.

Kuşkusuz, önemli olan koşulların listesi sınırsızdır ve hakim herhangi bir belge isteyebilir, çocuğun ana babasını, çocuğu ve diğer kişileri duruşmada görmek isteyebilir²³⁷.

²³⁵ Olynik, Uygulamanın Genellemesi (Devam), s. 132.

²³⁶ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 03.01.2020).

²³⁷ Onişenko, s. 95; Baranova ve diğerleri, s. 249.

Mahkeme, bir çocuğu evlat edinmek isteyen bir kişinin bir çocuğu varsa veya bir çocuğu olabilirse evlat edinmeyi reddedemez (UAK m. 224/III). Bir ailede çocuk sayısını düzenleme hakkı ebeveynlerin hakkıdır ve devletin bu aile haklarına müdahale etme hakkı yoktur²³⁸. Ancak, mahkeme, çocuğun, evlat edinenin yaşam alanında ve maddi durumunda rahatça yaşayıp yaşamayacağı belirlemesi gerekir.

Erginin evlat edinilmesi kararı vermeden önce, mahkeme, evlat edinmenin güdüleri, evlat edinen ile birlikte yaşama olasılığı, onların medeni halleri ve sağlık durumları ve diğer önemli olan koşulları dikkate almaktadır (UAK m. 224/IV).

3. Mahkeme Evlat Edinme Kararı

Mahkeme, evlat edinme davasının incelenmesinin sonuçları hakkında bir karar verir (HUMK m. 314/I).

Kanunun tüm koşullarına tabi ise, evlat edinmek isteyen kişi, çocuğun istikrarlı ve uyumlu yaşam koşullarını sağlayabilirse, mahkemece evlat edinme davasının kabulüne karar verilmektedir (UAK m. 224/II).

Bir çok durumda evlat edinen aile çocuğun evlat edindiğini bilmesini istemez ve mahkemeden çocuğun adı, soyadı, baba adını, doğum yerini, doğum tarihini değişikliği ve çocuğun doğum belgesinde ve doğum kayıt defterinde ebeveynlerin bilgilerini de değişikliği ister. Böylece, mahkemece, evlat edinme davasının kabulüne karar verildiğinde, yukarıda belirtilen bilgileri değiştirme kararı, evlat edinme kararında yer almaktadır²³⁹. Evlat edinilen çocuğun doğum belgesini değiştirmek için, evlat edinme kararı yürürlüğe girdikten sonra, mahkeme, kararının fotokopisi nüfus dairesine göndermektedir. Sonuç olarak, aile, çocuğun yeni doğum belgesini almaktadır. Çocuğun eski doğum belgesi ise yürürlükten kaldırılmaktadır (HUMK m. 310/VII).

Mahkemece evlat edinme kararının yürürlüğe girmesi günü, evlat edinmenin gerçekleştirildiği gün sayılır (UAK m. 225).

²³⁸ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 03.01.2020).

²³⁹ Штефан, М. **Цивільне процесуальне право України**, Видавничий Дім “Ін Юре”, Київ, 2005, стр. 295 (Ştefan, M. **Ukrayna Medeni Usul Hukuku**, “Іn Jure” Yayınevi, Kyiv, 2005, s. 295).

Bu tür kararlar bağlayıcı niteliktedir, ancak zorunlu cebri icraya tabi değildir²⁴⁰.

İlk derece mahkemesince, karar verildikten sonra, 30 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. 30 gün sonra, evlat edinme kararı kesinleşmiş sayılmaktadır. Yani, 30 gün içinde çocuğun kaderi ve geleceği belli değildir, çünkü evlat edinme kararı kesinleşinceye kadar, evlat edinen, evlat edinme dava dilekçesini geri alabilir (UAK m. 223/II), çocuğun ana babası evlat edinme rızalarını geri alabilirler (UAK m. 217/VI), ilk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlara karşı 30 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir (HUMK m. 354/I).

Ukrayna'da evlat edinme süreci ücretsizdir. Tek zorunlu resmi ödeme, başvuruda bulunma için yasal masraftır. Yasal masraf, başvuru tarafından karşılanır²⁴¹.

IV. EVLAT EDİNMENİN GİZLİLİĞİNİN HUKUKİ HÜKÜMLERİ

Evlat edinmenin bir aile ilişkisi olduğu bilinmektedir ve her ailenin korunmasına ihtiyacı vardır. Bu nedenle, çoğu durumda evlat edinmeyi gizli tutmak gerekir. Evlat edinme bilgilerinin bu şekilde gizlenmesi, bir yandan, hem evlat edinen ebeveynlerin hem de evlatlıkların menfaatlerinin korunmasının belirli bir garantisidir ve diğer yandan ise, aile işlerine keyfi müdahalenin kabul edilemezliği ve özel hayatın dokunulmazlığını korumanın yollarından biri olarak kabul edilebilir. Aile işlerine keyfi müdahalenin kabul edilemezliği ve özel hayatın dokunulmazlığı Anayasa tarafından korunmaktadır ve Ukrayna aile hukukunun temel ilkelerinden biridir.

Bununla birlikte, evlat edinmenin özelliği, evlat edinme yoluyla, çocuğun bir oğul ya da kız olarak aileye kabul edilmesi ve çocuğun evlat edinilmesinin ifşa edilmesi, evlat edinen ve çocuk arasındaki ilişkiye telafi edilemez bir zarara neden olabilmesidir. Bu nedenle, UAK'nda evlat edinme gizliliğinin yasal garantilerinin korunması tüm desteği hak etmektedir²⁴².

²⁴⁰ Tuboltseva, Genel Hükümler, s. 81.

²⁴¹ Gopançuk, s. 249; Kuzhko, s. 93, Ştefan, s. 295.

²⁴² Bagaç ve diğerleri, <http://ypport.inf.ua/stattya-226-pravo-taemnitsyu.html>, (E.T. 05.01.2020).

Doktrindeki bir görüŖe göre, evlat edinen ebeveynlerin hakları ve görevleri ebeveynlerin haklarıyla neredeyse aynı ise, evlat edinme sürecinde ortaya çıkan gerçek ilişkiler her zaman ebeveynlerinkine benzemez. Çocuğun evlat edinen ebeveynleri öz ebeveynleri olarak gördüğü durumlarda, bu ilişkiler bir aile ilişkilerinden farklı değildir. Bununla birlikte, çocuk, evlat edinen ebeveynlerin öz ebeveynleri olmadığını biliyorsa, aralarındaki gerçek ilişki biraz farklı olabilir. Özellikle, bir çocuk genç olarak evlat edinildiyse, evlat edinen ebeveynleri öz ebeveynler olarak saymaması doğaldır. Bu nedenle, mevzuat bir yandan, evlat edinmeyi gizli tutmak yoluyla, kan ailesi şeklini sağlamaya çalışmaktadır. Diğer yandan ise, akrabalık yokluğu belli olduğunda, kan ailesinde olduğu gibi ilişkileri modellemek gerekli değildir²⁴³.

A. Evlat Edinmenin Gizliliği Hakkı

Önemle belirtmek gerekir ki; UAK'nda, evlat edinmeyi gizli tutmayı amaçlayan özel tedbirler bulunmaktadır.

Bir kişi, veri bankasında bulunmasının, evlat edinme için bir çocuk aramasının, evlat edinme dava dilekçesi başvurusunda bulunmasının ve mahkemece incelenmesinin, evlat edinme mahkeme kararının gizliliği hakkına sahiptir (UAK m. 226/I).

Evlat edinilen çocuk, kendisi de dahil olmak üzere, evlat edinilmesi gerçeğinin gizliliği hakkına sahiptir (UAK m. 226/II). Buna dayanarak, 2 tür evlat edinme gizliliği öngörülmüştür; diğer insanlardan ve çocuğun kendisinden. Bu yasanın hükümleri, çocuğun kendisinden çok diğer insanlar için bir uyarıdır. Sadece 2-3 yaşındaki küçük, zihinsel engelli, akıl hastası bir çocuk evlat edinmenin farkında olmayabilir. Diğer durumlarda, ilk olarak, geçmişte ebeveynler ile birlikte yaşayan bir çocuk nerede olduklarını sorar, yani çocuk, ebeveynleri olduğunu biliyordur, evlat edinen ebeveynler ise yabancılarıdır; ikincisi, evlat edinme için belgeler hazırlanırken ve sonra mahkemede çocuğun katılımı ile evlat edinme dava dilekçesi

²⁴³ Antokolskaya, s. 290.

göz önüne alındığında, evlat edinmenin farkına varır, yani yasa, katılımıyla neler olduğunu gizlemeyi sağlar²⁴⁴.

Çocuk evlat edinildiği durumda evlat edinmenin gizliliği ondan saklanabilir. Diğer durumlarda ise, evlat edinmenin gizliliği ondan değil, ancak diğer insanlardan saklanabilir²⁴⁵ (iş arkadaşlarından, komşulardan vb.).

Sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerine göre²⁴⁶, UAK'nun evlat edinme gizliliği hükümleri ÇHS'nin 7. ve 8. maddelerine aykırıdır ve yürürlükten kaldırılmalıdır²⁴⁷.

ÇHS'nin 7. maddesinin 1. fıkrasına göre, çocuk doğumundan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır. ÇHS'nin 8. maddesinin 1. fıkrasına göre ise, Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler. ÇHS'nin hükümleri zorunlu değildir, ancak çocukların biyolojik ebeveynleri ve evlat edinilmelerin gerçeğini bilmelerini gerektirir²⁴⁸.

²⁴⁴ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 06.01.2020).

²⁴⁵ Зілковська, Л.М. “Таємниця усиновлення і проблеми правового регулювання її дотримання”, **Правова держава**, № 20, 2008, стр. 306 (Zilkovska, L.M. “Evlat Edinmenin Gizliliği ve Riayetin Kanuni Düzenlemesinin Sorunları”, **Kanuni Devlet Dergisi**, S. 20, 2008, (Sorunlar), s. 306); Письменна, О.П. та Задорожна І.Ю. “Таємниця усиновлення”, **Науковий вісник Ужгородського національного університету**, № 41, 2016, стр. 108 (Pismenna, O.P. ve Zadorozhna I.Y. “Evlat Edinmenin Gizliliği”, **Uzhgorod Milli Üniversitesinin Bilimsel Habercisi Dergisi**, S. 41, 2016, s. 108).

²⁴⁶ Всеукраїнська громадська організація “Жіночий консорціум України” (Ukrayna Sivil Toplum Kuruluşu “Ukrayna Kadın Konsorsiyumu”); Міжнародний правозахисний центр “Ла Страда Україна” (Uluslararası İnsan Hakları Merkezi “La Strada Ukrayna”); Партнерство “Кожній дитині” (Ortaklık “Her Çocuğa”); Правозахисний центр “Поступ” (İnsan Hakları Merkezi “Postup”); Сумська обласна молодіжна громадська організація “Гендерна агенція консультація та інформації” (Sumy Bölgesel Gençlik Sivil Toplum Kuruluşu “Cinsiyet Danışmanlığı ve Bilgi Ajansı”); Харківська обласна фундація “Громадська Альтернатива” (“Kharkiv bölgesel kuruluşu “Kamu Alternatif”).

²⁴⁷ Блінова, Г. О. “Правове регулювання інституту таємниці усиновлення: сучасні тенденції”, **Право і суспільство**, № 4, 2013, стр. 80 (Blinova, G.O. “Evlat Edinmenin Gizliliğinin Kanuni Düzenlemesi: Çağdaş Eğilimler”, **Hukuk ve Toplum Dergisi**, S. 4, 2013, s. 80).

²⁴⁸ Гемерлінг, І. “Державна політика удосконалення нормативно-правової бази інституту усиновлення в Україні”, **Демократичне врядування**, № 9, 2012, http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_12, (E.T. 08.01.2020) (Gemerling, I. “Ukrayna’da Evlat Edinme Kurumunun Yasal Çerçevesini Geliştirmek için Devlet Politikası”, **Demokratik Yönetişim Dergisi**, S. 9, 2012).

Bununla birlikte, UAK'nun 226. maddesinin 3. fıkrasına göre, evlat edinilen çocuk, 14 yaşını doldurduktan sonra evlat edinilmesi ile ilgili bilgilerin alınması hakkına sahiptir. Buna dayanarak, evlat edinilen çocuk 14 yaşından büyükse, UAK'nun 226. maddesinin 2. fıkrasının kuralı onun için geçerli değildir²⁴⁹.

Böylece, bu zamana kadar, çocuğun evlat edinilmesinin gizliliği saklandıysa, 14 yaşında çocuk kökenini öğrenebilir. Bunun için, çocuk, nüfus dairesinde belgeler veya mahkemede evlat edinme kararı fotokopisini isteyebilir²⁵⁰. Çocuğun kökeni hakkında bilgi alma arzusu her zaman gerçekleştirilemez, çünkü bazen çocuğun öz ana babası böyle bilgileri açıklamak istemezler²⁵¹.

Doktrinde bir yazara göre, UAK'nun 226. maddesinin 3. fıkrasında hüküm tartışmalıdır. Fıkranın içeriğinden, çocuğun hangi bilgileri alabileceği net değildir. Bilgilerin çerçevesi ve içeriği hiç belli değildir. Bir çocuğa gerekebilecek olan bilgiler şunlardır: biyolojik ebeveynlerinin kişisel verileri, onu terk eden ebeveynlerin nedenleri, diğer akrabaların varlığı, eski ikamet yeri veya belgeleri hazırlayan ÇİD'nin temsilcilerinin kişisel bilgileridir. UAK'nun 226. maddesinin 3. fıkrasına dayanarak, çocuk, her istediği bilgileri alabilir²⁵². Bundan yola çıkarak, evlat edinme ile ilgili bilgilerin alınması hakkını ayrı maddede düzenlemek gerekir. UAK'na "Evlat edinme ile ilgili bilgilerin alınması hakkı" başlığı altında ayrı madde ekleyerek, şu şekilde bir düzenleme yapılabilir: "Evlat edinilen çocuk, 14 yaşını doldurduktan sonra, biyolojik ebeveynlerinin ve diğer akrabalarının kişisel verileri (soyadı, adı, baba adı, doğum tarihi ve yeri, ikamet yeri), kendi doğum tarihi ve yeri, kendi milliyeti ve ırkı, biyolojik ailesinin biyografik verileri, evlat edinmenin nedenleri ve gerekçeleri, aile hastalıklarının tarihi, yakın akrabaların doğasında var olan mesleği ve yaratıcı yetenekler ve diğer kökeni ile ilgili bilgiler öğrenme hakkına sahiptir."²⁵³

Kanaatimizce, kanunkoyucu, bir çocuğun alabileceği bilgileri açıkça sınırlamalıdır, çünkü bazı bilgileri alarak çocuk strese girebilir. Örneğin, öz ebeveynlerinin adresini öğrendikten sonra, çocuk oraya gidip hayatta olduklarını,

²⁴⁹ Pismenna ve Zadorozhna, s. 108.

²⁵⁰ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 09.01.2020).

²⁵¹ Pismenna ve Zadorozhna, s. 108.

²⁵² Мельник, О.В. "Право усиновленої дитини на інформацію про власне походження", **Часопис цивілістики**, № 20, 2016, стр. 131 (Melnik, O.V. "Doğum Bilgisini Evlatlığın Alma Hakkı", **Medeniyet Dergisi**, S. 20, 2016, (Alma Hakkı), s. 131).

²⁵³ Melnik, Alma Hakkı, s. 134.

sağlıklı olduklarını ve diğer çocukları yetiştirdiklerini görebilir. Ancak çok genç oldukları ve ona bakamadıkları için onu doğumunda bırakmış olabilirlerdi. Bunu öğrendikten sonra, çocuk çok ciddi bir zihinsel travma geçirebilir ve hatta depresyona girebilir. Bu nedenle, bu konuya çok ciddiyetle yaklaşılmalı ve verilen bilgilerin sınırları açıkça tanımlanmalıdır. Ayrıca, daha önce belirtildiği gibi, çocuğun kökeni hakkında bilgi alma arzusu her zaman gerçekleştirilemez, çünkü bazen çocuğun öz ana babası böyle bilgileri açıklamak istemezler²⁵⁴.

B. Evlatlıktan Evlat Edinilme Gerçeğinin Gizli Tutulma Hakkı

Evlat edinen, çocuğun evlat edinilmesinin gerçeğini gizli tutulma hakkına sahiptir ve bu bilgilere sahip olan kişilerden hem çocuğun 18 yaşını doldurmadan önce ve de sonra gizli tutmasını talep etme hakkına sahiptir. Evlat edinme gerçeğini açığa vurma çocuğun menfaatlerine zarar verebilirse, evlat edinen ebeveyn, evlatlıktan evlat edinme gerçeği gizli tutulması hakkına sahiptir (UAK m. 227/I-II). Evlat edinen, evlat edinme gerçeğini gizleme isteği ve ifşa etme isteği oldukça karmaşık bir duygudur, çünkü öncelikle çocuğun menfaatleri ile ilgilidir. Sonuçta, evlat edinmenin gizliliği, en önemli kişi yani çocuk uğruna saklanır. Bu nedenle, evlat edinmenin gizliliğinin açıklanması çocuğun menfaatlerine zarar verebilirse, evlat edinenin çocuktan evlat edinmeyi gizleme hakkı vardır. Evlat edinen ebeveyne göre, evlat edinmenin gizliliği çocuğa açıklanabilir veya saklanabilir.

Mevcut mevzuatın bir analizi, evlat edinme gizliliğinin hem evlat edinilen çocuk hem de diğer kişiler için geçerli olduğunu göstermektedir. Doktrindeki bir çok yazara göre, evlat edinilen çocuk evlat edinmeyi bildiği durumda diğer kişilerden evlat edinmeyi gizli tutmak uygun değildir. Pratikte görüldüğü gibi, 13-18 yaş arasındaki gençleri evlat edinen ebeveynler bu gerçeği açığa vurma konusunda isteksizdir. Çünkü yabancılar evlat edinen ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişkiyi farklı bir biçimde değerlendirebilir ve onları olumsuz etkileyebilir. Ek olarak, ahlaki bir faktör göz önünde bulundurulmalıdır: genellikle ne çocuk ne de evlat edinen ebeveynler, başkalarına evlat edinme hakkında bilgi vermek istemezler²⁵⁵.

²⁵⁴ Pismenna ve Zadorozhna, s. 108.

²⁵⁵ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-227-pravo-prihovannya-faktu.html>, (E.T. 12.01.2020).

Evlat edinmenin gizliliğini saklamak, bir çocuğun aileye başarılı bir şekilde girmesinin anahtarıdır. Ancak, gerçek hayatta, bir çocuğun ruhu için, yabancılardan öğrenmektense bu durumu evlat edinenlerden öğrenmesi daha iyidir²⁵⁶.

Evlat edinmenin gizliliği, evlat edinen ebeveynin görevi değil, hakkıdır. Bir çok ebeveyn, evlat edinmeyi gizli tutmazlar, çünkü çocuktan doğruyu saklamak istemezler²⁵⁷.

7 yaşını doldurmamış bir çocuk evlat edinildiğinde, görevliler evlat edinme rızasını alırken, çocuğa evlat edinme gizliliğini ifşa etmeyecek önlemler almalıdır (UAK m. 227/III).

C. Evlat Edinmenin Gizliliğinin Sağlanması

Resmi görevleri ile bağlantılı olarak, evlat edinme ile ilgili bilgilere erişimi olan kişiler (kişinin veri bankasında bulunması, evlat edinme için bir çocuk araması, evlat edinme dava dilekçesi başvuruda bulunması ve mahkemece incelenmesi, evlat edinilen çocuğun haklarına bağlılığı denetlemesi vb.), evlat edinme gerçeğinin farkında olan diğer insanlar, evlat edinilme bir çocuk için bir sır olmasa bile, evlat edinme gerçeğini açığa vurmamalıdır (UAK m. 228/I).

UAK'nun 228. maddesinin 1. fıkrasının analizini yaparken, evlat edinen ebeveynlerin bu insanların çevresine dahil olmadığı sonucuna varılabilir. Bu arada, evlat edinme gizliliğinin açıklanması, bu gerçeğin sadece çocuğa değil, başkalarına iletilmesi anlamına gelir. Bu gizliliğinin sağlanmaya çalışılması, hem evlat edinen çocuğun hem de evlat edinenin menfaatlerini güvence altına almayı amaçlamaktadır ve bir çok durumda çıkar çatışması engel olur. 228. maddenin 1. fıkrasının içeriğine dayanarak, evlat edinmenin gizliliğini açıklama sorumluluğu evlat edinen ebeveynlerin iradesine aykırı olduğunda ortaya çıkar. Dolayısıyla, evlat edinen ebeveynin evlat edinmenin gizliliğini kendi özgür iradesiyle ihlal edebileceği sonucuna varılabilir. Ancak, bu durum her zaman doğru olmayabilir. Evlat edinen ebeveyn tarafından, evlat edinilen çocuk 18 yaşını doldurduktan sonra veya çocuğun menfaatleri bunu gerektirdiğinde evlat edinmenin gizliliğini ihlal edilmesi daha doğrudur. Örneğin, çocuğun ebeveynleri öldüler, çocuk, yakın akrabalar tarafından

²⁵⁶ Zilkovska, Sorunlar, s. 306.

²⁵⁷ Pismenna ve Zadorozhna, s. 108.

evlat edinildi, evlat edinen ebeveyn, çocuğun yararına hem evlat edinmenin gizliliğini açıklayabilir hem de ona ebeveynlerden bahsedebilir. Diğer durumlarda, evlat edinen ebeveyn, evlat edinme gizliliğini ihlal ederek çocuğun menfaatlerine zarar verdiğinde, evlat edinen ebeveynin sorumluluğu yabancıların sorumluluğu ile aynı olmalıdır. Son olarak, eşler veya eşlerden biri tarafından, evlat edinme durumu açıklanabilir. Bu durumda, eş, diğerine karşı bir suç işlemektedir ve eylemlerinin çocuğun menfaatlerini ne kadar ihlal ettiği önemli değildir. Doktrindeki bir görüşe göre, evlat edinen ebeveynlerden en az birinin evlat edinme gizliliğini açıklamama arzusu diğer ebeveynin açıklamasının yasallığın engellemektedir²⁵⁸.

Bir kişi evlat edinen ebeveyninden şahsen evlat edinmenin gizliliğini öğrense bile, onu ifşa etme hakkına sahip değildir²⁵⁹.

Önemle belirtmek gerekir ki; erginlerin evlat edinilmesinde, evlat edinme gizliliği de sağlanmalıdır.

Evlat edinme gerçeğini kaçınılmaz olarak bir çok kişi bilir: çocuğun evlat edinilmeden önce olduğu bir çocuk bakım kurumunun çalışanları, VVK'nun işçileri, ÇİD'nin işçileri, evlat edinme dava dilekçesini inceleyen bir mahkeme, evlat edinmeyi kaydeden kişiler vb. Ek olarak, çeşitli nedenlerle, bu tür bilgiler akrabalar, yakın arkadaşlar, komşular vd. bilebilir. Tabii ki, evlat edinmenin gizliliği ile ilgili en ihtiyatlılık evlat edinme sürecine katılan yetkililer tarafından gösterilmelidir. Bu kişiler, herkesten daha fazla, evlat edinme gizliliğini koruma ihtiyacını değerlendirebilir ve bu nedenle ihlal edildiği durumda sorumluluk artabilir.

Evlat edinme gerçeğini ortaya çıkaran kişiler, yasaların öngördüğü sorumlulukların neticelerine katlanır (UAK m. 228/IV). Böylece, mevzuatta, evlat edinme gizliliğinin açıklanmasının sorumluluğu hakkında sadece bir uyarı öngörülmüş değildir, aynı zamanda cezai sorumluluk öngörülmüştür²⁶⁰. UCK'nun 168. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, bir yetkili veya sağlık kurumunun işçisi

²⁵⁸ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-228-zabezpechennya-taemnitsi.html>, (E.T. 14.01.2020).

²⁵⁹ Romovska, s. 459.

²⁶⁰ Журило, С.С. “До питання про наслідки розголошення таємниці усиновлення за законодавством України”, **Наукові записки: матеріали щорічної звітної конференції професорсько – викладацького складу Міжнародного гуманітарного університету**, № 21, 16 травня 2014, Одеса, стр. 35 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna Mevzuatına Göre Evlat Edinme Gizliliğinin Açıklanması Sonucunun Meselesi”, **Bilimsel notları: Uluslararası insancıl üniversitenin profesörlük ve öğretim kadrosu yıllık raporlama konferansının bilgileri**, S. 21, 16 Mayıs 2014, Odesa, (Gizliliğin Açıklanması), s. 35).

tarafından yapılan evlat edinme gizliliğinin açıklanmasında cezai sorumluluk (para cezası veya hapis cezası) ortaya çıkmaktadır. Evlat edinme gizliliği resmi veya profesyonel bir sırdır ve ifşa edilirse, yetkili veya çalışan cezai olarak sorumlu tutulabilir. Çocuğun yasal ebeveynlerinin evlat edinen ebeveynleri olduğunu söylemek yeterlidir.

Böylece, cezai sorumluluk, istisnasız, bir veya başka bir durum nedeniyle evlat edinmenin hazırlanmasından ve gerçekleştirilmesinden haberdar olan herkese uzanır. Bu kişiler, evlat edinme çocuk için bir sır olmasa bile evlat edinme bilgilerini açıklamamalıdır²⁶¹.

Başkalarının sorumluluğun sınırları UCK'nun 168. maddesinin 1. fıkrasında bulunmaktadır. UCK'nun 168. maddesinin 1. fıkrasına göre, evlat edinmenin gizliliğinin açıklanması için para cezası veya kamu hizmeti cezası öngörülmüştür.

Ayrıca, evlat edinme gizliliğinin açıklanması bir kişiye maddi veya manevi zarar verirse, medeni sorumluluk ortaya çıkar.

Eklemek gerekir ki; evlat edinme bilgileri, evlat edinen ebeveynin rızası ile mahkemece verilmektedir; istisna olarak, hukuk veya ceza davasıyla bağlantılı olarak mahkeme veya kolluk kuvvetleri bu tür bilgileri alma hakkına sahiptir (UAK m. 228/II).

D. Evlat Edinmenin Gizliliğinin Sağlanmasının Yöntemleri

Evlat edinmenin gizliliğini sağlamaya yönelik bir dizi önemli yöntem, UAK'nun 229. maddesi ve 231. maddeleri arasında bulunmaktadır. Evlat edinen aile, çocuğun evlat edinildiğini bilmesini istemezse ve evlat edinme gizliliğini saklamak istediği durumda mahkemeden çocuğun doğum yerini, doğum tarihini, adı, soyadı, baba adını değiştirmesini ve çocuğun doğum belgesinde ve doğum kayıt defterinde ebeveynlerin bilgilerini de değiştirilmesini isteyebilir.

²⁶¹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 16.01.2020).

1. Evlat Edinenin Çocuğun Annesi Babası Olarak Tescil Edilme Hakkı

Çocuğun doğum kayıt defterinde ve doğum belgesinde değişiklikler yapılması evlat edinme gizliliğinin sağlamaya yönelik yöntemlerden biridir.

UAK'nun 229. maddesi, doğum kayıt defterinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adlarının yazılması hakkını sağlamaktadır. Bilindiği üzere; evlat edinen, evlatlığın doğum kayıt defterinde ebeveyn bilgilerini değiştirmek isterse, evlat edinme dava dilekçesinde talep yazabilir. Ancak, bu talebin yerine getirilmesi mahkemenin görevi değil, bir hakkı olduğu belirtilmektedir²⁶².

Evlat edinmenin temel amacı evlat edinilen çocuğun menfaatlerini sağlamak olduğundan, doğum kayıt defterinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adlarının yazılması hakkında çocuğun fikrini bilmek önemlidir. Bu bağlamda, UAK'nun 229. maddesinin 2. fıkrası, 7 yaşını doldurmuş bir çocuğun rızasını alma ihtiyacını belirler. Çocuk evlat edinen ailesinde yaşıyorsa ve onları ebeveynleri olarak sayıyorsa veya ayırt etme gücüne sahip değilse, bu rıza gerekli değildir.

Ukrayna aile mevzuatında, çocuğun rızasının şekli öngörülmemiştir. Kanaatimizce, rıza, çocuğun yaşına ve sağlık durumuna karşılık gelen bir biçimde verilir; çocuğun evlat edinmeye rızası gibidir.

Çocuğun, evlat edinen ebeveynlerin biyolojik ebeveynleri olmadığını bilmesi durumunda, mahkeme doğum kayıt defterinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adlarını yazılmasını reddedebilir. Özellikle mahkeme, doğum kayıt defterinde öz ebeveynleri hakkında bilgi tutmanın evlat edinilen çocuğun yararına olduğu sonucuna vardığı durumlarda reddedebilir. Örneğin, 6 yaşına kadar bir çocuk ebeveynleri olarak, Ukrayna'nın ünlü sporcuları ile birlikte yaşadı, ebeveynlerin şöhretlerine, popülaritelerine tanık oldu ve spor ile uğraştı. Evlat edinilmeye rıza vermesine rağmen, ebeveynlerin soyismi değiştirmek istemez. Bu gibi durumlarda, mahkeme de değişiklik yapmayı kabul etmeyecektir²⁶³.

²⁶² Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-229-pravo-usinovlyuvacha-buti.html>, (E.T. 17.01.2020).

²⁶³ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.01.2020).

2. Evlat Edinenin Çocuğun Doğum Yeri ve Doğum Tarihi Hakkında Bilgileri Değiştirme Hakkı

Belirtildiği gibi, bir çocuğun biyolojik ebeveynlerini tanıma hakkı ve gerçek doğum tarihini ve yerini bilme hakkı vardır. Bu arada, evlat edinme ilişkisinin özgürlüğü bilginin gizli tutulmasını gerektirir. Evlat edinilen çocuk, evlat edinen ebeveynlerin hiç bulunmadığı bir şehirde veya köyde doğdu, evlatlığın yaşı ile evlat edinenin çocuklarından birinin yaşı arasında, aynı ebeveynin iki çocuğu arasında mümkün olmayan bir yaş farkı olabilir. Hamilelik tarihi, bebeğin doğum tarihi ile çakışmaz vb. durumlarda doğum tarihini ve yerini değiştirmek gerekebilir²⁶⁴. Bu bağlamda, UAK'nun 230. maddesi, çocuğun doğum yerini ve doğum tarihini değiştirme imkânı sunmaktadır. Çocuğun doğum tarihini değiştirme arzusu çocuğun gelişiminin tıbbi göstergelerini etkileyecektir, bu yüzden, doğum tarihi 6 aydan fazla değiştirilemez, yani evlat edinilen kişi 6 ay önce veya doğumdan 6 ay sonra kaydedilebilir²⁶⁵.

Çocuğun doğum yerinin değiştirilmesi, sadece Ukrayna sınırları içinde yapılabilir²⁶⁶.

Evlat edinilen çocuğun doğum tarihinin ve yerinin değiştirilmesi bir istisna olarak kabul edilir, böyle bir değişiklik yapılmadan evlat edinmenin gizliliğini sağlamak mümkün değilse değiştirilmeye izin verilir²⁶⁷.

Bu tür değişikliklerin yapılması, evlat edinme dava dilekçesi incelenirken mahkemece karar verilir ve evlat edinme kararıyla birlikte açıklanır²⁶⁸.

²⁶⁴ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.01.2020); Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-230-pravo-usinovlyuvacha-zminu.html>, (E.T. 18.01.2020); Журило, С.С. “До питання про таємницю усиновлення в Україні”, **Науковий вісник Херсонського державного університету**, № 1, 2014, стр. 125 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna’da Evlat Edinme Gizliliğinin Meselesi”, **Kherson Milli Üniversitesinin Bilimsel Habercisi Dergisi**, S. 1, 2014, (Gizliliğin Meselesi), s. 125).

²⁶⁵ Baranova ve diğerleri, s. 249.

²⁶⁶ Romovska, ss. 458-459.

²⁶⁷ Журило, С.С. “До питання про необхідність забезпечення таємниці усиновлення в Україні”, **Часопис цивілістики**, № 16, 2014, стр. 189 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna’da Evlat Edinme Gizliliğinin Sağlaması İhtiyacının Meseleleri”, **Medeniyet Dergisi**, S. 16, 2014, (İhtiyacın Meseleleri), s. 189).

²⁶⁸ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 20.01.2020).

3. Evlat Edinilen Çocuğun Soyadı, Adı ve Baba Adınının Değiştirilmesi

ÇHS'nin 8. maddesi uyarınca, Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler. Evlat edinenin adının değiştirilmesi çok dikkatli bir şekilde ele alınmalıdır. Bu bağlamda, UAK'nun 231. maddesi, böyle bir değişiklik için çocuğun rızasının gerektirdiği bir kural koymaktadır. Bu norm, dört yaşındaki bir çocuğun yeni bir isme karşı çok şiddetli bir şekilde protesto etmesi sonucu belirli bir yaşam durumuna dayanarak yapılmıştır²⁶⁹. Ancak, çocuk evlat edinen ailesinde yaşıyorsa ve yeni adına alıştıysa, rıza gerekli değildir.

Kanunkoyucu, çocuğun isim değişikliğine rıza vermesi için asgari bir yaş belirlemediği için mahkeme, sadece çocuğun yaşı değil aynı zamanda ayırt etme gücünü dikkate almaktadır. Bu nedenle, bu meselenin çözümünde mahkeme, böyle bir değişiklik ile ilgili tutumunu ifade edebilen çocuğun görüşünü dikkate almak zorundadır²⁷⁰. Çocuk bir öğrenci ise, isim değişikliği, okuldaki çocuklar için her zaman çocuğun cevaplaması gereken soruları gündeme getirecektir, bu da evlat edinme gizliliğini için uygun değildir. Bu nedenle, mahkemeler nadiren isimleri değiştirme izni verir²⁷¹.

Doktrindeki bir yazara göre, çocuk zaten vaftiz edilmişse, ismini değiştirmesi tavsiye edilmez²⁷². Hristiyanlığa göre, vaftiz ömür boyu sadece bir kez yapılır ve ömür boyu bir kez koruyucu bir melek verilir. Bu nedenle, hiç kimse ne meleğini ne ismini değiştiremez.

Mahkeme, doğum kayıt defterinde ana veya baba adı olarak evlat edinen eşlerin adlarını yazmaya kararı verirse ve evlat edinilen çocuk inkar etmezse, çocuk otomatik olarak evlat edinenlerin soyadını alır. Evlat edinenin adı, evlat edinilen çocuğun baba adı olacaktır. Ancak, 7 yaşını doldurmuş çocuk, doğum kayıt defterinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adlarının

²⁶⁹ Romovskis, s. 458.

²⁷⁰ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-230-pravo-usinovlyuvacha-zminu.html>, (E.T. 21.01.2020).

²⁷¹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 22.01.2020).

²⁷² Romovska, s. 458.

yazılmasını onaylamadıysa, elbette, çocuğun soyadını ve baba adını değiştirilmemesi gerekir.

Erginin evlat edinildiği durumda, evlatlığın adı, soyadı, baba adı erginin ve evlat edinen ebeveynin ortak dilekçesi üzerine değiştirilebilir²⁷³.

V. EVLAT EDİNMENİN HUKUKİ SONUÇLARI

A. Tam Evlat Edinme

Bilindiği üzere, evlat edinme kararının yürürlüğe girmesi günü, evlat edinmenin gerçekleştirildiği gün sayılır. UAK'nun 232. maddesinin 1. fıkrasının. 1. bendi uyarınca, evlat edinme gerçekleştirildikten sonra, evlat edinilen çocuk ile öz ebeveynleri ve akrabaları arasında karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları sona erer. Bu tür evlat edinme tam evlat edinme sayılır. Tam evlat edinmenin sonucu, evlat edinilen çocuk ile öz ebeveynleri ve akrabaları arasında karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları sona erer, aynı zamanda evlat edinilen çocuk ile evlat edinen ebeveynin akrabaları arasında hakları ve görevleri ortaya çıkar. Yani, aynı zamanda bir taraf ile yasal ilişkiler doğarken, diğerleri ise sona erer²⁷⁴.

Evlat edinen ebeveyn anne veya babanın yasal statüsünü kazanır, evlat edinilen çocuk ise oğlun veya kızın yasal statüsü kazanır. Evlat edinen ebeveynler, evlat edinilen çocuğun öz ebeveynleriyle olduğu gibi eşit görev ve haklara sahiptir. Aynı zamanda, evlat edinilen çocuk, ebeveynlerin çocuklarıyla olduğu gibi eşit görev ve haklara sahiptir²⁷⁵.

Evlat edinme, bir kişinin biyolojik doğasını ortadan kaldıramayan yasal bir fiil olduğu için, evlat edinilen bir kişi, ebeveynleri veya diğer kan akrabalarıyla evlenemez. Evlat edinme, diğer herhangi bir yasal eylem gibi, genetiğin biyolojik yasalarını ortadan kaldırmaz, bu nedenle kan akrabaları ile yasal bağların kaybolması

²⁷³ Baranova ve diğerleri, s. 250; Савченко, Л.А. та Шевченко Т.В. “Таємниця усиновлення. За і проти”, *Сучасні питання економіки і права*, № 2, 2013, стр. 124 (Savchenko, L.A. ve Şevçenko T.V. “Evlat Edinmenin Gizliliği. Lehte ve Aleyhte”, *Ekonomi ve Hukukun Çağdaş Sorunları Dergisi*, S. 2, 2013, s. 124.

²⁷⁴ Dyakoviç, s. 304; Baranova ve diğerleri, s. 251; Kurilo, s. 271; Kharitonov, s. 113; Romovska, ss. 453-454.

²⁷⁵ Baranova ve diğerleri, ss. 251-252; Kurilo, s. 271; Kharitonov, s. 113; Onişenko, s. 97.

biyolojik bağı koparmaz²⁷⁶. Aynı zamanda, sosyo-etik bir yönü de vardır, örneğin, yasa, evlat edinen ebeveyn ile evlat edinilen çocuk arasında evlenmeyi yasaklar (UAK m. 26/V). Evlat edinmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan diğer aile bağları evlilik için bir engel değildir. Örneğin, evlat edinilen oğul ve evlat edinen ebeveynlerin kendi kızı arasında bir evlilik yapılabilir; iki evlatlık arasında da evlilik yapılabilir²⁷⁷ (UAK m. 26/IV²⁷⁸).

Eklemek gerekir ki; UAK'nun 210. maddesinde öngörülen, istisna olarak, evlat edinmede kardeşlerin ayrılması mümkündür. Evlat edinme ile bağlantılı, erkek veya kız kardeşi ile yasal bağlantının kesintisi, aralarındaki aile ve kan bağlarını koparmaz dolayısıyla aralarında evlilik yasaktır (UAK m. 26).

Önemle belirtmek gerekir ki; aile ilişkileri dışında, çocuk ile evlat edinen arasında medeni, konut, emeklilik ilişkileri kurulur. Bu etkiler çocuğun çift tarafından yoksa bir kişi tarafından evlat edinildiğine veya evlat edinilen ebeveynlerin çocuğun ebeveynleri olarak kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın gerçekleşir²⁷⁹. Yani, çocuk ile evlat edinen arasındaki hak ve görevleri, doğum kayıt defteri ve/veya doğum belgesinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adları yazılıp yazılmamasına bağlı değildir. Bir başka ifadeyle, evlat edinme yönteminin, evlat edinme fiilinden doğan haklar ve yükümlülükler üzerinde herhangi bir etkisi yoktur²⁸⁰.

Böylece evlat edinen ebeveyn, çocuğu yetiştirmek, sağlığına, fiziksel, manevi ve ahlaki gelişimine dikkat etmek, çocuğun haklarını ve menfaatlerini korumak, mülkünü yönetmek, maddi ve ahlaki destek (yardım) sağlamak, nafaka ödemek, ek masraflara katılmak ve kanunla öngörülen diğer görevleri yapmak zorundadır²⁸¹. Örneğin, evlat edinen ebeveynler boşanırsa, onlar da genel kurallara uyarak, nafaka ödemek zorundadır, çocuk ile yaşamayan ebeveyn onu da yetiştirmeye devam etmelidir.

²⁷⁶ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-232-pravovi-naslidki.html>, (E.T. 23.01.2020).

²⁷⁷ Kharitonov, s. 114.

²⁷⁸ UAK'nun 26. maddesinin 4. fıkrasına göre, evlat edinilen çocuk ile evlat edinen ebeveynin öz çocuğu arasında mahkeme kararı üzerinden evlenme yapılabilir.

²⁷⁹ Romovska, s. 454; Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-232-pravovi-naslidki.html>, (E.T. 24.01.2020).

²⁷⁹ Kharitonov, s. 114.

²⁸⁰ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 24.01.2020); Kharitonov, ss. 113-114.

²⁸¹ UAK'nun 180. maddesinin 1. fıkrasına göre, ebeveynler, çocuğu 18 yaşını doldurmadan önce geçindirmek zorundadır.

Miras haklarında, evlat edinilen çocuk öz çocuğa eşittir; evlat edinen ebeveynin hakları ve görevleri öz ebeveynin haklarına ve görevlerine eşit olduğundan evlatlığın ölümü durumunda onun miras hakkına sahiptir (UMK m. 1260²⁸²). Öz ebeveynler ile karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları sona erdiği için çocuk, onlardan sadece vasiyetname yoluyla miras hakkına sahiptir. Birçok çocuğa sahip olan anneye devlet yardımı yapıldığında yardımının içinde evlat edinilen çocuklar da sayılır. Evlat edinen ebeveyn, diğer aile üyelerinin rızasını almadan 18 yaşını doldurmamış evlat edinilen çocuğu konuta yerleştirebilir (Ukrayna Konut Kanunu [UKK] m. 65). Evlat edinenler çocuğun yasal temsilcisi olurlar ve hak ve menfaatlerini savunurlar (UAK m. 154). Aynı zamanda, evlat edinen ebeveynlerin ölümü ya da diğer önemli olan durumlarda (hastalık vb.), evlat edinenlerin ebeveynleri (çocuğun büyük anne ve büyük baba) 18 yaşını doldurmamış çocuk ile ilgelenmekle yükümlüdür (UAK m. 265).

Diğer taraftan ise, evlat edinilen çocuk, ebeveynlerin çocuklarıyla olduğu gibi eşit görev ve haklara sahiptir. UAK'nun 17. bölümünde bulunan kurallara göre, evlat edinilen yetişkin, engelli veya maddi yardıma muhtaç olan evlat edinen ebeveynleri geçindirmekle yükümlüdür.

Evlat edinilen kişinin soyundan gelenler, evlat edinilen aracılığıyla da yasal aile bağlarına girerler. Evlat edinilen kişinin çocukları, evlat edinen ebeveynin torunlarının yasal statüsünü kazanırlar. Evlat edinilen kişinin torunları, evlat edinen ebeveynin büyük torunlarının yasal statüsünü kazanırlar. Yani, evlat edinilenin soyundan gelenler ile evlat edinen ebeveyn ve akrabaları arasında, kan bağı ilişkisinin hak ve görevlerine benzer yasal bir ilişki ortaya çıkar. Aynı ilişki, aynı evlat edinen tarafından evlat edinilen farklı ebeveynlerin çocukları arasında da görülür²⁸³.

UAK'nun 232. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendi uyarınca, bir çocuk sadece bir kişi tarafından evlat edinilirse, evlat edinen ebeveyn bir erkek olduğunda annenin isteği üzerine veya evlat edinen ebeveyn bir kadın olduğunda babanın isteği üzerine, çocuğun kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri sürdürülebilir.

²⁸² UMK'nun 1260. maddesine göre, yasaya göre miras olması durumunda, evlat edinilen kişi ve onun soyundan gelenleri evlat edinen ebeveynin öz akrabalarına eşittir.

²⁸³ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-232-pravovi-naslidki.html>, (E.T. 26.01.2020).

Bu gibi durumlar genellikle bir çocuk ile birlikte yaşayan ebeveyn evlendiğinde ortaya çıkar. Bu durumda, üvey baba veya üvey anne tarafından evlat edinilebilir²⁸⁴. Eklemek gerekir ki, tek kişi tarafından çocuğun evlat edinilmesi durumunda, çocuğun babası (annesi) ile hukuki bağlantısı sürdürülürse, ebeveynin diğer akrabaları ile de sürdürülmektedir²⁸⁵.

B. İstisnai Durumlar

Bazı durumlarda, çocuğun yüksek yararına olduğunda, ölen ebeveynin akrabaları ile hukuki bağlantı sürdürmek gerekmektedir. Çocuğun büyük annesi, büyük babası, kardeşleri ile böyle hukuki bağlantı sürdürülebilir. UAK'nun 232. maddesinin 2. fıkrasına göre, eşlerden birinin ölümünden sonra veya fiil ehliyetine sahip olmayan eş ile boşandıktan sonra, diğer eş tekrar evleniyorsa ve onun yeni eşi çocuğu evlat edinmek isterse, ölen veya fiil ehliyetine sahip olmayan eşinin annesi, babası veya çocuğun kardeşleri evlat edinilecek çocuk ile hukuki bağlantıyı kaybetmemek için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Yani, ölen veya fiil ehliyetine sahip olmayan eşin annesinin, babasının ricaları üzerine, mahkeme, evlat edinme kararında, çocuğun yüksek yararına olması durumunda, kişisel ve mülkiyet haklarını ve görevlerini sürdürülebilir. Mahkeme, böyle başvuru, evlat edinme dava dilekçesi ile aynı zamanda incelemektedir. Önemle belirtmek gerekir ki; evlat edinilen çocuk ile akrabalar arasında yasal ilişkisininin sürdürme izni mahkeme kararında yansıtılmalıdır. Bu durumda, evlat edinilen çocuk ile öz akrabaları arasında miras hakkı saklanmaktadır²⁸⁶.

Örneğin, S. iki kızı olan kızını kaybetti. Kızların babası sonradan evlendi. Bu durumda evlat edinmek için büyük annenin rızasını almaya gerek yoktur. Çocukların evlat edinilmesi durumunda, S. için gerçek bir sorun ortaya çıkabilir. Torunlar ile hukuki bağlantısı sona erdiği durumda çocuklar ile görüşemeyebilir ve yetiştiremeyebilir. Böylece, babanın eşi kızları evlat edinmek isteseydi, S. torunları

²⁸⁴ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6048--232----.html>, (E.T. 26.01.2020).

²⁸⁵ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-232-pravovi-naslidki.html>, (E.T. 27.01.2020).

²⁸⁶ Журило, С.С. “Захист прав та інтересів дітей при усиновленні”, *Часопис цивілістики*, № 18, 2015, стр. 131 (Zhurilo, S.S. “Evlat Edinme Zamanında Çocukların Haklar ve Menfaatlerinin Korunması”, *Medeniyet Dergisi*, S. 18, 2015, (Menfaatlerin Korunması), s. 131).

ile hukuki bağlantısını (kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri) sürdürmek için mahkemeye başvurabilirdi²⁸⁷.

Evlat edinilen çocuk ile ölen babasının (annesinin) akrabaları arasında iletişim koşulları evlat edinen ebeveyn ile çocuğun akrabaları arasındaki anlaşma ile kurulur. Böyle anlaşmaya varlamazsa, çocuğun akrabaları mahkemeye başvurma hakkına sahiptir (UAK m. 257).

Bununla birlikte, doktrinde belirtildiği gibi, bu kuralın insaniyetine rağmen, uygulandığında, evlat edinmenin gizliliği korunamaz, bu nedenle bu kural sadece soyadı, adı ve babanın adını değiştirilmediği evlat edinmede mümkündür²⁸⁸.

C. Evlat Edinilen Çocukların Haklarına Saygı Gösterilmesinin Kontrolü

Ukrayna mevzuatına göre, evlat edinilen çocukların bakımı ve yetiştirilmesinin durumu denetlenir.

VVK, Ukrayna'da yaşayan evlat edinilen çocukların haklarına saygı gösterilmesinin kontrolünü yapmakla yükümlüdür. 18 yaşını doldurmamış evlat edinilen çocukların haklarına saygı gösterilmesinin kontrolü yapılmaktadır (UAK m. 235/I-II).

Evlat edinilen çocukların haklarının ve yasal menfaatlerinin ihlal edilmesini önlemek amacıyla ve şikayetlerini dikkate almak için evlat edinilen çocuğun haklarına saygı gösterilmesinin kontrolü, reşit olmayanların kişisel ve mülkiyet haklarını ve menfaatlerini güvence altına almayı amaçlayan VVK tarafından yapılır. VVK, evlat edinilen çocuğun haklarının ihlalini öğrenirse, evlat edinmenin kaldırılması için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir²⁸⁹.

VI. EVLAT EDİNMENİN GEÇERSİZLİĞİ VE KALDIRILMASI

Evlat edinmenin bir sonucu olarak, hem evlat edinen hem de evlat edinilen çocuğun bir dizi hak ve görevi ortaya çıkar. Evlat edinmenin sona ermesi, birçok

²⁸⁷ Romovska, s. 454-455.

²⁸⁸ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-232-pravovi-naslidki.html>, (E.T. 28.01.2020).

²⁸⁹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397>, (E.T. 29.01.2020).

durumda evlat edinilen çocukların menfaatlerini önemli ölçüde etkileyebilir²⁹⁰. Bu bağlamda, vatandaşların haklarının ve görevlerinin korunması mahkemede yürütülmektedir.

Evlat edinme bir hukuki işlem olduğu için herhangi diğer hukuki işlem gibi, mahkemece, geçersiz kılınabilir veya kaldırılabilir.

A. Evlat Edinmenin Geçersizliği

Kanunda öngörülen kurallara uymayarak gerçekleştirilen evlat edinme mahkemece geçersiz kılınabilir. Sadece mahkemece ve UAK'nun 236. maddesinde öngörülen sebepler ile evlat edinme geçersiz kılınabilir.

1. Evlat Edinmenin Geçersizliğinin Sebepleri

UAK'nun 236. maddesinde evlat edinmenin geçersiz kılmasının altı sebebi yer almaktadır. Her bir sebebi ayrı ayrı ele almak mantıklı olacaktır.

Önemle belirtmek gerekir ki; ebeveynler, evlat edinen ebeveynler, veli, vasi, VVK, savcı, 14 yaşını doldurmuş evlat edinilen çocuk, evlat edinmeyi geçersiz kılmak için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir (UAK m. 240).

Evlat edinmenin geçersiz kılınması çocuğun menfaatlerini ağır biçimde zedeleyecekse, çocuk 18 yaşını doldurmadan önce evlat edinme geçersiz kılanamaz. Çünkü çocuğun menfaatleri öncelikli olmaktadır²⁹¹.

a. Çocuğun veya Ana Babasının Rızası Aranmaksızın Evlat Edinme

Evlat edinme, çocuğun veya ebeveynlerin rızası alınmadan gerçekleştirildiği durumda mahkeme kararı üzerinden geçersiz kılınır (UAK m. 236/I).

²⁹⁰ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6044--236--.html>, (E.T. 29.01.2020).

²⁹¹ Постанова Верховного Суду України у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 25.04.2019 по справі 381/4827/17, **LİGA 360**, https://verdictum.ligazakon.net/document/81437418?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_campaign=Verdictum_text&utm_content=jl08&_ga=2.111217356.930070033.1590151799-691805307.1590151799, (E.T. 01.02.2020) (381/4827/17 sayılı ve 25.04.2019 tarihli Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı, **LİGA 360**).

Çocuğun veya ebeveynlerin rızası alınmadan yürütüldüğü gerekçesiyle evlat edinmenin geçersiz kılınmasının konusu, çocuğun veya ebeveynlerin iradesinin yokluğu durumunda mahkemece incelenebilir. Örneğin, bir çocuk, onu tatmin eden bazı şartlar altında rıza vermeye zorlandı, ancak daha sonra söz yerine getirilmedi. Bu durumda çocuk, bu koşullar altında mahkemede rızasını onaylayabilirdi.

Bilindiği üzere, bir çocuğun evlat edinilmesi, ebeveynlerin serbest rızası ile gerçekleştirilmektedir (UAK m. 217/I). Ebeveynlerin rızası fiziksel, zihinsel şiddetin, alkol veya uyuşturucu etkisi altında veya daha sonra reddedilen parasal bir ödül vaadinin etkisi altında verildiyse, bir süre sonra bu işlem mahkemece geçersiz kılınabilir²⁹².

Böylece, Dnipropetrovsk bölgesinin Zhovtneviy ilçesi mahkemesince, çocuğun evlat edinilmesi ve doğum kayıt defterinde değişiklikler yapılması davası incelenmiştir. 27 Şubat 2015 tarihinde çocuğun evlat edinilmesinin kabulüne karar verilmiştir. İstinaf mahkemesinde dava tekrar incelenmiştir. 22 Haziran 2015 tarihinde Dnipropetrovsk istinaf mahkemesince, ilk derece mahkemesinin evlat edinme kararı kaldırılmıştır. Çünkü ilk derece mahkemesince, evlat edinme başvurusu incelendiğine çocuk ve vasisi dahil edilmemiştir²⁹³.

Bu temelde, evlat edinmenin geçersiz kılınması davasında bulunurken, mahkeme evlat edinme rızasının neden verildiğini ve şu anda itiraz edildiğini dikkatle incelemelidir. Mahkeme, evlat edinme rızasının kimin hatası yüzünden yeterince kontrol edilmediğini belirtmelidir. Örneğin, noter, onun varlığı olmadan evlat edinmeye babasının rızasını tasdik etti, yani çocuğun babası notere gelmedi, evlat edinmeye rıza verilen dilekçeyi diğer kişi teslim etti. Yine noterin, evlat edinme rızasını tasdik ederken, çocuğun annesi veya babasının alkol veya uyuşturucu etkisi altında olup olmadığını yeterli bir biçimde kontrol etmemesi de buna örnek olarak verilebilir²⁹⁴.

²⁹² Kurilo, s. 267; Baranova ve diğerleri, s. 246; Dyakoviç, ss. 315-316; Onişenko, s. 92; Gopañuk, s. 247; Zhurilo, Koşulların Genel Özellikleri, s. 206; Zhurilo, Evlat Edinme İzni, s. 113.

²⁹³ Зілковська, Л.М. “Припинення усиновлення: теорія і практика правозастосування”, **Наука і правоохорона**, № 1, 2016, стр. 298 (Zilkovska, L.M. “Evlat Edinmenin Kaldırılması: Hukukun Uygulaması ve Teorisi”, **Bilim ve Kanun Yaptırımı Dergisi**, S. 1, 2016, (Uygulama ve Teori), s. 298).

²⁹⁴ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 02.02.2020).

523/2503/14-ı sayılı davanın kararına²⁹⁵ göre, başvuru (çocuğun biyolojik babası), çocuğun evlat edinilmesi kararının geçersiz kılınması davası ile ilk derece mahkemesine başvurmuştur. Dava, evlat edinmenin, çocuğun biyolojik babasının rızası aranmaksızın gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. İlk derece mahkemesinin evlat edinme kararında, biyolojik babanın rızası ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamıştır (evlat edinmeye rıza verme koşulları veya rızanın bulunmaması sebepleri bulunmamaktadır).

Evlat edinme kararına göre, başvuru (çocuğun üvey babası), evlat edinilen çocuğu öz çocuğu olarak kabul eder, çocuk ise başvuru ebeveyni olarak kabul etmektedir. Buna rağmen ilk derece mahkemesince, çocuğun evlat edinilmesi kararının geçersiz kılınması davasının kabulüne karar verilmiştir. Karar, UAK'nun 236. maddesinin 1. fıkrasından kaynaklanmaktadır²⁹⁶.

b. Taklit Evlat Edinme

Evlat edinen, evlat edinmeden sonra doğan ebeveyn hakları ve görevlerini istememiştir (taklit evlat edinme) (UAK m.236/II). Taklit evlat edinme, resmi olarak ve yasaların tüm gerekliliklerine uygun olmakla birlikte, kanunda öngörülen evlat edinme ilişkisi kurmayı amaçlamayan bir evlat edinmedir, yani evlat edinilen çocuk ile evlat edinen arasında aile ilişkisi kurma niyeti yoktur. Böyle bir evlat edinme sonucunda, çocuğun hayatında hiçbir şey değişmez. Yani, çocuk, evlat edinen kişiye yabancı kalır. Aksi halde, evlat edinmeden sonra, çocuk, evlat edinmeden önce onu yetiştirenlerin bakımında kalır (büyük anne, büyük baba, diğer akrabalar vb.).

Kural olarak, taklit evlat edinme, evlat edinen tarafından, çocuğun sahip olduğu belirli hakların alınmasının bir yolu olarak kullanılır²⁹⁷. Böyle bir evlat edinme sonucunda, evlat edinenin çocuğun malını, parasını, kira sözleşmesi çerçevesinde kira parası alınması, hisse senedinden temettüleri alınması, mevduat

²⁹⁵ Рішення Суворовського районного суду м. Одеси від 19.05.2014 р. по справі 523/2503/14-ц, **YOU CONTROL** <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/38737218/>, (E.T. 02.02.2020) (523/2503/14-ц dava sayılı ve 19.05.2014 tarihli Odesa bölgesinin Suvorovsky ilçesi mahkemesi kararı, **YOU CONTROL**).

²⁹⁶ Zhurilo, Evlat Edinme İzni, s. 112.

²⁹⁷ Dyakoviç, s. 322.

hesabından faiz alınması vb. hakkını elden çıkarma hakkı vardır. Böyle bir evlat edinen için çocuğun mal ve arazisini kullanma hakkına sahip olmak önemlidir.

Bu temelde, evlat edinmeyi geçersiz bir evlat edinme olarak ilan etmek için, mahkemenin duruşma gününde taklit evlat edinmenin geçerli olması gerekmektedir²⁹⁸. Duruşma gününde, evlat edinme gerçek gözüküyorsa ve bu gerekli kanıtlarla ispat edilebilirse (örneğin, çocuk uzun süre evlat edinen kişinin ailesindedir, evlat edinenin diğer çocukları ile aynı seviyede yetiştirilir, özel bir okulda okuyor, ücretli yüzme havuzları ve spor kulüpleri ziyaret ediyor vb.), evlat edinmeyi geçersiz kılmak için hiçbir neden yoktur²⁹⁹.

c. Sahte Belgeler Altında Gerçekleştirilen Evlat Edinme

Evlat edinme sahte belgeler altında gerçekleştirildiyse mahkemece geçersiz kılınabilir (UAK m. 236/III). Bu belgeler mahkeme kararının temeline girilen belgelerdir, yani, evlat edinme sırasında kanunca gereken koşulları teyit eden belgeler³⁰⁰. Diğer bir deyişle, mahkemenin, karar vermek için bilmeyerek sahte belgeler kullanması durumudur (sağlık raporu, konut belgesi, gelir belgesi, ev tapusu, kira sözleşmesi, maaş miktarı içeren çalışma belgesi vb.). Ayrıca, evlat edinmeye ana babanın veya çocuğun rızası da sahte olabilir (belgede, rıza veren kişinin imzası sahte olabilir)³⁰¹.

Önemle belirtmek gerekir ki; evlat edinmeye ana babanın veya çocuğun rızası sahte olduysa, evlat edinme, çocuğun veya ana babanın rızası alınmadan gerçekleştirilmiş olarak sayılabilir. Bu durumda UAK'nun 236. maddesinin 1. fıkrası geçerlidir.

Herhangi bir şekilde, hem ana babanın veya çocuğun rızası sahte olursa, ya da çocuğun veya ana babanın rızası aranmaksızın evlat edinme yapıldıysa mahkemece geçersiz kılır.

²⁹⁸ Dyakoviç, s. 322.

²⁹⁹ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6044--236--.html>, (E.T. 03.02.2020); Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 03.02.2020).

³⁰⁰ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6044--236--.html>, (E.T. 04.02.2020).

³⁰¹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 05.02.2020); Dyakoviç, s. 322.

d. Diğer Eşin, Veli/Vasinin, Sağlık Kurumunun veya Eğitim Kurumunun Rızası Aranmaksızın Evlat Edinme

Diğer eşin, veli/vasinin, sağlık kurumunun veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın evlat edinme mahkemece geçersiz kılınabilir (UAK m. 236/IV).

Ukrayna aile mevzuatına göre, evli olan kişinin tek başına çocuğu evlat edinmesine hak verilmiştir. UAK'nun 220. maddesinin 1. fıkrasına göre, eşlerden biri tek başına çocuğu evlat edinmek isterse, diğer eşinin noter tasdikli yazılı rızası gerekmektedir³⁰². Evlat edinme, diğer eşin rızası aranmaksızın yapıldıysa, zamanla evlat edinme mahkemece geçersiz kılınabilir.

Velayet veya vesayet altında bulunan çocuğu evlat edinebilmek için veli ya da vasinin rızası gerekmektedir. Çocuğun ebeveynleri velayet veya vesayet altında ise³⁰³, evlat edinme için onların vasilerin veya velilerin rızası gerekir. Veli ya da vasi evlat edinmeye rıza vermiyorsa, VVK evlat edinmeye rıza verebilir (UAK m. 221/I-II). Öksüz veya ana babanın bakımından mahrum kalan çocuğun evlat edinilmesi için onun yaşadığı sağlık veya eğitim kurumunun rızası gerekmektedir (UAK m. 222/I-b.1). Ancak, bilindiği üzere, çocuğun yüksek yararına olduysa, mahkemece, veli/vasi, VVK, sağlık veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir³⁰⁴ (UAK m. 221/III, 222/I-b.2).

Kanaatimizce, bu normda yasal çatışma bulunmaktadır. UAK'nun 236. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, veli/vasinin, sağlık kurumunun veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın evlat edinme mahkemece geçersiz kılınabilir. Ancak, UAK'nun 221. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, veli, vasi ya da VVK'nun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir; UAK'nun 222. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendine göre, çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, sağlık veya eğitim kurumunun rızası

³⁰² Gopançuk, s. 248; Kharitonov, s. 112; Dyakoviç, s. 316; Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Romovska, s. 436.

³⁰³ UMK'nun 58. maddesine göre, tam ehliyetsizler velayet altındadır. UMK'nun 59. maddesine göre, kısıtlılar (ergin hakkında kısıtlılık kararı alınmış) vesayet altındadır.

³⁰⁴ Çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, veli, vasi ya da VVK'nun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 221/III); Çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, sağlık veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir (UAK m. 222/I-b.2).

aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir³⁰⁵. Böylece, veli/vasi, VVK, sağlık veya eğitim kurumu rıza vermemelerine rağmen evlat edinme mahkemece gerçekleştirilebilir. Örneğin, evlat edinmeye VVK rıza vermiyor, ancak mahkemeye göre, bu evlat edinme çocuğun yüksek yararına olacak³⁰⁶ ve mahkemece evlat edinme davasının kabulüne karar verilmektedir. Zamanla, UAK'nun 236. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, VVK mahkemeye başvurabilir ve bu evlat edinme geçersiz kılınabilir çünkü evlat edinmeye VVK rıza vermemiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi, evlat edinmenin mahkemece geçersiz kılınması için, kanunda öngörülen kurallara uymamak gerekmektedir. Ancak, bu durumda mahkeme UAK'nda öngörülen kurallara uyulduğu görülmektedir.

Böylece, 236. maddenin 4. fıkrasının normları 221. ve 222. maddelerde bulunan normlara aykırı düşmektedir. Bize göre, bu çatışmadan kaçınmak için 2 yol vardır.

İlk durumda, UAK'nun 221. maddesinin 3. fıkrası ve 222. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendini kaldırmak gerekmektedir. Sonuç olarak, veli/vasi, VVK, sağlık veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın mahkemece evlat edinme gerçekleştirilemez. Bu bağlamda ise, veli/vasinin, sağlık kurumunun veya eğitim kurumunun rızası alınmadan evlat edinme gerçekleştiyse, sonunda böyle evlat edinme mahkemece geçersiz kılınabilir.

İkinci durumda ise, UAK'nun 221. maddesinin 3. fıkrası ve 222. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendinin normları değişmeden bırakılır. Çatışmadan kaçınmak için, UAK'nun 236. maddesinin 4. fıkrasından “veli/vasi, VVK, sağlık veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın” ile ilgili normları kaldırmak mantıklı olacaktır. Sonuç olarak, hem veli/vasi, VVK, sağlık veya eğitim kurumunun rızası ile hem de rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir. Zamanla, evlat edinme çocuğun yüksek yararına aykırı olduysa evlat edinme mahkemece kaldırılabilir, ancak geçersiz kılınamaz³⁰⁷.

³⁰⁵ Gopaçuk, s. 248; Onişenko, s. 94; Baranova ve diğerleri, s. 248; Kurilo, s. 268; Dyakoviç, s. 318; Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Kosenko, Koşullar, s. 71.

³⁰⁶ Mahkeme, UAK'nun 221. maddesinin 3. fıkrasına uyumaktadır.

³⁰⁷ Evlat Edinmenin Kaldırılması Bkz.

Güncel Ukrayna aile mevzuatına göre, evlat edinme çocuğun yüksek yararına olduğunda, bir çok durumda mahkemece, veli/vasi, VVK, sağlık veya eğitim kurumunun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir.

e. Diğer Durumlar

Bazen, eşlerden birinin çocuğu diğer eş (üvey baba veya üvey anne) tarafından evlat edinildiyse evlat edinme mahkemece geçersiz kılınabilir. Mahkemece, çocuğun ebeveyninin evlat edinen ile ilişkilerini evlat edinme anında devam ettirmeyi planlamadığı belirlendi durumda geçersiz kılır (UAK m. 236/V). Örneğin, evli olmayan kadın çocuğu doğurduktan sonra ondan daha yaşlı bir erkek ile tanışır. Erkek onunla aşık oldu ve kadın onu evlenmeye ve çocuğunu evlat edinmeye ikna eder. Evlendikten sonra çocuk üvey baba tarafından evlat edinilir. Kısa bir süre sonra, kadın boşanma ve nafaka davası açtı. Ayrıca, kadın evliyken genç bir adam ile ilişki içindedir. Bu durumda adamın davası üzerinde evlat edinme geçersiz kılır. Şüphesiz olarak, çocuğun annesi çocuğun evlat edinen ebeveyni ile bir aile kurmayı hedeflememiştir. Bu durumda, adam ile "kadın sahtekarlığı" olur³⁰⁸.

Kanunda öngörülen kurallara dayanarak, evlat edinme, evlat edinilen çocuğa tam teşekküllü aile bakımını sağlanmasını amaçlamaktadır³⁰⁹. Yukarıda belirtildiği gibi durumda ise, çocuk bakımı ve aile sıcaklığı evlat edinmenin amacı değildi, ancak, nafaka evlat edinmenin amacıydı.

2. Evlat Edinme Geçersizliğinin Hukuki Sonuçları

Geçersiz olarak kılınan evlat edinme, gerçekleştirildiği andan itibaren feshedilir (UAK m. 237/I). Gerçekleştirildiği andan itibaren evlat edinmenin feshedilmesi, evlat edinme geçersizliğinin en önemli hukuki sonucudur³¹⁰. Önemle belirtmek gerekir ki, bu kural makabline şamil olmaktadır, yani evlat edinme

³⁰⁸ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 07.02.2020).

³⁰⁹ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6044--236--.html>, (E.T. 07.02.2020).

³¹⁰ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 08.02.2020); Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-237-pravovi-naslidki-viznannya.html>, (E.T. 08.02.2020).

gerçekleştirilen günden itibaren (evlat edinme mahkeme kararı yürürlüğe gimesi gününden itibaren) geçersiz sayılır. Evlat edinen ile evlatlık (akrabaları dahil) arasında karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri, evlat edinme kararı yürürlüğe girme gününden sonra geçersiz sayılır³¹¹. Evlat edinmenin geçersiz kılınması kararı yürürlüğe girdikten sonra, evlat edinme ile ilgili yasal ilişkiler hiç olmamış anlamına gelir³¹².

Karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri dışında diğer haklar ve görevler de sona erer. Örneğin, evlat edinen ebeveyn ve eşi, çocukları, evlat edinilen çocuğun evine taşındılar³¹³, evlat edinme geçersiz kılındıktan sonra evlat edinilen çocuğun konudunu kullanma hakları yoktur.

Aynı zamanda, kanun, mahkemenin evlat edinmeyi geçersiz kılması halinde, evlat edinen tarafından çocuğun bakımına harcanan paranın geri ödenmesi gerektiğini şart koşturmamaktadır. Böylece, para iade edilmeyecektir³¹⁴.

Diğer bir deyişle, evlat edinilen çocuğun hayatı orijinal duruma dönmektedir, evlat edinmeden önce olduğu hayata dönmektedir³¹⁵.

14 yaşını doldurmamış çocuk, ebeveynlerine veya diğer akrabalarına (bir çok durumda istekleriyle) geçirilebilir. Bununla birlikte, bu her zaman yapılamaz (örneğin, ebeveynler veya akrabaları öldüyse, bulunduğu yerleri bilinmiyorsa; mahkemece, tam ehliyetsiz olarak belirlenmiş, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş, kalıcı bir ikamet yeri olmayan kişilerdir). Bu sebeple, mahkeme, evlat edinmenin geçersiz kılınması kararını verirken, 14 yaşını doldurmamış çocuğun ebeveynlerine veya diğer akrabalarına geçirilmesi olasılığının meselesi çözmelidir. Mahkeme, dava incelenirken, çocuğun ebeveynlerine veya diğer akrabalarına geçirilemeyeceğini belirten koşullar olduğunu tespit ederse, kararındaki, çocuğun velayet/vesayet için

³¹¹ Dyakoviç, s. 322; Baraova ve diğerleri, s. 253.

³¹² Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 09.02.2020); Dyakoviç, s. 324.

³¹³ Bilindiği üzere, UKK'nun 65. maddesine göre, evlat edinen ebeveyn, evlat edinme sonucunda, evlat edinilen çocuğun evi kullanmaya hakkına sahiptir.

³¹⁴ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 10.02.2020).

³¹⁵ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-237-pravovi-naslidki-viznannya.html>, (E.T. 10.02.2020).

uygun sağlık kurumuna veya eğitim kurumuna yerleştirilmesi ve yetiştirilmesi için geçirildiğini açıkça belirtmelidir³¹⁶.

Bilindiği zere, UAK'nun 29. maddesinin 2. fıkrasına göre, 14 yaşını doldurmuş ocuk, kanunda öngörülen kısıtlamalar haricinde, ikamet ettiği yeri özgürce seçer. Böylece, evlat edinme geçersiz kılındığı durumda, 14 yaşını doldurmuş ocuk yaşayacağı yeri özgürce seçebilir. Yani, ocuk isterse, ana babasının evinde kalır, isterse sağlık veya eğitim kurumunda. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, mahkeme, çocuğun ebeveynlerine veya diğer akrabalarına geçirilemeyeceğini belirten kořullar³¹⁷ olduğunu tespit ederse, kararındaki, çocuğun velayet/vesayet için uygun sağlık kurumuna veya eğitim kurumuna yerleştirilmesi ve yetiştirilmesi için geçirildiğini açıkça belirtmelidir.

UAK'nun 237. maddesinin 5. fıkrası, evlat edinmenin geçersiz kılındığı durumda, evlat edinmeden önce sahip olduğu çocuğun adı, soyadı ve baba adını geri alacağını öngörmektedir. Çocuğun talebi üzerine, evlat edinmede aldığı soyadı, adı ve baba adı kullanmaya devam edebilir. Böylece, kanunkoyucu, evlat edinme geçersiz kılındığı durumda, evlat edinen tarafından verilen çocuğun adı, soyadı ve baba adının yasadışı olarak tahsis edildiğini belirlemektedir. ocuk, fikirlerini verebilmesi yaşına ve gelişme düzeyine ulaştıysa, evlat edinmeden önce olduğu adı, soyadı, baba adı alabilir, yani kanunkoyucu değiştirme hakkını çocuğa vermektedir. Aksi halde, çocuğu alacak kişi bu hakka sahip olmaktadır.

Çocuğun evlat edinilmesi üzerine aldığı aynı adı, soyadı ve baba adını saklanması, ocuk veya eski evlat edinen için herhangi bir hukuki sonuç dođurmaz³¹⁸.

³¹⁶ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 11.02.2020).

³¹⁷ Ebeveynler veya akrabaları öldüyse, bulunduğu yerleri bilinmiyorsa; mahkemece, tam ehliyetsiz olarak belirlenmiş veya ayırt etme gücüne sahip olmayan, ebeveyn haklarından mahrum edilmiş, kalıcı bir ikamet yeri olmayan kişilerdir.

³¹⁸ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 11.02.2020).

a. Çocuğun Nafaka Hakkı

Çocuğun ana babası yoksa veya ebeveynler çocuğu geçindiremezse ve evlat edinen ebeveynin fırsatı varsa, mahkeme, evlat edinenden, evlat edinilen çocuk için en fazla 2 yıl boyunca nafaka ödemeye karar verebilir (UAK m. 237/VI).

Bu durumlarda, nafaka ödeme emri verilebilir:

- çocuğun ana babası olmaması, yani öksüz olması durumunda;
- çocuğun ebeveynleri var, ancak çocuğu geçindiremiyorlarsa (örneğin, engellidir);
- evlat edinen, maddi yardım sağlayabiliyorsa, yani UAK'nun 182. maddesi uyarınca, nafaka miktarının belirlenmesinde mahkeme tarafından dikkate alınan koşullardır;
- nafaka için en fazla iki yıl süre verilir³¹⁹.

Böylece, bu koşullar var olduğunda, çocuk, evlat edinenden nafaka alınması hakkına sahip olmaktadır. Ancak, mahkeme, çocuğun evlat edinenden nafaka alma hakkı için gerekli olan UAK'nun 237. maddesinin 6. fıkrasında yer alan koşullardan en az birinin bulunmadığını tespit ederse, evlat edinenin nafaka görevi ortaya çıkmamalıdır³²⁰.

Evlat edinen ebeveynlerden biri, evlat edinme geçersiz kılınmadan önce evlat edinilen çocuğun nafakasını ödemesi durumunda, UAK'nun 237. maddesinin normları uyarınca, evlat edinmenin geçersiz kılınmasıyla, tüm ebeveynlik görevlerinin sona ermesi nedeniyle nafaka ödemesi de sona erer. Nafaka yükümlülüğü evlat edinenin çalışma kapasitesi ile ilgili değildir, yani evlat edinenin daimi bir işi yoksa, ancak başka gelirleri varsa (kira sözleşmesi çerçevesinde kira parası alınması veya hisse senedinden temettüleri alınması), mahkeme onu nafaka ödemekle yükümlü kılabilir³²¹.

Mahkemece, evlat edinmenin geçersiz kılınmasının davası nafaka davası ile aynı duruşmada incelenebilir. Mahkeme, evlat edinme geçersiz kılınması davası kabulüne karar verdikten sonra, nafaka ödenmesi için koşullarının var olmasını

³¹⁹ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 12.02.2020).

³²⁰ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 12.02.2020).

³²¹ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 13.02.2020).

inceleyip nafaka süresi ve miktarı belirleyip karar vermektedir. Evlat edinmenin geçersiz kılınmasının mahkeme kararı yürürlüğe girdikten sonra iki yıllık dönemin hesaplamasının başlaması sayılmaktadır.

Bu yöndeki, Ukrayna mevzuatında, bir boşluk bulunmaktadır. Nafaka davası evlat edinmenin geçersiz kılınması davası ile aynı duruşmada incelenmezse, yani çocuğun ailesi tarafından nafaka davası açılmazsa, evlat edinmenin geçersiz kılınmasının mahkeme kararı yürürlüğe girdikten sonra ne kadar süreyle nafaka davası açılabileceği mevzuatta belirlenmemektedir. Doktrindeki yazarlara göre, evlat edinmenin geçersiz kılınmasının mahkeme kararı yürürlüğe girdikten sonra iki yıl içinde nafaka davası açılabilir, ancak nafaka, bu iki yılın sonuna kadar kalan süre için ödenecektir³²².

Evlat edinmenin geçersiz kılınması kararı yürürlüğe girdikten sonra, mahkeme bir ay içinde kararın fotokopisini nüfus dairesine göndermek zorundadır. Nüfus dairesi ise medeni duruma ilişkin belgelerde değişiklik yapmalıdır, yani, bilgileri güncellemelidir (UAK m. 241/I-II). Sonuç olarak, çocuk yeni doğum belgesi almaktadır.

B. Evlat Edinmenin Kaldırılması

Evlat edinmenin geçersiz kılınması dışında, Ukrayna mevzuatı, evlat edinmenin kaldırılmasını da öngörmektedir. Evlat edinmenin kaldırılması da mahkeme kararı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda, evlat edinme kaldırılmasının sebepleri, evlat edinmenin geçersiz kılınmasından farklıdır.

Önemle belirtmek gerekir ki; ebeveynler, evlat edinen ebeveynler, veli, vasi, VVK, savcı, 14 yaşını doldurmuş evlat edinilen çocuk, evlat edinmenin kaldırılması için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir (UAK m. 240).

³²² Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 14.02.2020).

1. Evlat Edinmenin Kaldırılmasının Sebepleri

Evlat edinmenin kaldırılması, evlat edinme gerçeğinden kaynaklanan ilişkinin gelecek için sona ermesi anlamına gelir³²³, çünkü evlat edinilen çocuğun menfaatleri bunu gerektirir.

UAK'nun 238. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendi uyarınca, kanunda öngörülen kurallara uyarak gerçekleştirilen evlat edinme sonunda çocuğun yüksek yararına aykırı olabilmektedir. Yani, evlat edinme, kanunda öngörülen kurallara uyarak gerçekleştirildi, ancak bir takım koşullar nedeniyle, çocuğun yüksek yararına aykırı olmaktadır³²⁴. Her şeyden önce, bu, evlat edinen ebeveynlerin, evlat edinilen çocuğun yetiştirilmesi ve bakımında görevlerini yerine getirmediğini ima eder. Kural olarak, bu, evlat edinen ebeveynler çocuğa bakmayı bıraktığında, olumsuz yönde etkilediğinde, çocuğu yalnız bıraktığında ve çocuğa ihtiyaç duymadıklarını açıkça belirttiklerinde olur. Evlat edinenin bu davranışı çocukta olumsuz bir tepkiye neden olur ve çocuk ebeveynlere saygı duymayı bırakır, evden kaçır, kendi kendine kapanır ve ilişkilerinde bir boşluk oluşur, aslında yabancılaşır.

Uygun olmayan çocuk yetiştirme, evlat edinen ebeveynlerin davranışlarının suçlu olmadığı durumlarda, örneğin evlat edindikten sonra meydana gelen ciddi bir hastalık olan yaralanma nedeniyle bir çocuğu yetiştirme fırsatından yoksun bırakıldıkları zaman da ortaya çıkabilir.

Evlat edinmenin kaldırılması nedeni her zaman evlat edinilen çocuk ile evlat edineni uzun süreli ayırmayabilir, çünkü ayırma (uzun süreli iş gezisi) sırasında evlat edinen kişi maddi yardım, telefon iletişimi, yazışma aracılığıyla çocuğa bakabilir. Bu durumda, evlat edinmenin kaldırılması meselesi, evlatlık ile evlat edinen arasında ilişki açısından değil, ancak evlat edinilen çocuğun menfaatlerine dayanarak çözümlenmelidir³²⁵.

UAK'nun 238. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendi uyarınca, çocuğun evlat edinen ebeveynlerin evlat edinme sırasında bilemediği bir demans, zihinsel veya

³²³ Kurilo, s. 273; Kobzeva ve Şapiro, s. 74; Kharitonov, s. 120; Baranova ve diğerleri, s. 254; Dyakoviç, s. 324.

³²⁴ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6042--238---.html>, (E.T. 15.02.2020).

³²⁵ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 16.02.2020).

diğer tedavi edilmeyebilir bir hastalığı olduğu tespit edilirse evlat edinmenin kaldırılmasını öngörmektedir.

Önemle belirtmek gerekir ki; bu hukuki norm, çocuğun menfaatlerine rağmen, evlat edinenin haklarını korumak için tasarlanmıştır.

Doktrindeki bir çok yazara göre, bir çocuğu evlat edinmek her zaman bir risktir. Bir çocuk büyüdükçe, evlat edinen ebeveyn, ciddi şekilde hayal kırıklığına uğrayabilir. Gerçek şu ki, dezavantajlı ailelerden gelen çocuklar çoğunlukla evlat edinilmeye sevk edilmektedir. Bu bağlamda, kalıtsal hastalıklar, demans, ebeveyn alkolizminin etkileri, annenin hamileliği sırasında veya erken çocukluk döneminde bebeğin gelişimini etkileyen diğer faktörlerin tezahür riski çok yüksektir³²⁶.

Bu durumda evlat edinmenin kaldırılmasının temel koşullarından biri, evlat edinen ebeveynlerin evlat edinme sırasında çocuğun hastalıklarının var olmasını bilmedikleri şeklindedir. Evlat edinen ebeveynler, çocuğun hastalıklarını biliyorlarsa, çocuklarının sağlığı hakkında tıbbi bir sertifikaları varsa, o zaman evlat edinmenin kaldırılması imkansızdır. Daha sık olarak, bu tür çocukların evlat edinilmesi, çocuk küçükken yapılır ve elbette sağlık durumunu belirlemek zordur ve sadece çocuğun yaşının belirli bir süresinden sonra tüm bu hastalıklar belirgin olacaktır. Ciddi şekilde hasta bir çocuğun evlat edinilmesi, doktorlar kasıtlı olarak çocuğun hastalığını gizlemiş veya tanıyı koymada bir hata yapmış olsa bile kaldırılabilir.

Kanun, bir çocuğun ciddi tedavi edilemez bir hastalığı olduğunu öğrenen bir evlat edinenin, evlat edinmenin kaldırılması için mahkemeye başvurabileceği bir terimi belirtmemektedir. Maddenin içeriği uyarınca, bunu öğrendikten sonra hemen mahkemeye başvurmak gerekmektedir³²⁷.

UAK'nun 238. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendi uyarınca, evlat edinenin iradesine bakılmaksızın, evlat edinen ve çocuk arasındaki ilişkiler, birlikte yaşamayı ve evlat edinen kişinin ebeveynlik görevlerini yerine getirmesi imkansız olduğunda, evlat edinme kaldırılabilir.

Evlat edinen, kendi tarafından çocuğun yüksek yararına olan yetiştirmeyi sağlamaya çalışmaktadır, ancak çocuk kabul etmez. Sonuç olarak, evlat edinen ve

³²⁶ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6042--238---.html>, (E.T. 17.02.2020).

³²⁷ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 18.02.2020).

çocuk arasında, birlikte yaşamayı ve evlat edinen kişinin ebeveynlik görevlerini yerine getirmesi imkansız olan ilişkiler ortaya çıkmaktadır.

AİHM'nin evlat edinmenin kaldırılması konusundaki Kuroçkin/Ukrayna³²⁸ davası incelendiğinde, 26 Temmuz 2004 tarihinde, başvuru ve eşi bir çocuğu evlat edinmiştir. Çocuk ve başvuru ile eşi arasında ilişkiler aile ilişkileri değildir ve sürekli kavga ettiler. Ayrıca çocuk, annesine karşı agresif davranmıştır (ona vurdu), zamanla çocuğun annesi diğer yere taşınmıştır. Sonunda, Ekim 2006'da başvuru boşanma davası dilekçesi ile ilk derece mahkemesine başvurmuştur. 6 Mart 2007 tarihinde başvuru ve eşi boşanmıştır.

9 Ağustos 2007 tarihinde ilk derece mahkemesince, başvurunun eski eşinin talebine dayanılarak, evlat edinme kaldırılmıştır. UAK'nun 238. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendi dikkate alınarak, mahkeme, başvurunun eski eşi tarafından çocuğun evlat edinilmesinin, onunla çocuk arasındaki ilişkinin kötüleştiği ve birlikte yaşamalarını imkansız kıldığı gerekçesiyle kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca mahkeme, çocuğun, babasıyla birlikte kalma arzusuna rağmen çocuğun yüksek yararı için başvurunun evlat edinmesini de kaldırılması gerekmektedir. Mahkeme, başvurunun çocuğun evlat edinen anneye yönelik saldırgan davranışına yanıt vermediğini ve bu nedenle çocuğun kadınlara karşı olumsuz bir tutum ve normal aile ilişkilerini yanlış anladığını tespit etmiştir. Mahkeme, çocuğu eğitim kurumuna yerleştirilmek için VVK'na verilmesine karar vermiştir.

17 Aralık 2007 tarihinde Kyiv istinaf mahkemesince, istinaf başvurusunun reddi kararı verilmiştir (9 Ağustos 2007 tarihli ilk derece mahkemesinin kararı değişmeden kaldı, yani istinaf mahkemesince, incelenen ilk derece mahkemesinin kararının usul veya esas yönünden hukuka uygun olduğunu belirlenmiştir). İstinaf mahkemesi, başvurunun çocuğu olumlu etkileme yeteneğini göstermek ve normal kişisel gelişimini sağlamak için kanıt sağlamadığını kaydetmiştir. Ayrıca, istinaf mahkemesi haklı olarak evlat edinmenin kaldırılmasının da çocuğun kötü davranışı için bir yaptırım olarak kabul edilebileceğini düşünmüştür.

³²⁸ Ukrayna aleyhine açılan davanın temelinde, Ukrayna vatandaşı olan Vladislav Kuroçkin'in 1 Ağustos 2008 tarihinde, İHTÖK Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu 42276/08 sayılı başvuru bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi resmi sitesi: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98825>, (E.T. 20.02.2020).

27 Şubat 2008 tarihinde Yargıtay, istinaf mahkemesi tarafından verilen karar hakkında yaptığı temyiz incelemesi neticesinde onama kararı vermiştir.

Eklemek gerekir ki; çocuk evlat edinen babasından eğitim kurumuna verilmemiştir, 3 Haziran 2008 tarihinde, eski evlat edinen baba çocuğun vasisi olarak atanmıştır.

AİHM'ne, başvuru, ulusal mahkemenin evlat edinmeyi kaldırılma kararının adaletsizliğine ilişkin İHTÖK Sözleşme'nin 6. maddesi, 8. maddesi ve 13. maddesi hakkında şikayette bulundu. Başvuru, ilk derece mahkemelerinin evlat edinmenin kaldırılması kararlarının haksız olduğunu ve ailesini yok ettiklerini iddia etmiştir.

Mevcut davada AİHM, ulusal mahkemeler, başvuru ve oğlu ile başvurunun eski eşi ile birlikte aynı ailede ikamet edemediğine karar vermesine rağmen, başvuru ve eski eşinin boşandığı ve birlikte yaşamadıkları için başvurunun evlat edinmesinin kaldırılmasının gereksiz olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, ulusal makamlar, çocuk için evlat edinmenin kaldırılmasının olası sonuçlarını analiz etmemiş ve daha az sıkı alternatif önlemlerini daha sıkı incelememiştir. Bu tedbirler, çocuğun yetiştirilmesi ve gelişmesi ile ilgili iddia edilen eksiklikleri ve devletin aile birliğini koruma görevini yerine getirmesini ele alabilirdi. Ayrıca AİHM, evlat edinme kaldırıldıktan sonra ve çocuğu vesayet altına alma kararından sonra, başvuru ile ikamet etmeye devam ettiğini ve daha sonra başvurunun, çocuğun vasisi olarak atandığını kaydetmiştir. Bu bağlamda, ulusal mahkemelerin başvurunun aile ortamında çocuğun bakımı ve yetiştirilmesini sağlayamadığı yönündeki bulguları sorgulanmıştır.

Mahkeme, evlat edinilen çocuk ile evlat edinen ebeveyn arasındaki ilişkilerin genellikle AİHM'nin 8. maddesi tarafından korunan bir aile ilişkileri gibi olduğunu hatırlatır. Yasal ve samimi evlat edinmeden kaynaklanan bu tür ilişkiler, İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesinin aile hayatı için öngördüğü koruma garantisine sahip olmaları için yeterli bir koşul olarak görülebilir.

AİHM, davanın taraflarına göre, başvurunun evlat edinmesinin kaldırılması aracılığıyla İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesi tarafından güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkına bir müdahale olduğunu düşünmektedir.

Yukarıdakiler ışığında, AİHM'nin Kuroçkin/Ukrayna davası sonucunda 20.05.2010 günlü kararı uyarınca, İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesinin³²⁹ ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM'ne göre, ulusal mahkemelerce, evlat edinmenin kaldırılmasının gerekçeleri, başvurusunun aile hayatına bu tür bir müdahaleyi haklı göstermek için yeterli dayanaklar ile desteklenmemiştir.

Böylece, AİHM'nin kararına göre, davada İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmiştir. Sonuç olarak, Ukrayna, başvurucuya 6.000 avro manevi tazminat olarak ödemek zorunda kalmıştır.

UAK'nun 238. maddesinin 2. fıkrası, çocuk 18 yaşını doldurduktan sonra evlat edinmenin kaldırılmasına izin verilmediğine ve bu kurala derhal bir istisna uyguladığına dair genel bir kural sağlar. Evlat edinme, evlat edinen ebeveynin veya evlat edinilen erginin yasadışı davranışı, evlat edinenin, evlatlığın ya da diğer aile üyelerinin yaşamını, sağlığını tehlikeye atarsa kaldırılabilir³³⁰. Buna tanıklık eden koşullar, evlat edinmenin kaldırılması nedenidir. Özellikle alkol veya uyuşturucu kullanımının kötüye kullanılması, birlikte yaşama koşullarının imkansız olması, evlat edinen kişiye veya evlatlığa veya diğer aile üyelerine karşı şiddet gösterilmesi gibi durumlarda mahkeme bunları evlat edinmenin kaldırılması örneğe olarak tanıyabilir³³¹.

Hem evlat edinilen ergin hem de evlat edinen kişi tarafından yasadışı davranış kanıtlanmalıdır. Örneğin, bir evlat edinilen ergin, evlat edinenden para ödünç almak istedi, ancak olumsuz bir yanıt aldı ve akabinde kavga ettiler, daha sonra evlat edinen kişi hasta annesi ile birlikte evde uyuduğunda, evlat edinilen ergin evi ateşe vermeye başlar, evlat edinen kişi ve yaşlı annesi son anda kurtulurlar. Bu durumda artık, evlat edinmeyi kurtarmak anlamsızdır³³².

Evlatlık ile evlat edinen karşılıklı mutabakatı ile veya onlardan birinin talebi üzerine, erginin evlat edinilmesi mahkeme kararı üzerinden kaldırılabilir (UAK m.

³²⁹ İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesine göre, Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

³³⁰ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 21.02.2020).

³³¹ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6042--238---.html>, (E.T. 22.02.2020).

³³² Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 22.02.2020).

238/III). Evlat edinen ve evlat edinilen ergin, ailevi sıkıntıya neden olmamak için ayrılmanın daha iyi olduğunu kabul ederse evlat edinme kaldırılabilir, çünkü ilişki izin verilen tüm sınırları aşmıştır (sürekli kavgalar, ilişkinin açıklığa kavuşturması vb.). Bu durumda, mahkeme, onlardan birinin talebi ile bu tür bir evlat edinmeyi kaldırabilir³³³.

Mahkeme uygulaması uyarınca, 2007 yılında, mahkemece, erginin evlat edinilmesinin kaldırılmasının davası incelenmiştir. Davacılar (eşler), 1980 yılında çocuğu evlat edinmişlerdir. Çocuk 15 yaşını doldurmadan önce iyi bir ilişkileri var, görevlerini yerine getiriyorlardır. Çocuk 16 yaşındayken davacılara evlat edinmenin farkında olduğunu ve ebeveynleri olmadıklarını bildirmiştir. O andan itibaren, evlat edinilen çocuğun davranışı değişmeye başlamış, kendi içine kapanmış, evlat edinen ebeveynlere karşı kabalık, itaatsizlik ve diğer olumsuz yönlerini göstermeye başlamıştır. Son üç yıl içinde, birlikte yaşama imkansız hale gelmiştir, çünkü evlat edinilen çocuk, anlaşmazlıklar ve kavgalar çıkartmaya başlamıştır, ebeveynlerine hakaret edip onları tehdit etmeye başlamış, evlat edinen ebeveynlerin onur ve haysiyetlerini aşağılamış, alkolü kötüye kullanmaya başlamıştır. Aynı zamanda, çocuk evlat edinenlerden maddi yardım almaya devam ediyordu. Davacılar bunu mahkeme duruşmasında doğruladı ve mahkemeden taleplerini yerine getirmesini istediler. Davalı, evlat edinilen çocuktan ve duruşmaya gelmedi ancak, evlat edinmenin kaldırılması davasının kabulüne karar verilmesini arzu etti³³⁴.

Mahkeme kararının yürürlüğe girmesi günü, evlat edinmenin kaldırılması günü sayılır (UAK m. 238/IV).

2. Evlat Edinmenin Kaldırılmasının Hukuki Sonuçları

Yukarıda belirtildiği gibi, evlat edinmenin kaldırılması, evlat edinme gerçeğinden kaynaklanan ilişkinin gelecek için sona ermesi anlamına gelir³³⁵. Evlat edinmenin geçersiz kılınmasında ilişki, evlat edinmenin gerçekleştirildiği günden itibaren (yani evlat edinme mahkeme kararı yürürlüğe gimesi gününden itibaren)

³³³ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 23.02.2020).

³³⁴ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-238-skasuvannya.html>, (E.T. 23.02.2020).

³³⁵ Kurilo, s. 273; Kobzeva ve Şapiro, s. 74; Kharitonov, s. 120; Baranova ve diğerleri, s. 254; Dyakoviç, s. 324.

geçersiz sayılır. Evlat edinmenin geçersiz kılınması kararı yürürlüğe girdikten sonra, evlat edinme ile ilgili yasal ilişkileri hiç var olmadığını anlamına gelir³³⁶.

Evlat edinilen çocuk ile evlat edinen arasındaki ilişki, evlat edinmenin kaldırılmasına ilişkin mahkeme kararını yürürlüğe girmesi gününde sona erer.

Evlat edinme kaldırıldığında, evlat edinilen çocuğun ve evlat edinen ebeveynlerin (ve akrabalarının) karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri sona erer, aynı zamanda evlatlığın ve ebeveynlerinin (akrabalarının) karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri yenilenir. Bu göz önüne alındığında, evlat edinmenin kaldırılması, bir taraftan hakları ve görevleri sona erer, diğer taraftan ise yeniler.

Evlat edinme kaldırıldığında, ebeveynlerin veya diğer akrabalarının isteğiyle, çocuk, onlara geçirilebilir, bu imkansız olduğunda çocuk VVK'na geçirilmektedir³³⁷. Ebeveynlerin davası aracılığıyla evlat edinme kaldırıldıysa, çocuk onlara geçirilir, ancak ebeveynlerin reddetmesi durumunda, VVK'nun rızasıyla çocuk, yakın akrabalara geçirilebilir (büyük anne, büyük baba, 18 yaşını doldurmuş kardeşler). Ancak, diğer kişilerin davası aracılığıyla evlat edinme kaldırıldıysa (örneğin, evlat edinme çocuğun yüksek menfaatlerine aykırıdır), mahkeme, ebeveynlerin isteğiyle çocuğu onlara aktarır, ancak, çocuk, ailede kaliteli yetiştirme ve bakımı almalıdır. Ebeveynler, alkol ve uyuşturucuyu kötüye kullanırsa, mahkeme, çocuğu, VVK'na aktarmaktadır. Ancak, buna rağmen, ebeveynler ile çocuk arasında hukuki bağlantı saklı kalmaktadır³³⁸.

Doktrindeki bir yazara göre, çocuğun kendisinin menfaatlerini sağlamak için, çocuk ve ebeveynleri (ebeveynlerin akrabaları) arasındaki yasal ilişkinin yenilenmesi otomatik olarak değil, sadece çocuğun menfaatleri gerektiriyorsa yapılmalıdır. Bazı durumlarda, çocuğun ebeveynleri ile yasal ilişkinin yenilenmesi sadece imkansız değil aynı zamanda gereksizdir. Aile mevzuatı bu konuda, çocuk haklarını güvence altına almak için iyileştirme yapması gerekmektedir³³⁹.

³³⁶ Aile Kanunu Yorumu, <http://radnuk.info/komentar/simein/430-rozdil4/6043--237-----.html>, (E.T. 24.02.2020).; Dyakoviç, s. 324.

³³⁷ Kharitonov, s. 120; Baranova ve diğerleri, s. 254; Kobzeva ve Şapiro, s. 74; Kurilo, s. 273.

³³⁸ Guz ve Guz, <https://www.twirpx.com/file/619397/>, (E.T. 25.02.2020).

³³⁹ Bagaç ve diğerleri, <http://yport.inf.ua/stattya-239-pravovi-naslidki-skasuvannya.html>, (E.T. 25.02.2020).

Evlat edinme, çocuğun yüksek yararına aykırı olduğu yüzünden kaldırıldıysa, çocuk, ebeveynlere aktarılmadığı durumda, evlat edinen ebeveynlerin evinde yaşamaya devam etme hakkına sahiptir (UAK 239/IV). Çocuk, evlat edinen ebeveynlerin yaşam alanında (ev, apartman) yaşama hakkını saklı tutar ve ebeveynlerin, evlat edinmenin kaldırılması sebebiyle tahliye talebinde bulunma hakkı yoktur.

Evlat edinmenin kaldırılması durumunda, çocuk adı, soyadı, baba adı kalabilir, ya da isteğiyle, evlat edinmeden önce olduğu adı, soyadı, baba adı iade edilebilir (UAK 239/V). Genel bir kural olarak, çocuk evlat edinmeden önce var olan ad ve soyadına sahip olma arzusunu ifade etmedikçe değiştirilmezler³⁴⁰.

Evlat edinme çocuğun yüksek yararına aykırı olduğu yüzünden kaldırıldıysa, çocuk, ebeveynlere aktarılmadığı durumda (ana baba ölmüş, bulunduğu yerleri bilinmiyor), evlat edinen ebeveynlerinden nafaka alma hakkına sahiptir. Mahkeme, evlat edinen ebeveynin maddi durumunu dikkate alarak, nafaka atamaktadır. Nafakanın miktarı, mahkeme kararında belirlemektedir.

Ebeveynlerin davası aracılığıyla evlat edinme kaldırıldıysa ve çocuk onlara geçirildiği durumda, evlat edinen ebeveynlerden nafaka istenemez. Böylece ebeveynler, çocuğu geçindirme görevi de dahil olmak üzere tüm ebeveynlik sorumluluklarını üstlenmeyi taahhüt etmişlerdir.

³⁴⁰ Bagaç ve diğerleri, <http://ypport.inf.ua/stattya-239-pravovi-naslidki-skasuvannya.html>, (E.T. 26.02.2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UKRAYNA VE TÜRK HUKUKUNDA EVLAT EDİNME KURUMUNDAKİ FARKLILIKLAR VE BENZERLİKLER

Türk hukukunda evlat edinme kurumu 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun [TMK] 305-320. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

I. GENEL OLARAK

A. Türk Hukukundaki Evlat Edinme Sistemi

Aydoğdu'ya göre, Türk hukukunda, kendine özgü bir karma evlat edinme sistemi benimsenmiştir. Çünkü, TMK'nda, bir yandan yeni aileyle (evlat edinen kişiyle/eşlerle) evlatlık arasında soybağı ilişkisi kurulduğundan, tam evlat edinme sisteminin özelliği kısmen görülmektedir. Diğer yandan eski aileyle (gerçek ana babayla) olan hısımlık ilişkisi koparılmadığı için sınırlı evlat edinme sistemi özelliği göze çarpmaktadır. Ayrıca tam evlat edinme özelliği gereği, evlat edinme, kanunda sayılan sınırlı sebepler dışında kaldırılamamakta ve evlenme engeli kesin olmaktadır. Ancak tam evlat edinmenin diğer bir özelliği olan öz ana babayla soybağının kesilmesi, TMK'nda söz konusu değildir³⁴¹.

Bize göre, Ukrayna hukukunda, tam evlat edinme sistemi benimsenmiştir. Çünkü, kural olarak, evlat edinen ile evlatlık arasında soybağı ilişkisi kurulur ve evlatlığın eski ailesi ile hısımlık ilişkisi koparılır.

B. Evlat Edinme Tanımı

TMK'nda, birçok ülke kanununda olduğu gibi, evlat edinmenin tanımına yer verilmemiştir.

Aydoğdu'ya göre, evlat edinme, evlat edinen kişi/kişiler ile evlatlık arasında soybağı ilişkisinin kurulması sonucunu doğuran, sadece mahkeme kararıyla meydana

³⁴¹ Aydoğdu, ss. 69-70.

gelen ve ancak belli sebeplerle sınırlı olarak, dava yoluyla ortadan kaldırılabilen bir ilişki, biçiminde tanımlanabilir³⁴².

Doktrindeki yazarlara göre, çocuk ile anası ve babası veya çocuk ile anası ya da babası arasında soybağı kurulması yollarından biri de, evlat edinmedir³⁴³.

Doktrindeki diğer görüşlere göre, evlat edinme, belirli koşullar ve usul içinde gerçekleştirilebilen ve evlat edinenle evlatlık arasında akdi soy bağı kuran bir aile hukuku kurumudur³⁴⁴.

Ayrıca, evlat edinme bir “medeni hukuk işlemi” veya “yargısal işlem” olarak da nitelendirilebilir³⁴⁵.

Tanımlara dayanarak, Türk hukukunda, Ukrayna hukukunda olduğu gibi, evlat edinme hem ilişki hem aile hukuku kurumu hem de medeni hukuk işlemi olarak tanımlanabilir.

Ayrıca, tanımların içeriğine göre, UAK’nda yer alan evlat edinmenin tanımı akla gelmektedir. Hem Türk, hem de Ukrayna aile hukukunda, evlat edinme, evlatlık ile evlat edinen ebeveyn arasında soybağı ilişkisi kurur, mahkeme kararı ile gerçekleştirilir ve dava yoluyla ortadan kaldırılır.

C. Evlat Edinmede “Çocuğun Yararına Olma” İlkesi

ÇHS’nin³⁴⁶ 3. maddesinin 1. fıkrasına göre, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

ÇHS’nin normları hem Türkiye Cumhuriyeti, hem de Ukrayna ulusal mevzuatına uygulandığı gerçeğine dayanarak, “çocuğun yararına olma” ilkesi hem Ukrayna, hem de Türk hukukunda uygulanır.

TMK’nun 305. maddesinin 2. fıkrasına göre, “evlat edinmenin her halde küçüğün yararına bulunması ... gerekir.”.

³⁴² Aydoğdu, s. 4.

³⁴³ Akıntürk Turgut ve Ateş Karaman Derya. **Medeni Hukuk**, 18. (26.) Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2013, s. 294.

³⁴⁴ Özdemir, Hayrunnisa ve Ruhi, Ahmet Cemal. **Çocuk Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 585.

³⁴⁵ Akıntürk ve Ateş Karaman, 18. (26.) Baskı, s. 294.

³⁴⁶ Türkiye Cumhuriyeti ÇHS 14 Eylül 1990 yılında imzalamıştır.

Aydoğdu'ya göre, “ocuğun yararına olma” ilkesi, ocuk Hukukunun temel ilkelerindendir. Bu yüzden çocukla ilgili tüm kuralların yorumlanması bu ilkeye göre yapılmalıdır³⁴⁷.

Doktrindeki yazarlara göre, evlat edinmenin küçüğün yararına olması şartı, en önemli şarttır. Zira bu şart gerekleşmeyecekse, yani evlat edinme küçüğün yararına olmayacaksa, diğer şartlar mevcut olsa bile evlat edinmeye karar verilmeyecektir³⁴⁸. Kanaatimizce bu evlat edinme koşulunun aynı zamanda potansiyel evlat edinen için bir gereklilik olduğu açıktır. Yani, bu şart aracılığıyla, kanunkoyucu, evlat edinen ebeveyni, çocuğun yararına sağlayan yaşam ve kapsamlı gelişim koşulları yaratabilmesini istemektedir. Potansiyel evlat edinen bunu yapamazsa, başka koşullar karşılansa bile evlat edinme gerekletirilmez.

Aydoğdu'ya göre, evlat edinenin çocuklarının yararları, eğer yeni bir ocuk sahibi olmuşlarsa zedelenebilir. Öncelikle mevcut çocukların miras payları azalır ve bakım masrafları artar. Bu yüzden mevcut her bir çocuğun maddi ve kişisel yararları, evlat edinilecek olanla karşılaştırılmalıdır. Türk hukukunda bu koşul açıkça aranmamaktadır. Ancak evlat edinmenin evlat edinilecek küçüğün yararına olması koşulu içinde, ebeveyn-ocuk ilişkisinin de kurulmasının amaçlandığı söylenebilir. Ayrıca bakım ilişkisinin kurulmasının amaçlarından birisi de gerçek ebeveyn-ocuk ilişkisinin kurulmasının beklenmesidir³⁴⁹.

UAK'nun 207. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, evlat edinme, çocuğun istikrarlı ve uyumlu bir yaşam koşullarını sağlamak için çocuğun yüksek yararına gerçekleştirilmektedir.

Yukarıdakilere dayanarak, her iki ülkede çocuğun menfaatleri öncelik olduğu anlaşılmaktadır. Böylece, evlat edinme çocuğun yararına olduğu zaman gerçekleştirilebilir.

³⁴⁷ Aydoğdu, s. 136.

³⁴⁸ Akıntürk ve Ateş Karaman, 18. (26.) Baskı, s. 294.

³⁴⁹ Aydoğdu, ss. 150-151.

D. Evlat Edinenin Diğer Çocuklarının Yararlarının Zedelenmemesi

Türk aile mevzuatı, sadece evlat edinilen çocuğun yararına olması değil aynı zamanda evlat edinen ebeveynin diğer çocuklarının yararlarına olmasına çalışmaktadır.

TMK'nun 305. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, “evlat edinmenin ... evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi gerekir”.

Çocuk sahibi kişilerin veya eşlerin bir küçüğü evlat edinmelerinin, onların mevcut çocuklarının maddi ve manevi her türlü yararlarını zedelememesi mümkün değildir; zira bunun aksini düşünmek doğa kanununa olduğu kadar, miras hukuku kurallarına da aykırı olur (örneğin, evlat edinme ile mevcut çocukların miras payları azalır³⁵⁰). Bu sebeptir ki, kanunkoyucu da yararların zedeleneceği varsayımından hareketle, zedelenmenin niteliğini belirtmek zorunda kalmıştır: Zedelenme hiç değilse, hakkaniyete aykırı biçimde olmayacaktır³⁵¹. Örneğin, çocukların sağlık ve eğitim gibi zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılayamayan bir kişinin evlat edinmek isteği, maddenin konuluş amacına aykırı düşmektedir.

Böylece, evlat edinenin sahip olduğu çocuklarının, miras menfaatleri ve kendilerinin ana veya babalarından beklemeye hakları olan bakım ve gözetim yükümlülüklerinden mahrum kalacaklarsa evlat edinme işlemi hakim tarafından reddedilir³⁵².

Ekleme gerekir ki; bu kural hem evlat edinenin öz çocukları hem de daha önce evlat edinilen çocukları için geçerlidir.

UAK'nda, bu kural diğer şekilde ifade edilmiştir. Şüphesiz, mahkeme, karar vermeden önce, evlat edinenin mevcut çocukların sayısı ve yararlarını dikkate alacaktır. Daha önce belirtildiği gibi, hakim, karar vermeden önce, evlat edinenin mevcut maddi durumunu ve aile üyelerinin maddi durumlarını da dikkate almaktadır. Bir çok durumda, potansiyel evlat edinenin maddi durumu zayıf olduğundan öz çocukların sağlık ve eğitim gibi zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılamakta

³⁵⁰ Aydoğdu, s. 150.

³⁵¹ Akıntürk Turgut ve Ateş Karaman Derya. **Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku, Yenilenmiş**, 14. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2012, s. 372.

³⁵² Özdemir ve Ruhi, s. 587.

zorlanmaktadır. Dolayısıyla, evlat edinmeden sonra evlat edinenin maddi durumu daha zayıf olacaktır ve mevcut çocuklarının yararları kesin olarak hakkaniyete aykırı bir biçimde zedeleneyecektir. Bu durumda, evlat edinme davası hakim tarafından reddedilir.

II. EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI

A. Evlat Edinen Açısından

Hem UAK, hem de TMK'na göre, evlat edinecek kimsenin gerçek kişi olması gerekir. Çünkü evlat edinmeye doğal ana baba ilişkisi yani hısımlık gibi insana özgü bir durum söz konusudur ve kanunda belirtildiği gibi bu durumdan bir tüzel kişinin yararlanması mümkün değildir³⁵³.

1. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olma

Türk mevzuatına göre, evlat edinmek isteyen kimsenin ayırt etme gücüne sahip olması şarttır. Evlat edinmek isteyen kişi, sınırlı ehliyetli ise, yasal danışmanının yasal iznine gerek olmaksızın evlat edinebilir. Nitekim, evlat edinme, TMK'nun 429. maddesinde belirtilen işlemlerden olmadığından, yasal danışmanının rızasına ihtiyaç yoktur³⁵⁴.

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının evlat edinebilmesi için, vasisinin ve vesayet dairelerinin (vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesinin izni ve denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesinin onayının alınmış olmasını) uygun görmesini aramaktadır³⁵⁵. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı, velayet altında ise, durum aynıdır; yani burada da Sulh ve Asliye Mahkemelerinin ve velinin izni lazımdır; çünkü, TMK'nun 342. maddesinin 3. fıkrası, velayet altındakiler de ehliyet yönünden vesayet altındakiler gibidir, demekle, vesayetle ilgili hükümlerin duruma göre, velayete uygulanabileceğini hükme bağlamıştır³⁵⁶.

³⁵³ Aydoğdu, s. 287.

³⁵⁴ Aydoğdu, s. 293; Öztan, Bilge. **Aile Hukuku**, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 571.

³⁵⁵ Aydoğdu, s. 291; Öztan, 5. Baskı, s. 571.

³⁵⁶ Öztan, 5. Baskı, ss. 571-572.

Evlat edinebilmek için tam ehliyetli olmaya gerek yoktur; sınırlı ehliyetsizler de evlat edinebilir. Ancak her ne kadar sınırlı ehliyetsizlerden olan kısıtlı erginler, ayırt etme gücüne sahip oldukları takdirde, evlat edinebilirlerse de küçüğün yararı açısından yargıcın bunu kabul etmesi ender durumlarda gerçekleşebilecektir³⁵⁷. Ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişi evlat edinemez.

Eklemek gerekir ki; sınırlı ehliyetsizlerden olan küçükler ise kanunun aradığı belli bir yaşta olma koşulu yüzünden, zaten evlat edinemeyecektir; başka bir deyişle, en az otuz yaşta (veya birlikte beş yıldan beri evli olmaları) olma koşulu nedeniyle evlat edinen, hiçbir zaman küçük olamaz³⁵⁸.

Bilindiği üzere, UAK'na göre, sadece tam ehliyetli kişi evlat edinebilir.

2. Evlat Edinenin Medeni Hali ve Belli Bir Yaşta Olması

a. Birlikte Evlat Edinmenin Şartları

TMK'nun 306. maddesinin 1. fıkrasına göre, eşler kural olarak birlikte evlat edinebilirler. Buna göre istisnai haller dışında eşler, kural olarak bir kimseyi tek başlarına evlat edinemezler.

Eşlerin birlikte evlat edinebilmesi için alternatif iki koşul vardır. Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları, ilk koşuldur (TMK m. 306/II). Bu koşulu yerine getirdikten sonra, eşlerin evlat edinmek için belirli bir yaşa ulaşması gerekmez.

Evlat edinebilmek için, eşlerin en az otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir (TMK m. 306/II). Otuz yaşını doldurmuş olan eşler evlilikleri henüz beş yıllık süreyi doldurmamış olsa bile, birlikte evlat edinme hakkına sahiptir.

Aydoğdu'nun da haklı olarak belirttiği gibi, küçüğün yararına en uygun olan evlat edinme, evli eşlerin birlikte yaptıkları evlat edinmedir³⁵⁹. Çünkü evlat edinme ilişkisi gerçek aile (ana ve baba) ilişkisine benzetilmek istenmektedir. Bilindiği üzere, Ukrayna hukukunda, evlat edinmede evli çift öncelik hakkına sahiptir, çünkü çocuğun aile bakımı ve kapsamlı uyumlu gelişimin sağlanması evlat edinmenin en önemli amacıdır.

³⁵⁷ Aydoğdu, s. 291.

³⁵⁸ Aydoğdu, s. 291.

³⁵⁹ Aydoğdu, s. 142.

TMK'nun 306. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, evli olmayanlar, birlikte evlat edinemezler. Ukrayna aile mevzuatına göre, birlikte yaşayan kişiler, aynı çocuk evlat edinmek için birlikte yaşadığını ve diğer insanlar ile evli olmadığını mahkeme önünde ispat etmek zorundadır. Diğer bir deyişle, gerçek aile olduğunu ispatlamalıdır. Bu sebeple, mahkeme, kararı vermeden önce davanın tüm koşullarını incelemelidir. Böyle evlat edinme türü, çocuğun yararına olup olmayacağını tespit edilmelidir³⁶⁰. Sosyal anlamda, evli olmayan ve aynı çatı altında, yani birlikte yaşayan bayan ve erkek de ailedir ve evli çift gibi çocuğun bakımı ve yetiştirmesini sağlayabilir. Diğer bir yandan ise böyle bir birliktelik her an parçalanabilir ve çocuk bir daha zihinsel travma alabilir. Ayrıca evlilik sorumluluğunu üstlenmeyen insanlar evlat edinilen bir çocuğun sorumluluğunu almak istediğinde çelişkili görünmektedir.

Eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlat edinebilmek için en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunmasıdır (TMK m. 306/III). Böylelikle, bir eşin diğer eşin önceki evliliğinden olan çocuğunu evlat edinmesiyle öz çocuk üvey çocuk ayrımı ortadan kaldırılmış olmakta ve üvey çocuk ev yaşamında gerçek bir aile yaşantısına kavuşturulmuş olmaktadır³⁶¹. Ukrayna hukukuna göre, eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlat edinebilmesi için evli olması şarttır. Birlikte yaşayan kişilerden biri diğer kişinin çocuğunu evlat edinemez.

b. Tek Başına Evlat Edinmenin Şartları

TMK'nun 307. maddesinin 2. fıkrasına göre, evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlat edinebilir.

Ukrayna hukukunda evli olmayan kişinin (hiç evlenmemiş, dul veya boşanmış³⁶²) tek başına evlat edinmesine izin verilmesine rağmen TMK'nda olduğu gibi, UAK'nda bu hüküm yeterince ve ayrı ayrı belirlenmemiştir.

Otuz yaşını doldurmuş eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunu bilinmemesi ya da

³⁶⁰ Baranova ve diğerleri, s. 243; Onişenko, s. 88.

³⁶¹ Kılıçoğlu, Ahmet, **Medeni Kanunumuzun Aile, Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler**, Ankara, Eda Matbaası, 2003, s. 115.

³⁶² Aydoğdu, s. 306.

mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir (TMK m. 307/II).

Diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu, sağlık kurulu raporu ile ispat edinebilir. Diğer eşin iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunu bilinmemesi deliller ile ispatlayabilir. Kanun burada bir gaiplik kararıyla durumun kanıtlanması koşulunu aramamıştır³⁶³. İki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olduğunu mahkeme kararı ile ispat edinilebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi, Ukrayna aile mevzuatı uyarınca, eşlerden biri tek başına çocuğu evlat edinmek isterse, diğer eşinin noter tasdikli yazılı rızası gerekmektedir³⁶⁴. Evlat edinmeyen eş, çocuğu üvey baba veya üvey anne olarak yetiştirmeye de dahil olacağından böyle bir rıza gerekir³⁶⁵. Türk mevzuatı, sırayla, ikinci eş gerçekten çocuğu yetiştiremeyecek ve ona bakamayacak gibi durumlarda tek başına evlat edinmeye izin vermektedir (ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu durumunda - fiziksel olarak yapamayacaktır).

Özetlemek gerekirse, Ukrayna hukukunda, evlat edinme bakımından medeni haline bakılmaksızın herkes için aynı yaş öngörülmüştür, bu da 21 yaştır. Kannatimizce, Türk hukukunda öngörülen yaş, Ukrayna hukukunda öngörülen yaştan evlat edinen olunabilmesi için daha uygundur. 21 yaşında kişi hala üniversitede öğrenci olabilir veya yetişkinlik yeni başlamış olabilir. Türkiye’de ise, kanunkoyucunun otuz yaşını seçmesindeki neden, bu yaşa gelmiş kişinin (özellikle kadınların) artık olgunluk ve bilgi bakımından küçüğe daha fazla özen gösterebileceğini düşünmesinden ve ileri yaşlardaki kişilerin daha olgun düşünerek ahlaki açıdan yanlış düşüncelerle hareket etmeyeceği düşüncesinden hareket etmesidir³⁶⁶.

Sadece Türkiye’de değil, aynı zamanda birçok Avrupa ülkesinde evlat edinenler için asgari yaş Ukrayna’dan daha yüksektir. Örneğin, Yunanistan’da evlat edinenler için yaş kategorisi 30-60 yıldır; Avusturya mevcut mevzuatı, evlat edinen babanın en az 30 yaşında olması gerektiğini; evlat edinen annenin en az 28 yaşında

³⁶³ Kılıçoğlu, s. 115.

³⁶⁴ Gopançuk, s. 248; Kharitonov, s. 112; Dyakoviç, s. 316; Kobzeva ve Şapiro, s. 71; Romovska, s. 436.

³⁶⁵ Kurilo, s. 268; Baranova ve diğerleri, s. 248; Onişenko, s. 94.

³⁶⁶ Aydoğdu, s. 307.

olduğunu; Belçika medeni hukukunda ise evlat edinme kabulü sırasında evlat edinenin 25 yaşında olması gerektiği belirlenmektedir. Estonya, Letonya ve Moldova'da yaş hakkında 25 yaş koşulu vardır³⁶⁷. Buna dayanarak, evlat edinen için öngörülen ortalama yaş 25 yaşından daha yüksektir. Kanaatimizce, Ukrayna aile hukukunda evlat edinen için öngörülen yaş arttırılmalıdır. 21 yaş yerine 25 yaş evlat edinme için daha mâkuldur.

Eklemek gerekir ki; eşler bir erkek ve bir kadın olarak anlaşılmalıdır, evlat edinen eşler aynı cinsiyetten olamaz. Birincisi, Ukrayna'da ve Türkiye'de eşcinsel evlilikler yasaktır ve ikincisi, bu doğaya aykırıdır.

3. Belli Bir Yaş Farkının Olması

Dikkat etmemiz gereken bir sonraki şey, evlat edinen ile evlatlık arasında belli bir yaş farkının olmasıdır.

TMK'nun 308. maddesinin 1. fıkrasına göre, evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır. Bu kural hem eşlerin birlikte evlat edinmesi hem de tek başına evlat edinmede geçerlidir. Bilindiği üzere, Ukrayna aile hukukunda, evlat edinen ile evlatlık arasında yaş farkı en az 15 yıl olmalıdır. Her iki ülkede, kanunkoyucular, böyle yaş farkı ile evlat edinen ile evlatlık arasındaki ilişki, öz ana baba ve çocuk ilişkisine yaklaştırmak istemiştir.

TMK'nda ise evlat edinilen ergin veya kısıtlı ile evlat edinen arasındaki 18 yaş farkı öngörülmüştür (küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluya uygulanır). UAK'na göre, evlat edinilen erginin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır.

Mevcut Türk ve Ukrayna mevzuatı, ergin olan evlatlık için herhangi bir üst yaş sınırı belirlememiştir. Ayrıca, evlat edinilecek çocuk ile evlat edinecek kişi arasında azami yaş farkı ve evlat edinecek kişinin üst yaş sınırı da öngörülmemiştir³⁶⁸.

³⁶⁷ Kosenko, Koşullar, ss. 68-69.

³⁶⁸ Bilindiği üzere, Ukrayna aile mevzuatında 2008 ile 2011 yılları arasında evlat edinen ile evlatlık arasında hem asgari hem de azami yaş farkı belirlenmiştir. Evlat edinen evlatlıktan en fazla 45 yıl daha büyük olmalıydı. Türk mevzuatında ise, eski Evlat Edinme Yönergesi'ne göre, evlat edinilecek çocuk ile evlat edinecek kişi arasında en fazla 40 yaş farkının olması, (Evlat edinecek aile ise, çocuk ile aile arasındaki yaş farkı, yaşı küçük olan eş esas alınarak belirlenir. Sağlık ve

B. Evlatlık Açısından

1. Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları

a. Rıza

(1) Evlatlığın Rızası

TMK'nun 308. maddesinin 2. fıkrasına göre, ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez. Evlat edinilecek küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı TMK'nda bu konuda belirli bir yaş sınırı bulunmadığından her somut olaya göre ayrı ayrı belirlenmelidir³⁶⁹. Bilindiği üzere, UAK'nda rıza için evlatlığın yaşı da belirlenmemiş, ancak ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun evlat edinilmesi için onun rızası gerekmektedir.

Her iki kanuna göre, ayırt etme gücüne sahip küçüğün rızası alınmadan evlat edinme gerçekleştirilemez.

Önemle belirtmek gerekir ki; hem TMK, hem de UAK'nda küçüğün rızasının şekli ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. UAK'na göre, çocuğun evlat edinme rızası, yaşına ve sağlık durumuna karşılık gelen bir biçimde verilir. Bize göre, bu anlam, TMK'nun 308. maddesinin 2. fıkrasının içeriğinden de çıkar. Çocuğun rızasının şekli çocuğa bağlı, hem yazılı hem de sözlü şekilde verilebilir, en önemli olan koşul, çocuğun özgür iradesidir.

(2) Küçüğün Ana ve Babasının Rızası

TMK'nun 309. maddesinin 3. fıkrasına göre, evlat edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir. Bu şart küçüklerin evlat edinilmelerinde aranılan önemli şartlardan biridir.

benzeri nedenlerden dolayı birden çok aileye teklif edildiği halde kabul edilmeyen çocuklar için bu yaş farkı dikkate alınmaz. Eşler arasında on veya daha fazla yaş farkı olması halinde eşlerin yaş ortalaması da dikkate alınarak sosyal hizmet uzmanının uygun göreceği yaş grubundan çocuk yerleştirilir.).

³⁶⁹ Aydoğdu, s. 120; Gençcan, Ömer Uğur. **4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Yorumu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 1520; Özdemir ve Ruhi, s. 590.

UAK'na göre, bir çocuğun evlat edinilmesi, ebeveynlerin serbest rızası ile gerçekleştirilmektedir.

(i) Rızanın Şekli

TMK'nun 309. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, rıza, küçüğünün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir. Ana ve babanın her ikisinin de rızaları gereklidir. Ana baba ayrı yaşamakta olsalar, hatta boşanmış bulunsalar dahi her ikisinin rızası olmadıkça küçük evlat edinilemez³⁷⁰.

Bilindiği üzere, Ukrayna aile hukukunda, evlat edinmek için ebeveynlerin yazılı rızaları noter tasdikli olmalıdır. Sadece noter tasdikli ve yazılı rıza geçerlidir.

Verilen rıza, evlat edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlat edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir (TMK m. 309/III). Doktrine bakılmaksızın, UAK'nda bu konu ile ilgili herhangi bir açıklama yoktur.

(ii) Rızanın Zamanı

Önemle belirtmek gerekir ki; hem Türk, hem de Ukrayna hukuku'na göre, ana ve baba çocuk doğmadan önce veya çocuk doğduktan hemen sonra evlat edinmeye rıza veremezler.

Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez (TMK m. 310/I). Ebeveynler bir çocuğun 2 aylık dolduktan sonra evlat edinmeye rıza verebilirler (UAK m. 217/III). Bu süre geçmeden verilecek rıza geçerli olmayacaktır.

Çocuğu doğurduktan sonra ilk haftalar çocuğun annesi için psikolojik olarak zor³⁷¹ olduğundan bu süre içinde doğru ve dengeli karar vermek imkansızdır. Kanunkoyucu tarafından verilen süre içinde, ebeveynler, doğan çocuğun geleceği ve kaderini belirlemektedir³⁷². Sonuç olarak, çocuğun geleceği için en doğru kararı verebilirler.

³⁷⁰ Akıntürk ve Ateş Karaman, 14. Baskı, s. 376.

³⁷¹ Baranova ve diğerleri, s. 247.

³⁷² Romovska, s. 431.

Aydoğdu'nun da haklı olarak belirttiği gibi, doğum sonrası ana, hala hamileliğin etkisinde olduğundan, fiziksel ve psikolojik yapısındaki değişikliklere paralel olarak, sağlıklı karar veremez. Böyle bir engel süresi, özellikle ana bakımından düşünme ve evlat edinme hakkında aydınlatıcı bilgi verme için de geçerlidir. Böylece özellikle ananın acele karar vermesi engellendiği gibi ananın çocuğa bakıp bakamayacağı da anlaşılmış olur³⁷³.

Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir. Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir (TMK m. 310/II-III). Aydoğdu'ya göre, geri alma için herhangi bir sebep ileri sürmeye gerek yoktur. Rızanın verildiği anda mahkemenin, geri alma hakkının varlığına ilişkin ana babayı uyarması gerekir. Ancak uyarmanın yapılmaması rızanın geçerliliğini etkilemez. Geri alma hakkının kabul edilmesindeki sebep, ana babanın ileride pişmanlık duyabilecekleri bir işten dönmelerine olanak tanımaya yöneliktir³⁷⁴.

Ukrayna aile hukuku uyarınca, çocuğun ana babası, evlat edinme kararı kesinleşinceye kadar rızasını geri alabilir. Türk hukukunda olduğu gibi, herhangi bir sebep açıklanmaksızın rıza geri alınabilir. Ancak, verilen rızanın sayısı ile ilgili mevzuatta bir boşluk vardır. Yani, çocuğun ana babası, verdikleri rızayı geri almalarından sonra yeniden rıza verip vermeyecekleri belli değildir. Kanaatimizce, Türk hukukunda bu meseleye yaklaşım çok doğru, çünkü çocuğun hayatı bir oyuncak değildir. TMK'nda belirtildiği gibi rıza en fazla iki defa verilebilir ve ikinci defa verilen rıza kesindir. Bu sebeple, UAK'nun 217. maddesine bununla ilgili hüküm eklemek gerekir. UAK'nun 217. maddesine 7. fıkrası eklenerek, şu şekilde bir düzenleme yapılabilir: “Çocuğun ana babası rızayı geri almalarından sonra yeniden verilen rıza kesindir.”.

(iii) Rızanın Aranmaması

TMK, küçüklerin evlat edinilmesinde, kural olarak, ana babanın rızasını aramakla birlikte, bazı hallerde rızanın aranmayacağını kabul etmiştir. Bu haller şunlardır:

³⁷³ Aydoğdu, s. 226.

³⁷⁴ Aydoğdu, ss. 227-228.

- Ana ve/veya baba kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa ya da ana ve babadan biri ayırt etme gücünden sürerli olarak yoksun bulunuyorsa,
- Ana ve/veya baba küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.

Önemle belirtmek gerekir ki; ana ve/veya babanın uzun süreden beri nerede olduğunun bilinmediğı durumlar, onların bir suç işlemiş olması veya ülkede kaçak olarak yaşamaları, mevsimlik işçi olmaları, uzun süreli tedavi görmeleri gibi bir sebepten kaynaklanabilir. Ana babanın bu durumu devam ettikçe rıza hakları askıdadır, bu durumun ortadan kalkması yani nerede olduklarının bilinmesi halinde rıza beyan etme hakları geri gelir³⁷⁵.

Bazen, ana ve/veya baba geçerli bir sebep olmadan çocuğun evlat edinilmesine rıza vermez. Aydoğdu'ya göre, ana baba geçerli bir sebep olmadan çocuğun evlat edinilmesine rıza vermezse, burada hakkın kötüye kullanılması her durumda ileri sürülemez. Çünkü kanunda da özel olarak hangi hallerde rızanın aranmayacağı belirtilmiştir ve durup dururken sırf rıza vermemeleri sebebiyle çocuğuyla ilgilenen ana babanın haklarını ellerinden almak yanlış olur. Özellikle az çok ileri sürülebilir ve takdire dayalı bir sebeple rızadan kaçınan ana baba için hakimnin izninin yeterli olduğu söylenemez. Bu konuda somut bir gerekçeye dayanmak gerekir. Bu durumda ana babanın niçin rıza vermediğine bakmak gerekir. Örneğin, ana baba ilgisiz davranıyor ve sırf çocuğun mallarından yararlanmak için rıza vermiyorlarsa, küçüğe karşı özen yükümünün yerine getirilmediğı ileri sürülebilir. Yani çocuğa bu gibi durumlarda vasi atanmasına gerek yoktur, hakim bu gibi durumlarda, rıza aramadan karar verebilir³⁷⁶.

UAK'na dayanarak, aynı hallerde evlat edinmeye ana ve/veya babanın rızası aranmaz.

Küçük, gelecekte evlat edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlât edinenin veya evlât edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğı yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir (TMK m.

³⁷⁵ Aydoğdu, ss. 250-251.

³⁷⁶ Aydoğdu, ss. 263-264.

312/I). Mahkemece, evlat edinenin veya evlat edinmeye aracılık yapan kurumun istemi üzerine inceleme yapılır.

Çocuğun kuruma yerleştirilmesi dışındaki diğer hallerde, eksik olan rızanın aranıp aranmamasına ilişkin karar, evlat edinme işlemleri sırasında verilir (TMK m. 312/II).

Ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması halinde, bu konudaki karar kendisine yazılı olarak bildirilir (TMK m. 312/III).

(3) Vasinin ve Vesayet Dairelerinin İzni

Evlat edinilmek istenen kişi vesayet altında ise, ayırt etme gücüne sahip ise, evlat edinilmesi için vasinin ve vesayet dairelerinin izni gereklidir. Çocuğun ana babası sağ ise, rızalarını açıklamış olsalar da vesayet altındaki bir çocuğun evlatlık verilmesinde, vasisinin rızası aranır³⁷⁷. TMK'nun 308. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, vesayet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir.

Böylece, evlat edinilecek küçük vesayet altında ise, vasinin rızasının yanı sıra vesayet makamının (Sulh Hukuk Mahkemesi) izninden sonra denetim makamının (Asliye Hukuk Mahkemesi) da onayı gereklidir (TMK m. 463/I).

UAK'nu uyarınca, vesayet altında bulunan çocuğu evlat edinebilmek için vasinin rızası gerekmektedir. Vasi evlat edinmeye rıza vermediyse, VVK evlat edinmeye rıza verebilir. Çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, vasinin veya VVK'nun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir.

Ayrıca Ukrayna aile hukukuna göre, çocuk aynı zamanda hem vesayet altında olabilir, hem de ebeveyn hakları geçerli olabilir, sonuç olarak evlat edinilmesine hem ebeveynin rızası hem de vasinin (VVK) rızası gerekmektedir.

³⁷⁷ Öztan, 5. Baskı, s. 575.

b. Evlatlığın Başkası Tarafından Evlat Edinilmemiş Olması

Daha önce bir kimse tarafından evlat edinilmiş evlatlık, evlat edinenin eşinin de onu evlat edinmesi dışında, bir başkası tarafından evlat edinilemez. Buna “birden fazla ya da çifte evlat edinme yasağı” denmektedir³⁷⁸. İki kişi tarafından evlat edinildikten sonra evlat edinen taraflar boşandığı durumda dahi evlatlık ilişkisi devam eder.

Ukrayna hukukunda, çifte evlat edinme öngörülmemektedir.

c. Eğitim ve Bakım

TMK’nun 305. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir küçüğün evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

Bir görüşe göre, kanunkoyucu bu süreyi bir tecrube ve düşünme süresi olarak kabul etmiştir. Bu süre, diğer taraftan böyle bir evlat edinmenin çocuğun yararına olup olmadığını belirleme açısından gerekli görüşülmüştür. Bir yıllık süre kısıtlanamaz³⁷⁹.

Doktrindeki yazarlara göre, küçüğün evlat edinen tarafından bakılması, süreklilik arz etmelidir. Küçüğün evlat edinen tarafından sadece boş zamanlarında bakılması bu şartı karşılamaz. Ancak, küçüğün eğitimi veya sağlığı gereği belli dönemlerde ayrılıklar, sürekli bakım içinde sayılır³⁸⁰.

Aydoğdu’ya göre, altı aydan bir yıla kadar bakım zorunluluğunun öngörülmesi yararlı olur³⁸¹.

Çocuğun bakımının ve eğitiminin devam ettiği bir yıllık süre içinde evlat edinecek olan yaptığı masrafları talep edemez³⁸².

UAK’nda, bu hükme yer verilmemiştir.

³⁷⁸ Aydoğdu, s. 131.

³⁷⁹ Öztan, 5. Baskı, s. 570.

³⁸⁰ Özdemir ve Ruhi, s. 586.

³⁸¹ Aydoğdu, s. 164.

³⁸² Öztan, 5. Baskı, s. 570.

2. Erginlerin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesinin Şartları

TMK’nda ergin veya kısıtlının evlat edinilmesi için 18 yaş farkı dışında, başka şartlar da öngörülmektedir.

a. Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatı

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilebilmesi için evlat edinecek kişinin/eşlerin altsoyunun açık muvafakatı var olması, ilk koşuldur. Altsoy; çocuk, torun, torunun torunu... olmak üzere aşağıya doğru devam eden birinci dereceden hısımlık bağıını ifade eder. Evlatlık da altsoyudur. Kişi/eşler, altsoyunun açık muvafakatını almadıkça evlat edinemez³⁸³.

Kanaatimizce, bunun asıl nedeni evlat edinilenin, evlat edinenin varisi konumuna gelmesi sonucunda mirasın bölüşümünde doğacak değişiklikten diğer varislerin onayının alınması gerekliliğidir.

Aydoğdu’ya göre, açık muvafakat verme, kişiye sıkı biçimde bağlı kişilik haklardan olduğu için ayırt etme gücüne sahip olmaları halinde, bizzat bu kişiler tarafından rıza verilmelidir. Bu gibi kişilerin kısıtlı olması ve ana babaları dışında başka bir kişinin vasi olarak atanması durumunda, vasi ile vesayet dairelerinin izin ve onayının alınması uygun olacaktır (TMK m. 308/III hükmüne kıyasen). Ancak bu gibi kişilerin ayırt etme güçlerinin olmaması ve kısıtlı olmamaları halinde, ana babalarının kendilerini temsil etmelerine izin verilmemeli, kendilerine bir kayyım atanarak, kayyımın rızasının aranması uygun olacaktır³⁸⁴.

b. Evlat Edinilenin Belirli Özelliklerinin Olması

Ergin veya kısıtlı birini evlat edinebilmek için her şeyden önce altsoyunun muvafakatı aranmalıdır. Bu ön şart gerçekleştikten sonra TMK’nun 313. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükmü gereğince ergin veya kısıtlı:

- bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlat edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,

³⁸³ Aydoğdu, ss. 368-369.

³⁸⁴ Aydoğdu, s. 364.

- evlat edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,
- diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise,

evlat edinilebilir.

Her üç halde evlat edinen ile evlat edinilecek kişi arasındaki ilişki en az beş yıl sürmelidir. Evlat edinecek kişinin/eşlerin mutlaka bizzat bakım ilişkisi içinde olması gerekir. Beş yıllık bakım süresi kesin ve kısaltılamaz; beş yıllık sürenin başvuru anında dolmuş olması gerekir³⁸⁵.

Beş yıllık bakım ve gözetim süresinin, mahkeme kararıyla kurulmasına gerek yoktur; inandırıcı delillerle (tanık vs.) ispatlanması yeterlidir³⁸⁶.

UAK uyarınca, bir kimse, altsoyunun açık muvafakatı alınmadan ergin evlat edinebilir. Bize göre, erginlerin evlat edinilmesinin hükümlerinde değişiklik yapmak gerekmektedir. Erginin evlat edinilmesinden sonra, ebeveynler onu diğer çocukların yaşadığı ortak bir eve getirir ve birlikte yaşamaya başlar. Öz çocuklar ile evlatlığın ilişkilerinde, mirasın bölüşümü dışında birçok başka sorun çıkabilir. Örneğin, bir ergini evlat edinirken, evlat edinen ebeveynlerin çocuklarıyla ortak bir dil bulmak o kadar kolay olmayabilir ve aralarında ilişkiler düşmanca olabilir. Küçük bir çocuğun evlat edinilmesi durumunda, ortak bir dil bulmak veya kişiliğinin oluşumunu etkilemeye çalışmak çok daha kolay olacaktır ve erginin karakteri ve kişiliği zaten oluşmuştur ve kesin olarak o değiştirilemez. Bu nedenle, açık muvafakat bu tür evlat edinmede çok önemlidir. Yukarıda belirtildiği üzere, UAK'nun 208. maddesinin 2. fıkrasında bir değişiklik yaparak, şu şekilde düzenleme yapılabilir: “Ana babası olmayan ya da onların bakımlarından mahrum kalan ergin, mahkeme kararı üzerine evlat edinilebilir. Bu koşullar altında mahkeme, her şeyden önce, evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatını dikkate almalıdır. Mahkemece, evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatı alındıktan sonra, evlat edinenin medeni durumu ve diğer önemli olan şartlar dikkate alınmalıdır.”.

Ukrayna aile mevzuatında, Türk aile mevzuatının aksine, kısıtların evlat edinilmesi genel evlat edinme kurallarına uyularak yapılmaktadır.

³⁸⁵ Aydoğdu, s. 357.

³⁸⁶ Aydoğdu, s. 358.

c. Rıza

Evlatlık alınacak erginin veya kısıtlının ayırt etme gücüne sahip olması halinde bizzat rıza vermelidir³⁸⁷.

Kısıtlı için (hem küçük hem de ergin) durum farklıdır. Kısıtlı kişi, ayırt etme gücüne sahipse onun rızası tek başına yeterli değil; kendisi için vasi atanmışsa vasi ile vesayet dairelerinin de izninin ve onayının alınması gerekir. Evlat edinme sırasında, evlat edinilecek ergin, kısıtlanarak ana babasının velayeti altına konulmuşsa, vesayet dairelerinin izninin ve onayının alınmasına gerek yoktur. Kısıtlı ergin, ayırt etme gücüne sahipse, bizzat kendisinin rızası yeterli olup ayrıca ana babasının rızası da aranmaz. Buna karşılık kısıtlı ergin, ayırt etme gücüne sahip değilse, sadece ana babanın rızası yasal temsilci olarak yeterlidir³⁸⁸.

Kendisine yasal danışman atanmış bulunan ergin ve ayırt etme gücüne sahip kişi de aynı tam ehliyetliler gibidir; bu kişi tek başına rıza verebilir ve evlat edinebilmesi için yasal danışmanın iznine gerek yoktur. TMK'nun 429. maddesinde sayılan işlemler arasında evlat edinme bulunmamaktadır³⁸⁹.

Evli bir ergin ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebilir (TMK m. 313/II).

Ukrayna hukukuna göre, tam ehliyetli kişinin (ayırt etme gücüne sahip ve ergin olan) evlat edinilmesi için kendisinin rızası yeterli olacaktır. Vesayet altında olan kısıtlı ayırt etme gücüne sahip ise hem onun hem de vasinin rızası gerekmektedir; ayırt etme gücüne sahip olmayan kısıtlı evlat edinmek için onun vasinin rızası gerekmektedir. Erginin eşinin rızası konusunda kanunda bilgi verilmemiştir. Buna dayanarak, eşinin rızası alınmadan ergin evlat edinilebilir.

III. EVLAT EDİNMENİN HUKUKİ SONUÇLARI

Evlat edinme kararı kesinleştikten sonra evlatlık ile evlat edinen arasında soybağı ilişkisi kurulur ve bu bağ taraflar açısından hüküm ve sonuçlar doğurur.

³⁸⁷ Aydoğdu, s. 346.

³⁸⁸ Aydoğdu, s. 347.

³⁸⁹ Aydoğdu, s. 348.

A. Evlat Edinmenin Kişisel Sonuçları

1. Hısımlık

Evlat edinmenin en önemli sonucu, evlat edinen ile evlatlık arasında 1. dereceden altsoy-üstsoy hısımlığını yani soybağı ilişkisini kurmasıdır³⁹⁰.

Türk hukukunda sadece evlat edinenle evlatlık arasında soybağının kurulması nedeniyle, evlatlıkla evlat edinenin kan veya kayın hısımlarıyla, ya da eşi arasında hısımlık doğmayacağı gibi, evlat edinenin önceki veya sonraki çocuklarıyla evlatlık arasındaki kardeşlik bağı da doğmaz. Ayrıca aynı anda evlat edinilen iki kişi, birbirlerine kan bağı yönünden kardeş değilse, kardeş de olmazlar³⁹¹.

Ukrayna hukukunda, kural olarak, çocuk, evlatlık olarak alındıktan sonra önceki aile ile hısımlığı sona erer ve yeni aile (akrabalar dahil) ile hısımlık doğar.

2. Velayet ve Bakım Yükümlülüğü

TMK'nun 314. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer. Evlat edinmeden sonra, evlat edinen ebeveynin velayeti altına çocuğun girmesi, evlat edinmenin sonucudur. Buna göre, evlat edinen, evlatlığın barınma, beslenme, giyim, eğitim, sağlık gibi tüm bakım giderlerini karşılamakla yükümlüdür³⁹². Çocuğun öz ana babasının velayet hakkı ortadan kaldırır ve evlat edinenin velayet hakkı doğar.

Evlatlık, evli olmayan kişi tarafından evlat edinilmişse, velayet bu kişiye; eşlerden biri tarafından (istisnai durumlarda) tek başına evlat edinilmişse, velayet hakkı da eşlerden sadece evlat edinene aittir. Buna karşılık eşler birlikte evlat edinmişlerse, velayet hakkı her ikisine ait olur³⁹³.

Ukrayna aile hukukunda, kural olarak, evlat edinme gerçekleştirildikten sonra (mahkeme evlat edinme kararının yürürlüğe girmesi günü, evlat edinme gerçekleştirilen gün sayılır), evlat edinilen çocuk ile öz ebeveynleri ve akrabaları

³⁹⁰ Aydoğdu, s. 509.

³⁹¹ Aydoğdu, ss. 512-513; Akıntürk ve Ateş Karaman, 14. Baskı, s. 385.

³⁹² Özdemir ve Ruhi, s. 598.

³⁹³ Aydoğdu, s. 533.

arasında karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları sona erer, aynı zamanda evlat edinilen çocuk ile evlat edinen ebeveyn ve akrabaları arasında karşılıklı haklar ve görevler ortaya çıkar. Yani, Türk aile hukukunda olduğu gibi, çocuğun öz ana babasının velayet hakkı sona erer ve evlat edinene geçer.

3. Evlatlığın Asıl Ana Babası ile Kişisel İlişkisi

TMK, evlat edinmeyle, evlatlık ile öz ailesi arasındaki hısımlık bağını sona erdirmemiştir³⁹⁴.

Evlatlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir (TMK m. 314/V).

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla birlikte evlatlığın asıl ana babasının velayet hakkının kendiliğinden sona ermesi ve velayetin evlat edinene geçmesi, asıl ana babanın çocuklarıyla kişisel ilişki kurmalarını engellemez. Ana babanın çocukları ile kişisel ilişki kurmaları, velayet hakkına bağlı olmayıp, soybağı ilişkisine dayanır³⁹⁵.

Ukrayna hukukunda, kural olarak, evlat edinmeden sonra asıl ana baba ile her türlü ilişki sona erer. Yani miras söz konusu değildir. Ancak, UAK'nun 232. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendi uyarınca, bir çocuk sadece bir kişi tarafından evlat edinilirse, evlat edinen ebeveyn bir erkek olduğunda annenin isteği üzerine veya evlat edinen ebeveyn bir kadın olduğunda babanın isteği üzerine, çocuğun kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri sürdürülebilir.

4. Evlenme Yasağı

TMK'nun 129. maddesinin 3. fıkrasına göre, evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasaktır. Buna dayanarak, evlatlık ilişkisi evlenmeye feda edilirdi. Ayrıca bu düzenlemenin kamu düzenine ve ailenin devamı açısından uygun olduğu dahi savunulmaktaydı³⁹⁶.

³⁹⁴ Aydoğdu, s. 524.

³⁹⁵ Özdemir ve Ruhi, s. 599.

³⁹⁶ Aydoğdu, ss. 558-559.

UAK'nun 26. maddesinin 5. fıkrasına göre, evlat edinen ebeveyn ile evlat edinilen çocuk arasındaki evlenme yasaktır. Evlenmenin gerçekleştirilmesi için, evlat edinme kaldırılmalıdır (UAK m. 26/V).

5. Evlatlığın Adı ve Soyadı

TMK'nun 314. maddesinin 3. fıkrasına göre, evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. Evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık, evlat edinilme sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alabilir.

Evlat edinen bekar bir kadın olduğu takdirde de evlatlık, öz ailesinin soyadını bırakıp bu kadının soyadını alır³⁹⁷.

Böylece, evlat edinenin soyadını taşıma yükümlülüğü sadece ergin olmayan evlatlık için söz konusudur³⁹⁸.

Ad değiştirme sırasında evlatlık alınacak küçük, ayırt etme gücüne sahipse, mahkeme, onun da rızasını almalıdır. Ayrıca ayırt etme gücüne sahip küçüğün, adının değiştirilmesi konusunda, rızasının alınması yanında mutlaka dinlenilmesi de gerekir³⁹⁹.

Bilindiği üzere, Ukrayna hukukunda, çocuğun ismini değiştirmek için onun rızası gerekmektedir. Kanunkoyucu, çocuğun isim değişikliğine rıza vermesi için asgari bir yaş belirlemediği için mahkeme, sadece çocuğun yaşı değil aynı zamanda ayırt etme gücünü dikkate almaktadır. Ayrıca, mahkeme, doğum kayıt defterinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adlarını yazarsa, çocuk evlat edinenin soyadını alır.

Ergin ise, hem Türk, hem de Ukrayna hukukunda, isterse evlat edinenin soyadını alabilir.

Önemle belirtmek gerekir ki; Türk hukukunda kısıtlayıcı bir ifade olmadığı için, evlat edinme kararından sonra da ad verilebilir. Ancak çocuğun daha önce bir adı olduğu için evlat edinme davası sonrasında, nüfus memurunun da kabul etmemesi halinde, ancak bir dava açarak nüfustaki kaydın düzelmesi istenebileceğine göre, sonradan dava açmak yerine evlat edinme davası sırasında, ad değişikliğinin

³⁹⁷ Aydoğdu, s. 573.

³⁹⁸ Akıntürk ve Ateş Karaman, 14. Baskı, s. 383.

³⁹⁹ Aydoğdu, s. 564.

mahkemeye bildirilmesi daha pratik bir yol olur⁴⁰⁰. Ukrayna hukukunda, evlat edinme dava dilekçesi, çocuğun adının değişikliği talebini içerebilir. Evlat edinme dava sırasında, çocuğun adı değişikliği kararı, evlat edinme kararında yer almaktadır.

6. Evlatlığın Ana ve Baba Adı

Eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır (TMK m. 314/IV).

Aydoğdu'ya göre, bu maddenin açık ifadesinden anlaşıldığı gibi, eşlerden sadece birisinin evlat edinmesi halinde bu hüküm uygulanmadığı gibi evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesinde uygulanmaz. Yani evlatlık, öz ana babasının adını, ana baba adı olarak taşımaya devam eder. Bu düzenlemenin amacı, ayırt etme gücü olmayan küçüklerin yeni ailelerine uyumlarının daha kolay sağlanmasıdır. Fakat bu düzenlemenin gereksiz olduğu ve gerçeğin saklanması bizzat Kanunkoyucu tarafından olanak verildiği için ciddi sakıncalar doğurabilir⁴⁰¹.

Doktrindeki yazarlara göre, kanunkoyucu bu hükümle evlatlık ile onu evlat edinen eşler arasında kendiliğinden doğan yapay soybağı ilişkisini doğal ilişkiye benzetmek ve ona eşdeğer saymak istemiştir. Bu hüküm dolayısıyla evlatlık, okul çağına geldiği zaman, ana ve babasının kendisini evlat edinmiş olanlardan farklı isimlerden oluşmasının yaratacağı olumsuzluklardan korunmuş olacaktır⁴⁰².

Ancak Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün [Tüzük] 20. maddesi uyarınca, eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. Tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır. TMK'nda, Tüzüğün 20. maddesinin son cümlesinin normları – “Tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır” yer almamaktadır. TMK'da açıkça birlikte evlat edinmelerde uygulanacağı belirtilen bu hükmün Tüzük ile tek başına evlat edinilmesi halinde de

⁴⁰⁰ Aydoğdu, s. 564.

⁴⁰¹ Aydoğdu, ss. 483-484.

⁴⁰² Akıntürk ve Ateş Karaman, s. 385.

uygulanabileceğinin belirtilmesi bize göre hukuk normlar hiyerarşisine aykırı düşmektedir.

Ukrayna hukukunda, doğum kayıt defterinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adları yazılması için çocuğun rızası (çocuk, 7 yaşından itibaren bu hakkına sahiptir) gerekmektedir. Ayrıca, evlat edinilen çocuğun doğum belgesini değiştirmek için, mahkeme, evlat edinme kararının fotokopisini nüfus dairesine göndermektedir. Sonuç olarak, aile, çocuğun yeni doğum belgesini almaktadır (doğum belgesinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adları yazılır). Çocuğun eski doğum belgesi ise yürürlükten kaldırılmaktadır.

Önemle belirtmek gerekir ki; Ukrayna'daki çocuklar, nüfus cüzdanını sadece 14 yaşından itibaren alma hakkına sahip olduklarından çocuğun doğum belgesinde ana ve/veya baba adı olarak evlat edinen kişinin/eşlerin adları yazılır. Çünkü 14 yaşına kadar, çocuğun asıl belgesi – doğum belgesidir.

Bu konu ile ilgili AİHM'nin kararı vardır. AİHM'nin medeni duruma ilişkin belgelerde evlatlığın biyolojik anne ve babasının adlarının değiştirilmesi konusundaki Leyla Can/Türkiye⁴⁰³ davası incelendiğinde, başvuru, 2006 yılında, 15 Eylül 1999 tarihinde dünyaya gelen bir çocuğu evlat edinmiştir. Evlat edinme işlemi tamamlandıktan sonra, başvuru soyadı, evlat edinilen çocuğun soyadı olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, başvuru evlat edinilen çocuğun adını değiştirebilmiştir.

Başvuru, 7 Kasım 2006 tarihinde, medeni duruma ilişkin belgelerde çocuğun biyolojik anne ve babasının adlarının değiştirilmesi talebiyle Asliye Hukuk Mahkemesine başvurmuştur. Başvuru talebini desteklemek amacıyla, bekar olması nedeniyle kızını tek başına evlat edindiğinden, medeni durum kaydında belirtilen çocuğun anne ve baba adlarının biyolojik anne ve babasının adları olduğunu ileri sürmüştür. Başvuru, çocuğun kimlik belgesinde biyolojik anne ve babasının adlarının kendi soyadıyla birlikte belirtilmesinin karışıklığa yol açabileceğini ve okul çağındaki bir çocuk için olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ileri sürmüştür. Başvuru, çocuğun psikolojik sağlığını korumak için kendi adının medeni duruma

⁴⁰³ Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı olan Leyla Can'ın 30 Ağustos 2008 tarihinde, İHTÖK Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu 43140/08 sayılı başvuru bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi resmi sitesi: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200616>, (E.T. 12.05.2020).

ilişkin belgelerde çocuğun anne adı olarak belirtilmesini ve çocuğun biyolojik babasının adının yerine kendi babasının adının yer almasını talep etmiştir.

Cumhuriyet savcısı, dava hakkındaki görüşünde, Asliye Hukuk Mahkemesini yasal bir dayanağın bulunmaması nedeniyle, başvurunun talebinin reddedilmesine davet etmiş ve ayrıca bu talebin kabul edilmesinin çocuğun “soybağına” zarar vereceğini iddia etmiştir.

Asliye Hukuk Mahkemesi, 13 Mart 2007 tarihinde, evlat edinilen küçüğün terk edilmiş bir çocuk olmadığı, çocuğun biyolojik anne ve babasının kimliğinin bulunduğu, soy zincirinin kurulduğu, talep edilen değişikliğin bu soy zinciri hususunda bir karışıklık oluşturabileceği ve çocuğu tek başına evlat edinen başvurunun medeni kanun gereğince, anne ve babanın adlarını değiştirme talebinde bulunamayacağı gerekçesiyle, başvurunun talebinin reddedilmesine karar vermiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, bir çocuğun terk edilmesi halinde, ebeveynleri gibi ve onların yerine kullanılan hayali adların değiştirilmesinin, sorun teşkil etmeyeceği, somut olayda ise böyle bir urumun bulunmadığı kanaatindedir.

Yargıtay, 9 Ekim 2007 tarihinde, başvuru tarafından yapılan temyiz başvurusunu reddetmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını onayan bir hüküm vermiştir.

Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme talebi, 19 Mart 2008 tarihinde reddedilmiştir.

19 Ekim 2017 tarihinde, 5490 Sayılı Kanuna Geçici 10. madde eklenmiştir. Söz konusu maddede şu şekildedir: maddenin yürürlüğe girmesinden önce tek bir ebeveyn veya birlikte ebeveynler tarafından evlat edinilen küçükler ya da yetişkinler için, bu maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içerisinde nüfus müdürlüklerine başvurulması durumunda, evlat edinen anne ve/veya babanın adlarının veya soyadlarının nüfus kütüğüne kaydedilmesine imkan tanınmaktadır. Söz konusu kanunun yürürlüğe giriş tarihinde, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun rızası aranmaktadır.

Başvurucu, İHTÖK Sözleşme’nin 8. maddesinde⁴⁰⁴ öngörüldüğü şekliyle, aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmekte ve ayrıca genel anlamda

⁴⁰⁴ İHTÖK Sözleşme’nin 8. maddesine göre, Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu

İHTÖK Sözleşme'nin 14. maddesinin⁴⁰⁵ ihlal edilmesinden şikayet etmektedir. Olay ve olguların hukuki nitelendirilmesi konusunda takdir yetkisine sahip olan AİHM, ilgililerin şikayetleri ileri sürme şeklini dikkate alarak, bu şikayetlerin, İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

Türk Hükümeti, ilgili tarihte uygulanabilir hukuk gereğince, evlat edinen ebeveynlerin adlarının medeni duruma kaydedilmesi için iki koşulun yerine getirilmesi gerektiğini iddia etmektedir. Çocuğun iki ebeveyn tarafından evlat edinmesi ve ayırt etme yeteneğinin olmaması gerekmektedir. Dolayısıyla, başvurunun talebinin reddedilmesi bekar olmasına bağlı değildir. Ayrıca, Türk Hükümeti, somut olayda çocuğun evlat edinildiği tarihte 7 yaşında olduğunu, biyolojik ebeveynlerini kendisine bağlayan ilişkiyi anlama yeteneğinin bulunduğunu, üstün menfaatinin öncelikli olduğunu ve kendisi için bir güvensizlik durumu yaratmanın gerekli olmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca, Türk Hükümeti, olay tarihinde yürürlükte olan hükümleri haklı gösteren nedenlerden biri olarak bir çocuğun kökenlerini bilme hakkını belirtmektedir.

Öte yandan, Türk Hükümeti, biyolojik annenin çocuk ile hayatının ilk altı yılını birlikte geçirdiği için, kimliği hakkında belirtilen bilgiler ve özellikle evlat edinilen çocuğun, medeni kanun gereğince, annenin mirasçısı olarak kalması bakımından bir menfaatinin bulunduğunu savunmaktadır. Ayrıca Türk Hükümeti, başvurunun çocuğun adı ve soyadını değiştirebildiğini, özellikle bu konuda devletlerin takdir yetkisini dikkate alarak, mevcut olan farklı menfaatler arasındaki adil dengenin gözetildiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, yasal gelişmeler, bundan böyle başvurunun çocuğun annesi olarak adının belirtilmesinin sağlanmasına imkan sağlayacaktır.

AİHM, 5490 Sayılı Kanun bakımından 2017 yılında meydana gelen yasal gelişme hakkında Türk Hükümeti tarafından sunulan bilgileri önemle dikkate almakta ancak bu yasal gelişmenin başvurunun üzerinde etkisi olamayacağını zira davaya konu olaylardan sonra meydana geldiğini hatırlatmaktadır.

güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

⁴⁰⁵ İHTÖK Sözleşme'nin 14. maddesine göre, Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

Benzer koşullar altında, mahkeme zaten Gözüm/Türkiye (4789/10 sayılı ve 20 Ocak 2015 tarihli)⁴⁰⁶ davasında karşı karşıya kaldı. Gözüm davasında, Türk medeni hukukunda, başvurucunun durumunda yakalanmış insanlar için bir meselenin çözümü var olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, AİHM Türk Hükümeti'nin argümanlarına özellikle çocuğun ayırt etme yaşına ve bir çocuğun kökenlerini bilme hakkına ilişkin yüksek menfaati dikkate alarak, hassasiyet göstermektedir. Bununla birlikte, AİHM, Gözüm davasında ulaştığı “ilgili tarihteki haliyle medeni hukuk tarafından sağlanan koruma İHTÖK Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında davalı Devlet'e yüklenen pozitif yükümlülükler bağlamında yeterli olarak kabul edilemez” şeklindeki tespitinin ışığında Gözüm ve Asliye Hukuk Mahkemesi'nin özellikle TMK hükümlerinin başvurucunun durumuna uygulanamayacağına dair gerekçeleri karşısında AİHM somut olayda da Türk makamlarının başvurucunun adının nüfus kayıtlarında çocuğun anne adı olarak belirtilmesini reddetmesi nedeniyle 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmektedir.

Sonuç olarak, AİHM, hakkaniyet çerçevesinde karar vererek, başvurucuya maruz kaldığı manevi tazminat olarak 2.500 avro ödenmesinin uygun olacağını değerlendirmektedir.

7. Nüfus Kütüğüne Kayıt

Evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir (TMK m. 314/V). Evlat edinme kararı kesinleştikten sonra (kesinleşme şerhini içeren olumlu mahkeme kararı), mahkemece hem evlat edinenin/eşlerin hem de evlatlığın nüfus dairesine bildirilir ve evlat edinme kararına ilişkin bilgiler, nüfus kütüklerine işlenir⁴⁰⁷. Evlatlığın nüfus kaydı evlat edinenin nüfus kütüğüne nakledilir⁴⁰⁸.

Bu bilgiler, özellikle evlat edinmenin ispatına, evlenme engelinin ve evlat edinme istatistiklerinin bilinmesine hizmet eder⁴⁰⁹.

⁴⁰⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi resmi sitesi: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156974>, (E.T. 12.05.2020).

⁴⁰⁷ Aydoğdu, s. 481.

⁴⁰⁸ Özdemir ve Ruhi, s. 597.

⁴⁰⁹ Aydoğdu, s. 481.

B. Evlat Edinmenin Mali Sonuçları

1. Mirasçılık

TMK'nun 500. maddesine göre, evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımlı gibi mirasçı olurlar. Evlatlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder. Evlat edinen ve hısımları, evlatlığa mirasçı olmazlar. TMK'nun 314. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, evlatlık evlat edinenin mirasçısı olur.

Aydoğdu'ya göre, Türk hukukunda, evlat edinme yoluyla kurulan mirasçılık tek yönlü olup, evlatlık lehine olarak işler, yani evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımlı gibi yasal mirasçı olabilirken, evlat edinen kimse ve hısımları (altsoy-üstsoy, yansoy hısımları veya diğer evlatlık/evlatlıklar) ölen evlatlıktan miras alamaz⁴¹⁰.

Önemle belirtmek gerekir ki; evlatlık, vasiyet yoluyla kendisini evlat edinene belirli bir mal bırakabileceği gibi bu kişileri mirasçı olarak da atayabilir⁴¹¹.

Aydoğdu'nun da haklı olarak belirttiği gibi, evlat edinen de evlatlıktan miras alma hakkına sahip olabilmelidir. Örneğin, İsviçre'de olduğu gibi⁴¹² bu yolda düzenleme yapılmalıdır ya da ana babaya kalacak olan miras ikiye bölünerek evlat edinene de verilmelidir. Özellikle küçük yaşlarda evlatlık alan kişi uzun yıllar evlatlık aldığı çocuğu kendi çocuğu gibi baktıktan ve evlatlığın bir şekilde zengin olmasından ve ölmesinden sonra, onun mirasından kendisini evlat edinenin yararlanamayacağını (sadece öz ana babasının yararlanabileceğini) öngörmek, adalet duygularıyla bağdaşmasa gerektir⁴¹³.

Evlatlık, evlat edinene birden çok çizgiyle bağlı ise, çizgilere düşen mirasın toplamına göre hak sahibi olur. Örneğin, evlat edinen, hem çocuğun büyük babası, hem de çocuğun asıl babasının babasıdır. Çocuğun asıl babası, evlat edinenden önce ölmüşse, evlatlık hem evlat edinme nedeniyle altsoy olarak hem de kök içinde halefiyet gereği, babasına düşecek payı alır⁴¹⁴.

⁴¹⁰ Aydoğdu, s. 590.

⁴¹¹ Aydoğdu, s. 591.

⁴¹² Aydoğdu, s. 591. İsviçre'de, evlat edinen ve hısımlarıyla evlatlık arasında tam bir hısımlık bağı kurulduğu için karşılıklı olarak mirasçı olma söz konusudur.

⁴¹³ Aydoğdu, s. 592.

⁴¹⁴ Aydoğdu, s. 598.

Ayrıca, Türk hukukunda, evlatlık hem evlat edinenden, hem de kendi ailesinden miras hakkına sahiptir.

Bilindiği üzere, Ukrayna hukukuna göre, evlat edinmenin sonucu, evlat edinilen çocuk ile öz ebeveynleri ve akrabaları arasında karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları sona erer, aynı zamanda evlat edinilen çocuk ile evlat edinen ebeveyn ve akrabaları arasında karşılıklı haklar ve görevler ortaya çıkar. Yani, aynı zamanda bir taraf ile yasal ilişkiler doğarken, diğerleri ise sona erer⁴¹⁵. Buna dayanarak, evlat edinen ebeveynin hakları ve görevleri öz ebeveynin haklarına ve görevlerine eşit olduğundan evlatlığın ölümü durumunda onun miras hakkına sahiptir. Aynı zamanda, miras haklarında, evlat edinilen çocuk öz çocuğa eşittir (UMK m. 1260⁴¹⁶). Öz ebeveynler ile kişisel ve mülkiyet hakları sona erdiği için çocuk, onlardan sadece vasiyetname yoluyla miras hakkına sahiptir.

2. Nafaka Yükümlülüğü

Evlatlık ve evlat edinen karşılıklı olarak birbirlerine yardım nafakası vermekle yükümlüdür (TMK m. 364).

Ana babaya ait olan haklar ve yükümlükler, evlat edinme birlikte, evlat edinen kişi/eşlere geçtiğine ve ayrıca evlat edinmeyle altsoy-üstsoy hısımlığı kurulduğuna göre, evlat edinme kararının kesinleşmesiyle birlikte evlat edinen kişi/eşler, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan ergin evlatlığa, yardım nafakası verme borcu altındadır. Özen giderlerine katılma borcu, eğitimin erginlikten sonra da devam etmesi haricinde, evlatlığın ergin olmasına kadar devam eder⁴¹⁷.

Ancak, bu yükümlülüğün sadece evlatlık ile evlat edinen arasında kalacağı, ne evlat edinenin evlatlığın altsoyuna, ne de evlatlığın altsoyunun evlat edinene karşı yardım nafakası ödeme borcunun söz konusu olamayacağı kabul edilmek gerekmektedir⁴¹⁸.

⁴¹⁵ Dyakoviç, s. 304; Baranova ve diğerleri, s. 251; Kurilo, s. 271; Kharitonov, s. 113; Romovska, ss. 453-454.

⁴¹⁶ UMK'nun 1260. maddesine göre, yasaya göre miras olması durumunda, evlat edinilen kişi ve onun soyundan gelenleri evlat edinen ebeveynin öz akrabalarına eşittir.

⁴¹⁷ Aydoğdu, s. 614.

⁴¹⁸ Akıntürk ve Ateş Karaman, 14. Baskı, s. 387.

Ukrayna hukuku uyarınca, evlat edinen ve evlatlık karşılıklı olarak birbirlerine yardım nafakası ödemekle yükümlüdür (UAK m. 199; m. 203).

C. Evlat Edinme Kayıtlarının Gizli Olması

TMK'nun 314. maddesinin 6. fıkrası uyarınca, evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. Buna göre evlat edinme ile ilgili belge ve kayıtlar gizlidir.

Evlat edinme ile ilgili belge ve kayıtların gizliliği ilkesi Tüzükte de yerini bulmuştur. Nitekim Tüzüğün 20. maddesinin 6. fıkrasına göre, evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler, mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. Evlatlığın istemi halinde söz konusu durumun evlatlığın psikolojisi üzerindeki etkisi de göz önüne alınarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü tarafından belirlenecek koşullar çerçevesinde sosyal çalışmacı tarafından açıklama yapılır.

Buna göre, evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler, TMK'nun açık hükmü gereği, gizlidir. Mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz⁴¹⁹.

ÇHS'nin 7. maddesinin 1. fıkrasına göre, çocuk doğumundan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır. ÇHS'nin 8. maddesinin 1. fıkrasına göre ise, Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler. ÇHS'nin hükümlerine dayanarak, evlat edinilen çocuk kendi ana babasını bilmeye hakkının olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Evlatlığın bilgi alınması, bu anlamda evlat edinmenin gizli olması gerektiğine ilişkin kurala aykırı düşmeyecektir.

Hem Türk, hem de Ukrayna hukukunda, evlatlık, evlat edinmeye ilişkin bilgi ve belgeleri almak ya da gerçek anne babasının kim olduğunu öğrenme hakkına

⁴¹⁹ Aydoğdu, s. 494.

sahiptir. Ancak, Ukrayna hukuku uyarınca, evlat edinilen çocuk, 14 yaşını doldurduktan sonra bu hakkı kazanır.

Ayrıca, evlat edinme ile ilgili gizliliğin amacı, evlatlık alınan kişinin evlat edinen aileye sosyal uyumunun sağlanmasıdır⁴²⁰. Ukrayna mevzuatı evlat edinme gizliliğinin sağlanmasında aynı hedefe sahiptir.

Çocuğa evlat edinildiği söylenmeli en uygun zaman seçerken çok dikkatle olmak gerekmektedir. Çocuk psikolojisi alanında yapılan çalışmalara göre çocukların bu durumu normal kabul ederek sorun yaşamamaları ve yaşatmamaları için evlat edinildiği, uygun yaş ve zamanda çocuğa mutlaka söylenmelidir. En uygun dönemin çocuğun henüz sosyal yaşama tam olarak açılmadığı, anne ve babanın yaşamında birinci derecede önem taşıdığı okul öncesi (4–6 yaş) çağıdır⁴²¹.

IV. EVLAT EDİNMENİN KALDIRILMASI

Türk hukukunda, sayılan bazı istisnai durumlarda, mahkemenin evlat edinme kararıyla kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması mümkündür ve bu dava yoluyla olur (TMK m. 317-319)⁴²². Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını gerektiren sebepleri ikiye bölünmektedir. Bunlar da “rızanın bulunmaması” ve “diğer noksanlıklar”.

A. Sebepleri

1. Rızanın Bulunmaması

Bilindiği üzere, bir küçüğün evlat edinilmesi ancak onun ana ve babasının rızasıyla mümkün olabilir (TMK m. 309/I). Bu şart küçüklerin evlat edinilmelerinde aranılan önemli şartlardan biridir⁴²³. Yasal sebepler olmaksızın alınması gereken rızalar alınmamışsa, rızası alınması gereken kişi/kişiler, küçüğün yararına da aykırı olmadıkça, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. Bu rızalar şunlardır: ayırt etme gücüne sahip küçüğün rızası, ana babanın, küçük vesayet altında ise, vasi ve

⁴²⁰ Aydoğdu, s. 495.

⁴²¹ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı resmi sitesi: <https://ailevecalisma.gov.tr/tr-ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/>, (E.T. 01.05.2020).

⁴²² Aydoğdu, s. 646.

⁴²³ Akıntürk ve Ateş Karaman, 14. Baskı, s. 376.

vesayet dairelerinin izin ve onayının alınması gerekmektedir. Ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesinde, evlat edinenin varsa altsoyunun muvafakatı ile evlatlığa alınacak kişinin ve evlatlık evli ise eşinin rızası alınmalıdır⁴²⁴.

Önemle belirtmek gerekir ki; ana babanın, rızalarının var olmasına rağmen sadece ilgili mahkeme önünde açıklamamış veya bu rızalarının (var olmasına rağmen) tutanağa geçirilmemiş olmasına dayanarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması isteminde bulunması da kabul edilmemektedir. Çünkü bu eksiklikler, yargılamaya (usule veya şekle) ilişkin eksikliklerden sayılmaktadır. Sadece usule (veya şekle) ilişkin noksanlıklarda evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının evlatlığın menfaatini ağır biçimde zedelememesidir. Türk hukukunda usule (veya şekle) ilişkin noksanlıklar nedeniyle, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının evlatlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyip zedelediği de ayrıca araştırılmalıdır⁴²⁵. TMK’nda belirtilenlerin rızalarının alınmaması sebebiyle açılan evlat edinmenin kaldırılması davasında hakim bu durumun küçüğün menfaatlerini zedelediği durumlarda davayı reddedebilir⁴²⁶.

Türk hukukunda, rıza eksikliğine dayalı evlatlık ilişkisinin kaldırılması isteminde bulunabilecek olan kişiler, sadece evlat edinme kararı verildiği anda rıza verme hakkına sahip olan ve rızası eksik olan kişilerdir⁴²⁷.

Ukrayna hukukunda, çocuğun, ana ve/veya babanın rızasının bulunmaması sebebiyle evlat edinme geçersiz kılınabilir (UAK m. 236/I).

UAK’nun 240. maddesine göre, ebeveynler, evlat edinen ebeveynler, veli, vasi, VVK, savcı, 14 yaşını doldurmuş evlat edinilen çocuk, evlat edinmeyi geçersiz kılmak için veya evlat edinmenin kaldırılması için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

⁴²⁴ Aydoğdu, ss. 670-671; Özdemir ve Ruhi, s. 601.

⁴²⁵ Aydoğdu, s. 672.

⁴²⁶ Özdemir ve Ruhi, s. 601.

⁴²⁷ Aydoğdu, s. 672.

2. Diğer Noksanlıklar

a. Esasa İlişkin Diğer Noksanlıklar

TMK'nun 318. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, evlat edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açacak esasa ilişkin noksanlıklar:

- Evlat edinme için gerekli asgari yaş şartının veya yaş farkı koşullarının gerçekleşmemesi;
- Bakım ve eğitim ilişkisinin kurulmamış veya bir yıllık sürenin dolmamış olduğunu sonradan anlaşılması;
- Birlikte evlat edinmede eşlerin beş yıldan beri olmamaları veya otuz yaşını doldurmamaları;
- Üvey evlat edinmede eşlerin en az iki yıldan beri evli olmamaları ya da evlat edinecek eşin otuz yaşını doldurmamış olması;
- İstisnai haller bulunmamasına rağmen evli bir kişinin tek başına evlat edinmesi;
- Eşin evlat edinmesi hariç, evlatlığın daha önceden başkası tarafından evlat edinilmiş olması;
- Evlat edinenin altsoyun açık muvafakatı olmamasına rağmen ergin veya kısıtlı kişinin evlat edinilmesi;
- Evli olmayan kişilerin birlikte evlat edinmesi;
- Evlat edinmenin evlatlığın yararına aykırı olacak şekilde, başka amaçlarla yapılması (örneğin, evlat edinilen çocukların işgücü olarak kullanılmak amacıyla);
- Evlat edinmenin, evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarını hakkaniyete aykırı biçimde zedelemesidir⁴²⁸.

Örneğin, evlat edinenin evlat edindiği küçüğe bir yıl bakmamış; fakat kaldırılma davası açılmadan bu sürenin tamamlanmış olması⁴²⁹.

⁴²⁸ Aydoğdu, ss. 678-679; Özdemir ve Ruhi, s. 679.

⁴²⁹ Öztan, Bilge. **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 25. Baskı, Turhan Kitabevi, 2007, s. 501.

b. Usule İlişkin Diğer Noksanlıklar

TMK'nun 318. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, noksanlıklar bu arada ortadan kalkmış veya sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması evlatlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, bu yola gidilemez.

Usule ilişkin noksanlıklara örnek olarak şunlar gösterilebilir:

- Evlat edinme kararının görevli ve/veya yetkili mahkeme dışındaki bir mahkeme tarafından verilmesi;
- Evlat edinilen küçüğün ana ve babasının rızalarının alındığı mahkemenin yetkisiz ve/veya görevsiz olması;
- Basvuruya, görevlilerin davranışına ilişkin kurallar, yetkisiz ve/veya görevsiz makam tarafından aracılık yapılması;
- Mahkemenin esaslı sayılan her türlü durum ve koşulları kapsamlı biçimde araştırmaması;
- Yargılama esnasında evlat edinen ile edinilenin dinlenmemesi ve gerektiği halde uzmanlarının görüşüne başvurulmaması;
- Evlat edinenin altsoyu varsa onların evlat edinme ile ilgili düşüncelerinin alınmaması;
- Ana babanın rızasını verirken veya geri alırken uygulanması gereken şekle ilişkin kurallar⁴³⁰.

Ukrayna hukukunda, evlatlık ilişkisi geçersiz kılınabilir veya kaldırılabilir.

Önemle belirtmek gerekir ki; hem Ukrayna hem de Türkiye'de çocuğun menfaatleri öncelikli olduğu için evlat edinmenin kaldırılması (geçersiz kılınması) çocuğun menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse, evlat edinme kaldırılamaz (geçeksiz kılınamaz). Ayrıca, bilindiği üzere, Ukrayna'da, evlat edinmenin geçersiz kılınması çocuğun menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse, çocuk 18 yaşını doldurmadan önce evlat edinme geçersiz kılınamaz.

⁴³⁰ Aydoğdu, s. 681; Özdemir ve Ruhi, s. 601.

B. Hak Düşürücü Süre

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasına ilişkin süre, sebebin öğrenilmesinden itibaren bir yıl ve her halde, evlat edinme işleminden sonra beş yıldır (TMK m. 319)⁴³¹.

Ukrayna hukukuna göre, evlat edinmenin geçersiz kılınması veya kaldırılması için mahkemeye başvurulabilecek bir süre belirtilmemektedir. Doktrin uyarınca, bir noksanlık öğrenildikten sonra hemen mahkemeye başvurmak gerekmektedir.

C. Evlat Edinmenin Kaldırılmasının Hukuki Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının kural olarak ileriye etkili olmasının sebebi, kazanılmış hakları korumak ve evlatlığın zarar görmesini engellemektedir⁴³².

Hangi sebeple olursa olsun, evlatlık ilişkisinin mahkemece kaldırılmasıyla birlikte, geleceği ait hükümler de ortadan kalkmış olur; bu sonuç kesindir⁴³³. Taraflar birbirine karşı evlat edinmeden önceki durumlarına dönerler. Yani aralarında daha önce bir hısımlık bağı yoksa birbirlerine yabancı gibi olurlar. Böylece evlatlık ve altsoyu ile hısımları arasındaki evlat edinmeyle kurulmuş olan hısımlık ilişkisi ortadan kalkar⁴³⁴.

Evlat edinmeyle evlatlık evlat edinenin velayeti altına girmektedir; evlatlık ilişkisinin kaldırılmasıyla evlat edinen velayet hakkını kaybeder. Ancak velayet hakkı doğrudan çocuğun asıl ana babasına geri gelmez; hakim velayeti tekrar onlara verebileceği gibi, gerekiyorsa evlatlığa vasi de atayabilir⁴³⁵. Aydoğdu'ya göre, ana babaya, velayet hakkının tekrar verilebileceğini, vesayeti gerektiren bir durum olsa bile kısıtlanmış olan evlatlığın, yararı gerektiriyorsa, ana babasının vasi olarak değil de veli olarak atanabileceklerini kabul etmek gerekir. Çünkü ister vasi ister veli olarak atansın, her durumda evlatlık, alıştığı çevreden ayrılmış olacaktır. Ayrıca Türk hukukunda öz ana babayla olan soybağı evlat edinmeyle ortadan kalkmamaktadır⁴³⁶.

⁴³¹ Aydoğdu, s. 707; Akıntürk, 14. Baskı, s. 389.

⁴³² Aydoğdu, s. 720.

⁴³³ Akıntürk ve Ateş Karaman, s. 389.

⁴³⁴ Aydoğdu, s. 724.

⁴³⁵ Akıntürk ve Ateş Karaman, s. 389.

⁴³⁶ Aydoğdu, s. 726.

Evlat edinmenin ortadan kaldırılması kararı, çocuğun soyadı üzerinde de etkilidir. Kural olarak çocuk evlat edinmeyle birlikte sahip olduğu soyadını kaybeder ve eski soyadını alır⁴³⁷.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması, evlatlığın adı üzerinde herhangi bir etki yapmaz. Aydoğdu'ya göre, evlat edinme sırasında evlat edinen küçük evlatlığa yeni bir ad vermişse, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasından sonra evlatlık, adının haklı sebeplerle değiştirilmesini mahkemeden isteyebilmelidir⁴³⁸.

Ayrıca, evlat edinen ile evlatlık arasındaki kesin evlenme yasağı da ortadan kalkar. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmış olduğu nüfus idaresine bildirilir⁴³⁹.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının kesinleşmesi anından itibaren evlatlık ve altsoyunun mirasçı olma hakkını kaybeder⁴⁴⁰.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının sonuçları geçmişe etkili değildir. Bu sebeple, ilişkinin kaldırılmasından önceki süreçte karşılıklı olarak verilmiş olan nafakalar veya evlat edinenin evlatlığın bakımı ve eğitilmesi için yapmış olduğu masraflar geri istenemez⁴⁴¹.

Ukrayna hukukunda, evlat edinme kaldırıldığında, evlat edinilen çocuğun ve evlat edinen ebeveynlerin (ve akrabalarının) karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri sona erer, aynı zamanda evlatlığın ve ebeveynlerinin (akrabalarının) karşılıklı kişisel ve mülkiyet hakları ve görevleri yenilenir. Evlatlık, evlat edinenden nafaka isteme hakkına da sahiptir.

V. EVLATLIK İŞLEMLERİNDE ARACILIK

TMK'nun 320. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, ancak Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır.

Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin konular, yasa hükmüne dayanılarak Tüzük ile düzenlenir. Kanunun açık ifadesinden anlaşıldığı gibi, aracılık

⁴³⁷ Aydoğdu, s. 728.

⁴³⁸ Aydoğdu, s. 729.

⁴³⁹ Akıntürk ve Ateş Karaman, s. 389.

⁴⁴⁰ Aydoğdu, s. 731.

⁴⁴¹ Akıntürk ve Ateş Karaman, s. 389.

faaliyeti yapabilecekler, ancak Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum veya kuruluş olabilir yani gerçek kişi olamaz⁴⁴².

Böylece yetkisiz kişilerle gerçek kişilerin, sıklıkla görüldüğü üzere, ulusal ve uluslararası alanda çocuk ticareti yapmalarının önüne geçilmek istenmiştir⁴⁴³.

Evlât edinmede aracılık faaliyetleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü tarafından yürütülür.

Ukrayna’da, aracılık faaliyeti yapan tek organ, Çocuk İşleri Dairesidir. UAK’nun 216. maddesine ve 2402–III sayılı kanunun 24. maddesinin 10. fıkrasına göre, çocukların evlat edinilmesinde, velayet (vesayet) altına alınmasında, Ukrayna vatandaşların veya yabancıların ailelerine yetiştirilme amacıyla çocuğun alınmasında ticari ve aracılık faaliyetleri yasaktır. UCK’nun 169. maddesi uyarınca, yasadışı aracılık veya bir çocuğun evlat edinilmesi, çocuğun velayet (vesayet) altına alınması veya aileye yetiştirilmesi ile ilgili yasadışı faaliyet için para cezası, kamu hizmeti veya 2 ile 5 yıl arasında hapis cezası öngörülmüştür.

⁴⁴² Aydoğdu, s. 400.

⁴⁴³ Aydoğdu, s. 401; Özdemir ve Ruhi, s. 595.

SONUÇ

Çalışmamızda ilk önce evlat edinme kurumunun tarihi gelişimi ele alınmıştır. Daha sonra, Ukrayna hukukuna göre evlat edinme incelenmiştir. İnceleme sırasında, kanaatimizce yerinde olmayan bazı hükümlere ve kanuni düzenlemelere çözümler ve öneriler getirilmiştir. Ukrayna aile mevzuatında yasal çatışmalar bulunduğundan çözüm için yollar önerildi. Türk hukukunda evlat edinme kurumunun genel incelemesi yapılmıştır ve Ukrayna hukuku ile Türk hukuku arasında evlat edinme kurumunun benzerlikleri ve farklılıkları açıklanmıştır.

Her iki hukuk sisteminde de evlat edinme işleminin çocuğun yararına olması şarttır ve “Çocuğun yararına olma” ilkesi uygulanır. Türk hukukunda evlat edinmenin, evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi şartı aranmıştır; Ukrayna hukukunda bu şart diğer şekilde ifade edilmiştir, ancak TMK’nda olduğu gibi, UAK’nda ayrı düzenleme yapılmamıştır.

Türk hukukunda çocuğun bir yıl bakılmış ve eğitilmiş olması koşulu öngörülmüştür, fakat Ukrayna hukukunda bu şart aranmamıştır.

Çocuğun evlat edinilmesine rızasının bulunması her iki hukuk sisteminde de gerekli şart olarak düzenlenmiştir. İki hukuk sisteminde, herhangi bir yaş sınırlaması olmadan ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez.

Evlat edinilecek çocuğun ana babasının rızasının alınması şartı Türk ve Ukrayna hukukunda öngörülmüştür. Türk hukukunda ana babanın rızası, mahkemede sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir. Ukrayna hukukunda noter tasdikli yazılı rıza mahkemeye teslim edilir. Türk hukukunda ana babanın rızası, tutanağa geçirilme tarihinden sonra altı hafta içinde geri alınabilir; Ukrayna hukukunda ise, rıza, mahkeme kararı kesinleşmiş hale gelmeden önce her seviyede geri alınabilir. Aynı zamanda, Türk hukukunda, geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir. Ukrayna hukukunda, verilen rızanın sayısı ile ilgili bir boşluk vardır. Kanaatimizce, Türk hukukunda bu meseleye yaklaşım çok doğrudur ve Ukrayna hukukunda da ana babanın verilen rızasının sayısını düzenleyen hükmü getirmek gerekir.

Evlat edinme yaşına ilişkin şartlar her iki hukuk sisteminde farklılık göstermektedir. Türk hukukunda eşlerin birlikte evlat edinebilmesi için alternatif iki koşul vardır. Eşlerin en az beş yıllık evli olmaları ilk koşuldur. Bu koşulu yerine getirdikten sonra, eşlerin evlat edinmek için belirli bir yaşa ulaşması gerekmez. Diğer yandan, evlat edinebilmek için, eşlerin en az otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir. Otuz yaşını doldurmuş olan eşler evlilikleri henüz beş yıllık süreyi doldurmamış olsa bile, birlikte evlat edinme hakkına sahiptir. Ukrayna hukukunda, evlat edinmenin medeni haline bakılmaksızın en az 21 yaşını doldurmuş kişi evlat edinebilir. Bize göre, Ukrayna aile hukukunda evlat edinen için öngörülen yaş arttırılmalıdır. 21 yaşında yerine en azından 25 yaşında evlat edinme hakkı olmalıdır. Kanaatimiz bu doğrultudadır.

Türk hukukunda evli kimseler dışında iki kişinin evlat edinmesi yasaklanmıştır. Ukrayna aile mevzuatına göre, birlikte yaşayan kimseler aynı çocuğu evlat edinebilirler, ancak bu kimseler birlikte yaşadıklarını ve başka kişiler ile de evli olmadıklarını mahkeme önünde ispat etmek zorundadırlar.

Türk hukukundan farklı olarak Ukrayna hukukunda eşlerden biri, diğer eşin noter tasdikli yazılı rızası ile tek başına evlat edinebilir. Ukrayna hukukunda, her iki tarafın (evlatlık ve evlat edinen) yararı için eşlerden biri Türk hukukunda öngörülen durumlarda tek başına çocuğu evlat edinme hakkına sahip olmalı görüşünderiz, yani ikinci eş gerçekten çocuğu yetiştiremeyecek ve ona bakamayacak gibi durum söz konusu olduğunda tek başına evlat edinmeye izin verilmelidir.

Evlat edinen ile evlat edinilen çocuk arasında yaş farkı Ukrayna hukukunda on beş (erginlerin evlat edinilmesinde on sekiz), Türk hukukunda ise hem küçükler hem de erginlerin evlat edinilmesinde on sekiz olarak düzenlenmiştir.

Vasinin ve vesayet dairelerinin izni her iki hukuk sisteminde farklı olarak düzenlenmiştir. Ukrayna hukukunda vesayet altında olan çocuğun evlat edinilmesi için vasinin veya VVK'nun izni gerekir, aksi takdirde çocuğun yüksek yararına olduğunda, mahkemece, vasinin ya da VVK'nun rızası aranmaksızın evlat edinme gerçekleştirilebilir. Türk hukukunda evlat edinilecek küçük vesayet altında ise, vasinin rızasının yanı sıra vesayet makamının (Sulh Hukuk Mahkemesi) izninden sonra denetim makamının (Asliye Hukuk Mahkemesi) da onayı gereklidir. Ukrayna

hukukunda vesayet altında olan çocuk evlat edinilirken mahkemenin onayının alınması öngörülmemiştir.

Erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmesi konusunda her iki hukuk sistemi farklılık göstermiştir. Türk hukukunda, erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi için evlat edinecek kişinin/eşlerin altsoyunun açık muvafakatı olması, ilk koşuldur. Bunun dışında, ergin veya kısıtlı, bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlat edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte; evlat edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş; diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise, evlat edinilebilir. Ukrayna hukukuna göre, bir kimse, altsoyunun açık muvafakatı alınmadan ergin evlat edinebilir. Bize göre, erginlerin evlat edinilmesinin hükümlerinde değişiklik yapmak gerekmektedir ve UAK'na evlat edinecek kişinin/eşlerin altsoyunun açık muvafakatı olmasına ilişkin düzenleme eklemek yararlı olacaktır. Ayrıca, Ukrayna hukuku uyarınca, ana babası olmayan ya da onların bakımlarından mahrum kalan ergin mahkeme kararı üzerinden evlat edinilebilir. Bu koşullar altında mahkeme, evlat edinenin medeni durumu, özellikle kendi çocuğu olmaması durumunu ve diğer önemli şartları dikkate almaktadır. Ayrıca, Ukrayna aile mevzuatında, Türk aile mevzuatının aksine, kısıtlıların evlat edinilmesi genel evlat edinme kurallarına uyarak yapılmaktadır.

Her iki hukuk sisteminde evlat edinme mahkeme kararı ile gerçekleştirilir ve dava yoluyla ortadan kaldırılır. Ancak Ukrayna hukukunda, Türk hukukunun aksine, evlat edinme dava yoluyla hem geçersiz kılınabilir hem de kaldırılabilir.

Türk hukukundan farklı olarak Ukrayna hukukunda evlat edinmeden sonra önceki aile ile hısımlık sona erer ve yeni aile (akrabalar dahil) ile hısımlık doğar. Evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur. Öz ana baba ile evlatlık arasında miras ilişkisi söz konusu değildir. Türk hukuku ise, evlatlık ile öz ailesi arasındaki hısımlık bağı sona erdirmemiştir. Evlatlık hem evlat edinenden, hem de kendi ailesinden miras hakkına sahiptir. Evlat edinen ve hısımları, evlatlığa mirasçı olmazlar.

Özetle, Ukrayna ve Türkiye'deki evlat edinme kurumlarının, bu ülkelerin her birinin kültürü, tarihi ve politik özelliklerinden kaynaklanan sebeplerle benzerlikleri ve farklılıkları olduğu söylenebilir. Ancak buna rağmen, bu iki ülkenin evlat edinme

kurumlarını birleştiren en önemli şey, evlat edinmede çocuğun menfaatlerinin ve “Çocuğun yararına olma” ilkesinin birincil önceliğidir. Çünkü her iki ülkenin kanunlarında, öngörölen evlat edinme şartları sadece çocuğun istikrarlı ve uyumlu bir yaşam sağlamasını değil, aynı zamanda çocuğun aile sıcaklığı hissetmesini amaçlamıştır.

Ukrayna ve Türk hukuku arasında evlat edinme kurumunun farklılıkları ve benzerliklerin incelenmesi yapıldığı için tezimiz amacına ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

Akıntürk, Turgut ve Ateş Karaman Derya. **Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku, Yenilenmiş**, 14. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2012.

Akıntürk, Turgut ve Ateş Karaman Derya. **Medeni Hukuk**, 18. (26.) Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2013.

Амірова, Ю.В. та ін. **Науково–практичний коментар до Цивільного кодексу України**, ЭУЭ-видавництво ІАЦ “Ліга”, Київ, 2009, <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>, (Е.Т. 27.12.2019) (Amirova, Y.V. ve diğerleri, **Medeni Kanunu Yorumu**, “Liga” Yayınevi, Kyiv, 2009).

Антокольская, М.В. **Семейное право**, 2-ое издание, Москва, 2002 (Antokolskaya, M.V. **Aile Hukuku**, 2. Baskı, “Yurist” Yayınevi, Moskova, 2002).

Aydoğdu, Murat. **Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Багач, Е.М. та інші. **Сімейний кодекс України: Науково – практичний коментар**, ЛІГА, Київ, 2009, (Bagaç, E.M. ve diğerleri. **Ukrayna Aile Kanunu Yorumu**, “LİGA” Yayınevi, Kyiv, 2009).

Баранова, Л.М. та інші. **Сімейне право України**, 4-те видання, Право, Харків, 2012, (Baranova, L.M. ve diğerleri. **Ukrayna Aile Hukuku**, 4. Baskı, “Pravo” Yayınevi, Kharkiv, 2012).

Блінова, Г. О. “Правове регулювання інституту таємниці усиновлення: сучасні тенденції”, **Право і суспільство**, № 4, 2013, стр. 77-83 (Blinova, G.O. “Evlat Edinmenin Gizliliğinin Kanuni Düzenlemesi: Çağdaş Eğilimler”, **Hukuk ve Toplum Dergisi**, S. 4, 2013, ss. 77-83).

Бондар, Т.В. та інші. **Сімейне право України**, Юрінком Інтер, Київ, 2016 (Bondar, T.V. ve diğerleri. **Ukrayna Aile Hukuku**, “Yurinkom İnter” Yayınevi, Kyiv, 2016).

Чернета, С.Ю. “Соціально – правовий захист дітей – сиріт у процесі їх усиновлення в Україні: історичний аспект”, **Педагогічні науки**, № 1, 2011, стр. 160–164 (Çerneta, S.Y. “Ukraynada Evlat Edinilirken Çocuğun Sosyal ve Hukuki Korunması: Tarihi Açı”, **Eğitimsel Bilimler Dergisi**, S. 1, 2011, ss. 160–164).

Деркаченко, Ю.В. “Розвиток інституту міжнародного усиновлення в системі міжнародного права”, **Форум права**, № 3, 2008, стр. 116–121 (Derkaçenko, Y.V. “Özel Hukuk Sisteminde Uluslararası Evlat Edinme Kurumunun Geliştirilmesi”, **Hukuk Toplantısı Dergisi**, S. 3, 2008, ss. 116–121).

Драгомирецкая, К.Я. и другие. **Советское гражданское право Советское семейное право. Библиография 1917 – 1960**, Государственное издательство юридической литературы, Москва 1962 (Dragomiretskaya, K.Y. ve diğerleri. **Sovyet Medeni Hukuk. Sovyet Aile Hukuku. Bibliografya 1917 – 1970**, “Gosudarstvennoe İzdatelstvo Yuridiceskoy Literaturi” Yayınevi, Moskova, 1962).

Дьяков, А.В. “Развитие законодательства об усыновлении в период советского государства”, **Гуманитарные, социально – экономические и общественные науки**, № 2, 2013, <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-zakonodatelstva-ob-usynovlenii-v-period-sovetskogo-gosudarstva/viewer>, (E.T. 22.05.2019) (Dykov, A. V. “Sovyetler Birliği’nde Evlat Edinme Mevzuatının Gelişmesi”, **Beşeri Bilimler, Sosyo – Ekonomik ve Sosyal Bilimler Dergisi**, № 2, 2013).

Дьяков, А.В. “Правовая природа и содержание правоотношений, возникающих в результате усыновления”, **Альманах современной науки и образования**, № 10, 2013, стр. 59–61 (Dykov, A. V. “Evlat Edinmenin Sonucu Ortaya Çıkan Yasal Niteliği ve Yasal İlişkilerin İçeriği”, **Çağdaş Bilim ve Eğitimin Almanacağı Dergisi**, S. 10, 2013, ss. 59–61).

Дякович, М.М. **Сімейне право України**, Право, Київ, 2009 (Dyaković, M.M. **Ukrayna Aile Hukuku**, “Pravo” Yayınevi, Kyiv, 2009).

Ершова, Н.М. **Опека, попечительство, усыновление**, Московский рабочий, Москва, 1984 (Erşova, N.M. **Velayet, Vesayet, Evlat Edinme**, “Moskovskiy Raboçiy” Yayınevi, Moskova, 1984).

Федорова, О.А. **Развитие системы призрения детей-сирот в России**, Городец, Москва, 2005 (Fyodorova, O.A. **Rusya’da Öksüzle Yardım Sisteminin Geliştirilmesi**, “Gorodets” Yayınevi, Moskova, 2005).

Фролов, Ю.М. та інші. **Сімейне право України**, Донбас, Донецьк 2014 (Frolov, Y.M. ve diğerleri, **Ukrayna Aile Hukuku**, “Donbas” Yayınevi, Donetsk, 2014).

Фурса, С.Я. **Цивільний процес України: академічний курс**, Фурса, С.Я. КНТ, Київ, 2009 (Fursa, S.Y. **Ukrayna Medeni Usul Hukuku**, Fursa, S.Y. “KNT” Yayınevi, Kyiv, 2009).

Галюк, В.В. та Юлдашев О.Х. **Курс цивільного та сімейного права України (у питаннях і відповідях)**, МАУП, Київ, 2005 (Galyuk, V.V. ve Yuldaşev O.H. **Ukrayna Medeni ve Aile Hukuku Kursu (Sorular ve Cevaplar)**, MAUP, Kyiv, 2005).

Гайворонський, В.М. та інші. **Міжнародне приватне право**, Юрінком-Інтер, Київ, 2007 (Gayvoronskiy, V.M. ve diğerleri. **Uluslararası Özel Hukuk**, “Yurinkom İnter” Yayınevi, Kyiv, 2007).

Гемерлінг, І. “Державна політика удосконалення нормативно-правової бази інституту усиновлення в Україні”, **Демократичне врядування**, № 9, 2012, http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_12, (Е.Т. 08.01.2020) (Gemerling, İ. “Ukrayna’da Evlat Edinme Kurumunun Yasal Çerçevesini Geliştirmek için Devlet Politikası”, **Demokratik Yönetişim Dergisi**, S. 9, 2012).

Gençcan, Ömer Uğur. **4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Yorumu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

Гопанчук, В.С. та інші. **Сімейне право України**, Істина, Київ, 2002 (Gorançuk, V.S. ve diğerleri, **Ukrayna Aile Hukuku**, “İstina” Yayınevi, Kyiv, 2002).

Гуменюк, В.І. та Мархай Н.В. “Судова практика у справах про усиновлення”, **Вісник Верховного Суду України**, № 9, 2012, стр. 15 – 23 (Gumenyuk, V.İ. ve Marhay N.V. “Evlat Edinme Davalarında Mahkeme İçtihatları”, **Ukrayna Yargıtay Habercisi Dergisi**, S. 9, 2012, ss. 15 – 23).

Гузь, Л.Є. та Гузь А.В. **Судово – практичний коментар до Сімейного кодексу України**, Фактор, Харків, 2011 (Guz, L.E. ve Guz A.V. **Ukrayna Aile Kanunu Yorumu**, “Faktor” Yayınevi, Kharkiv, 2011).

Індиченко, С.П. та інші. **Сімейне право України**, Вентурі, Київ, 1997 (İndiçenko, S.P. ve diğerleri. **Ukrayna Aile Hukuku**, “Venturi” Yayınevi, Kyiv, 1997).

Іванова, М.М. “Становлення і розвиток законодавства України про усиновлення”, **Lex Portus**, № 3, 2018, стр. 241 – 255 (İvanova, M.M. “Evlat Edinme Mevzuatının Oluşturulması ve Geliştirilmesi”, **Lex Portus Dergisi**, S. 3, 2018, ss. 241 – 255).

Хачатуров, Р.Л. **Источники права**, 1-й выпуск, Акцент, Тольятти, 1996, <https://gigabaza.ru/doc/62369.html>, (Е.Т. 01.03.2019) (Khaçaturov, R.L. **Hukuk Kaynakları**, 1. Baskı, “Aktsent” Yayınevi, Tolyatti, 1996).

Харитонов, Є.О. **Сімейне право України**, Істина, Київ, 2008 (Kharitonov, E.O. **Ukrayna Aile Hukuku**, “İstina” Yayınevi, Kyiv, 2008).

Ходырева, Е.Б. “Развитие института усыновления в России и за рубежом”, **Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского**, № 4, 2013, стр. 105–112 (Khodyreva, E.B. “Rusya’da ve Yurt Dışında Evlat Edinme Kurumunun Gelişimi”, **N.I. Lobaçevski adındaki Ulusal Araştırma Nijniy Novgorod Devlet Üniversitesi Dergisi**, S. 4, 2013, ss. 105–112).

Ківалова, С.В. та інші. **Статут Великого князівства Литовського 1569 року**, 2-й том, Юридична література, Одеса, 2003 (Kivalova, S.V. ve diğerleri. **1569 Yılıının Litvanya Büyük Dükalığı Statüsü**. C. 2, “Juridîçna Literatura” Yayınevi, Odesa, 2003, (2. Cilt).

Ківалова, С.В. та інші. **Статут Великого князівства Литовського 1588 року**, 3-й том, Юридична література, Одеса, 2003 (Kivalova, S.V. ve diğerleri. **1588 Yılıının Litvanya Büyük Dükalığı Statüsü**. C. 3, “Juridîçna Literatura” Yayınevi, Odesa, 2003, (3. Cilt).

Kılıçoğlu, Ahmet. **Medeni Kanunumuzun Aile, Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler**, Ankara, Eda Matbaası, 2003.

Кобзева, Т.А. та Шапіро В.С. **Сімейне право України**, Сумський державний університет, Суми, 2015 (Kobzeva, T.A. ve Şapiro V.S. **Ukrayna Aile Hukuku**, Sumy Milli Üniversitesi, Sumy, 2015).

Коваленко, О.О. “Особливості розгляду справ про усиновлення в окремому провадженні”, **Порівняльно-аналітичне право**, № 1, 2018, стр. 88–92, Kovalenko, O.O. “Evlat Edinme Davaların İncelenmesinin Özellikleri”, **Karşılaştırmalı Analitik Hukuk Dergisi**, S. 1, 2018, ss. 88–92.

Ковальчук, І.В. “Становлення та розвиток інституту усиновлення у Візантії”, **Юридичний журнал**, № 9, 2006, стр. 29–30 (Kovalçuk, İ.V. “Bizans’ta Evlat Edinme Kurumunun Oluşturulması ve Geliştirilmesi”, **“Kanuni Dergi” Dergisi**, S. 9, 2006, (Bizans’ta Evlat Edinme), ss. 29–30).

Ковальчук, І.В. “Передумови виникнення інституту усиновлення на території України”, **Вісник Академії адвокатури України**, № 3, 2008, стр. 29–34 (Kovalçuk, İ.V. “Ukrayna Bölgesinde Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları”, **Ukrayna Avukatlık Akademisinin Habercisi Dergisi**, S. 3, 2008, (Evlat Edinme Kurumunun Önkoşulları), ss. 29–34).

Ковальчук, І.В. “Усиновлення, як соціально – правове явище на території України до середини XVII ст.”, **Вісник Академії адвокатури України**, № 1, 2013, стр. 10–15 (Kovalçuk, İ.V. “XVIII. Yüzyıla kadar Ukrayna’da Sosyal ve Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme”, **Ukrayna Avukatlık Akademisinin Habercisi Dergisi**, S. 1, 2013, (Hukuki Olgu Olarak Evlat Edinme), ss. 10–15).

Ковальчук, І.В. “Тенеза інституту усиновлення на українських землях”, **Молодий вчений**, № 2, 2017, стр. 161–164 (Kovalçuk, İ.V. “Ukrayna’da Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu”, **Genç Bilim Adamı Dergisi**, S. 2, 2017, (Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu), ss. 161–164).

Косенко, Н.П. “Умови здійснення усиновлення в Україні”, **Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ**, № 3, 2013, стр. 67–74 (Kosenko, N.P. “Ukrayna’da Evlat Edinmenin Gerçekleştirilme Koşulları”, **İç İşleri Milli Akademisinin Habercisi Dergisi**, S. 3, 2013, (Koşullar), ss. 67–74).

Косенко, Н.П. “Поняття та значення усиновлення в національному законодавстві України”, **Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ**, № 4, 2013, стр. 33 – 40 (Kosenko, N.P. “Ukrayna Milli Mevzuatında Evlat Edinmenin Tanımı ve Anlamı”, **“İç İşleri Milli Akademi Habercisi” Dergisi**, S. 4, 2013, (Anlam), ss. 33 – 40).

Косенко, Н.П. “Становлення та розвиток інституту усиновлення в сімейному законодавстві”, **Юридична наука**, № 12, 2013, стр. 15–21 (Kosenko, N.P. “Aile Mevzuatında Evlat Edinme Kurumunun Oluşturulması ve Geliştirilmesi”, **Kanuni Bilim Dergisi**, S. 12, 2013, (Geliştirilme), ss. 15–21).

Красицька, Л.В. Проблеми сімейного права України, **Донецький національний університет**, Донецьк, 2013 (Krasitska, L.V. *Ukrayna Aile Hukukunun Sorunları*, **Donetsk Milli Üniversitesi**, Donetsk, 2013).

Кубишкіна, Вікторія. “Генезис інституту усиновлення”, **Віче**, № 20, 2010, <http://veche.kiev.ua/journal/2242/>, (Е.Т. 15.04.2019) (Kubiškina, Viktoriya. “Evlat Edinme Kurumunun Doğuşu”, **Viçe Dergisi**, S. 20, 2010).

Курило, Т.В. **Сімейне право України**, Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2014 (Kurilo, T.V. **Ukrayna Aile Hukuku**, Lviv İç İşleri Milli Üniversitesi, Lviv, 2014).

Кустова, В.В. “Усыновление в законодательстве стран Западной Европы и России XIX века”, **Журнал российского права**, № 9, 2001, стр. 126–131 (Kustova, V.V. “XIX. Yüzyılın Rusya ve Batı Avrupa’nın Mevzuatında Evlat Edinme”, **Rus Hukuku Dergisi**, S. 9, 2001, s. 126-131).

Кушніренко, Ю.М. “Законодавчі вимоги до кандидатів в усиновлювачі та згода на усиновлення - обов’язкові умови його здійснення”, **Наука і правоохорона**, № 2, 2013, стр. 227-231 (Kuşnirenko, Y.M. “Evlat Edinebilmenin Şartları ve Evlat Edinmeye Rıza – Evlat Edinme Gerçekleştirilmesinin Zorunlu Koşulları”, **Bilim ve Kanun Yaptırımı Dergisi**, S. 2, 2013, ss. 227-231).

Кужко, О.С. “Правові умови усиновлення за цивільним законодавством України”, **Часопис цивілістики**, № 20, 2016, стр. 91–94 (Kuzhko, O.S. “Ukrayna Medeni Mevzuatına göre Evlat Edinmenin Hukuki Koşulları”, **Medeniyet Dergisi**, S. 20, 2016, ss. 91–94).

Кузьмичева, Л.А. “Усыновление по действующему семейному законодательству”, **Правоведение**, № 5, 1973, стр. 108–110 (Kuzmicheva, L.A. “Mevcut Mevzuatına Göre Evlat Edinme”, **Hukuk Dergisi**, S. 5, 1973, ss. 108–110).

Кузьмичова, Л. “Спiрне в усиновленнi”, **Радянське право**, № 7, 1976, стр. 60 (Kuzmichova, L. “Evlat Edinmede Tartışmalı”, **Sovyet Hukuku Dergisi**, S. 7, 1976, s. 60).

Логвінова, М.В. “Згода дитини на усиновлення”, **Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України**, № 21, 2009, стр. 117-122 (Logvinova, M.V. “Evlat Edinmeye Çocuğun Rızası”, **Ukrayna Mevcut Mevzuatının İyileştirilmesi Önemli Sorunları Dergisi**, S. 21, 2009, ss. 117-122).

Мальцман, Т.Б. “Усыновление по новому семейному законодательству”, **Тезисы докладов научных конференций**, Саратов, 1969, стр. 75-80 (Maltsman, T.B. “Yeni Aile Mevzuatına Göre Evlat Edinme”, **Bilimsel Konferansının Özetleri**, Saratov, 1969, ss. 75-80).

Маслов, В.Ф. и другие. **Действующее законодательство о браке и семье**, Вища школа. Издательство при Харьковском университете, Харьков, 1972 (Maslov, V.F. ve diğerleri. **Aile ve Evlilik Mevcut Mevzuatı**, “Vişā Şkola” Yayınevi, Kharkov, 1972).

Матузова, Н.И. и Малько, А.В. **Теория государства и права**, 2-е издание, Норма, Москва, 2001, <http://www.bibliotekar.ru/teoria-gosudarstva-i-prava-1/38.htm>, (Е.Т. 03.12.2019) (Matuzova, N.İ. ve Malko, A.V. **Devlet ve Hukuk Teorisi, İkinci Cilt**, “Norma” Yayınevi, Moskova, 2001).

Мельник, О.В. “Особисті відносини між батьками та дітьми, що виникають внаслідок усиновлення: стан дослідження проблеми”, **Часопис цивілістики**, № 17, 2014, стр. 124–128 (Melnik, O.V. “Evlat Edinmeden Sonra Ana/Baba ile Çocuk Arasında Doğan İlişkilerin Özellikleri: Sorunun İncelenmesi”, **Medeniyet Dergisi**, S. 17, 2014, (Sorunun İncelenmesi), ss. 124–128).

Мельник, О.В. “Право усиновленої дитини на інформацію про власне походження”, **Часопис цивілістики**, № 20, 2016, стр. 131–135 (Melnik, O.V.

“Doğum Bilgisini Evlatlığın Alma Hakkı”, **Medeniyet Dergisi**, S. 20, 2016, (Alma Hakkı), ss. 131 – 135).

Микитин, В.І. “Інститут усиновлення як пріоритетна форма влаштування дітей – сиріт, та дітей позбавлених батьківського піклування”, **Актуальні проблеми правознавства**, № 2, 2017, стр. 69–73 (Mikitin, V.İ. “Evlat Edinme, Öksüz ya da Ana Babanın Bakımından Mahrum Kalan Çocuklarının Öncelikli Şekli Olarak”, **Hukukun Yaşamsal Sorunları Dergisi**, S. 2, 2017, ss. 69–73).

Нечаева, А.М. **Семейное право**, Юрист, Москва, 2008 (Neçaeva, A.M. **Aile Hukuku**, “Yurist” Yayınevi, Moskova, 2008).

Нечаева, А.М. **Семейное право**, Волтерс Клувер, Москва, 2011 (Neçaeva, A.M. **Aile Hukuku**, Wolters Kluwer, Moskova, 2011).

Нижник, Н.С. **Правовое регулирование семейно-брачных отношений в русской истории**, Издательство Р. Асланова “Юридический центр Пресс”, Санкт - Петербург, 2006 (Nizhnik, N.S. **Rus Tarihinde Aile İlişkilerin Hukuki Düzenlenmesi**, Aslanov Basım Evi “Yuridiçeskiy Center Press”, Sankt - Peterburg, 2006).

Новохатська, Я.В. “Становлення сімейного законодавства України”, **Актуальні проблеми приватного права: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції, присвяченої 93 – й річниці з дня народження В.П. Маслова**, 27 лютого 2015, стр. 151–155 (Novohatska, Y.V. “Ukrayna Aile Mevzuatının Oluşturulması”, **Özel Hukukun Yaşamsal Meseleleri: Maslov V.P. Uluslararası Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, 27 Şubat 2015, ss. 151–155).

Олійник, А.С. “Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про усиновлення дітей, позбавлення батьківських прав, встановлення опіки та піклування над дітьми”, **Судова практика**, № 1, 2009, стр. 136–158 (Oliynik,

A.S. “Vesayet, Velayet Hakkının Kaldırılması ve Evlat Edinme ile ilgili Hukuk Davalarının Mahkemece İncelenmesinin Uygulamasının Genellemesi”, **Mahkeme Temyizi Dergisi**, S. 1, 2009, (Uygulamanın Genellemesi), ss. 136–158).

Олійник, А.С. “Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про усиновлення дітей, позбавлення батьківських прав, встановлення опіки та піклування над дітьми (Продовження)”, **Судова практика**, № 2, 2009, стр. 122–144 (Oliynik, A.S. “Vesayet, Velayet Hakkının Kaldırılması ve Evlat Edinme ile ilgili Hukuk Davalarının Mahkemece İncelenmesinin Uygulamasının Genellemesi (Devam)”, **Mahkeme Temyizi Dergisi**, S. 2, 2009, (Uygulamanın Genellemesi (Devam)), ss. 122–144).

Омельянчук, С.В. “Правове становище дитини у давньоруській сім’ї”, **Право і безпека**, № 6, 2005, стр. 164 – 168 (Omel’jançuk, S.V. “Eski Rus Ailesinde Çocuğun Hukuki Durumu”, **Hukuk ve Emniyet Dergisi**, S. 6, 2005, ss. 164 – 168).

Онiщенко, О.В. **Сімейне право**, НАУ-друк, Київ, 2009 (Onişenko, O.V. **Aile Hukuku**, “NAU-Druk” Yayınevi, Kyiv, 2009).

Орач Є.М. та Тищик Б.Й. **Основи римського приватного права**, Редакційно-видавничий відділ Львівського університету, Львів, 2000 (Oraç E.M ve Tişik B.Y. **Roma Özel Hukuku Temelleri**, Lviv Üniversitesi Yayınevi, Lviv, 2000).

Özdemir, Hayrunnisa ve Ruhi, Ahmet Cemal. **Çocuk Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Öztañ, Bilge. **Aile Hukuku**, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.

Öztañ, Bilge. **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 25 Baskı, Turhan Kitabevi, 2007.

Пергамент, А.И. **Опека и попечительство**, Юридическая литература, Москва, 1966 (Pergament, A.İ. **Velayet ve Vesayet**, “Juridiçeskaya Literatura” Yayınevi, Moskova, 1966).

Підопригора, О.А. та Харитоновна Є.О. **Римське право**, Юрінком Інтер, Київ, 2003 (Pidoprygora, O.A. ve Kharitonova E.O. **Roma Hukuku**, “Yurinkom İter” Yayınevi, Kyiv, 2003).

Письменна, О.П. та Задорожна І.Ю. “Тасмница усиновлення”, **Науковий вісник Ужгородського національного університету**, № 41, 2016, стр. 107–110 (Pismenna, O.P. ve Zadorozhna İ.Y. “Evlat Edinmenin Gizliliği”, **Uzhgorod Milli Üniversitesinin Bilimsel Habercisi Dergisi**, S. 41, 2016, ss. 107–110).

Победоносцев, К.П. **Курс гражданского права, Часть 2, Права семейственные, наследственные и завещательные**, Статут, Москва, 2003 (Pobedonostsev, K.P. **Medeni Hukuku Kursu, II. Kısım, Aile, Miras ve Vasiyet Hakları**, , “Statut” Yayınevi, Moskova, 2003).

Ременюк, Д.Д. та Дударьов В.В. “Проблеми усиновлення в Україні”, **Тиждень науки – 2010, Збірник**, 12 - 16 квітня 2010, стр. 153–155 (Remenyuk, D.D. ve Dudaryov V.V. “Ukrayna’da Evlat Edinmenin Sorunları”, **Bilim Haftası – 2010 Bilgileri**, 12 – 16 Nisan 2010, ss. 153–155).

Ромовська, З.В. **Сімейний кодекс України: науково – практичний коментар**, “Ін Юре” Видачничий дім, Київ, 2003 (Romovska, Z.V. **Ukrayna Aile Kanunu Yorumu**, “İn Jure” Yayınevi, Kyiv, 2003).

Ромовська, З.В. **Українське сімейне право**, Право, Київ, 2009 (Romovska, Z.V. **Ukrayna Aile Hukuku**, “Pravo” Yayınevi, Kyiv, 2009).

Розгон, О. “Надання згоди на усиновлення дитини”, **Юридична наука**, № 12, 2008, стр. 93-96 (Rozgon, O. “Çocuğun Evlat Edinilmeye Ebeveynlerin Rızası”, **Hukuk Bilimi Dergisi**, S. 12, 2008, ss. 93–96).

Савченко, Л.А. та Шевченко Т.В. “Таємниця усиновлення. За і проти”, **Сучасні питання економіки і права**, № 2, 2013, стр. 122-126 (Savçenko, L.A. ve Şevçenko T.V. “Evlat Edinmenin Gizliliği. Lehte ve Aleyhte”, **Ekonomi ve Hukukun Çağdaş Sorunları Dergisi**, S. 2, 2013, ss. 122-126).

Saygılı, Tahsin, “Babil Hukuku ve Hamurabi Kanunları”, **Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi**, Cilt: 2, S. 2, 2016, ss. 1-22.

Свердлов, Г.М. **Советское семейное право**, Госюриздат, Москва, 1958 (Sverdlov, G.M. **Sovyet Aile Hukuku**, “Gosyurizdat” Yayınevi, Moskova, 1958).

Світова, А.І. “Правове регулювання усиновлення в Україні”, **Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Економіка, фінанси, облік та право: аналіз тенденцій та перспективи розвитку”**, Частина 5, 5 марта 2020, Полтава, стр. 10-12 (Svitova, A.İ. “Evlat Edinmenin Kanuni Düzenlemesi”, **Ekonomi, Finans, Muhasebe ve Hukuk: Eğilim Analizi ve Gelişme Beklentileri : Uluslararası Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, V. Kısım, 5 Mart 2020, Poltava, ss. 10-12).

Шахматов, В.П. и Хаскельберг Б.Л. **Новый кодекс о браке и семье РСФСР**, Издательство Томск, Томск, 1970 (Şahmatov, V.P. ve Haskelberg B.L. **RSFSC’nin Yeni Aile Kanunu**, “Tomsk” Yayınevi, Tomsk, 1970).

Шемшученко, Ю.С. **Антологія української юридичної думки, 2-й Том, Історія держави і права України: Руська правда**, Юридична книга, Київ, 2002 (Şemşuçenko, Y.S. **Ukrayna Hukuk Düşüncesi Antolojisi, İkinci Cilt, Ukrayna Devlet ve Hukuk Tarihi: Rus Adaleti**, “Yuridična kniga” Yayınevi, Kyiv, 2002).

Штефан, М. **Цивільне процесуальне право України**, Видавничий Дім “Ін Юре”, Київ, 2005 (Ştefan, M. **Ukrayna Medeni Usul Hukuku**, “İn Jure” Yayınevi, Kyiv, 2005).

Труба, В.І. “Усиновлення повнолітніх: питання законодавства і практики”, **Правова держава**, № 17, 2014, стр. 72 – 75 (Truba, V.İ. “Erginlerin Evlat Edinilmesi: Uygulama ve Mevzuat Meseleleri”, **Hukuk Devleti Dergisi**, S. 17, 2014, (Sorular), ss. 72 – 75).

Труба, В.І. “Особливості правовідносин з усиновлення повнолітніх”, **Наука і правоохорона**, № 4, 2014, стр. 265–269 (Truba, V.İ. “Erginlerin Evlat Edinilmesinde Yasal İlişkilerin Özellikleri”, **Bilim ve Kanun Yaptırımı Dergisi**, S. 4, 2014, (Özellikler), ss. 265–269).

Тубольцева, Я.С. “Правова регламентація розгляду судами справ про усиновлення: основні положення”, **Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції**, № 6, 2017, стр. 78–82 (Tuboltseva, Y.S. “Evlat Edinme ile ilgili Davaların Mahkemece İncelenmesinin Hukuki Düzenlemesi: Temel Hükümler”, **Milli Hukuk İlminin Yaşamsal Sorunları Dergisi**, S. 6, 2017, (Temel Hükümler), ss. 78–82).

Тубольцева, Я.С. “Забезпечення найкращих інтересів дитини при розгляді судом справ про усиновлення”, **Теорія і практика законодавства**, № 2, 2018, стр. 1-14 (Tuboltseva, Y.S. “Evlat Edinme ile ilgili Hukuk Davalarının Mahkemece İncelenmesinde Çocuklar İçin Menfaatlerinin Sağlanması”, **Hukuk İlminin Teori ve Uygulaması Dergisi**, S. 2, 2018, (Menfaatlerin Sağlanması), ss. 1–14).

Тубольцева, Я.С. “Виключні особливості розвитку інституту усиновлення у вітчизняному цивільному процесуальному праві”, **Інформація і право**, № 1, 2019, стр. 135–143 (Tuboltseva, Y.S. “Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda Evlat Edinme Kurumunun Gelişiminin Özellikleri”, **Bilgi ve Hukuk Dergisi**, S. 1, 2019, (Gelişimin Özellikleri), ss. 135–143).

Ухач, В. та Калаур Л. “Становлення та генезис інституту опіки на українських землях в період IX – XVIII ст.: історико – правовий дискурс”, **Актуальні проблеми правознавства**, № 4, 2017, стр. 55–60 (Uhaç, V. ve Kalaur L. “Tarihsel ve Hukuki Söylem: IX – XVIII Yüzyıllarda Ukrayna’da Velayet Kurumunun Oluşturulması”, **Hukukun Yaşamsal Sorunları Dergisi**, S. 4, 2017, ss. 55–60).

Владимирский-Буданов, М.Ф. **Обзор истории русского права**, Издание книжного магазина Н.Я. Оглоблина, Киев, 1915 (Vladimirskiy-Budanov, M.F. **Rus Hukuk Tarihine Genel Bakış**, N.Y. Ogloblin'in Kitapçısının Baskısı, Kyiv, 1915).

Яніцька, І.А. “Процесуальні особливості оформлення усиновлення громадянами України та іноземними громадянами”, **Актуальні проблеми держави і права**, № 66, 2012, стр. 389 – 394 (Yanitska, İ.A. “Yabancılar ve Ukrayna Vatandaşları Tarafından Evlat Edinme Düzenlemesinin Usuli Özellikleri”, **Hukuk ve Devletin Hayatı Sorunları Dergisi**, S. 66, 2012, ss. 389 – 394).

Яновицька, Г.Б. та Кучер В.О. **Цивільне право України**, Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2011 (Yanovitska, G.B. ve Kuçer V.O. **Ukrayna Medeni Hukuku**, Lviv İç İşleri Milli Üniversitesi, Lviv, 2011).

Юшков, С. В. **Общественно - политический строй и право Киевского государства**, Госполитиздат, Москва, 1949 (Yuşkov, S.V. **Kiev Knezliği'nin Hukuku ve Sosyal ve Politik Sistemi**, “Gospolitizdat” Yayınevi, Moskova, 1949, (Kiev Knezliği).

Юшков, С. В. **Русская Правда, происхождение, источники, ее значение**, Зерцало, Москва, 2002 (Yuşkov, S.V. **Rus Adaleti, Köken, Kaynaklar, Anlamı**, “Zertsalo” Yayınevi, Moskova, 2002, (Rus Adaleti).

Журило, С.С. “Про деякі питання підсудності справ про усиновлення”, **Цивільне судочинство у світлі судової реформи України: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції ім. Ю.С. Червоного**, 18 грудня 2015, Одеса, стр. 57 – 61 (Zhurilo, S.S. “Evlat Edinme Davalarında Ülkesel Yargı Yetkisinin Yargının Bazı Meseleleri”, **Ukrayna Mahkeme Reformasyonunda Hukuk Mahkemeleri: Çervoniy Y.S. Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, 18 Aralık 2015, Odesa, (Ülkesel Yargı Yetkisinin Bazı Meseleleri), ss. 57 – 61).

Журило, С.С. “Інститут усиновлення дітей: загальна характеристика”, **Науковий вісник Ужгородського національного університету**, № 21, 2013, стр. 198–201 (Zhurilo, S.S. “Evlat Edinme Kurumu: Genel Özellikleri”, **Uzhgorod Milli Üniversitesinin Bilimsel Habercisi Dergisi**, S. 21, 2013, (Genel Özellikler), ss. 198–201).

Журило, С.С. “К вопросу об обеспечении имущественных прав усыновленных детей”, **Закон и жизнь**, № 9/1, 2013, стр. 75 – 78 (Zhurilo, S.S. “Evlatlığın Mülkiyet Haklarının Sağlaması Meselesi”, **Hayat ve Kanun Dergisi**, S. 9/1, 2013, (Mülkiyet), ss. 75-78).

Журило, С.С. “До питання про наслідки розголошення таємниці усиновлення за законодавством України”, **Наукові записки: матеріали щорічної звітної конференції професорсько – викладацького складу Міжнародного гуманітарного університету**, № 21, 16 травня 2014, Одеса, стр. 34-36 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna Mevzuatına Göre Evlat Edinme Gizliliğinin Açıklanması Sonucunun Meselesi”, **Bilimsel notları: Uluslararası insancıl üniversitenin profesörlük ve öğretim kadrosu yıllık raporlama konferansının bilgileri**, S. 21, 16 Mayıs 2014, Odesa, (Gizliliğin Açıklanması), ss. 34–36).

Журило, С.С. “До питання про таємницю усиновлення в Україні”, **Науковий вісник Херсонського державного університету**, № 1, 2014, стр. 123–126 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna’da Evlat Edinme Gizliliğinin Meselesi”, **Kherson Milli**

Üniversitesinin Bilimsel Habercisi Dergisi, S. 1, 2014, (Gizliliğin Meselesi), ss. 123–126).

Журило, С.С. “До питання про необхідність забезпечення таємниці усиновлення в Україні”, **Часопис цивілістики**, № 16, 2014, стр. 187–190 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna’da Evlat Edinme Gizliliğinin Sağlaması İhtiyacının Meseleleri”, **Medeniyet Dergisi**, S. 16, 2014, (İhtiyacın Meseleleri), ss. 187–190).

Журило, С.С. “Захист прав та інтересів дітей при усиновленні”, **Часопис цивілістики**, № 18, 2015, стр. 130–133 (Zhurilo, S.S. “Evlat Edinme Zamanında Çocukların Haklar ve Menfaatlerinin Korunması”, **Medeniyet Dergisi**, S. 18, 2015, (Menfaatlerin Korunması), ss. 130–133).

Журило, С.С. “Загальна характеристика умов, що висуваються для усиновлення дітей за законодавством України”, **Митна справа**, № 5, 2015, стр. 203–208 (Zhurilo, S.S. “Ukrayna Mevzuatına Göre Evlat Edinirken Evlat Edinme Koşullarının Genel Özellikleri”, **Gümrük İşi Dergisi**, S. 5, 2015, (Koşulların Genel Özellikleri), ss. 203–208).

Журило, С.С. “До питання про надання батьками згоди на усиновлення дитини”, **Часопис цивілістики**, № 20, 2016, стр. 112–115 (Zhurilo, S.S. “Anne/Baba Tarafından Evlat Edinme İzni Verilmesinin Meseleleri”, **Medeniyet Dergisi**, S. 20, 2016, (Evlat Edinme İzni) ss. 112–115).

Журило, С.С. “Категорія інтересу як предмет захисту дитини в судовому процесі”, **Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали Міжнародної науково - практичної конференції**, 19 травня 2017, Одеса, стр. 664–667 (Zhurilo, S.S. “Yargılamada Çocuk Korunmasının Konusu Olarak Menfaatlerin Kategorisi”, **Kanuni Bilimin Gelenek ve Yenilikleri: Geçmiş, Çağdaş, Gelecek: Uluslararası Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, 19 Mayıs 2017, Odesa, (Menfaatlerin Kategorisi), ss. 664–667).

Зілковська, Л.М. “Таємниця усиновлення і проблеми правового регулювання її дотримання”, **Правова держава**, № 20, 2008, стр. 303–310 (Zilkovska, L.M. “Evlat Edinmenin Gizliliği ve Riayetın Kanunı Düzenlemesinin Sorunları”, **Kanunî Devlet Dergisi**, S. 20, 2008, (Sorunlar), ss. 303–310).

Зілковська, Л.М. “Припинення усиновлення: теорія і практика правозастосування”, **Наука і правоохорона**, № 1, 2016, стр. 296–301 (Zilkovska, L.M. “Evlat Edinmenin Kaldırılması: Hukukun Uygulaması ve Teorisi”, **Bilim ve Kanun Yaptırımı Dergisi**, S. 1, 2016, (Uygulama ve Teori), ss. 296–301).

Зілковська, Л.М. “Усиновлення повнолітніх – за і проти”, **Трансформація ринкових відносин в Україні: організаційно-правові та економічні проблеми : матеріали міжнародної науково-практичної конференції**, 15 травня 2003, Одеса, стр. 32–34 (Zilkovska, L.M. “Erginlerin Evlat Edinilmesi – Lehte ve Aleyhte”, **Ukrayna’da Pazar İlişkilerin Dönüşümü: Ekonomik, Organizasyonel ve Yasal Sorunları : Uluslararası Bilgi ve Uygulama Konferansının Bilgileri**, 15 Mayıs 2003, Odesa, (Bilgiler), ss. 32–34).